

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI

İLETİŞİM BİLİMLERİ DALI

**TÜRKİYE'DE POPÜLİST SİYASET VE YÜKSELEN GÖÇMEN KARŞITI
RETORİĞİN 14-28 MAYIS 2023 GENEL SEÇİM KAMPANYALARINA
YANSIMASI: ZAFER PARTİSİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

MEHMET MAZLUM

İSTANBUL, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE POPÜLİST SİYASET VE YÜKSELEN GÖÇMEN KARŞITI RETORİĞİN
14-28 MAYIS 2023 GENEL SEÇİM KAMPANYALARINA YANSIMASI: ZAFER
PARTİSİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

MEHMET MAZLUM

Danışman:

PROF. DR. RABİA VİLDAN EYİĞÜNGÖR

İSTANBUL, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAY BELGESİ

Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı İletişim Bilimleri Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet MAZLUM'un "Türkiye Siyasetinde Yükselen Göçmen Karşıtı Retoriğın 14-28 Mayıs 2023 Genel Seçim Kampanyalarındaki Yansımaları: Zafer Partisi Örneğinin Eleştirel Söylem Analizi" adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetimin Kurulu'nun ..... tarih ve .....sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliğı / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi ...../...../.....

Öğretim üyesi Adı Soyadı

İmzası

Öğretim üyesi Adı Soyadı	İmzası
1 Tez Danışmanı	
2 Jüri Üyesi	
3 Jüri Üyesi	

ÖZET

Popülist siyaset yapma biçimi günümüzde yeni popülizm adı altında konjonktürel bir yükseliş içindedir. Siyasetin pratik düzeyine yapılan bu vurgunun bilimsel dünyadaki karşılığını ise popülizm üzerine yapılan normatif ve ampirik araştırmalardaki artışta bulmak mümkündür. Akademinin farklı alanlarından bilim insanları ve araştırmacılar popülizm kavramına eğilmekte, konuyla ilgili araştırmalarını sürdürmektedir. Bu çalışma kapsamında popülizm kavramının neye tekabül ettiği, unsurlarının neler olduğu, popülizmin tarihsel örnekleri, ilişkili olduğu diğer kavramların neler olduğu ve bu kavramlarla popülizm arasındaki ilişkinin nasıl kurulduğu ele alınmıştır. Bunun yanında demokrasi, temsil ve popülizm arasındaki ilişkiler irdelenmiş, özellikle demokrasinin ve temsil siyasetinin içinde bulunduğu kriz ile popülizmin yükselişi arasındaki bağlantıya odaklanılmıştır. Popülizm ve göç arasındaki ilişki, çalışmada üzerinde durulan bir başka boyuttur. Türkiye’de Suriyeli göçüne bağlı olarak ortaya çıkan göçmen ve sığınmacı karşıtı söylemler aracılığıyla yükselişe geçen popülizm, Zafer Partisi ve partinin genel başkanı Ümit Özdağ üzerinden ele alınmıştır. Birinci kısımda Zafer Partisi kurumsal olarak, parti programı ve seçim beyanamesi üzerinden analiz edilmiştir. İkinci kısımda ise Zafer Partisi genel başkanı Ümit Özdağ’ın 14-28 Mayıs genel seçimlerinin siyasal propaganda sürecindeki X paylaşımlarına ve ulusa sesleniş konuşmalarına bakılmıştır. Göçmen ve sığınmacı karşıtlığı temaları, 14-28 Mayıs 2023 Genel Seçimlerinin yasal propaganda sürecinde Zafer Partisi’nin kurumsal çıktıları ve Ümit Özdağ’ın bireysel performansları üzerinden Eleştirel Söylem Analizi yöntemiyle ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, Zafer Partisi, Göç Karşıtlığı, Eleştirel Söylem Analizi

ABSTRACT

The populist form of politics is currently on a cyclical rise under the name of new populism. The scientific equivalent of this emphasis on the practical level of politics can be found in the increase in normative and empirical research on populism. Scholars and researchers from different fields of academia have been focusing on the concept of populism and continuing their research on the subject. Within the scope of this study, what the concept of populism corresponds to, what its elements are, historical examples of populism, what other concepts it is related to and how the relationship between these concepts and populism is established were all discussed. In addition, the relationship between democracy, representation and populism were examined, with a particular focus on the connection between the crisis of democracy and the politics of representation and the rise of populism. The relationship between populism and migration is another dimension emphasized in this study. The rise of populism in Turkey through anti-immigrant and anti-asylum-seeker discourses that emerged due to Syrian migration was analyzed through Zafer Party and its leader Ümit Özdağ. In the first part, Zafer Party were taken into consideration institutionally through the party program and election manifesto. In the second part, Zafer Party chairman Ümit Özdağ's X posts and nation speeches during the political propaganda process of the May 14-28 general elections were analyzed. The themes of anti-immigrant and anti-asylum-seeker were examined through the Critical Discourse Analysis method that was implemented on the institutional outputs of Zafer Party and the individual performances of Ümit Özdağ in the legal propaganda process of 14-28 May 2023 General Elections.

Keywords: Populism, Zafer Party, Anti-Migration, Critical Discourse Analysis

ÖNSÖZ

2021 yılında kurulan Zafer Partisi, genel başkan Ümit ÖZDAĞ liderliğinde göçmen meselesinin siyasallaşmasında başı çeken siyasi parti olmuştur. Türk ulusu tarafgirliğini, Atatürkçülüğü ve göçmen karşıtlığını siyasal söyleminin merkezine yerleştiren Zafer Partisi'nin popülist üslubu bu çalışmanın ana çerçevesini oluşturmaktadır. Göç karşıtlığıyla bezeli popülist siyasetin Türkiye örneğinde oldukça yeni bir duruma ihtiva etmesi, beni tez çalışması için bu konuyu seçmeye iten en önemli nedendir. Göçmen krizinin kurumsal ve rasyonel çözümleriyle ele alınması gerekliliğine farkındalık kazandırmaya yapılacak muhtemel katkı ise bu çalışmanın başlıca amacını oluşturmaktadır.

Lisans ve yüksek lisans eğitim hayatımda engin bilgilerinden ve akademik vizyonundan yararlandığım tez danışmanın sayın Prof. Dr. Rabia Vildan Eyigüngör hocama tez sürecindeki yardımları, tavsiyeleri, yol göstericiliği ve uyarıları için teşekkürü borç bilirim.

Eğitim hayatım da dahil olmak üzere tüm yaşamımda bana maddi ve manevi tüm desteğini esirgemeyen kıymetli aileme minnettarım. Ailemin sonsuz desteği ve sevgisi bu süreçteki en önemli motivasyon kaynaklarından birisi olmuştur.

Bu çalışmamı babam Ömer MAZLUM ve annem Hanife MAZLUM'a adıyorum.

Mehmet Mazlum

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE TARİHSEL OLARAK POPÜLİZM	4
1.1. Popülizmi Tanımlamak.....	4
1.2. Popülizm Nedir	6
1.3. Popülizmin Temel Kavramları.....	8
1.3.1. Halk	9
1.3.2. Seçkinler	10
1.3.3. Genel İrade.....	11
1.4. Popülizme Yönelik Temel Yaklaşımlar	13
1.4.1. İdeolojik Yaklaşım	13
1.4.2. Stratejik Yaklaşım.....	15
1.4.3. Söylem Yaklaşımı.....	17
1.4.4. Siyasi Üslup-Tarz Yaklaşımı.....	19
1.5. Tarihsel Olarak Popülizm ve Örnekler.....	21
1.5.1. Amerikan Halk Partisi.....	21
1.5.2. Halka Doğru (Narodnik) Hareketi.....	22
1.5.3. Güney Amerika’da Popülizm.....	23
1.5.4. Avrupa’da Popülizm.....	27

2. BÖLÜM: POPÜLİZM, DEMOKRASİ VE TEMSİL KRİZİ.....	32
2.1. Demokrasi Kavramı.....	32
2.2. Popülizm ve Demokrasi.....	33
2.2.1. Liberal Yaklaşım.....	36
2.2.2. Radikal Yaklaşım.....	37
2.2.3. Minimal Yaklaşım.....	39
2.3. Popülizm ve Temsil Krizi.....	42
2.4. Temsil ve Popülist Lider	44
2.5. Popülizmin İki Yüzü ve Demokratik İdeal.....	46
2.6. Sol Popülizm, Post Demokrasi ve Siyasal Olanın Dönüşü.....	47
3. BÖLÜM: GÖÇ, GÖÇMEN KARŞITLIĞI VE POPÜLİZM.....	49
3.1. Göç Kavramı.....	49
3.2. Popülizmin Anayurt Siyaseti.....	50
3.2.1. Popülizm ve Göçmen Karşıtlığı.....	52
3.2.2. Yerlililik, Yabancı Düşmanlığı ve Popülizm.....	55
3.2.2.1. Yerlililik.....	56
3.2.2.2. Yabancı Düşmanlığı.....	56
3.3. Düzensiz Göçler ve Mülteci Krizi.....	58
3.4. Aşırı Sağ Partilerin Göçmen Karşıtı Stratejileri: Refah Şovenizmi, İslam Karşıtlığı, Avrupa Şüpheliliği ve Göçün Güvenlikleştirilmesi.....	61
3.4.1. Refah Şovenizmi.....	61
3.4.2. İslam Karşıtlığı.....	62
3.4.3. Avrupa Şüpheliliği.....	63
3.4.4. Göçün Güvenlikleştirilmesi.....	65
3.5. Suriye İç Savaşı ve Türkiye'ye Yönelik Sığınmacı Göçü.....	67
3.5.1. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Siyasal Hayata Etkisi.....	68
3.5.2. Suriyeli Sığınmacıların Değişen Algısı.....	70

3.5.3. Türkiye’de Artan Göçmen Karşıtlığı ve Yabancı Düşmanlığı.....	71
--	----

4. BÖLÜM: TÜRKİYE SİYASETİNDE ZAFER PARTİSİ’NİN GÖÇMEN KARŞITI POLİTİK SÖYLEMİ: 14-28 MAYIS 2023 GENEL SEÇİM SÜRECİ.....	75
4.1. Zafer Partisi.....	75
4.2. Ümit Özdağ.....	76
4.3. Araştırma Yöntemi	78
4.3.1. Söylem Nedir?.....	78
4.3.2. Eleştirel Söylem Analizi.....	80
4.4. Örneklem.....	84
4.4.1. Zafer Partisi Resmi Parti Programı.....	84
4.4.2. Zafer Partisi Seçim Beyannamesi.....	128
4.4.3. Ümit Özdağ’ın X Paylaşımları.....	135
4.4.4. 7 Mayıs 2023 Ümit Özdağ’ın TRT’deki Ulusa Sesleniş Konuşması.....	159
4.4.5. 13 Mayıs 2023 Ümit Özdağ’ın TRT’deki Ulusa Sesleniş Konuşması	164
BULGULAR VE SONUÇ.....	171
KAYNAKÇA.....	176
EKLER.....	187

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFD	Almanya İçin Alternatif Partisi
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAR	Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi
AP	Avrupa Parlamentosu
ASAM	Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DEVA	Demokrasi ve Atılım Partisi
DSP	Demokratik Sol Parti
FDL	İtalya'nın Kardeşleri Partisi
FI	Forza İtalia
FİDEZS	Macar Yurttaş Birliği
FN	Front National
FPÖ	Avusturya Özgürlük Partisi
HDP	Halkların Demokratik Partisi
HÜDAPAR	Hür Dava Partisi
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
LFI	Boyun Eğmeyen Fransa
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
PODEMOS	İspanyol Yapabiliriz Partisi
PT	Meksika İşçi Partisi
PVV	Özgürlük Partisi
RN	Rassemblement National
SODEV	Sosyal Demokrasi Vakfı
SYRIZA	Radikal Sol Koalisyon
TÜSES	Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
YRP	Yeniden Refah Partisi
ZP	Zafer Partisi

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Zafer Partisi Seçim Beyannamesi.....	129
Tablo 2. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-1.....	135
Tablo 3. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-2.....	139
Tablo 4. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-3.....	142
Tablo 5. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-4.....	145
Tablo 6. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-5.....	147
Tablo 7. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-6.....	150
Tablo 8. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-7.....	152
Tablo 9. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-8.....	155
Tablo 10. 7 Mayıs 2023 Tarihli Ulusa Sesleniş Konuşması.....	160
Tablo 11. 13 Mayıs 2023 Tarihli Ulusa Sesleniş Konuşması.....	165

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Tweet ile İlgili Görsel 1.....	136
Şekil 2. Tweet ile İlgili Görsel 2.....	142
Şekil 3. Tweet ile İlgili Görsel 3.....	147
Şekil 4. Tweet ile İlgili Görsel 4.....	150
Şekil 5. Tweet ile İlgili Görsel 5.....	153
Şekil 6. Tweet ile İlgili Görsel 6.....	156

GİRİŞ

1990 sonrası ortaya çıkan popülist hareketleri nitelendirmek için kullanılan üçüncü dalga popülizm ya da yeni popülizm, dünyanın farklı bölgelerinde yükselişte olan bir fenomene karşılık gelmektedir. Yeni popülizm; organizasyonel olarak partiler, kişisel olarak liderler ve üçüncü bir yol olarak da toplumsal hareketler aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Türkiye de küresel sistemin bir parçası olarak yükselen yeni popülist dalganın etkisi altına girmiştir. Bu çalışmanın temel olarak ele aldığı konu Türkiye’de yükselişe geçen göçmen karşıtı popülist siyasal stratejinin unsurlarının ne olduğudur. Çalışma kapsamında, Türkiye’de popülist siyasetin Türkiye’de de yükselişte olduğu varsayımı üzerinden göçmen karşıtı politik söylem üzerinde durulacaktır. Göçmen karşıtı politik söylemin dayanak noktaları, unsurları ve aktörler tarafından kullanılan siyasal stratejiler ele alınacak başlıca meselelerdir. Bu amaçla örneklem olarak seçilen Zafer Partisi, partinin 14-28 Mayıs 2023 genel seçimlerinin kampanya sürecinde ortaya koyduğu performanslar aracılığıyla yeni popülizm olgusu ve göçmen karşıtlığıyla ilişkilendirilerek çözümlenecektir. Türkiye’de popülizm ve göçmem karşıtlığını ilişkilendirerek ele alan çalışmaların oldukça seyrek oluşu, bu tez çalışmasının çıkış noktasını teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın amacı ise; Türkiye’de popülist siyasal stratejileri, yükselen göçmen ve sığınmacı karşıtlığının siyasal kurum ve süreçleri nasıl etkilediğini, göçmen karşıtı tutumların ortaya çıkmasında rol oynayan unsurların neler olduğunu 14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri üzerinden bütünlük olarak göstermektir. Bu amaçlar doğrultusunda 2021 yılında Türk siyasetine giriş yapan Ümit Özdağ liderliğindeki Zafer Partisi; ulusalcı, yerlici ve göçmen karşıtı söylemleri incelenerek analiz edilecektir. Ortaya konacak somut analiz, Türkiye’de yükselen göçmen karşıtı popülist siyasetin nasıl tatbik ettiğini ele alma amacını taşımaktadır. Böylece popülizm ve anayurt siyasetine bağlı göçmen karşıtlığı arasındaki kuramsal ilişkinin politik yansıması tanımlanmaya çalışılacaktır. Bu çaba, çalışmanın literatüre yapacağı muhtemel katkı niteliğindedir.

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı müteakiben ortaya çıkan Suriyeli sığınmacı akını ve hükümetin resmi olarak 2016 yılına kadar uyguladığı açık kapı politikası, Zafer Partisi tarafından “göçmen krizi” olarak adlandırılan bir kriz sürecinin Türkiye’yi etkisi altına almasıyla sonuçlanmıştır. Göçmen krizi, Türkiye’nin iktisadi olarak istikrarsız bir döneme girmesiyle birlikte daha çok hissedilir hale gelmiştir. İktisadi yapının bozulması, sığınmacı akınının devam etmesi ve hükümetin göçmen krizini çözmeye yönelik politikalar üretmekte başarısız olması; toplumda göçmen karşıtı duygu ve düşüncelerin ortaya çıkması için uygun ortamı yaratmış, böylece göçmen-sığınmacı karşıtlığının talep yönlü kısmı tamamlanmıştır. Göçmenlere yönelik artan toplumsal tepki, mevcut toplumsal tepki üzerinden politika üretme uğraşına girmeyi hedefleyen siyasal oluşumların ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Zafer Partisi, bu siyasal oluşumların en fazla ses getireni olarak göçmen karşıtı söylemlerin Türk siyasetine ilk kez kurumsal olarak yerleşmesine sebebiyet vermiştir. Göçmen karşıtı söylemlerin Zafer Partisi aracılığıyla Türk siyasetine girmesi ise göçmen karşıtlığının arz yönlü kısmının tamamlanmasıyla sonuçlanmıştır.

Bu yönüyle Zafer Partisi'nin Türk siyasetinde ayrıksı bir konumda olduğunu söylemek mümkündür. Zafer Partisi, Türk siyasetindeki diğer partilerden farklı olarak; Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşturduğu reaktif söylemler dolayısıyla göçmen karşıtı, Türk ulusunu öncelemesi dolayısıyla ulusalcı ve yerlici, siyaset kurumunun müesses nizamını oluşturan iktidarı ve muhalefet partilerine yönelik eleştirileri dolayısıyla da seçkin karşıtı popülist bir parti niteliği göstermektedir. Türkiye örneğine bakıldığında Zafer Partisi, göçmen karşıtlığını kurumsal olarak benimseyen ve bunu söylemlerine doğrudan yansıtan ilk siyasi oluşum konumundadır. Bu özelliğiyle birlikte özellikle Kıta Avrupa'sında yükselişte olan göçmen karşıtı aşırı sağ popülist partilerle benzerlik göstermektedir, hatta kullanılan siyasal stratejiler göz önünde bulundurulduğunda onları taklit etmektedir.

Bu çalışma genel olarak dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümün konusu kavramsal ve tarihsel olarak popülizmin ne olduğudur. Popülizmin nasıl tanımlandığı, birincil ve ikincil unsurlarının neler olduğu, tarihsel gelişimi gibi kuramsal meseleler birinci bölümün çekirdeğini oluşturacaktır. Ayrıca popülizmi tanımlamada kullanılan temel yaklaşımlara ve popülizmin farklı coğrafyalardaki görünümüne bu bölümde değinilecektir.

İkinci bölüm ise popülizm ve demokrasi arasındaki ilişki üzerinden temellenecektir. Popülizm ve demokrasi fenomenleri; temsil siyaseti üzerinden ele alınacak, temsil krizinin popülizmin ortaya çıkmasında oynadığı role odaklanılacaktır. Diğer taraftan popülizmin demokrasi ve temsil siyaseti üzerindeki potansiyel etkisinin ne olduğu irdelenecektir. Bu kapsamda popülizm ve demokrasi arasındaki ilişkiye yönelik üç temel yaklaşım incelenecektir. Bu yaklaşımlar sırasıyla liberal yaklaşım, radikal yaklaşım ve minimal yaklaşım olacaktır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde popülizm ile ilişkili bir diğer kavram olan göç meselesi üzerinde durulacaktır. Göç ve göçmen karşıtlığı kavramları kuramsal olarak ele alındıktan sonra bu kavramların popülist siyasal stratejileri ne yönde etkilediğine değinilecektir. Ardından göçmen karşıtı fikir ve tutumların ortaya çıkmasında etkili olan mülteci krizine ve anayurt siyasetine yer verilecektir. Üçüncü bölümde göçmen karşıtlığı öncelikli olarak Avrupa'daki popülist vakalar kapsamında ele alınacak, sonrasında Avrupa'daki aşırı sağ partilerin göçmen karşıtı siyasal stratejilerinin nasıl şekillendiği, hangi unsurların bu stratejilere dahil edildiğine bakılacaktır. Üçüncü bölümün son kısmında ise Türkiye'de yükselen göçmen karşıtlığının sebepleri irdelenecektir. Bu kapsamda Suriye İç Savaşına ve sonrasında başlayan Suriyeli sığınmacı akınına, sığınmacı akınının Türk siyasetine etkisine, sığınmacıların değişen algısına ve göçmen karşıtı partilerin kurulmasına değinilecektir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde Türkiye'de yükselen popülist siyaset ve göçmen karşıtlığı Eleştirel Söylem Analizi (ESA) yöntemi kullanılarak Zafer Partisi örneklemini üzerinden ele alınacaktır. Bu doğrultuda Zafer Partisi'nin resmi parti programı, 14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri için hazırlanan seçim bildirisi, Zafer Partisi genel başkan Ümit Özdağ'ın seçimin yasal propaganda sürecinde yaptığı X paylaşımları ve TRT'de gerçekleştirdiği iki adet ulusa sesleniş konuşması; Van Dijk'ın Eleştirel Söylem

Analizi (ESA) modeli kullanılarak çözümlenecektir. Eleştirel söylem analizi kapsamında Türkiye'de yükselen popülist siyaset biçimi ve göçmen-sığınmacı karşıtlığı ele alınacak ve örneklem olarak belirlenen Zafer Partisi'nin göçmen karşıtı retoriği nasıl kullandığına odaklanılacaktır.

Çalışmanın kuramsal kısmını oluşturan ilk üç bölüm için kullanılacak temel araştırma yöntemi literatür taraması olacaktır. Popülizm ve popülizmin ilişkili olduğu demokrasi, temsil siyaseti, temsil krizi, göç, göçmen karşıtlığı, anayurt siyaseti vb. kavramlarla ilgili yapılacak literatür taraması; çalışmanın ilk üç bölümünün temelini oluşturacaktır. Popülist siyasetin ve göçmen karşıtlığının Türkiye'de nasıl icra edildiği üzerine kurulacak olan dördüncü bölümde ise araştırma yöntemi olarak Eleştirel Söylem Analizi kullanılacaktır. Yapılacak eleştirel söylem analizi kapsamında Teun V. Dijk'in göçmen karşıtı söylemleri çözümlmek için oluşturduğu model esas alınacaktır. Van Dijk'in modeli Zafer Partisi'nin 14-28 Mayıs 2023 Genel Seçimlerinin yasal propaganda sürecinde ortaya koyduğu kurumsal çıktılara (parti programı ve seçim bildirisi) ve parti genel başkanı Ümit Özdağ'ın bireysel performanslara (X paylaşımları ve ulusa sesleniş konuşmaları) uygulanacaktır. Böylece yukarıda Zafer Partisine atfedilen özellikler ve göçmen karşıtlığıyla ilgili varsayımlar sınanmış hale gelecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE TARİHSEL OLARAK POPÜLİZM

1.1. Popülizmi Tanımlamak

Popülizm kavramsal tanımına yönelik tartışmalar ve konuyla ilgili yazılanlar an itibariyle doyum noktasından oldukça uzaktır. Bu durum akademik camiada popülizme yönelik ilgiyi her daim canlı tutmaktadır. Popülizmin hem aktif politik düzlemde hem de akademik olarak bu denli revaçta olması yazarlar tarafından *populist moment* (Mouffe, 2019), *populist zeitgeist* (Mudde, 2004), *popülizm çağı* (Müller, 2017) olarak kavramsallaştırılmıştır. Özellikle 2016 yılında Donald Trump'ın Amerika Birleşik Devletleri başkanı seçilmesiyle birlikte popülizme yönelik ilgi doruk noktasına ulaşmıştır. Donald Trump'ın yanı sıra Marie Le Pen, Hugo Chavez, Viktor Orban, Evo Morales, Nigel Farage gibi liderlerle birlikte anılan popülizm, 2017 yılında *Cambridge Sözlük* tarafından dünyada yılın kelimesi seçilerek yükselişini sürdürmüştür.

Ancak günümüz popülizmi sadece kişisel liderliğe indirgenemeyecek kadar geniş kapsamlı bir olgudur. Örneğin liderler kadar Podemos ve Syriza gibi partiler; Occupy Wall Street, Tea Party gibi toplumsal hareketler de popülizm başlığı altında ele alınmaktadır. Her ne kadar popülizm kavramı günlük hayatta ve akademik camiada sıklıkla vurgulanmaya başlasa da popülizmin ne olduğuyla ilgili kesin bir sonuca varılmış değildir. Genel olarak halk tarafgirliği ve seçkin karşıtlığıyla tanımlanan popülizm üzerine kavramsal tartışmalar halen daha sürmektedir. Araştırmacılar ve akademisyenler popülizm kavramına odaklanmış ve popülizmi yerel-bölgesel özellikleri doğrultusunda tanımlamaya çalışmışlardır.

“Popülizm nedir?”, sorunun kolaylıkla sorulduğu ancak cevabın da bir o kadar zor verildiği soruların başında gelmektedir. Soruyu cevaplamadaki zorluğun başlıca nedeni kavramın kendi içinde bazı belirsizliklere ve tartışmalı alanlara sahip olmasıdır. Gellner ve Ionsecu'nun da belirttiği üzere: “Şu anda popülizmin önemine dair hiçbir şüphe bulunmuyor. Ancak kimse onun tam olarak ne olduğu konusunda net değil” (akt. Moffitt, 2020: 33).

Olayı daha da çetrefilli hale getirerek cevabı zorlaştıran şey popülizmin dünyanın farklı yerlerinde oldukça çeşitli görüngüler almasıdır (Mudde ve Kaltwasser, 2019:12). Popülizm literatürüne önemli katkılarda bulunan İngiliz siyaset bilimci Margaret Canovan popülizmi tanımlamanın zorluğundan bahsetmiştir. Canovan tanımlama sorunu aşabilmek için popülizmi taksonomik biçimde ele almıştır. Popülizmi sınıflandıran Canovan, tarımsal popülizmler ve siyasal popülizmler olmak üzere ikili bir ayrıma gitmiştir. Çiftçilerin köktencililiği, köylü hareketleri, entelektüel tarımsal sosyalizm tarımsal popülizmleri oluştururken populist diktatörlük, populist demokrasi, gerici popülizm, politikacı

popülizmi siyasi popülizmleri oluşturmaktadır. Bu popülizm türlerinin her biri kendine has yapıdadır ve birbirlerinden oldukça farklı özelliklere sahip olabilir. Ancak tüm popülizm türleri için evrensel olarak genel-geçer kabul edilebilecek iki özellik halka başvurmak ve seçkin karşıtlığıdır (Canovan, 1981: 294).

Farklı coğrafyalarda kendine has özellikler kazanan popülizm, akademik alanda kavram karmaşasına yol açmaktadır. Ortaya çıkan kavram karmaşasının ilk ve en somut örneklerinden birisi, 1967 yılında *London School of Economics*'te popülizmi tanımlamak adına verilen konferanstır. Konferansa katılan 43 katılımcı, popülizmi aşırı özgül bir biçimde tanımlama tehlikesinden kaçınabilmek adına onu değişik görüngüler etrafında inceleyen araştırmacılardan seçilmiştir. Bu amaçla bütünsel olarak popülizmi tanımlamak için cevaplanması gereken tüm sorular tek tek ele alınmıştır. Popülizmin bir ideoloji mi, benzer koşullar ışığında tekrar eden bir zihniyet mi, siyasal bir ruh hali mi, bir karşıtlık olgusu mu olduğunu sorgulamışlardır. Ancak tüm çabalara rağmen ortaya çıkan sonuç popülizmin çekirdek değerler kümesini tayin edememiştir. Yine de konferans popülizm çalışmaları için önemli bir kilometre taşı haline gelmiş ve popülizm üzerine çalışacak araştırmacılar için başvurulacak ilk kaynaklardan birisi olarak popülizm literatüründe özgün bir pozisyon elde etmiştir (Taggart, 2004: 19-20)

Popülizme yönelik oldukça fazla tanım oluşu ve kavramı açıklamak için ortak ve uzlaşmış bir tanımın olmayışıyla ilgili olarak toplantıya katılan yazarlardan İngiliz filozof Sir Isaiah Berlin "Sindirella Kompleksi" ifadesini kullanmıştır (Canovan, 1982: 545). Buna göre popülizm kavramı çok farklı olgulara göndermede bulunmakta ve bu haliyle Sindirella masalındaki ayakkabıya benzemektedir. Buna göre araştırmacılar popülizm adı verilen ayakkabıya uyacak ayağı ararken her zaman popülizme tam anlamıyla uyacak, kusursuz tanımı veya vakayı bulmaya çalışmaktadır (Taggart, 2004: 2). Taggart'a göre burada açık bir uyarı vardır. Kusursuz bir popülizm tanımı arayışı bir yanılsamadır ve sonu hüsrarla bitecektir.

Laclau'ya göre politik çözümleme kategorisi olarak ele alındığında, popülizm çok çeşitli politik hareketlerin tanımlanmasının bir parçası olarak gönderme yaptığı politik ve ideolojik gerçeklikler hakkında açık ve net bir anlam bütünlüğünün olmayışı problemiyle karşı karşıyadır. Popülizme genel kavram olarak ne kadar çok özellik yüklenirse, kavram somut çözümlenmeleri hegemonize etmekten o kadar uzaklaşmaktadır (Laclau, 2005: 9). Popülizm genel bir kavram ya da sıfat olarak oldukça geniş bir yelpazede somut vakalara yaftalanmaktadır. Popülistler arasında evrensel olarak kabul görmüş bir amaç birliği veya bütünlük olduğunu gösteren kurumsal göstergeler, sabit bir takvim ve ikonlar bulunmaz. Tam tersine bunların hepsi yerel ve değişken bir karaktere sahiptir (Stanley, 2008: 100).

Laclau'nun bahsettiği üzere, "çağdaş siyasal analizde çok az terim bu kadar yaygın olarak kullanılmıştır, lakin çok azı daha az kesinlik ile tanımlanmıştır" (Laclau, 1977: 143). Muğlak karakterine rağmen popülizm, daha kendi üzerine yeterince eleştirel inceleme ve analiz yapılmamışken popüler hale gelmiş,

medya ve siyasette çok büyük oranda aşağılayıcı, küçültücü ve gayri meşrulaştırıcı bir sıfat olarak kullanılan, pejoratif bir kavrama dönüşmüştür (Taguieff, 1995: 9-10).

1.2. Popülizm Nedir?

Popülizmin yaygın tanımlarına baktığımızda, kavramın farklı yazarlar tarafından oldukça çeşitli şekillerde ele alındığı görülmektedir. Popülizmi tanımlama yelpazesinin oldukça geniş oluşu, popülizmin ana hatlarının keskin olmayışı düşünüldüğünde oldukça doğaldır. Bu yönüyle, farklı ressamlar tarafından resmedilmeye çalışılan bir filii andırmaktadır. Halk kelimesinden türeyen popülizm¹, toplumsal sınıflar arasında alt kısımda yer alan sıradan “halkın” seçkin üst zümreye karşı savunulması temelinde ortaya çıkmış hem belirgin siyasi hareketleri hem de belli bir siyasal düşünce tarzını tarif etmek için kullanılan bir kavramdır (Heywood, 2011: 304).

Popülizmi akademik olarak tanımlama girişiminde bulunan ilk isimlerden birisi sosyal bilimci Edward Shils'dir. Tanımlamasını oldukça geniş bir çerçevede yapan Shils, popülizmi genelde güç, mülkiyet, üreme ve kültür üzerinde bir tekele sahip olduğuna inanılan köklü, farklılaşmış bir yönetici sınıf tarafından topluma dayatılan düzene karşı bir tepki ideolojisinin olduğu her yerde olan yaygın bir “fenomen” olarak tanımlar (akt. Moffitt, 2022: 26). Shils ayrıca ikili bir popülizm başlığı ortaya atarak halk iradesinin üstünlüğü ve halk ile lider arasındaki doğrudan ilişkiyi popülizmin kurucu unsurları olarak sunar. Algılara dayanarak yaptığı analizinde ise popülizmi “siyasetçilere ve elitlere duyulan yaygın güvensizlik, bürokrasiye karşı hissedilen hayal kırıklığı, öfke, aydın karşıtlığı ve demagoji” (Moffitt, 2020: 32) gibi kavramlarla ilişkilendirir.

Mudde ve Kaltwasser tarafından popülizm; “toplumu nihai bir biçimde saf halka karşı yozlaşmış seçkinler olarak iki homojen ve karşıt kampa ayrılmış olarak ele alan ve siyasetin, halkın genel iradesinin bir dışavurumu olması gerektiğini ileri süren ince merkezli bir ideoloji” şeklinde tanımlanmıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 16). Bu doğrultuda popülizm tutarlı ve kalın merkezli bir ideolojiden ziyade farklı ideolojilerle eklemlenmesiyle birlikte daha çok bir fikirler kümesini andırmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 17). Paul Taggart'ın kavramsallaştırmasıyla “bukalemunumsu”² olan popülizm, içinde bulunduğu koşullara göre şekilden şekle girip farklı ideoloji ve konseptlerle birleşebilmektedir.

---

¹ Türk Dil Kurumu; popülizmi “politik durumu dramatize ederek halkın ilgisini uyandırmak amacıyla yapılan politika”, popülisti ise “halk yardakçısı” olarak tanımlamaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Popülizm, etimolojik olarak Latince populus yani ‘halk’ kelimesinden türemiştir. Kavramın ilk çağrıştırdığı şey, halka belli bir ölçüde yakınlık iddiasında ya da vaadinde bulunan bir rejim, hareket, parti, lider veya siyasi tarzıdır (Knight, 1998: 226).

² Taguieff de popülizmin bukalemunumsu tarafına dikkat çekerek onun başlı başına bir ideoloji olmaktan ziyade halka hitap etmek amacıyla kullanılan siyasal bir tarz olduğunu vurgulamıştır. Halkın öncelenmesi ve çıkarlarının korunması koşuluyla popülizm liberalizm, sosyalizm, faşizm, anarşizm gibi siyasal ideolojilerle bir araya gelebilmekte ve eklemlenebilmektedir (Taguieff, 1997: 11).

Bu yüzden popülizmden su gibi bulunduğu kabın şeklini alan, şartlara koşullara bağlı olarak değişebilen bir kavram olarak bahsetmek de mümkündür³ (Fassin, 2021: 26).

Peter Wiles için popülizm en başta inanç ve hareket gösterisidir. Wiles bütüncül bir yaklaşımla popülizmi tanımlar⁴. Ona göre popülizm toplumun siyasal değişiklik, ekonomik çöküş, kültürel reformlar yüzünden kendine yabancılaşmasından rahatsızlık duyanların öncelikle halkın menfaatini gözeterek iktidara gelmeyi amaçladıkları hareketlerdir (Toprak, 2013: 33).

Federico Fichelstein popülizmi tarihsel olarak ele alarak popülizm literatüründe özgün bir yere kavuşmuştur. Fichelstein tarihsel olarak ele alındığında popülizmin faşizmin devamı olduğunu iddia etmiştir. Ona göre popülizm faşist mirası demokratik kurguya göre yeniden tasarlayarak liberalizm ve sosyalizmin yanında üçüncü bir yol olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca popülizm otoriter bir demokrasi biçimidir. Popülizm demokrasiye meydan okur ancak onu yıkmaz (Fichelstein, 2020).

Popülizm üzerine çalışan bir diğer isim olan siyaset bilimci Pierre Ostiguy popülizmi kültürel faktörleri kavrama dahil ederek tanımlamıştır.⁵ Pierre Ostiguy popülizmin temel karşıtlığını oluşturan halk ve seçkinleri kültürel-siyasal boyutta ele almıştır. Ona göre halk alçak kültürel ve politik değerleri bünyesinde taşıırken, seçkinler yüksek kültürel ve politik değerleri temsil etmektedir. Havasi olan seçkinler bilgili, parlak, akılcı ve terbiyeliyken avami olan halk kaba, cahil, duygusaldır. Bunun yanında seçkinler katı, esnemez, sıkıcı ve mesafelidir. Halk ise samimi, esnek ve eğlenceli olarak nitelenir

---

³ Literatürde popülizmi farklı kavramlarla birlikte çoklu şekilde tanımlayan yazarlar da vardır. Bunların en başında Margaret Canovan gelmektedir. Literatürde en sık kullanılan altı popülizm tanımını şu şekilde listelemiştir;

- 1) Modernleşme sorunlarıyla karşı karşıya kalan geri kalmış ülkelerde ortaya çıkan sosyalizm.
- 2) Sanayi ve finans sermayesinin tehdidi altındaki küçük kırsal halkın ideolojisi.
- 3) Değişmekte olan toplumlardaki geleneksel değerleri hayata geçirmeyi hedefleyen kırsal bir hareket.
- 4) Halkın çoğunluğunun fikrinin seçkin bir azınlık tarafından kontrol edildiğine duyulan inanç.
- 5) “Erdem, ezici çoğunluğu oluşturan basit halkta ve onların ortak geleneklerinde gizlidir” öncülüne dayanan hareket.
- 6) Popülizm, halk iradesinin kendisinin bütün diğer ilkelere üstün olduğunu beyan eder (Canovan, 1981:4).

⁴ Wiles popülizmle ilgili 24 temel özellik sıralayarak oldukça geniş çaplı ve gevşek bir tanımlama girişiminde bulunmuştur. Buna göre; “Popülizm ahlakçıdır. Belirli bir tezahür etme biçimi vardır, sıradışı liderler ışığında ortaya çıkar. Zayıf disiplinli bir harekettir. Kendi tanımını bilinçli bir biçimde gevşek tutar. Entelektüel karşıttır. Verili düzene karşıttır, etkisiz ve kısa soluklu şiddet uygulama potansiyeli vardır. Sınıf bilinci vardır ancak uzlaşmacıdır, sınıf savaşından kaçınır. Başarılı olunca yozlaşıp burjuvalaşır, küçük çaplı iş birliğini benimser ve sınırlı zenginliği olanlardan destek görür. Mali sermayedarlara şiddetle karşıdır. Büyük çapta üretim yapan kapitalistlere karşı potansiyel olarak daha az eleştirelidir. Genelde kentlidir. Devlet müdahalesini destekler, muhalefet ettiği kurumların yarattığı toplumsal ve ekonomik eşitsizliğe karşı çıkar. Dış politikada askeri yapılanmaya kuşkuyla yaklaşır, genelde izolasyonist yönelimlidir. Dini savunur ancak dini kurumlara karşıdır. Bilim ve teknolojiyi küçümser, nostaljiktir. Çoğunlukla bir miktar ırkçılık içerir. Çok çeşitlidir, kötü bir şey olarak düşünülmemelidir” (Wiles, 1969: 167-71) .

⁵ Popülizmi kültürel bağlamda ele alan bir diğer yazar da Peter Worsley’dir. Worsley (1969: 245-247) popülizmin belirli bir bölgeye ya da ideolojiye içkin olmadığını vurgulayarak onun politik kültürlerin ve yapıların bir uzantısı olduğunu savunmaktadır. Peter Worsley popülizmin kapsamlı bir ideolojik sistem ya da örgütlenme biçimi olarak değil, bir vurgu olarak genel siyasi kültürün bir boyutu olarak ele alınmasını önermiştir.

(Ostiguy, 2017: 78). Sosyo-kültürel unsurları merkeze yerleştirerek popülizm kavramını ele alan Ostiguy popülizm ile toplumun alt sınıfları arasında bu sınıfların avami zevk ve beklentileri üzerinden inşa edilen bir ilişki olduğunu vurgular. Buna göre popülizm en yalın ifadesiyle “avami olanın fiyaka yapması” olarak tanımlanabilir (Aslan, 2022: 461).

Levitsky ve Roberts popülizmi yukarıdan aşağıya doğru bir politik seferberlik olarak tanımlamıştır. Yukarıdan aşağıya oluşturulan politik seferberliğin temel amacı seçkinlerin kurulu düzenini yıkmak ve yerine halkın menfaatini koymaktır (Dinç, 2016:7). Yukarıdan aşağıya oluşturulan politik seferberlikte halkın doğrudan isteklerini aktarmasına gerek yoktur. Çünkü halkın iradesini temsil eden lider halk için en doğrusunu bilir. Halkla ve lider özdeştir, ⁶ aralarında herhangi bir ayrım yoktur. Bu yüzden tabandan gelecek bir talep aktarımına gerek yoktur. Yetkiyi ve meşruiyeti bizzat halktan alan lider, doğal olarak halkın tek meşru, aracısız temsilcisidir. Halkla lider arasında herhangi bir kurum ya da kişi yoktur.

Entelektüel bir tanımlamaya giden Gino Germani⁷ için popülizm büyük oranda karizmatik bir önderlik altında belli bir tür otoriteryanizm ile kaynaşmış politik hak eşitliği ve sıradan halk için evrensel katılım talebi gibi çatışan öğeleri içerir. Dahası popülizm, aynı zamanda, sosyalist talepleri, ateşli küçük mülkiyet savunmasını, güçlü milliyetçi öğeleri ve sınıfın önemini yadsınmasını kapsar.

Arjantinli politik kuramcı Ernesto Laclau, popülizmi farklı bir eksende ele alarak söyleme dayalı, toplumu iki zıt kutba bölen iktidara karşı, alt kesimi destekleyerek strateji uygulayan her nesnel koşulda şekil değiştirebilen siyaset yapma biçimi olarak tanımlamıştır (Laclau, 2005). Laclau'nun popülizm anlayışının ve tanımının öne çıkan kavramı antagonizmadır. Ahlaki yönden üstün saf halk ile ahlaki yönden zayıf yozlaşmış seçkinler arasında antagonizma mevcuttur. Popülizmin halk tarafgiri boyutu asıl olarak yozlaşmış seçkinlere karşı ahlaki bir tavır niteliğindedir. Laclau popülizmi radikal biçimde ele alarak popülizm ve siyaseti birbirine eşdeğer görür. Ona göre popülizm ve siyaset birbirinin yerine kullanılabilen kavramlardır.

1.3.Popülizmin Temel Kavramları

Halk kavramı popülizm meselesi ele alındığında en merkezde olan kavramdır. Gerek halk ve popülizm arasındaki etimolojik ve kuramsal bağlantı, gerekse de popülist aktörlerin halk retoriğini sıklıkla kullanmaları bu kavramı popülizm çalışmalarının kalbine yerleştirmiştir. Halk kavramının yanında

---

⁶ Weyland (2001: 14) halkla lider arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamaktadır; “Popülizm, kişisel bir liderliğin iktidara gelmek veya iktidar uygulamak için büyük sayıda ve çoğunlukla örgütlenmemiş takipçilerinin doğrudan, aracısız, kurumsallaşmamış desteğine dayandığı bir siyasal strateji olarak tanımlanır”.

⁷ Germani, popülizmi bir eş zamansızlık durumu olarak ele alır. Buna göre popülizm ve popülist hareketler geleneksel toplumdaki sanayi toplumuna geçişteki eş zamansızlığın bir ürünüdür. Çünkü belirli bir zaman dilimi içinde eski ile yeni olan bir arada olmak zorundadır (Germani, 1978: 153).

onunla antagonistik bir ilişki içinde olan seçkin kavramı da popülizm çalışmalarının merkezinde yer almaktadır. Halk ile karşıt bir konuma işgal etmesi bakımından bu kavram popülizm çalışmalarında zorunlu bir yere sahiptir. Son olarak ise Rousseau'dan devşirilen genel irade fikri popülizm çalışmalarında sıklıkla yer verilen bir diğer kavram olarak öne çıkmaktadır.

1.3.1. Halk

Popülizmin en temel özelliklerinden birisi halkı yücelterek halkın yanında olduğunu savunmasıdır. Popülizmin seçkin karşıtı tavrı da bunun zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Halk belirli erdemlere sahip olduğu için yüceltilir. Halk bütün yurttaşların birliği ya da ayrıcalıklı olmayanlar olarak popülizmin en temel bileşenlerinden birisidir. Halk kavramının popülizm için neden bu denli merkezde olduğu sorusunun cevabı oldukça basittir. Çünkü halk tam da popülizmin arzu ettiği şekilde esnek ve bükülgen bir kavramdır (Taggart, 2004: 116). Laclau (2005) bu durumu halkı “boş gösteren” olarak tanımlayarak açıklamıştır. Peki boş gösterenler popülizm için neden bu kadar önemlidir? Laclau bu sorunun cevabını şöyle vermektedir;

“İlkin elimizde tamamen farka dayanan bir bütün varsa, bunun bütünselliği her bireysel anlamlandırma edimi içinde mevcuttur. Bu bütünselliği kavramsal olarak kavramak, bizzat anlamlandırmanın kendisinin koşuludur. Bununla birlikte, ikinci olarak, bu bütünselliği kavramsal olarak kavramak onun sınırlarını kavramak demektir. Yani onu kendisinden başka bir şeyden ayırmak zorundayız.” (Laclau, 2005: 87-88).

Bu nedenle boş gösterenler hem zorunlu hem de olanaksız bir nesneyi anlamlandırma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Halk da popülizm çalışmalarında en sık atıfta bulunulan boş gösteren olarak ön plana çıkmaktadır. Her ne kadar muğlak bir karaktere sahip olsa da halk kavramı kuramsal popülizm çalışmalarında ve popülist siyasi aktörlerin söylemlerinde merkezinde olan kavramdır. Halk kavramının muğlak yapısı ona tanımsal olarak belli dereceye kadar bir esneklik sağlamaktadır. Ancak her ne kadar esnek bir yapıya kavuşsa da halk kavramı şu üç anlamın bir bileşimi şeklinde kullanılır; egemen olarak halk, sıradan insanlar ve ulus (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 20). Her üç durumda da halkın kim olduğunu belirleyen ikincil bir özellik ile ilişkilidir. Ne olduğu, nasıl ve ne şekilde ortaya çıktığına bakılmaksızın popülistler için başat olan unsur halktır. Popülistler siyasal hayatın merkezine halkı, karşısına da diğerlerini koyarlar (Fedayi ve Yıldırım, 2019: 1863). Popülizme yönelik farklı yaklaşımları benimsemiş araştırmacıların ve popülizmi farklı ideolojiler doğrultusunda icra eden siyasal aktörlerin tümü halk kavramı üzerine vurguda bulunmaktadır. Halk popülist aktörlerce ahlaki olarak bozulmamış, saf bir oluşumu temsil etmektedir. Halkın karşısında ise ahlaki yönden zayıf yozlaşmış seçkinler yer almaktadır.

Popülizmde halk bütüncül bir şekilde ele alınır. Buna göre halk iradesini lidere temsil yoluyla devretmiş homojen ve yekpare oluşumdur. Buna ilaveten popülistlere göre halk hep birlikte aynı düşünen bir

topluluktur. Popülist halk kavramı temelde monolitiklidir. Halk bir bütün olarak görülüp ona göre değerlendirilir. Buna göre halk temel çelişkileri olmayan, dayanışma içinde olan bir varlıktır (Taggart, 2004: 117). Ancak halkın homojen ve saf olduğunu düşünmek oldukça hayalidir ve ideal bir duruma işaret etmektedir (Müller, 2016: 16). Ancak popülist aktörler halkın tek ve çoğunluk olduğu fikrini boşu boşuna savunmazlar. Halkın yekpare ve çoğunluk şeklinde tasvir edilmesi popülist aktörlere siyasi rakiplerini saf dışı bırakma fırsatı vermektedir. Halkın tek ve çoğunluk olarak değerlendirilmesinin sağladığı pratik fayda çoğunluk olan halkın, onlar adına konuşan kişilere daha fazla meşruiyet sağlamasıdır. Halk kalabalık olan olduğu için tamamen kazanıldığı takdirde karşısına çıkacak her gücü alt edecek bir potansiyel güç haline gelir (Taggart, 2004:116). Özellikle halkı temsil konusunda yetkisiz görülen muhalefet partileri popülist aktörler tarafından meşru görülmezler. Çünkü halkın salt temsilcisi popülistlerdir. Kendileri dışındaki hiçbir kurum ya da kişi temsil noktasında meşruiyetten yoksundur. Bu doğrultuda bakıldığında popülizm seçkin karşıtlığının yanında aynı zamanda çoğulculuk karşıtıdır da (Müller, 2017: 36). Çünkü popülistlerin iddiasına göre bütünleşmiş halde bulunan halkın yegâne meşru temsilcisi kendileridir ve halkı temsil edecek herhangi bir ikinci siyasi oluşuma yer yoktur. Önemli olan tek şey halktır. Geri kalan hiçbir şeyin önemi yoktur. Popülist aktörler halkın doğrudan demokrasi ile yönetilmesi gerektiğini vurgularlar. Çünkü popülistlere göre aracı temsil kurumları halkın iradesine set çekmektedir. Aynı zamanda aracı kurumlar seçkinlerin çıkarlarına hizmet etmektedir. Böyle bir anlayış etrafında şekillenen popülizm “yönetimi halka geri vermeyi” (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 21) yani *sessiz çoğunluğu* iktidara taşımayı amaçlamaktadır.

1.3.2. Seçkinler

Popülizm çalışmalarında sıklıkla vurguda bulunulan bir diğer kavram ise genellikle halk ile karşıtlık içinde konumlandırılan seçkinlerdir. Halk popülizmin ahlaki olarak yüksekte olan tarafını ifade ederken seçkinler ise ahlaki olarak düşük konumda yer almaktadır. Halkın saflığının karşısında seçkinler yozlaşmış olarak nitelendirilir. Halkla seçkinler arasında kurulan antagonizma çoğu popülizm tanımında görülen yegâne ortaklıktan birisidir. Çoğu yazar popülizmin halk ve elitler arasındaki ahlaki bir ayrım etrafında döndüğünde hemfikirdir. Jan Werner Müller de bu ayrımı temel alarak bir tanım oluşturmuştur. Müller’e (2017:36) göre popülizm politik dünyanın ahlaki olarak saf ve bütünleşmiş halk ile yine ahlaken aşağı olan yozlaşmış seçkinler arasında bir üzerinden algılanmasıdır. Aynı doğrultuda Cas Mudde de popülizmi toplumu antagonistik ve homojen olarak iki karşıt gruba bölen ve siyaseti halkın genel iradesinin açıklanması olduğunu belirten bir siyasal ideoloji olarak betimler (Mudde, 2004: 543). Halk ve seçkinler arasındaki ikili karşıtlık göz önünde bulundurulduğunda elitleri halkın dışında kalanlar olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Bu açıdan ele alındığında seçkinleri de halk gibi bir “boş gösteren” (Laclau, 2005) olarak değerlendirmek mümkün hale gelmektedir. Bu demektir ki seçkin kavramı kendine içkin verili bir anlama sahip değildir. Mevcut koşullar doğrultusunda seçkin farklı

anlam yüklemelerine maruz kalabilmektedir. Kitlelere nüfuz edebilmek için saf halkın karşısına konumlandırılacak seçkin karşıt kamp, ülkenin içinde bulunduğu sosyo-politik şartlara göre şekil alabilmektedir. Örneğin Latin Amerika'daki popülist muhalefet liderleri için seçkinler iktidarın lideri ve üyelerinden oluşurken, Avrupa bölgesindeki popülist liderler için elitler dış güçlerle iş birliği içindeki komploculardır (Kaltwasser ve Mudde, 2012:166). Seçkinlerin kimlerden oluştuğu ulusal şartların yanı sıra mevcut popülizmin hangi ideolojilerle eklemlendiğine göre de farklılık göstermektedir. Sağ popülizmde seçkinler “yabancılar, göçmenler, zenginler” şeklinde halkın düşmanları olarak konumlanırken, sol popülizmde dışlanan, sömürülen ve baskı altında olan toplumsal kesimlerin karşısına ‘oligarklar, emperyalizm ve iktidar bloğu’ gibi odakları ifade etmektedir. (Yılmaz, 2017:45). O veya bu şekilde söylemsel bir düşman oluşturulmadan popülizm ortaya çıkamaz. Bu düşman oligarşi, elitler ya da müesses nizam olarak adlandırılabilir (Laclau, 2005: 139).

Seçkinler popülizmin kavramsal olarak tanımlanmasında da önemli bir işleve sahiptir. Buna göre popülizm tanımlanırken halk tarafgirliğinin yanında başvurulmuş ikinci ayırt edici nitelik seçkin karşıtlığı olmaktadır. Ancak popülizm üzerine yazan çok az yazar seçkinlerin tanımını kurumsallaştırmıştır. Seçkin kavramı genellikle halkla birlikte ele alınmış, üzerine özerk bir analiz geliştirilmemiştir. Halk ve seçkinler arasındaki ayrımı belirleyen kriter hiç şüphesiz ki ahlaki bir yapıya sahiptir. Halk ahlaki olarak üstün ve saf çoğunluğu ifade ederken seçkinler tam tersi bir istikamette ahlaki olarak zayıf, yozlaşmış azınlığı temsil etmektedir. İkinci bir seçkin tanımı ise iktidar temelli olarak ortaya çıkmaktadır. Seçkinler politika, ekonomi, medya ve sanatta hâkim konumda bulunan kişilerdir. Heywood’a göre bu kişiler “haklı veya haksız olarak, zenginlik ve imtiyazın onlarda toplandığı, iktidarı elinde tutan azınlığı” oluşturmaktadır (Heywood, 2007:114). Çoğu popülist siyasi aktör seçkinleri birbiriyle bağlantıda olan ve birbirlerinin çıkarlarını gözetken, ahlaki olarak yozlaşmış azınlık olarak görmektedir. Popülist siyasi aktörler iktisadi ve kültürel seçkinleri eleştirmiş ve onları halkın genel iradesine karşı çıkan homojen ve yozlaşmış grup olarak ele almıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 23). Popülistlere göre seçkinler kendi özel çıkarlarını halkın genel çıkarının üstünde görmektedir. Dahası onlara göre seçkinler sadece kendi çıkarlarını halkın çıkarının üstüne koymakla yetinmeyip aynı zamanda halkın çıkarlarının aleyhine de çalışmaktadır. Seçkinlerin ahlaki yönden zayıf ve aşağıda görülmesinin sebebi bencil tavırlarıdır.

1.3.3. Genel İrade

Aydınlanma çağıının en etkili düşünürlerinden birisi olan Jean-Jacques Rousseau tarafından ortaya atılan genel irade (*volonte generale*) kavramı⁸, popülizm çalışmalarının merkezinde yer alan bir diğer

---

⁸ Rousseau tarafından ortaya atılan genel irade kavramı, yurttaşların kendi bireysel çıkarlarını değil toplumun ortak yararını temel almasını ve bireylerin toplum içinde bir bütün olarak hareket etmesini amaçlar.

kavramdır. Ancak genel irade (*volonte generale*) ve çoğunluğun iradesi⁹ (*volonte de tous*) arasında fark vardır. Birincisi halkın birleşerek ortak çıkarlarını uygulamak için yasa yapma kudretini ifade ederken, ikincisi zamanın belli bir anında özel çıkarların basit toplamına göndermede bulunmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 28). Kimi yorumculara göre popülizm halkın genel iradesini temsil eden bir hareket olarak tanımlanır. Buradan hareketle halkın iradesini temsil etmeyen siyasal aktörler popülistler tarafından gayri-meşru görülür. Onlara göre halkın sadece bir bölümü gerçekten halktır. Önemli olan tek şey halkın birleşmesi ve iradesini ortaya koymasıdır. Geriye kalanların bir önemi yoktur (Müller, 2016: 38).

Halk ve seçkinler arasındaki ahlaki ayrım genel irade kavramı ile ilişkilidir. Ahlaki olarak aşağıda görülen yozlaşmış seçkinler meşru genel iradeye saygı duymamakta ve kendi özel çıkarlarını halkın genel iradesinin üzerinde görmektedirler. Bu yüzden genel iradeyi temsil eden halk ahlaki olarak üstün tutulurken seçkinler ahlaki açıdan aşağıda olan taraftır. Genel irade toplum için ortak iyi neyse onun peşinden gitmeyi sağlarken, seçkinler genel iradeye ket vurup özel çıkarların peşinden gitmektedir. Popülist aktörler bunu gerekçe göstererek seçkinlere cephe almakta ve genel irade dışında kalan unsurlara meşruiyet atfetmemektedirler. Ancak popülist aktörlerin genel irade anlayışı, kavramın muğlak yapısı da dahil edildiğinde oldukça spekülatifdir. Popülist aktörler çoğu zaman genel iradeyi halk egemenliği ile eşdeğer görüp, çoğunluğun seçimlerdeki tercihine indirgemektedir. Ancak genel iradenin çoğunluğun tercihleriyle ortaya çıkması mecburi değildir. Genel iradenin tatbik etmesi için gerekli olan yegâne ilkesel şart toplumsal ortak iyiye ulaşabilmektir. Genel irade kavramı çoğunlukla popülist aktörler için söylem düzeyinde bir meşruiyet aracı olarak işlev görmektedir. Popülizmin tekçi ve bütüncül halk anlayışı genel irade fikriyle birleştiğinde otoriter ve baskıcı eğilimler meşru hale getirilmesine olanak sağlamaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 30). Popülizm seçkinler gibi temsili demokrasinin oluşturduğu aracı kurumlara da hem seçkinlerle iddia edilen araçsal ilişkisi hem de genel irade fikrine aykırı olduğu gerekçesiyle karşıdır. Genel irade söyleminin popülist aktörler için meşruiyet sağlamanın yanında kullanımında etkili olan bir diğer neden de popülistlerin sıradan insana ve dolayısıyla genel iradeye duydukları güvendir. Wiles genel iradeye duyulan güveni şu sözlerle açıklamaktadır; “Erdem ezici çoğunluğu teşkil eden basit insanlarda ve onların kolektif geleneklerinde gizlidir” (Wiles, 1969: 166). Halkın erdemliliği aynı zamanda halkın sıradanlığı ve terbiyesiyle ilgilidir. Popülist aktörler bilgeliğin sıradan insanda bulunduğunu düşünür. Bu durum seçkinlerin yozlaşmışlığına ve aptallığına karşılık gelmektedir (Taggart, 2004: 119).

---

⁹ Çoğunluğun iradesi kavramı, genel iradeden farklı olarak bireylerin özel çıkarlarının toplamı anlamına gelmektedir. Ancak bireylerin özel çıkarlarının toplamı genel iradenin tahsis edilmesi demek değildir.

Özet olarak popülizm genel iradenin sadece saydam değil aynı zamanda mutlak olduğunu ima ettiğinden dolayı otoriter bir rejimi ve halkın homojenliğine yönelik sözde saldırıları şiddetli bir biçimde bastırmayı meşrulaştırılabilir. Ayrıca halk iradesinin nihai varlığı ve ölçülebilir olduğu da oldukça normatif bir yaklaşımdır. Ancak bu tür bir iradenin somut olarak mevcut olduğu iddiası popülist aktörlerin elini güçlendirmektedir. Popülist aktörlerin her zaman halka dönüp “biz tam olarak siz ne isterseniz onu yaptık, bize yetkiyi siz verdiniz” diyerek demokratik hesap verebilirliği ve iktidarın sınırlandırılması ilkesini zayıflatması söz konusu olmaktadır (Müller, 2016: 48-49).

1.4. Popülizme Yönelik Temel Yaklaşımlar

Popülizm, politikacıların araçsal biçimde iktidara gelmek için başvurduğu bir strateji (Weyland, 2001), sosyokültürel manevra (Ostiguy, 2009), tarz (Knight, 1998; Taguieff, 1995) ve üslup (Moffitt, 2020) olarak tanımlanabilmektedir. Literatürde popülizmin ne olduğu sorusunu cevaplamak için verilen farklı yanıtlar vardır. Bazı yazarlar ve araştırmacılar popülizmi bir ideoloji olarak görmekte ve bu yönde bir popülizm kavramsallaştırmasına gitmektedirler (Mudde, 2004, 2007, 2016). Bir grup yazar ve araştırmacı ise popülizmi liderlerin ve siyasi partilerin iktidarlarını muhafaza etmek ve sürdürmek amacıyla; plebisitler, referandumlar ve halka yönelik konuşmalar vasıtasıyla uyguladığı bir siyasal strateji olarak görmektedir (Weyland, Barr). Popülizm bazı yazarlar tarafından söylem olarak da tanımlanabilmektedir (Wodak, Hawkins). Tıpkı strateji yaklaşımında olduğu gibi söylem yaklaşımında da popülizm araşsallaşmış bir biçimde ele alınmaktadır. Buna göre halk ile bağlar güçlendirilmek istendiğinde siyasal aktörlerin ilk başvurdukları araç popülist söylemdir. Moffitt (2016) ve Taguieff (1995) gibi yazarlar ise popülizmi politik bir tarz ve üslup olarak ele almıştır. Her bir yaklaşım popülizmin belli taraflarını öne çıkararak kavramı tanımlamaya çalışmıştır. Bunun yanında farklı yaklaşımlar popülizme yönelik farklı bakış açıları sunarak kavramın diğer yaklaşımlarca ihmal edilen taraflarını ve özelliklerini görünür kılmışlardır. Ayrıca popülizmi tanımlamak ve analiz etmek için farklı araçları tercih eden yaklaşımlar arasında metodolojik farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Popülizm, ilgili temel çalışmalarda ve bu çalışmalara referansla oluşturulmuş ikincil kaynaklarda öne çıkan dört farklı yaklaşım aracılığıyla ele alınmaktadır. Bu çalışmada da popülizm literatüre uygun biçimde dört temel yaklaşım kullanılarak ele alınacaktır. Bu yaklaşımlar sırasıyla ideolojik yaklaşım, stratejik yaklaşım, söylem yaklaşımı ve siyasal üslup-tarz yaklaşımıdır.

1.4.1. İdeolojik Yaklaşım

Shils'in akademik mirası üzerine kurulan popülizmin ideolojik yaklaşımı literatürde son yıllarda oldukça popüler olmuş ve akademisyenlerin en çok kullandığı yaklaşımlardan birisi haline gelmiştir. İdeolojik yaklaşım Canovan (1981, 1984, 2002), Stanley (2008), Albertazzi ve McDonnell (2008a),

Rooduijn (2014), Abts ve Rummens (2007), Ravira Kaltwasser (2012, 2013), Akkerman (2012) gibi yazarların katkılarıyla gelişmiştir.

Canovan popülizm üzerine yaptığı çalışmasında liberal anayasacılığın ve temsili demokrasinin yetersizliğine tepki olarak kavrama “demokrasinin ideolojisi” şeklinde atıfta bulunmuştur (Canovan, 2002: 25). Ancak popülizm literatüründe en yaygın biçimde kullanılan ideoloji tanımı Mudde’ye aittir. Ona göre “popülizm, toplumun nihayetinde iki homojen ve karşıt kampa, saf halka karşı yozlaşmış seçkinlere ayrıldığını düşünen ince merkezli bir ideolojidir ki siyasetin halkın *volonté générale* bir ifadesi olması gerektiğini savunur (Mudde, 2004: 543).

İdeolojik yaklaşımın en özgün tarafı popülizm fenomenini bir ideoloji olarak ele almasıdır. Bu yaklaşımda popülizm bir ideoloji, düşünceler dizisi veya bir dünya görüşü olarak tanımlanır (Moffitt, 2022: 26). Ancak popülizmin ideolojik yapısı diğer ideolojilere kıyasla oldukça farklıdır. Popülizmi liberalizm, sosyalizm, muhafazakarlık gibi ideolojilerden ayıran şey ince merkezli doğasıdır. Popülizmi ince merkezli bir ideoloji olarak tanımlamak, sıkça vurgulandığı üzere kavramın kolayca şekillendirilebilir olmasını açıklamada yardımcı olmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 16). Popülizmi ince ve zayıf merkezli olarak tanımlayarak ima edilen husus popülizmin bir ideoloji olarak tek başına ayakta duramadığı ve kaçınılmaz olarak diğer ideolojilerle eklemlendiğidir.

Paul Taggart kavramsal olarak oldukça kaygan bir zeminde bulunan popülizmin bir ideolojinin sahip olabileceği çoğu özelliğe sahip olsa da hepsine sahip olmadığını savunmuştur. Freeden (2011) de popülizmin zayıf merkezli bir ideoloji olduğu düşüncesine karşı çıkararak zayıf merkezli ideolojilere çevrecilik, feminizm küresel hareketleri örnek göstermiştir. Ona göre popülizm küresel çapta bir hareket olmaktan uzaktır. Aslanidis ise popülizmin kapsamlı olmayışından hareketle onun bir ideoloji olarak görülemeyeceğini ileri sürmüştür. Ona göre popülizm sadece söylemsel bir çerçevedir ve söylemsel çerçeveler ideolojiler gibi ayrıntılı ve kapsamlı yapılar içermek zorunda değildir (Aslanidis, 2015:12). Popülizmi ideoloji olarak görmeyen bir diğer yazar da Belçikalı siyaset bilimci Chantal Mouffe’dir. Mouffe popülizmin bir ideoloji olmadığını savunurken bunun sonucunda ona programatik bir içeriğin atfedilemeyeceğinden bahseder. Ona göre popülizm bir siyasi rejim ya da ideoloji değildir. Popülizm zamana ve mekâna göre çeşitli biçimler alabilen bir politika yapma yöntemidir (Mouffe, 2018: 23). Popülizmin tutarlı bir ideoloji olarak ele alınmasına karşı çıkan yazarların dayandıkları argümanların başında popülizmin ideolojik olarak çok farklı kutuplarda yer alan siyasal aktörlerle eklemlenmesi gelmektedir. Örneğin Benjamin Moffitt, popülist parti ve liderlerin aşırı sağdan aşırı sola çok geniş bir spektrumda ideolojileri temsil ettiğinden dolayı popülizmi bir ideoloji olarak görmez (Balta ve Özel, 2018: 102).

İdeolojik yaklaşımı benimsemiş araştırmacılara göre bu yaklaşımın çekiciliği popülizmin daha kapsamlı ideolojilerle yaşama yeteneğini, popülizmin diğer ideolojik unsurlarla nasıl bağlı olduğunu, popülizmin diğer kalın ideolojilerle birleşerek nasıl sağ ya da sol biçimler alacağını anlamayı sağlamasında yatmaktadır (Moffitt, 2022: 28-29).

Popülizmi bir ideoloji olarak gören yaklaşımla ilgili bazı olumsuzluklar da vardır. Bunların en başında ideolojik yaklaşımının tek başına popülizmi ele almada yetersiz kalması ve diğer yaklaşımlara meyletmesidir. Özellikle popülizm ile ilgili detaylar üzerinde ideolojik yaklaşım tek başına yeterli değildir. Bunun yanında ideolojik yaklaşım popülizmi ya hep ya hiç şeklinde ele alarak dereceli yaklaşımlardan ayrılmaktadır. Buna göre bir siyasal hareket ya popülisttir ya değildir. Belirtildiği üzere popülizmi ideolojik yaklaşım doğrultusunda ele alan yazarlar için temel soru bir vakanın popülist olup olmadığıdır (Moffitt, 2022: 42). Bu durum belli noktalarda popülist siyaset tarzını benimseyen ancak genel manada popülist olup olmadığı çok net olmayan vakalar karşısında ideolojik yaklaşımı çaresiz bırakmaktadır. Bunun yanında ideolojik yaklaşım uygulama ve kullanım alanı olarak sadece Avrupa ile sınırlı kalmış ve Avrupa dışındaki popülist hareketleri göz ardı etmiştir.

1.4.2. Stratejik Yaklaşım

Popülizmle ilgili literatürde öne çıkan bir diğer yaklaşım da stratejik yaklaşımdır. İdeolojik yaklaşımdan sonra ikinci ana yaklaşım olan stratejik yaklaşımının en özgün yanı popülizmi bir strateji olarak görmesidir. Stratejik yaklaşımın en başta gelen yazarlarından olan Weyland'a göre popülizm "liderin bireysel olarak çok sayıda örgütsüz insandan gelen doğrudan, aracısız desteğe dayalı hükümet gücünü ele geçirdiği veya bu gücü uyguladığı siyasi bir stratejidir" (Weyland, 2001: 14).

İdeolojik yaklaşımın aksine stratejik yaklaşım popülizmi bir nitelik ya da sıfat olarak görmez. Stratejik yaklaşıma göre popülizm bir nitelikten ziyade icra edilen bir siyasal pratiktir (Jansen, 2011: 75). Bu yaklaşımı benimseyen araştırmacılar temel olarak popülistlerin ne söylediğiyle değil ne yaptıklarıyla ilgilenirler. Özellikle günümüz siyasetinin salt siyasal yarışmaları kazanmak üzerine yoğunlaşmasının ardından kazanmak, rakipleri alt etmek politikacıların başlıca hedefi haline gelmiştir. Böyle bir ortamda kazanmak için birtakım stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır. Stratejik yaklaşım popülizmi kazanmak için ihtiyaç duyulan bir siyasal strateji olarak ele almaktadır. Popülistlerin neye inandığı, neyi savunduğu, ne söylediği ikinci planda kalmaktadır. Stratejik yaklaşımın esas meselesi popülistlerin iktidarlarını pratik boyutta nasıl sürdürdüküdür (Weyland, 2017: 50). Popülist siyasi aktörlerin siyasal iktidarı nasıl kazandığı, hangi pratiklerle bu iktidarı sürdürdüğü, iktidardayken kararlar alması, bu kararları uygulaması açısından hangi yolları ve araçları kullandığına odaklanılmalıdır (Weyland, 2017: 55). Stratejik yaklaşımı kullanan popülizm araştırmacıları popülist aktörlerin ortaya koydukları performansları inceleyerek popülizmin örgütsel niteliklerini incelemiştir (Moffitt, 2020: 42).

Örneğin Barr (2009) popülizmin plebisitçi bağlarını, Conniff (1999) seçim kampanyalarında ortaya konan tarzları incelemiştir.

Stratejik yaklaşımın bir diğer özgün yanı popülist aktör olarak lidere odaklanması ve popülizmin icra kısmında lidere yaptığı vurgudur. Stratejik yaklaşıma göre popülizm için hayati olan liderin rolüdür. Popülist lider kendine rakip ya da alternatif olabilecek güç odaklarını saf dışı bırakmaya çalışır. Çünkü o halkın tek meşru temsilcisi olduğu iddiasındadır. Daha özelden popülist lider siyasi olarak yerleşmiş güç odaklarına karşı halk adına mücadele etmektedir.

Bu yönüyle popülizmin “stratejik bir güç mücadelesi” (Pappas, 2012) olduğunu söylemek mümkündür. O halde popülizm çoğunlukla siyasi bir liderin elitist kurumsal düzene meydan okuduğu durumlarda görülmektedir (Roberts, 2006). Stratejik yaklaşıma göre popülist lider siyasi gücünü halktan seçimler aracılığıyla almaktadır. Bu yüzden popülist liderler halk egemenliği ilkesine ve seçimlere büyük önem atfetmekte, seçimleri ve seçimlerde ortaya çıkan rakamları her şeyin önüne koymaktadır. Liderin popülizmdeki rolü konusunda da stratejik yaklaşım ideolojik yaklaşımdan farklılaşmaktadır. İdeolojik yaklaşım popülizmin oldukça farklı politik aktörlerin etrafında şekillenebileceğini savunurken, stratejik yaklaşım popülizmi bireysel olarak liderle ilişkilendirir.

Stratejik yaklaşım için son derece önemli olan bir diğer husus ise lider ve halk arasındaki dolayimsız ilişkidir. Buna göre lider halka aracı kurumlar ve kişiler olmadan doğrudan seslenebilmekte, çağrıda bulunabilmektedir. Buradan hareketle Weyland popülizmi, “gücü elinde tutan ya da elde etmek isteyen liderin çoğunlukla organize olmamış büyük toplulukların kurumlar ya da medya aracılığı ile değil doğrudan iletişim kurarak desteğini almak için kullandığı bir strateji” olarak tanımlamıştır (Aslanidis, 2015:9). Popülist lider halkla kurduğu doğrudan ilişki aracılığıyla geniş, dışlanmış, heterojen kitlelerin desteğini almayı amaçlar (Resnick, 2015). Bu yolla lider ve halk arasında samimi, yakın, aracısız bir dolayimsız ilişki kurulur; popülist lider tek tek bireylerin özel hayatının bir parçası haline gelir. Popülist siyasetin kurumsal siyaset karşısında kitlelere daha çekici gelmesinin altında yatan başlıca sebeplerden birisi budur. Ayrıca popülist liderin kişisel liderliği ve karizması da popülist siyasetin albenisini arttıran faktörlerdir.

Stratejik yaklaşımın lider odaklı popülizm analizi, vakaların incelenmesi ve popülist aktörlerin tanımlanması konusunda yaklaşımın sınırlı doğasını ortaya çıkarmaktadır. Potansiyel popülist aktörlerden sadece lidere odaklanan stratejik yaklaşım diğer popülist unsurları görmezden gelme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin herhangi bir lider figürünün yer almadığı *Tea Party*¹⁰ ve *Occupy Wall*

---

¹⁰ Türkçe olarak “Çay Partisi Hareketi” anlamına gelen “*Tea Party Movement*”, 2009 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde başlayan bir toplumsal harekettir. Adını Amerikan Bağımsızlık Savaşı’nı ve Amerikan Devrimi’ni tetikleyen 1773 tarihli Boston Çay Partisi olayından alan, milliyetçi ve muhafazakâr çizgiye sahip bir aşığı sağ harekettir. Hareketin çıkış noktası ise

*Street*¹¹ gibi popülist toplumsal hareketler stratejik yaklaşımı benimsemiş yazarlar için popülizm çalışmalarına dahil edilemeyecektir. Bunun yanında lider yerine partinin kurumsal çıktılarının ve işleyişinin ön plana çıktığı popülist vakalarda da stratejik yaklaşım saf dışı kalma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

İdeolojik yaklaşımın aksine stratejik yaklaşım popülizmi dereceli bir biçimde ele almaktadır. Buna göre siyasal aktörler az ya da çok popülist olabilir. Stratejik yaklaşım popülizmi bir derece meselesi olarak ele alır. Bazı vakalar diğerlerine kıyasla daha fazla ya da daha az popülisttir. Stratejik yaklaşımı benimseyen araştırmacıların dünya üzerinde öncelikli olarak ele aldıkları coğrafyalar başta Alberto Fujimori, Carlos Menem, Hugo Chavez, Evo Morales ve Rafael Correa gibi popülist liderlerin öne çıktığı Latin Amerika, sonra da Afrika ve Asya'dır.

1.4.3. Söylem Yaklaşımı

1970'lerden itibaren gelişen post-yapısalcı tartışmaların söylem ve söylem analizi kavramlarına gösterdikleri ilgiyle birlikte siyaset bilimi alanında söylem yaklaşımını kullanan araştırmacıların sayısı artmıştır. Diğer birçok sosyal bilim alanında olduğu gibi söylem yaklaşımı popülizm üzerine yapılan çalışmalarda kullanılmaya başladı (Stavrakakis, 2017). Popülizme yönelik bir diğer yaklaşım olan söylem yaklaşımı en temelde popülizmi söylem boyutunda ele almaktadır. Söylem yaklaşımı özünde popülizmin bir söylem çerçevesi etrafında ortaya çıktığını öne sürerek bu söylemin nasıl oluştuğuna ve nasıl bir mantık çerçevesinde inşa edildiğine dikkat çeker (Panizza, 2005; Laclau, 2005). Kuramsal boyutu ampirik yönüne ağır basan bu yaklaşım, siyaset teorisyenlerince en sık başvurulan popülizm yaklaşımıdır. Söylem yaklaşımını benimseyen siyaset teorisyenleri en temelde popülizmi halk ve seçkinleri karşı karşıya getiren bir söylem olarak değerlendirmektedir. Böylece halk ve seçkinler arasındaki antagonizma söylem boyutuyla da vurgulanmış olmaktadır. Yaklaşımın ortaya çıkmasında Arjantinli politik kuramcı Ernesto Laclau ve Belçikalı siyaset felsefecisi Chantal Mouffe'nin katkıları büyüktür. Laclau'nun siyaset teorisi kapsamında yürüttüğü çalışmalar söylem yaklaşımının nüvesini oluşturmaktadır. Laclau'nun popülizm teorisinin temelinde üç çekirdek kavram yatmaktadır. Bunlardan ilki söylem, ikincisi boş gösterenler ve hegemonya, üçüncüsü ise retoriktir (Laclau, 2005: 68). Söylem kavramı Laclau ve Mouffe'nin popülizm yaklaşımında oldukça merkezidir. Laclau ve Mouffe'ye göre söylemsel alan sadece metin ve konuşmalardan ibaret değildir. Metin ve konuşmaların yanında anlamın

---

ekonomik krizin yol açtığı hoşnutsuzluk ve Obama karşıtlığıdır. Ancak kısa zaman sonra beyaz ırkçısı, göçmen karşıtı, silah taşıma savunucusu, ayrımcı bir retorikle eklemlenmiştir.

¹¹ 2011'in son aylarında gelişen İşgal Et (Occupy) eylemleri, yeni nesil toplumsal hareketlerin en fazla ses getiren örneklerinden birisi haline gelmiştir. ABD'de başlayıp, İngiltere başta olmak üzere Avrupa'nın da pek çok ülkesine yayılan eylemlerin amacı, krizin kaynağını oluşturan finans merkezlerinin ve bankaların krizlerin faturasını vatandaşlara çıkarmalarına karşı kamuoyu oluşturmaktır (Yıldırım, 2012: 237).

üretildiği sosyal ilişkiler de söylem alanına dahildir. Stavrakakis (2004: 232) söylemi “söylem sadece kelimeler, metin ve düşüncelerden ibaret değildir, aynı zamanda pratikler de onları formüle eden söylemsel mantığa doğrudan bağlıdır” diyerek oldukça geniş yorumlamıştır. Söylem yaklaşımını benimsemiş yazarlara göre toplum ilk olarak söylemsel alanda inşa edilir. Popülizmin en temel kavramlarından olan halk da söylem alanında belirli bir mantık çerçevesinde inşa edilmektedir (Köroğlu, 2020: 83).

Söylem yaklaşımında popülizm birtakım siyasi inançların özelliği olarak görülmek yerine genellikle bir konuşmada ya da nutukta kendini belli eden bir siyasi ifade biçimi olarak görülmektedir. Coğrafi olarak kapsam alanı en geniş olan yaklaşım söylem yaklaşımıdır. Söylem yaklaşımı içerisindeki araştırmacılar popülizmi genel olarak ele aldıkları için popülizmi diğer yaklaşımların gördüğünden daha yaygın bir fenomen olarak görürler. İdeolojik yaklaşım daha çok Avrupa kıtası merkezliken, stratejik yaklaşım ise yönünü Güney Amerika'ya çevirmiştir. Söylem yaklaşımı, evrensel olarak popülizmi ele almaktadır. Tanımların seyahat edebilirliğine işaret eden analistler popülizm fenomenini bir bütün olarak ele almaktadırlar. Popülizmin bazı bölgesel alt türlerini evrenselleştirmek yerine, söylem yaklaşımı, evrensel ölçekte bir dizi vakayı da hesaba katar. Bu da bölgesel alt türlere bakarak popülizm hakkında normatif genellemelerin ortaya atılmasının önüne geçer. Örneğin Chantal Mouffe normatif savunulardan saparak popülizmi demokrasinin mevcut hastalıklarını iyileştirecek bir tedavi olarak ele almıştır (Mouffe, 2018). Sosyal İnşacı Ontolojinin temelinde olduğu söylem yaklaşımı, popülizm ile ilgili kavramların ne olduğundan ziyade nasıl inşa edildiği üzerinde durmaktadır. Örneğin diğer yaklaşımlar halk nedir ya da kimdir sorusunun cevabını ararken söylem yaklaşımının cevabını aradığı soru halkın nasıl inşa edildiğidir. Ontolojik bir yaklaşım olan Söylem yaklaşımı, popülizmi tıpkı stratejik yaklaşım gibi bir siyasi aktörün niteliği olarak değil icra edilen bir edim olarak görmektedir. Buna göre popülizmi "konuşmacıda değil mesajın/söylemin" (Bonikowski ve Gidron, 2016a: 9) kendisinde aramak gerekmektedir. Çünkü söylem yaklaşımına göre popülizm mesaja içkin bir niteliktir. Siyasi aktörler zaman zaman popülist mesaj ve söylemleri kullanmaktadır.

Söylem yaklaşımının öne çıkan bir diğer özgün tarafı ise diğer yaklaşımlara göre oldukça soyut bir popülizm çözümlemesi ortaya koymuştur. Bunda söylem yaklaşımının gelişiminde başta Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe gibi siyaset teorisyenlerinin katkıları etkili olmuştur. Ancak söylem yaklaşımının özgün taraflarından birisi olan soyut analiz, diğer yaklaşımları benimseyen yazarlar tarafından eleştiri almıştır. Örneğin Mudde ve Kaltwasser (2012: 7) Laclau'nun söylem yaklaşımına şekil veren popülizm analizini "son derece soyut" olmakla eleştirmiş ve daha somut bir popülizm analizine ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Söylem yaklaşımının eleştiri aldığı bir diğer konu ise bu yaklaşımın popülizmin ölçülebilirliği noktasında bazı yetersizliklere sahip olduğudur (Hawkins ve Kaltwasser, 2017; Weyland, 2017). Söylem yaklaşımın bir diğer sakıncası ise öncelikli olarak dilsel ya da metinsel

çıkıtlara odaklanmış olmasıdır. Bunun sakıncası sayfa üzerine kayıtlı olmayan diğer bileşenlerin gözden kaçma riskidir (Moffitt, 2020: 45). Söylem yaklaşımından gözden kaçırma riskinin bulunduğu materyallerin başında görsel, edimsel ve estetik bileşenler gelmektedir.

1.4.4. Siyasi Üslup-Tarz Yaklaşımı

Popülizm yaklaşımları içerisinde en yeni olan yaklaşım popülizmi bir siyasal üslup ve tarz olarak gören yaklaşımdır. Siyasi üslup yaklaşımın temel çıkış noktası çağdaş popülizmin diğer yaklaşımlardan farklı olarak nasıl anlaşılması gerektiğidir. Siyasi üslup yaklaşımı bu sorudan hareketle çağdaş popülizmi anlamının en iyi yolunun onu politik bir ideolojiden ya da stratejiden ziyade siyasi bir üslup olarak ele almaktan geçtiğini savunmaktadır (Moffitt, 2020: 53). Popülizmin siyasi üslup yaklaşımı söylem yaklaşımıyla benzer biçimde popülizmin edimsel boyutu üzerinde durmakta ve ilaveten popülizmin medyatikleşmiş ve üsluplaşmış siyaset ortamındaki konumunu incelemektedir. Her ne kadar siyasi üslup terimi önceki yaklaşımları benimsemiş yazarlar tarafından kullanılmış olsa da kavramın özgün olarak tek başına popülizm çalışmalarında kullanılması oldukça yenidir. Önceki popülizm çalışmalarında siyasi üslup kavramının gündeme gelmesinde iki yazar etkili olmuştur. Bunlar Taguieff ve Canovan'dır. Taguieff ortaya koyduğu popülizm tanımında popülizmin " ne özel bir siyasal rejim ne de özel bir ideolojik içeriği oluşturduğunu, aksine onun ideolojik çerçevelere uygulanabilir bir siyasi üslup" (Taguieff, 1995: 9) olduğunu vurgulayarak siyasi üslup kavramını ilk kullanan yazarlardan olmuştur. Kavramı kullanan bir diğer isim de Margaret Canovan'dır. Canovan, 1984 gibi erken bir tarihten itibaren popülizm üzerine yaptığı çalışmalarda üslup kavramına atıfta bulunmuştur. Popülizm fenomeninin iletişimsel boyutuna sıklıkla vurguda bulunan Canovan, popülist aktörlerin onları birbiriyle ilişkilendiren ve ortaklaştıran tek bir bağın, insanlara çağrı yapmaya olanak sağlayan retorik üslupların bulunduğunu söyler (Canovan, 1984: 313). Ayrıca Canovan (1984: 314) popülizmin özden daha ziyade bir üsluba gönderme yaptığını tartışır. Popülizm çalışmalarında siyasi üslup kavramını kullanan bir diğer isim de Amerikalı tarihçi Michael Kazin'dir. Kazin popülizme ithafen onun "devamlı ancak kararsız, kökleri 19.yüzyıla kadar uzanan bir siyasi retorik üslup" (Kazin, 1995: 5) olduğunu vurgular. Knight da benzer şekilde popülizmi siyasi üslup kavramıyla birlikte ele alarak yaklaşımın ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Knight popülizmin "ayırt edici bir biçimde, halk ile ilan edilmiş bir uyumu, onlar ve biz zihniyetini ve kriz ve mobilizasyon dönemini içinde bulduran bir siyasi üslup" (Knight, 1998: 223) olduğunu savunur. Aynı zamanda Knight, siyasi üslubu siyaset yapmanın bir yolu olarak yorumlayarak oldukça net bir tanım ortaya koyar (Moffitt, 2020: 57). Taguieff, Canovan, Kazin ve Knight'ın siyasi üslup üzerine yaptıkları çalışmalar kavramın belirsizliğini aşmada önemli bir eşiği ifade eder. Ancak popülizme yönelik siyasi üslup odaklı tanımlamaların popülizme yönelik bir yaklaşıma dönüşmesinde aslan payı Benjamin Moffitt'e aittir. Avustralyalı siyaset bilimci Benjamin Moffitt siyasi üslup kavramının bir popülizm yaklaşımı olarak şekillenmesinde oldukça etkili olmuştur. Moffitt, siyaset

felsefesi ve siyaset sosyolojisi alanlarındaki siyasi üslup anlayışından yararlanarak, bunu çağdaş popülizm çalışmalarına uyarlamıştır. *Popülizmin Küresel Yükselişi: Performans, Siyasi Üslup ve Temsil* isimli çalışmasından popülizme yönelik kapsamlı bir analiz ortaya koymuş ve çağdaş popülizmin ayırt edici özelliklerinden yola çıkarak siyasi üslup yaklaşımının temellerini atmıştır. Ona göre siyasi üslup "yönetim alanından gündelik hayata uzanan bir biçimde siyasal içeriğe alan iktidar alanını yaratmak ve yön vermek için kullanılan izleyicilerin maruz kaldığı somutlaşmış ve sembolik olarak dolayımlanmış bir performans repertuarıdır (Moffitt, 2020: 66). Siyasi üslup olarak popülizm üç temel özelliğe sahiptir; seçkinler karşısında halka başvurmak, kaba tavırlar ve son olarak kriz, çöküş ve tehdit. Elit karşısında halka başvurmak tüm popülizm çalışmalarında görülen ahlâkî antagonizmaya ilişkinen, kaba tavırlar popülist siyasi üslubun bir niteliğidir. Argo kullanımı, küfretme, politik doğruculuğun terki, dobralık, renkli olma popülist siyasi üslubun önde gelen bileşenleridir. Kriz, çöküş ve tehdit ise popülizmin ortaya çıkması için gerekli olarak sunulan olgulardır. Popülizm itici gücünü kriz ve tehdit algısından almaktadır.

Siyasi Üslup yaklaşımına göre popülist aktörlerin halk adına konuşması tek başına yeterli değildir. Bunun yanında halk adına popülizmi icra etmeleri de gerekmektedir. Bunun için de moda, kültürel zevkler, kamusal performanslar, benliğin sunumu gibi materyaller halka başvurma ve halk adına popülizmi icra etmek için ihtiyaç duyulan araçlar haline gelmiştir.

Bu yaklaşımın en önemli avantajı farklı kurumsal ve ideolojik kavramları kullanarak geniş yelpazeli bir popülizm analizi sunmasıdır (Moffitt, 2020: 58). Bunun yanında popülizmi dereceli olarak ele alarak gri alanlara da imkân tanır. Siyasi üslup yaklaşımına göre siyasi aktörler belirli dönemlerde daha az ya da daha çok popülist olabilirler. Böylece popülizm ikili yaklaşımların (bkz. İdeolojik Yaklaşım) yaptığı gibi siyah-beyaz şeklinde katı bir ayrıma hapsedilmez. Siyasi üslup yaklaşımının en başta gelen dezavantajı ise ideoloji, strateji ve söylem yaklaşımlarının aksine yazarların başvurabileceği genel-geçer bir siyasi üslup literatürünün olmamasıdır. Siyasi üslup olarak popülizmi ele almak için bir adım geriye giderek siyasi üslup kavramıyla tam olarak ne kastedildiğini açıkça ortaya koymalıyız (Moffitt, 2020: 59).

1.5.Tarihsel Olarak Popülizm ve Örnekler

Popülizmin ilk nüvelerini Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Halk Partisi Örneğinde¹² ve Rusya'daki Narodnik Hareketinde¹³ bulmak mümkündür. Popülizm üzerine çalışan araştırmacılar popülizmin evrensel bir görüngü olduğu üzerinde anlaşmaya varmıştır. Demokrasinin yayılmaya başlamasıyla birlikte popülizm de onu bir gölge gibi takip ederek dünyanın farklı bölgelerinde özgün biçimlerde ortaya çıkmaya başlamıştır. Ulusal ve yerel motifler tarafından şekillendirilen popülizm, oldukça çeşitli biçimler almış ve her biri kendine özgün bir yapıya kavuşmuştur.

Tüm popülist örnekler belli başlı konularda tutarlılığa sahip olsa da popülizm son derece heterojen bir siyasi görüngüdür. Popülist siyaseti benimsemiş aktörler solcu ya da sağcı, muhafazakâr ya da ilerici, dinci ya da seküler olabilir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 33). Popülizmin ince merkezli yapısı ve bukalemunumsu karakteri onun çeşitli taşıyıcı ideolojilerle birleşmesini ve farklı görüngüler kazanmasını sağlamıştır. Popülizmin görüngülerinin en fazla yoğunlaştığı bölgeler Avrupa, Güney ve Kuzey Amerika olmuştur.

Popülizm kavramının referansta bulunduğu ilk vaka 1890'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nin güney ve orta batı eyaletlerinde Halk Partisini oluşturan toprak reformu yanlısı harekettir (Moffitt, 2020: 31). Birleşik Devletlerin yanı sıra Rusya'da da 1860-1870 yılları arasında popülist hareketler görülmüştür. 19.yüzyılda Rus aydınlarının büyük çoğunluğunun, köylülerden oluşan halka doğru gitmesi ve bunun bir "halka doğru" hareketini yaratması popülizmin bilinen en erken örneklerinden birisi olarak kabul edilir. Halkın devrimci bir sınıf olduğuna inanan Rus entelektüeller, ülkedeki siyasi ve toplumsal dönüşümü sağlayabilmek için halka güvenmiş, halka doğru hareketini başlatmıştır. Daha sonra hareket Avrupa içinde ve dışındaki diğer ülkeler tarafından da örnek alınmıştır.

1.5.1. Amerikan Halk Partisi (*People's Party*)

ABD'de popülizm ilk olarak 19. yüzyıldaki *People's Party* (Halk Partisi) ile gündeme gelmiştir. Demokratlar ve Cumhuriyetçiler arasındaki siyasal mücadele alanından üçüncü bir parti olarak sıyrılan

---

¹² 1890'ların başında çiftçiler, işçiler ve orta sınıf aktivistlerden oluşan bir koalisyon, Halkçı Parti olarak da bilinen Halk Partisi adında bağımsız bir siyasi parti kurdu. Bu parti, Amerikan ekonomisi ve toplumundaki değişikliklere tepki olarak ortaya çıkan geniş bir toplumsal hareketin ürünüydü. Halk Partisi'nin kökleri ülkedeki çiftçilerin örgütlenmesine dayanıyordu.Çiftçiler, tarım ürünlerinin pazarlanmasında ellerini güçlendirmek için büyük ölçekli örgütler kurarak ve daha uygun kredi ve ticaret koşulları için hükümetle lobi faaliyetleri yürüttüler (<https://digital.lib.niu.edu/illinois/gildedage/populism>).

¹³ Narodnik hareketi, Rusya'da serfliğin kaldırılmasından sonra toprağın toplanması ve tarımda küçük üreticilik gerilemesi ile oluşmuştur. Bu söz konusu süreçte ülke topraklarında yer alan küçük burjuva aydın katmanları toplumun yitiren kesimleriyle bütünleşmeye yönelmiştir. Köylülüğün alt gelir gruplarını muhatap alarak sistem geliştiren Rus aydını, geleneksel yapıya halka doğru hareketiyle çözüm aramıştır. Bunun sonucunda halka doğru gidenler toprağını giderek zengin çiftçilere kaptıran ve bu sürecin sonunda yoksullaşan küçük üretici köylülüğe sahip çıkmış, geniş köylü kitlelerini Çarlığa karşı başkaldırıya çağırmıştır. Devrim için köylülüğü kazanmak gerekirdi ve bu nedenle Rus aydınına önemli görevler düşüyordu. Rus aydını halka gitmeli, halka inmeli, halkı uyarmalı, eğitmeli, aydınlatmalıydı (Toprak, 1984; 69-81).

Halk Partisi, ABD'nin ilk popülist partisi olmuştur. Halk Partisi vakası aşağıdan yukarı bir kitlesel hareket olarak popülizmin en açık örneklerinden birisidir. Halk Partisi kendisine hayat veren bir kitlesel halk hareketinin izlerini taşımakta, aşağıdan yukarıya doğrudan etkiyle birlikte diğer popülist hareketlerden ayrılmaktadır. Toplumsal bölünmenin tabanında yer alan ve çoğunluğunu Güneyli ve Batılı çiftçilerin oluşturduğu halk, partinin temel öznesidir. Parti, asıl olarak tarımsal ürünleri haczedenden sisteme ve Güney ve Kuzey arasındaki iç savaş sonrası karşılaşılan diğer ekonomik zorluklara karşı bir araya gelen çiftçilerden oluşmuştur.

1892 yılında Omaha'da kurulan Halk Partisi Doğu'daki banka ve demiryolu kuruluşlarına bağımlılıktan kurtulup kooperatif ve birlik kurmak isteyen çiftçilerin aşağıdan gelen hareketiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Halk Partisinin temel ilkelerini bildiren konuşmada Ignatius Donnell; ahlaki çürüme, işbirlikçi seçkinler, sıradan insanın erdemi, komplo ve ihanet gibi birçok popülist temaya değinmiştir (Taggart, 2004: 37).

Güneyli çiftçilerin ve tarım işçilerinin ortak talepleri onları Halk Partisi çatısı altında bir araya getirmiştir. Ekonomik olarak ezilen ve dezavantajlı konumda olan kesimler Halk Partisi aracılığıyla taleplerini dile getirme fırsatı yakalamıştır. Ancak zaman içinde zayıflayan hareket ve tarımsal ittifak, 1896 seçimlerinde seçmen tabanı Halk Partisine özdeş olan Güneyin muhafazakâr Demokratlarıyla ortak aday gösterilen William Jennings Bryan'ın seçimi kaybetmesiyle dağılmıştır (Taggart, 2004: 45-46).

Partinin ve ittifakın başarısızlığı ABD siyaseti için popülizmin sonu anlamına gelmemiştir. Hem dönem olarak hem de siyasal organizasyon olarak popülist vakalar çeşitlilik göstermektedir. Bazen Richard Nixon, Huey Long, Donald Trump gibi popülist liderler, bazen Halk Partisi gibi partiler, bazen de *Tea Party* ve *Occupy Wall Street* gibi toplumsal hareketler popülist siyasetin lokomotifine haline gelmiştir. Ancak *Tea Party* ve *Occupy Wall Street* gibi toplumsal hareketlere kadar Kuzey Amerika'daki popülizm genel olarak aniden ortaya çıkmış ve aynı şekilde birden kaybolmuştur. (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 35).

Halk Partisi popülizmi genel olarak popülizm çalışmalarındaki ana uğrak noktalarından birisini teşkil eder. Ancak hareketin niteliğiyle ilgili oldukça farklı yorumlar yapılmıştır. Kimileri Halk Partisi hareketini gerici ve yerlici olarak görürken (Hofstadter, 1955), kimileri de ilerici siyasetin bir örneği, demokrasi vaadi olarak değerlendirir (Goodwyn, 1976).

1.5.2. Halka Doğru (Narodnik) Hareketi

ABD'deki Halk Partisi örneğiyle birlikte 19.yüzyılda görülen bir diğer popülizm vakası ise Rusya'daki Narodnik hareketidir. Çarlık rejimi sırasında köylüler ile şehirli seçkinler arasında git gide artan uçurum,

bazı Rus aydınlarını düşünsel ve eylemsel olarak yozlaşan siyasal ve toplumsal sistemi düzeltmeye itmiştir. Bu itkiyle birlikte Narodnik hareketi ortaya çıkmıştır. Narod kelimesi halk ile eşanlamlıyken, Narodnik hareketi ise Rusya'daki popülizmin diğer adıdır (Toprak, 2013: 25).

Alexander Herzen önderliğinde başlayan Narodnik hareketi, temel olarak kentli Rus aydınlarının misyoner bir tavırla taşradaki köylüleri toplumsal ve siyasal değişim için mobilize etme çabasının bir ürünüydü. Rus Narodnik hareketi geri kalmış bir ülkenin aydınlarının çarlık rejimine karşı nihilizmin ardından popülizme ve oradan da Marksizm'e yönelişinin hikayesidir (Toprak, 2013). Rus aydınlarının misyoner tavrı yukarıdan aşağıya bir hareketlilik anlamına gelmekteydi. Bu yönüyle Rusya'daki Narodnik hareketi ABD'deki Halk Partisi örneğinden farklılaşmıştır. İki hareket arasındaki bir diğer önemli ayrım ise hareketlerin mevcut düzen ile kurduğu ilişkinin niteliğinde yatmaktadır. Birleşik Devletler'deki Halk Partisi iktisadi olarak reformist bir popülizm örneği iken Rusya'daki Narodnik hareketi ise ülkede köklü bir değişim yaratma güdüsüyle ortaya çıkmış, köhnemiş eski düzeni yıkmayı amaçlayan devrimci bir oluşumdur.

Narodnik hareketi Alexander Herzen ve onun temel ilkelerine dayanıyordu. Bu ilkeler; liberal demokrasiye güvensizlik, soyutlamalara karşı kuşkuçuluk, Rus köylüsüne duyulan inanç ve güven, devrime yönelik adanmışlık gibi değerlere sahipti (Taggart, 2004: 63). Halka doğru hareketi; Alexander Herzen liderliğinde, aktivizm ve hareket kısmında kentlerde eğitim gören öğrencilerin rol oynadığı, entelektüellerin ve kuramcılarının yazılarıyla desteklediği bir yapıya sahipti. Narodnik hareketinde aktivizm esastı. Herzen'e göre siyasal eylem politik kuramlardan çok daha önemliydi. Ona göre kuramları oluşturan ideolojik soyutlamalar özünde yıkıcıydı (Berlin, 1978: 193). 19.yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan hareketin temel motivasyon noktası Rus geçmişinin müthiş bilgeliğinin ve dolayısıyla da gelecek umutlarının köylülerde saklı olduğu inancıydı (Taggart, 2004: 59). Dolayısıyla yerlilik (nativism), popülizmin ilk örneklerinden birisi olan bu hareketin merkezinde yer alan çekirdek değer konumundaydı.

Rusya'daki köhnemiş siyasal kurumları yıkıp yerine yeni bir siyasal düzen kurmayı amaçlayan devrimci Narodnik hareketi başarıya ulaşmamış ve kısa ömürlü olmuştur. Fikir bir halk hareketine dönüşecek kadar takipçi bulamamış, bir kitle hareketi olmaktansa kadro hareketi olarak yoluna devam etmiştir.

1.5.3. Güney Amerika'da Popülizm

Güney Amerika popülizmi büyük ölçüde popülist liderlerin öne çıktığı ve liderlik kültürünün baskın olduğu bir popülist tarza tekabül etmektedir. Juan Peron, Hugo Chavez, Alberto Fujimori, Getulio Vargas, Carlos Menem, Evo Morales, Rafael Correa gibi liderler Güney Amerika ülkelerinde ortaya çıkan popülist siyaset biçiminin başat aktörleridir. Her ne kadar popülizmin doğası güçlü ve karizmatik

liderlerin politika sahnesine çıkmasına izin verse de popülizmin lider odaklı bir fenomen olduğu düşüncesi özcü bir iddia olacaktır. Ancak Güney Amerika'daki popülist vakalara bakıldığında liderlerin parti ve toplumsal hareketlere kıyasla çok daha ön planda olduğu görülür. Bu liderleri popülist yapan temel belirleyici ise yönetimde kişiselcilik, demokratik unsurlardan uzaklaşan tavırları ve halk arasında sosyo-ekonomik bir ayırım yaratmalarıdır (Kaltwasser ve Mudde, 2012: 29-30). Güney Amerika örneğinde popülist liderler o kadar ön plana çıkmaktadır ki inşa edilen rejimler liderlerin ideolojisi şeklinde ifade edilmiştir. Örneğin Arjantin'deki popülizm Peronizm, Venezuela'daki popülizm ise Chavizm olarak kavramsallaştırılmıştır.

Güney Amerika popülizminin bir diğer ayırt edici özelliği ise çoğunlukla sol bir popülist anlayışa sahip olmasıdır. Kimi yazarlara (Moffitt, 2022: 77) göre sol popülizmin anavatanı olarak sosyalist ideolojiyi popülizmle birleştiren liderlerin seçim başarısı kazandığı Güney Amerika'yı göstermişlerdir. Halkın politik, iktisadi ve sosyal hak talepleri Güney Amerika popülizminin temel güdüleyicisi olmuştur. Halktan gelen bu talepler karşısında yoksulluğu azaltmaya, yüksek istihdamı gerçekleştirmeye çalışan ve eğitim oranlarını, asgari ücreti artırmak için çabalayan popülist liderler sosyalist ideolojiye git gide yaklaşmaktadırlar. Bu da onların popülizmini kaçınılmaz bir biçimde sol bir popülizm haline getirmektedir. Güney Amerika popülizmini sol bir popülizm haline getiren bir diğer unsur ise kapitalizm ve ABD karşıtlığıdır. Örneğin Morales kapitalizmi insanlığın en büyük düşmanı olarak ilan etmiş, Chavez ise kapitalizmi un ufak etmek istediğini açıklamıştır (Moffitt, 2022: 78).

Popülizmin Güney Amerika'da ortaya çıkmasında 1929 Büyük Buhranının iktisadi ve politik sonuçları etkili olmuştur. Sanayileşme ile kırsaldan kente yönelen göç dalgaları artmış, bu da beraberinde yeni toplumsal sorunları getirmiştir. Sorunlarla birlikte sorunların çözümüne yönelik siyasi ve sosyal hak talepleri de yoğunlaşmıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 41). 1929 Büyük Buhranına bağlı ortaya çıkan popülist rejimler ve hareketler Güney Amerika'daki popülizmin birinci dalgasını oluşturmaktadır. Arjantin'de Juan Peron, Brezilya'da Getulio Vargas gibi liderler benimsedikleri popülist siyaset tarzıyla yükselişe geçmiştir. Latin Amerika'daki birinci dalga popülizmin hedefleri, milli ekonomik bağımsızlık, yarı-feodal yapıların ortadan kaldırılması ve toplumsal adaleti sağlamaktır (Taggart, 2004: 76). James Malloy (1977: 9) Güney Amerika'daki popülizmin "gecikmiş bağımlı kalkınma sürecinin belirli bir evresinin çıkmaza girmesinden kaynaklanan genel krize verilen özgül ve yerel bir tepki" olduğunu savunur.

1990'ların başında ortaya çıkan popülizmin ikinci dalgası, birinci dalgaya göre çok daha kısa sürmüş ve daha az verimli olmuştur (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 42). Carlos Menem, Fernando Collor de Mello ve Alberto Fujimori gibi popülist liderler ikinci dalga Güney Amerika popülizminin önde gelen isimleri olmuştur. İkinci dalga Güney Amerika popülizminin ortaya çıkmasında 1980'li yıllar boyunca devam

eden ekonomik sorunlar etkili olmuştur. İktisadi krizler ve bunalımlar popülist liderlere ülkedeki iktisadi ve siyasal seçkinleri suçlamak ve halkın desteğini almak için uygun zemini sağlamıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 43). Her ne kadar popülist liderler iktisadi sorunları nasıl çözeceklerinden emin olmasalar da bununla ilgili olarak uluslararası iktisadi kuruluşlarla iş birliğine gitmişlerdir. Menem, Mello ve Fujimori gibi popülist liderler Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve ABD Hazine Bakanlığının tavsiyesi üzere neo-liberal iktisat politikalarını içeren Washington Uzlaşmasını ülkelerinde uygulamaya çalışmışlardır. Popülist liderler tarafından başlatılan uyumlanma süreci Knight tarafından popülizmin ve neo-liberalizmin birliktelik çabası olarak yorumlanmıştır (Sırma, 2019: 12). Uyumlanma süreci popülizmin diğer siyasal ideolojilerden ve iktisadi gelişmelerden etkilenmeye açık olduğunun göstergelerinden birisi olmuştur

Popülizmin Güney Amerika'daki üçüncü dalgası ise 1990'lı yılların sonuna doğru ortaya çıkmıştır. Venezüela'da Hugo Chavez'in, Bolivya'da Evo Morales'in, Ekvator'da Rafael Correa'nın, Nikaragua'da Daniel Ortega'nın seçim zaferleriyle birlikte popülizmin üçüncü dalgası Güney Amerika'da yayılmaya başlamıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 43). Popülizmin üçüncü dalgası bir önceki dönemden farklı olarak emperyalizm karşıtı olması sebebiyle birinci dalga Güney Amerika popülizmini andırmaktadır. İkinci dalga popülizmde görülen neo-liberal anlayıştan vazgeçilmiş, devletin baskın kurum olduğu bir ekonomi modeli benimsenmiştir. Tıpkı birinci dalga popülizmde olduğu gibi burada da sosyalizmin ve yerlililiğin etkileri görülmüştür. ABD karşıtlığıyla birleşen yerlilik liderlerin radikal söylemlerinde ortaya çıkmıştır. Örneğin Venezuela lideri Hugo Chavez ülkede yaşanan krizlerden ABD'yi ve onu uşağı olan ulusal oligarşiyi (seçkinler) sorumlu tutmuş ve halkın düşmanlarını *şeytan* ilan etmiştir (Hawkins, 2009: 5). ABD'yi ve ulusal seçkinleri şeytan ilan eden Hugo Chavez, Güney Amerika'daki üçüncü dalga popülizmin ilk akla gelen isimlerinden birisi olmuştur. Chavez, 1998'den ölümüne (2013) kadar aralıksız olarak Venezuela devlet başkanlığı yapmış, iktidarı boyunca popülist bir lider olarak "baba" figürü haline gelmiştir. Chavez'in ölümünün ardından ise %51 oranında aldığı oyla Nicolas Maduro, Venezuela'nın yeni devlet başkanı seçilmiştir. Ancak ekonomisi büyük oranda petrol gelirlerine bağlı olan Venezuela, petrol fiyatlarında yaşanan büyük düşüşten olumsuz yönde etkilenerek iktisadi bir darboğaza girmiştir. İktisadi darboğaz kısa sürede ekonomik krize dönüşmüş, kriz de hiperenflasyon, açlık, yoksulluk, artan suç oranları, kişi başına düşen milli gelirden gerileme gibi sorunları beraberinde getirmiştir. İktisadi ve sosyal sorunlar Chavez'in halefi olan Maduroya yönelik eleştirileri yoğunlaşmıştır. Bunun üzerine popülist stratejiye başvuran Maduro, tıpkı Chavez gibi ülkedeki ekonomik krizin ve krizin yol açtığı sorunların "dış güçler" kaynaklı olduğunu savunmuş ve anti-kapitalist bir siyasal söylem ortaya koymuştur. 2019 yılında ikinci kez devlet başkanı seçilen Maduro, anti-kapitalist, anti-Amerikan ve anti-neoliberal söylemler üretmeye devam etmiş, popülist stratejileri ve politikaları hayata geçirmekten geri durmamıştır (Gergün ve Arslan,

2023: 1043). Ancak ülkenin içinde bulunduğu iktisadi kriz kaynaklı çoklu kriz ortamı Maduro'ya yönelik toplumsal tepkiyi arttırmıştır. Halktan gelen toplumsal tepki ise Maduro'nun daha otoriter bir tavır sergilemesine ve bu yönde politikalar üretmesine yol açmıştır.

Popülist siyasi aktörlerin başlıca uğrak noktalarından birisi olan bir diğer Güney Amerika ülkesi Brezilya'dır. Tarihsel süreç içerisinde başkan Getulio Vargas (1930-1945, 1951-1954) iktidarıyla birlikte ortaya çıkan popülizm, daha sonra birçok lider ve iktidar tarafından temel siyasal strateji olarak benimsenmiştir. Son yıllarda ise Jair Bolsonaro popülist bir figür olarak Brezilya'da iktidara gelme başarısı göstermiştir. 2018 yılında yapılan seçimlerini sağ popülist bir söylemle kazanmış ve Brezilya'nın yeni devlet başkanı olmuştur. Bolsonaro'nun seçimi kazanması Brezilya'da ve dünya kamuoyunda aşırı sağ popülizmin zaferi olarak değerlendirilmiştir. Bolsonaro'nun sağ popülist bir lider olarak seçimleri kazanmasını sağlayan en önemli araçlar Brezilya'da uzun yıllar devam eden ekonomik kriz ve siyasi güvensizlik ortamı olmuştur. Tüm sorunlardan 13 yıllık İşçi Partisi (PT) iktidarını sorumlu tutan Bolsonaro negatif bir siyasal kampanya yürütmüş ve "PT bir daha asla" sloganını kullanmıştır.¹⁴ Bunların yanında göçe ve göçmenlere yönelik karşıt tutumu, farklı ırklara mesafeli oluşu, harici unsurlara yönelik kullandığı saldırgan dil Bolsonaro'nun "otoriter popülist" siyasal stratejisinin öne çıkan tarafları olmuştur (Yılmaz, 2020: 144). Ancak Bolsonaro halkın tepki göstererek kendisini iktidara getirdiği sorunlara yönelik kalıcı çözümler getirememiş ve 2022 yılında yapılan seçimlerde eski devlet başkanı Lula da Silva'ya yenilmiştir. İkinci tura kalan seçimi Lula da Silva oyların %50,90'ını alarak kazanmıştır.

Popülist siyasi geleneğin güçlü olduğu bir diğer Güney Amerika ülkesi olan Arjantin'de de son seçimlerde popülist söyleme sahip siyasal aktörlerin başarısı dikkat çekmiştir. 2019 devlet başkanlığı seçimlerinde popülizmin Arjantin'deki gelenekselleşmiş biçimi olan Peronist Parti'nin adayı Alberto Fernandez seçimi ilk turda kazanarak büyük bir başarı elde etmiştir. Böylece 2015-2019 yılları arasında kesintiye Peronist Parti iktidarı tekrar tahsis edilmiştir. 2023 yılında yapılan ve ikinci tura kalan devlet başkanlığı seçiminde ise Özgürlük ve Gelişim Partisi'nin adayı Javier Milei ile Peronist aday Sergio Massa yarışmıştır. Milei, ikinci tur sonucunda oyların %55, 82'sini alarak Arjantin'in yeni devlet başkanı olmuştur.¹⁵ Bu sonucun ardından açıklamalarda bulunan Milei, Arjantin'deki müesses nizama yönelik olumsuz bir tutuma sahip olduğunu belirtmiştir. "Bu ülkede var olan asalak, yozlaşmış ve işe yaramaz siyasi kastın sonunu getireceğiz. Her zaman olduğu gibi aynı halkla farklı bir Arjantin mümkün" diyerek¹⁶ halkçı ve seçkin karşıtı bir popülist söyleme başvurmuştur.

¹⁴ <https://birikimdergisi.com/guncel/11232/bolsonarodan-sonra-bolsonarismo-brezilyada-otoriter-populizmin-araclari>

¹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arjantinde-devlet-baskanligi-secimini-asiri-sagci-milei-kazandi/3058966>

¹⁶ <https://tr.euronews.com/2023/08/14/arjantinde-on-secimlerde-en-yukse-oyu-asiri-sagci-populist-aday-aldi>

Popülist mirasın zengin olduğu Güney Amerika ülkelerinin başında Peru gelmektedir. Peru’da bilinen son popülist vaka 2021 başkanlık seçimlerinde kendini göstermiştir. Anti-oligarşik ve anti-emperyalist söylemlerin egemen olduğu bir siyasal propaganda yürüten Özgür Peru Partisi adayı Pedro Castillo haziran ayında yapılan seçimleri bir Popüler Güç Partisi adayı Keiko Fujimori’yi geçerek kazanmıştır. Castillo seçim sürecinde sol popülist çizgide söylemler ve stratejiler üreterek seçkin karşıtı bir tavır ortaya koymuştur. “Kalpsiz zenginleri” ve “sermayenin yozlaşmış politikacılarını” halk düşmanı olarak tanımlayan Castillo, halk ve seçkinler arasında antagonistik ayrıma dikkat çekmiş ve müesses nizam karşıtı bir politikacı olduğunu vurgulamıştır. Müesses nizam karşıtı bir siyasal stratejiye sahip olduğunu halk iradesinin engelleyen tüm kurumları kaldıracağını söyleyerek somutlaştırmış, “halkın rengini ve kokusunu taşıyan bir anayasa” vaadinde bulunmuştur (Munoz, 2021: 57’den akt. Ateş, 2022: 121). Radikal vaatlerine göreve başladıktan sonra da devam eden Castillo, muhalifler tarafından oluşturulan Kongreyi feshedeceğini duyurmasının ardından meclis tarafından devlet başkanlığından azledilmiştir.

1.5.4. Avrupa’da Popülizm

Avrupa’daki popülizm, eğer popülizmin ilk örneklerinden birisi olan Narodnik hareketini hesaba katmazsak, çağdaş popülizmler arasındaki en yeni popülizm. Her ne kadar ilk iki popülist toprak reformu hareketinden birisi Rusya’da ortaya çıksa da 19.yüzyıldan itibaren popülizm Avrupa’da oldukça kısıtlı bir yaşam alanına sahip olmuştur (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 46). Ancak 20.yüzyıla gelindiğinde durum farklılaşmaya başlamıştır. Sağ ideolojiye mensup partilerin yükselişe geçmeye başladığı 20.yüzyılın ikinci yarısında popülist hareketler ve aktörler de Avrupa siyasetinde etkili olmaya başlamıştır. Fransa’da Ulusal Birlik (RN), Avusturya’da Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Hollanda’da Özgürlük Partisi (PVV) kitlelerin desteğini kazanmayı başaran popülist partiler olarak ülke siyasetinde söz sahibi haline gelmiştir (Stockemer, 2019).

Avrupa’da yükselen popülizmin temel sebebi olarak yaşanan iktisadi ve siyasi krizler gösterilmektedir Bunun yanında Avrupa’daki tüm ulusları özgün kimlik yapılarını sıfırlayacak şekilde Avrupa Birliği çatısı altında toplamaya çalışan bütünleşme politikası da etnik ve ulusal ayrımları önceleyen popülist partiler için uygun bir fırsat penceresi haline gelmiştir. Bu ülkelerde radikal sağ hareketler hızlı yükselişe geçmiştir. Sağ popülist partiler söylemlerini genellikle yabancı düşmanlığı, anti-semitizm, göç karşıtlığı gibi konular üzerine kurmuştur (Yıldırım, 2017). Avrupa’daki sağ popülist partiler özellikle suç işlemiş ve entegrasyon sürecinde başarısız olan göçmenlerin sınır dışı edilmesine yönelik taleplerin sözcüsü haline gelmişlerdir (Çakır, 2011). Göçmenlerle ilgili radikal talepleri bünyesinde toplayan ve bunları gündeme getiren popülist partiler girdikleri seçimlerde büyük oranda başarı kazanmışlardır. Özellikle düzen partilerinin göçmen meselesiyle ilgili politika yapım süreçlerinde başarısız olduğu ülkelerde, sağ popülist partiler oy oranlarını yükseltmişlerdir. Örneğin Fransa’da Ulusal Birlik (RN) 2012 yılına kadar

düşük bir oy oranı yakalarken, 2012 sonrasında aşırı milliyetçi ve göçmen karşıtı söylemleriyle birlikte oy oranını belirgin bir biçimde artırmıştır (Hanspeter ve Pappas, 2015: 74-75).

1972 yılında Jean-Marie Le Pen tarafından Fransa'da kurulan Ulusal Birlik (RN), Avrupa'daki ilk popülist partilerden birisi olmuş ve diğer popülist partilere ilham kaynağı olmuştur. Le Pen önderliğindeki Ulusal Birlik, popülist siyaset anlayışını yerlilik, refah şovenizmi ve Avrupa şüpheciliğiyle birleştirmiştir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 48).

Avrupa'nın önde gelen bir diğer popülist partisi ise İtalya'da ortaya çıkmıştır. İtalya'nın kuzeyi ve güneyi arasındaki iktisadi ve kültürel gerilimden faydalanarak siyaset sahnesine çıkan Kuzey Ligi (Lega Nord), bölgesel, ulusal ve etnik kimlikleri öne çıkaran bir popülist anlayışa sahiptir. 1980'lerin başında Umberto Bossi tarafından kurulan parti, Kuzey İtalya'nın kendine has kültürel ve ekonomik bir kimliğe sahip olduğu gerekçesiyle Roma'dan ayrılmayı talep etti. Güney İtalya'nın iktisadi olarak Kuzey için bir yük olduğunu vurgulayan Bossi, Kuzey İtalya'nın iktisadi ve kültürel potansiyelini gerçekleştirmesine izin verilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Taggart, 2004: 103).

Avrupa popülizmi için önemli olan bir diğer isim ise Jörg Haider'dir. Hitler'in istihdam politikalarını onayladığını bildiren Haider, bu açıklamasıyla kötü bir üne kavuşmuştur (Taggart, 2004: 99). 1986 yılında ülkenin liberal ve milliyetçi kesimini temsil eden Avusturya Özgürlük Partisi'nin (FPÖ) lideri Haider, siyasi başarısını Avusturya siyasal sistemine getirdiği radikal eleştiri ve yabancı düşmanlığının yoğun olduğu söylemine borçludur.

Liderlerin ön planda olduğu sosyalist ideoloji bağlantılı Güney Amerika popülizminin aksine, Avrupa popülizmi partilerin temel aktör, milliyetçi motiflerin baskın unsur olduğu bir sağ popülizmdir. Popülizm Avrupa'daki doruk noktasına ise 1990'lı yıllarla birlikte ulaşmıştır. Dikkate değer bir siyasi güç haline gelen popülizm, 1990 sonrasında Avrupa'da ortaya çıkan popülist dalgayı Paul Taggart *yeni popülizm* olarak kavramsallaştırmıştır (Taggart, 2004: 94-106). Avrupa Birliği doğrultusunda hedeflenen bütünleşme, göç dalgaları, Avrupa'nın toplumsal ve politik dönüşümü karşısında yaşanan hayal kırıklığına bir tepki olarak ortaya çıkmış ve kitleler tarafından siyasi bir alternatif olarak görülmeye başlanmıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 47).

Yeni Popülizm, Avrupa'daki geleneksel popülizm anlayışının aksine, gelişen medya teknolojileri ve sunduğu imkanlar doğrultusunda liderlerin ön planda olduğu popülizm örneğidir. Silvio Berlusconi, Marine Le Pen, Gianfranco Fini, Geerts Wilders, Viktor Orban, Jaroslaw Kaczynski gibi popülist liderler yeni popülizm dalgası içerisinde gerek radikal söylemleri gerekse de kişisel karizmalarıyla ön plana çıkmışlardır. 1990 sonrası ortaya çıkan yeni siyaset anlayışının bir uzantısı olan yeni popülizm, Avrupa'da derinden hissedilen demokrasi ve politika krizine (Mouffe, 2019) verilen bir tepki

niteliğindedir. Yeni popülizm, “karma ekonomi kapitalizmine ait modern refah devleti modelinin siyasal gündemi, kurumları ve meşruiyetine ilişkin popülist bir reddi içeren, çağdaş bir popülizm biçimini ifade eder” (Taggart, 2004: 96). Yeni popülizm bürokrasinin hâkim olduğu refah devletine karşı çıkararak yerleşik siyasal partilerin yozlaşmasına ve danışıklı dövüşüne vurguda bulunmuştur (Taggart, 2004: 95). Yeni popülist partiler büyük partiler arasındaki uzlaşmaya dikkat çekmekle kalmayıp, sosyal demokrat ve işçi partilerine de düzen partisi oldukları gerekçesiyle meydan okumuşlardır. Kriz içindeki Avrupa siyasetini vergi, göç, milliyetçilik ve bölgesellik temelinde yeniden tasarlamak isteyen yeni popülist partiler, ulusal koşullar doğrultusunda bu temalardan bazılarını daha fazla atıfta bulunmuşlardır. Örneğin Almanya, Fransa ve Avusturya gibi ülkelerde göç politikaları siyasallaşarak yeni popülizmin merkezine yerleşmiştir. Göçmenler işsizlik, yoksulluk, toplumsal yozlaşma gibi sorunların temel sorumlusu olarak görülmüş ve günah keçisi seçilmiştir. Belçika, İtalya ve İsviçre ülkelerde ise popülist oluşumlar bölgesel ve etnik kimliklere odaklanmıştır (Taggart, 2004: 97). Avrupa’daki popülist partiler genel olarak sorunların asıl sebebi olarak Batı medeniyetine ait olmayan haricileri yani *ötekileri* görmüştür. Biz ve onlar ikiliği üzerinden bir kimlik siyaseti yapan Avrupalı popülist partiler Müller’in (2017:16) “popülizmin her zaman bir kimlik siyaseti yapma biçimi” şeklindeki görüşünü destekler niteliktedir.

Avrupa’daki yükselişe geçen popülizmin en önemli göstergelerinden birisi popülist partilerin yerel ve genel seçimlerde aldıkları oy oranları olmuştur. Marine Le Pen’in parti lideri olmasıyla birlikte Fransa’daki Ulusal Birlik aldığı oy sayısını 2012 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçiminden itibaren sürekli biçimde arttırmıştır. Le Pen parti lideri olarak ilk kez aday olduğu 2012 seçimlerinde %17,9’luk bir oy oranı yakalamıştır. 2017 seçimlerinde ise bu oranı daha da yukarı çekerek ilk turda oyların %21,30’unu , ikinci turda ise %33’ünü almıştır. 2022 seçimlerinde ilk turda oyların %23,15’ini almış, ikinci turda ise Emmanuel Macron ile yarışarak %41,45’lik bir oy oranı yakalamıştır. Luc Melaechon liderliğinde 2016 yılında kurulan Boyun Eğmeyen Fransa (LFI) ise sol popülist bir hareket olarak 2017 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde % 19,58’lik bir oy oranına ulaşmış, 2022 seçimlerinde ise bu oranını %21, 95’e çekerek başarılı bir grafik çizmiştir. ¹⁷

Popülizmin sağ varyantıyla birlikte yükselişte olduğu bir diğer Avrupa ülkesi İtalya’dır. Bu yükselişin en güncel kanıtı ise aşırı sağcı bir popülist parti olan İtalya’nın Kardeşleri’nin (FDL) Georgi Meloni liderliğinde aldığı %26,2’lik oy oranıyla 2022 seçimlerinden birinci parti olarak çıkmasıdır. Bir diğer popülist oluşum olan Beş Yıldız Hareketi ise bu seçimlerden oyların %15,8’ini alarak üçüncü parti olarak çıkmıştır. İtalya’nın diğer popülist aktörleri olan Lig Partisi Matteo Salvini liderliğinde %8,9,

---

¹⁷ <https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles>

eski başbakan Silvio Berlusconi önderliğinde seçime giren Forza İtalia (FI) ise %8 oranında oy olarak seçimden dördüncü ve beşinci partiler olarak çıkmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda İtalya'nın Kardeşleri, Lig Partisi ve Forza İtalia'nın katılımıyla oluşturulan sağ ittifak toplamda %44,3'lük oy oranına ulaşarak hükümet kurmak için gerekli olan meclis salt çoğunluğuna ulaşmıştır. Georgi Meloni ise aşırı sağcı tavrı ve göçmen karşıtlığıyla birlikte İtalya'nın ilk kadın başbakanı olmuştur.

Popülistlerin yükselişini sürdürdüğü bir diğer ülke Hollanda olmuştur. Hollanda'da aşırı sağcı, İslam ve sığınmacı karşıtı söylemleriyle öne çıkan Geert Wilders liderliğindeki Özgürlük Partisi (PVV) 2023'teki erken genel seçimlerde %23,5 oranında oy alarak 37 milletvekili çıkarmıştır. Seçimden birinci parti olarak çıkan PVV, iki yıl önce yapılan seçimlere kıyasla oy oranını 10,8 puan arttırarak meclisteki 17 sandalyesini 37'ye yükseltmiştir. Ancak her ne kadar Geerts Wilders önderliğindeki Özgürlük Partisi seçimden birinci parti olarak çıksa da diğer partilerin ittifak yapmaya sıcak bakmaması sebebiyle Geerts Wilders koalisyon hükümeti kurmayı başaramamış ve başbakanlık talebinden vazgeçmiştir.

Sağ popülizmin yükselişte olduğu bir diğer Avrupa ülkesi ise Almanya'dır. 2013 yılında kurulan Almanya İçin Alternatif Partisi (AfD) aşırı sağcı söylemleri, avroseptik tutumu ve ulusalcı eğilimleriyle birlikte tipik bir sağ popülist vaka görünümündedir. Kurulduğu yıl yapılan seçimlerde oyların %4,7'sini almayı başarmış ancak seçim barajından dolayı meclise temsilci sokamamıştır. 2017 seçimlerinde ise oylarını iki katından fazla arttırarak %12,6 oranında oy almış ve meclise girmiştir. Ancak 2021 seçimlerinde aynı başarıyı tekrar edememiş, büyük beklentilere rağmen aldığı oy oranını arttırmayı başaramamıştır. Önceki seçime nazaran oy kaybeden Almanya İçin Alternatif Partisi bu seçimlerde %10,3 oy oranına ulaşabilmiştir.

Almanya'nın aksine sağ popülizmin istikrarlı bir biçimde siyaset sahnesinde olduğu ülkelerin başında Macaristan gelmektedir. Son olarak 2022 seçimlerinde yarıştığı birleşik muhalefeti yenilgiye uğratan Viktor Urban, Fidesz lideri olarak Macaristan'da 14 yıldır aralıksız devam eden bir iktidar kurmuştur. Oyların %54,10'unu alan Viktor Orban bu sonuçla Fidesz 199 sandalyeli mecliste 117 milletvekili kazandırmıştır. Sığınmacı karşıtı, ulusalcı, avroseptik ve muhafazakar olarak tanımlanan Fidezs; Viktor Orban liderliğinde sırasıyla 2010, 2014, 2018 ve 2022 seçimlerinden zaferle ayrılmış ve Macaristan'da sağ popülist bir hegemonya tahsis etmeyi başarmıştır.

Avrupa'da meydana gelen toplumsal ve iktisadi krizlere geleneksel değerleri savunarak cevap veren sağ popülist vakaların yanında; eşitlik, özgürlük ve sosyal adalet gibi evrensel değerler üzerine kurulu sol popülist örnekler de gündeme gelmiştir. Halkın siyasal katılım araçlarının güçlendirilmesini savunan sol popülizm, neoliberalizmin toplumsal refahın artacağı vaadinin yerine getirilmemesine karşı duyulan

tepki ve hayal kırıklığının bir neticesidir. Sol popülizmin Yunanistan'daki Syriza¹⁸ ve İspanya'daki Podemos¹⁹ vakaları, bu tepki ve hayal kırıklığının en somut iki örneğidir. Her ne kadar istikrarlı bir hegemonya oluşturamaları da Syriza ve Podemos, geleneksel partilerin kendilerini ülke siyaseti içinde yeniden konumlandırmaları ve demokratik tartışmayı yeniden gündeme getirmeleri dolayısıyla Avrupa'daki sol popülizm için belirleyici olmuştur (Yıldırım, 2022: 553).

---

¹⁸ Syriza'nın açılımı "*Synaspismós Rhizospastikis Aristerás*" yani Türkçesiyle Radikal Sol Koalisyon'dur. Adından da anlaşılacağı üzere Syriza birçok sol grubun oluşturduğu bir partidir. 2004 yılında kurulan partinin kökleri 2001'de bazı sol gruplar arasında oluşturulan Solun Birliği ve Ortak Eylemi için Alan adlı koalisyona dayanmaktadır. Bu birliğin 2004 seçimlerine girerken bir sol ittifak kurmak istemesiyle Syriza ortaya çıkmıştır. Kuruluşunu takip eden yıllarda Syriza'dan ayrılan gruplar olmasına rağmen partiye yeni katılanlar da olmuştur. Bugün parti içinde Maoçulardan, Troçkistlere, demokratik sosyalistlerden, ekolojistlere sol içi birçok farklı grup ve politik eğilim bulunmaktadır (https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150121_syriza_portre). Syriza, Yunanistan'da 2015 yılında yapılan genel seçimlerde 149 milletvekili çıkararak Yunanistan'ın birinci partisi haline gelmiştir. Tek başına iktidar olmak için iki milletvekili eksik olan parti, ANEL ile koalisyon hükümeti kurmuş ve 2019'a kadar dört sene iktidarda kalmıştır. 2019 yılında yapılan seçimlerde ise iktidarı kaybederek muhalefete düşmüştür. 2023 yılında yapılan genel seçimde de iktidar olmayı başaramayan Syriza, önceki seçime kıyasla oy kaybetmiş ve partinin oy oranı %17,83'e gerilemiştir.

¹⁹ Podemos, İspanya'da 2008 Küresel Kriz sonrasında ortaya çıkan ekonomik sorunlara, yolsuzluklara ve siyasi seçkinlere karşı Mart 2014'de kurulan bir sol popülist partidir. Öfkeli Hareketi (Indignados) üzerinde yükselerek sistem karşıtı radikal bir program iddiasıyla kurulan Podemos hızla kitleselleşmiş ve büyük bir heyecan yaratmıştır. Parti İspanya'daki politik kastı yıkmaya iddiasıyla hareket ederek anti-elitist bir tavır ortaya koymuştur. Merkez sağ (Halk Partisi) ve Merkez Sol (İspanya Sosyalist İşçi Partisi) partilerin iki kutuplu hale getirdiği İspanya siyasetinde yeni bir alternatif olma hedefiyle yola çıkan Podemos, kuruluşundan dört ay sonra Avrupa Parlamentosuna (AP) 5 temsilci sokmayı başarmıştır. Kuruluşundan 6 ay sonra ise 200 binden fazla üyeye ulaşarak İspanya'nın en fazla üye sayısına sahip ikinci partisi olmayı başarmıştır. Podemos her ne kadar hızlı bir yükseliş yaşasa da sonraki yıllarda bu ivmeyi devam ettirememiş ve İspanya'nın üçüncü partisi konumuna gelmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

POPÜLİZM, DEMOKRASİ VE TEMSİL KRİZİ

2.1. Demokrasi Kavramı

Kökeni Antik Yunan'a kadar uzanan demokrasi kavramının günümüzdeki yaygın kullanımı halk tarafından yönetimdir. Etimolojik olarak demos ve kratos sözcüklerinden oluşan demokrasi güç, yönetim, egemenlik kavramlarını halk ve çoğunluk kavramlarıyla bir araya getirmiştir (Dahl, 2001: 11). Antik Yunan'da demokrasinin ortaya çıkışı tiranlığa ve diktatörlüğe karşı halkın kendi kendini yönetebilmesi anlayışıyla mümkün olmuştur (Işık, 2014: 330). Halk tarafından yönetim anlamına gelen demokrasinin genel özellikleri ve unsurları konusunda siyaset bilimi literatüründe büyük tartışmalar süregelmektedir. Demokrasinin ilk belirsizliği onu tanımlama uğraşından kaynaklanmaktadır.

Platon demokrasiyi pejoratif biçimde ele alarak demokrasinin devletin en kötü hastalığı olan tiranlığa yol açtığını vurgulamıştır. Aristo da benzer olumsuz bir tavırla demokrasiyi doğru anayasadan sapma olarak değerlendirmiştir (Schmith, 2002: 28). Abraham Lincoln ünlü demokrasi tanımında demokrasiyi “halkın halk tarafından halkın için yönetimi” olarak tanımlamıştır (Lijphart, 1999: 1). Ünlü İngiliz politikacı Winston Churchill ise kavramı “en iyi idare şekli değil, ama kötü tarafları en az olan idare şekli” olarak tanımlamıştır (Işık, 2014: 330). 21. yüzyılın önemli siyaset bilimcilerinden olan Samuel Huntington demokrasiyi diğer yönetim sistemleriyle karşılaştırmalı biçimde ele almış ve tanımlamıştır. Demokrasinin ayırt edici özelliğinin liderlerin seçim yoluyla belirlenmesi olduğunu vurgulayan Huntington, diğer sistemlerde yöneticilerin servet, şiddet, atama ve doğum gibi esaslara iş başına geldiklerine dikkat çekmiştir (Huntington, 1996: 4). Sartori ise demokrasiyi diğer tüm siyasal sistemlerden ayırarak “varlığını ideallerine borçlu olan tek rejim” şeklinde tanımlamıştır (Sartori, 1996: 301). Buradan yola çıkarak demokrasilerin hedef toplumlar olduğunu söylemek mümkündür. Buna göre demokrasiler belirli ideallere bağlıdırlar ve bu ideallerin gerekliliklerini yerine getirmeyi amaçlarlar.

Belirsizlik ve karmaşalar sadece demokrasinin tanımıyla ilgili değil aynı zamanda onun farklı türleriyle de alakalıdır. Çünkü demokrasi siyasal biçimiyle durağan değil dinamik bir kavrama tekabül etmektedir. Bu yüzden Antik Yunan'daki demokrasi deneyimi ile modern demokrasileri aynı biçimde tanımlamak mümkün değildir. Held'e göre (1997: 1) sadece tek bir demokrasinin varlığından söz etmek yanlış olacaktır. Ona göre farklı zaman ve mekanlara göre değişiklik gösteren demokrasiler mevcuttur. Tarihsel gelişim sürecinde demokrasinin farklı şekillerde tanımlanabilecek apayrı biçimleri ortaya çıkmıştır.

Örnek vermek gerekecek olursa demokrasi; doğrudan demokrasi, temsili demokrasi, çoğunlukçu demokrasi, çoğulcu demokrasi, militan demokrasi, katılımcı demokrasi gibi birçok türe sahiptir.

Mudde ve Kaltwasser'e göre demokrasi en basit haliyle halk egemenliği ve çoğunluğun yönetimi kavramlarıyla birlikte tanımlanabilir. Demokrasi halkın özyönetimi fikrini, yani halkın yönetimde söz sahibi ve siyasetin öznesi olduğu bir siyasal rejimi ifade eder (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 100). Bu yüzden düzenli, özgür ve adil seçimler demokrasinin tamamlayıcı özelliğine karşılık gelmektedir. Heywood (2007: 102) demokrasiyi, toplumsal yapı içinde dezavantajlı grupların hak ve özgürlüklerini teminat altına alınarak yönetimde yer alabildikleri, halkın aracı kurumlara gerek duymaksızın egemenliği kendi bünyesinde topladığı, eşit ve adil ilkelerin hüküm sürdüğü bir rejim ve kontrol altına alınması gerekli olan çoğunlukçu bir sistem olarak ele almıştır. Heywood'un yaptığı demokrasi tanımı büyük oranda liberal demokrasinin nasıl tanımlanmadığına denk gelmektedir.

Liberal demokrasi halk egemenliği ve çoğunluğun yönetiminin yanında çoğulculuk, bireysel hak ve özgürlüklerin anayasal güvence altına alınması, hukukun üstünlüğü, seçimle iş başına gelen organların denetimi, mutlak iktidarın sınırlandırılması gibi ilkeleri de gerektirmektedir. Liberal demokrasi, ortaya koyduğu ilkelerle birlikte demokrasinin çoğunluğun tiranlığına dönüşmesini engellemek için oluşturulmuş uygulamaları içermektedir. Demokrasinin çoğunluğun tiranlığına dönüşmesini engellemek için oluşturulan kurumlar liberal demokrasinin en önemli unsurlarıdır. Dahl'a (2001: 39-42) göre demokrasi ve onun kurumları; etkin katılım, oy kullanma eşitliği, bilgi edinebilme imkânı, gündem hakkında söz söyleme hakkı ve yetişkinlerin bu sürece dahil olmalarını sağlamalıdır. Bir yönetim ancak bu kriterleri yerine getirdiği takdirde demokratik olarak nitelendirilmektedir.

2.2. Popülizm ve Demokrasi

Canovan, popülizmin temel karşıtlığının ifade özgürlüğü, hukuk devleti, çoğulculuk ve azınlık hakları gibi ilkeleri bünyesinde barındıran liberalizm ve onun uzantısı liberal demokrasi olduğunu savunur. Canovan ile paralel olarak Mudde ve Kaltwasser (2019: 116) de popülizmin demokrasinin kendisiyle değil liberal formuyla çatışma içinde olduğunu savunur. Popülizmin çatışma içinde olduğu bir diğer unsur ise demokrasinin aracı kurumlarıdır. Popülizm, demokrasinin aracı kurumların gereksizliğine atıfta bulunarak bu kurumlarla gerilim içine girer. Aslında popülizm ile demokrasi arasında özsel bir karşıtlık yoktur. Canovan, Micheal Oakeshott'ın (Oakeshoot, 1996: 22-23) modern zamanlarda Avrupa siyasetinde hâkim olan iki tip siyaset biçiminden, inanç ve şüphe siyaseti, yola çıkarak modern siyasetin iki ayrı ucundan bahseder. Bunlar siyasetin pragmatik ve kurtarıcı kutuplarıdır. Demokrasinin işlemesi için siyasetin her iki yüzü de gereklidir (Arditi, 2010: 67). Bu yönüyle siyasetin kurtarıcı ve pragmatik tarafları sürekli didişme içinde olan bir çift siyam ikizi gibidir (Canovan, 1999: 10). Modern siyasetin iki yüzü olan kurtarıcı ve pragmatik kutupları arasında meydana gelen ayırım ya da yarıktan popülizmi

ortaya çıkmaktadır (Canovan, 1999: 9). Çünkü modern demokrasi siyasetin pragmatik ve kurtarıcı yüzü arasındaki kesişme noktası olarak popülizmin varlığına olanak sağlamaktadır. Canovan'a göre popülizm haleli demokrasi ile kirli siyaset arasındaki yarıktan faydalanarak yeni, ışıl ışıl bir demokrasi vaadiyle siyaset sahnesine çıkar. Popülistler de yenilenmeye vurgu yaparak o boş bölgeye ilerleme eğilimi gösterirler (Canovan, 1999: 12). Her ne zaman siyasetin pragmatik tarafı güç kazansa ve bunun sonucunda siyaset kurumsal prosedürlere hapsolsa popülizm yeniden demokrasi vaadiyle siyasetin düzeltici yönünü tekrar öne çıkarır ve dengeyi sağlar. Bu anlamıyla popülizm, devrimci olmasa da demokratik kriz anlarında ortaya çıkan reformist bir politika anlayışına sahiptir.

Liberalizmin Kıyılarında Siyaset adlı kitabında Benjamin Arditi popülizmi hem demokrasinin karşısına hem de içine koyarak iki fenomen arasında içsel bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir. Arditi, demokrasinin bir hayaleti olarak tanımladığı popülizmin ikili bir kimliğe sahip olduğunu savunmuştur. Buna göre popülizm hem demokrasiye refakat eden hem de sahte bir kimlik gibi onu alaşağı eden ikili bir yapıya sahiptir (Arditi, 2010: 113). Arditi popülizmin demokrasi ve politika krizi üzerindeki uyarıcı etkisine vurguda bulunarak “akşam yemeğindeki sarhoş misafir” metaforunu kullanmıştır;

“Popülizm daha ziyade demokratik siyasetin bir semptomudur; halkın yıkıcı yaygarasına başvurarak siyasal olanın kurucu negatifiğini görünür kılar o. İçkiyi çok kaçırmış bir misafirin verdiği rahatsızlığı buna örnek gösterebiliriz. Böyle biri yüksek sesle konuşarak, başkalarının konuşmalarını bölerek, belki de kabul edilebilir yüzüzlük denen şeyin ötesine geçip onlara sarkıntılık ederek görgü kuralları ve yazılı olmayan sosyallik kurallarını altüst edebilir. Ev sahipleri durumdan memnun olmasa bile bu münasebetsiz misafirden kurtulmak her zaman kolay değildir, hal böyle olunca ev sahipleri de onun maskaralıklarını önemsiz göstermek ve diğerlerini olabildiğince rahat ettirmek için ellerinden geleni yapar. Popülizm de işte bu münasebetsiz misafir rolündedir” (Arditi, 2010: 103-104).

Popülizme karşı salt olumsuz bir kaniya sahip olmayan Kaltwasser'e göre de popülizmin dışlanan kesimleri ön plana çıkarması demokrasiyi olumlu anlamda etkilemektedir. Popülizmin sıradan insanı güçlendirme iddiası ve apolitik bireyleri siyasal katılıma teşvik etme gücü de demokrasi için olumludur. Ayrıca halk iradesi ve halkın seçimi yalnızca liberal demokrasinin aracı kurumları vasıtasıyla siyaset sahnesine taşınmaz. Liberal demokrasinin yetersiz kaldığı noktalarda popülizm devreye girerek eşitlikçi ve katılımcı unsurları siyasete dahil etmektedir. Çünkü popülist müdahale siyaset üzerinde koruyucu bir işleve sahiptir (Kaltwasser, 2012: 188-189).

Arditi tarafından demokrasinin bir semptomu olarak kavramsallaştırılan popülizm, demokratik sistemin sınırlarını açığa vurmakta ve kurumsal prosedürlerin varsayımsal normalliğine kapanmasını önleyen dahili bir unsur olarak araçsallaşmaktadır (Arditi, 2010: 99). Arditi popülizm için semptom benzetmesini Freud'a referans vererek yapar. Popülizm ve demokrasi ilişkisinde popülizm, demokratik siyasetin bir semptomu olarak demokratik siyasette eksik olan unsurları ikame eder. Popülizm, semptom görevini üstlenerek travmatik deneyimleri maskeler ve demokrasiyi diğer tehlikelerden korur. Popülizmin demokrasiyi koruduğu en önemli tehlike demokratik sistemin müteneleşmesi ve halka

kaplanmasıdır. Popülizm her ne kadar demokrasi için ikircikli bir fenomen olsa da halk egemenliği vurgusu ve seçkin karşıtlığıyla demokrasinin halkın katılımından yoksun ve kapalı bir siyasi düzen haline gelmesine ket vurur (Arditi, 2010: 102). Seçkinlerin kabul edilemez siyasi ve ekonomik imtiyazlarına itiraz eder, halkın siyasal sistemden dışlanması tehlikesine dikkat çeker ve bu yönde halkçı bir gündem yaratma girişiminde bulunur. Böylece siyasetin salt seçkin uğraşı haline gelmesine karşı çıkarak halkın kamusal ve siyasal meselelere müdahale olanağını genişletir.

Canovan (1999) popülizm ve demokrasi arasındaki ilişkiyi daha somut biçimde tanımlamak ve tarif etmek için gölge metaforunu kullanmaktadır. Canovan'a göre popülizm demokrasinin onu sürekli takip eden gölgesidir (Arditi, 2010: 108). Ancak bu gölgenin demokrasi için faydalı mı yoksa zararlı mı olduğunu peşinen söylemek mümkün değildir. Bunun en temel sebebi iki fenomen arasındaki ilişki üzerinde belirleyici olan birçok unsurun olmasıdır. Bunun yanında iki fenomenin sahip olduğu belirsiz noktalar, aralarındaki ilişkinin niteliğini de belirsiz hale getirmektedir. Demokratik siyasetin iç çeperlerinden biri olarak değerlendirildiğinde popülizm, temsilin bir yönü ve demokrasinin daha engebeli kıyılarında barınan bir katılım tarzı olma potansiyeline sahipken aynı zamanda gelişmekte olan siyasal demokrasilerin can düşmanı haline gelebilir. Bu durum hesaba katıldığında popülizm demokrasi açısından yıkıcı bir fenomen haline gelmiştir (Arditi, 2010: 75).

Popülizm literatüründe popülizmin demokrasi üzerindeki etkisinin ne yönde olduğuna yönelik saptamalarda bulunan üç farklı yaklaşım mevcuttur. Bunlar sırasıyla liberal, radikal ve minimal yaklaşımlardır. Liberal yaklaşım demokrasiyi liberal bir çizgide ele alıp aracı temsil kurumlarını, azınlıkları saf dışı bırakmaya çalışan popülizmi demokrasi açısından yıkıcı olarak atfeder. Radikal yaklaşım ise post-demokrasi kavramına vurguda bulunarak demokrasinin kriz içinde olduğunu savunarak popülizmi bu krizden çıkış için bir araç olarak görür. Buna göre popülizm halkı öncelmesi ve halk egemenliği fikrini öne sürmesiyle birlikte demokrasi üzerinde onarıcı bir etkiye sahiptir. Demokrasi ve popülizm arasındaki ilişkiyi yorumlayan son yaklaşım ise minimal yaklaşımdır. Minimal yaklaşıma göre popülizm ve demokrasi arasında olumlu ya da olumsuz zorunlu bir ilişki yoktur. İki fenomen arasındaki ilişkinin niteliği ya da popülizmin demokrasi üzerindeki etkisi fenomenlerin özünde verili değildir. Minimal yaklaşıma göre hem liberal hem de radikal yaklaşımın ortaya koyduğu savlar belli ölçüde doğrudur. Geleneksel olarak popülizmin demokrasi için içeriden bir tehlike olduğunu iddia etmek gerçekdışı değildir. Ancak popülizmin demokrasilerin yolunda gitmeyen kısımlarında düzeltici işlev üstlenmesi de oldukça mümkündür. Her iki yorum da bir noktaya kadar geçerliliğe sahiptir. Seçim gücüne ve içinde yükseldiği ortama göre popülizm demokrasi için tehdit ya da ıslah unsuru olarak iş görebilir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 99).

2.2.1. Liberal Yaklaşım

Liberal yaklaşımın ayrıksı tarafı demokrasiyi liberal bir çerçevede ele alması ve liberal demokrasi fikrini demokrasi yerine kullanmasıdır. Liberal yaklaşıma göre demokrasi ancak siyasi olarak liberal bir yaklaşımla mümkün hale gelebilir. Buna göre ya liberal demokrasi olacaktır ya da demokrasi olmayacaktır. Her ne kadar kendi içinde bazı çelişiklere ve çatışmalara sahip olsa da liberal demokrasi temelde hukukun üstünlüğü, çoğulculuk, azınlık haklarının korunması, iktidarı sınırlayan anayasal kurumlar, sınırlı ve hesap veren bir politik iktidar, düzenli ve adil seçimler gibi ilke ve pratikler üzerine kuruludur (Heywood, 2007: 99). Liberal demokrasiyi savunan yazarlar popülizmin liberalizmi tehdit eden taraflarının aynı zamanda liberal demokrasiyi de tehdit ettiğini iddia ederler. Mounk (2018: 35) popülizmin otokratik bir yönetime geçişin ilk adımı olduğunu savunur. Liberal olmayan yöneticiler popülizm aracılığıyla demokrasiden diktatörlüğü geçişi kolaylaştırırlar. Müller de (2017: 102) popülistlerin iktidar olduklarında devleti işgal etmeye, kitlesel kayırmacılık ve yozlaşmayı yaygınlaştırmaya, sivil toplumu bastırmaya girişeceklerini iddia eder. Özellikle halkı tanımlama biçimi ve muhalefete yönelik tutumu popülizmin liberal demokrasi üzerindeki başlıca tehditleridir (Moffitt, 2022:125). Halk egemenliği ilkesini diğer her türlü demokratik ilkenin üzerine koyan popülizm, bu yönüyle demokrasiye yönelik ilk tehdidini ortaya koymuş olur. Yönetimi halka geri verme vaadiyle harekete geçen popülistler halk egemenliği ve iradesi için diğer tüm unsurları feda etmeye hazırdır. Liberal yaklaşıma göre popülizmin muhalifleri reddetme eğilimi, onun demokrasi açısından sahip olduğu ikinci temel sorundur (Müller, 2017: 3).

Popülizmin liberal demokrasi üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin başında azınlık haklarının suistimal edilmesi gelmektedir. Monolitik bir halk kavrayışına sahip olan popülizm, azınlıkların farklılıklarını görmezden gelerek azınlık haklarını geçiştirebilir. Halk iradesinin merkezde olduğu popülizmde çoğunluk yönetimi adı altında çoğulculuk ilkesi askıya alınabilir. Bu haliyle popülizm liberal demokrasi açısından oldukça yıkıcı sonuçlar ortaya çıkarabilir. Popülizmin liberal demokrasi üzerindeki bir diğer muhtemel yıkıcı etkisi ise yine halk egemenliği ilkesinin bir sonucudur. Popülizm halk egemenliği ilkesine sığınarak temel hakların korunmasından sorumlu uzmanlaşmış kurumları aşındırabilir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 104). Halk egemenliğinin karşısında hiçbir sınırlandırmayı kabul etmeyen popülizm, siyasal iktidarı liberal demokrasinin ruhuna uygun biçimde sınırlandırmak ve denetlemek için oluşturulmuş kurumları ve kurumların müdahalelerini temelden reddeder. Bu kurumların iktidara yönelik her türlü müdahalesini yadsıyan popülizm, herhangi bir müdahaleyi milli iradeye vurulmuş bir darbe olarak çerçevelemektedir. Popülizmin liberal demokrasiye yönelik bir diğer tehdidi çoğulculuk ilkesine yöneliktir. Popülizm, halk ve seçkin karşıtlığını araçsallaştırarak toplumsal yapı içerisindeki siyasi kutuplaşmayı kurumsallaştırır. Böylece toplumun çoğulcu temsiline ihtiyaç duyan politik koalisyonların oluşmasını engeller ya da bu koalisyonların istikrar kazanmasına ket vurur.

Popülizmin liberal demokrasi üzerindeki bir diğer muhtemel tehdidi ise siyasetin ahlakileştirilmesiyle ortaya çıkar. Halk ve seçkinler arasındaki karşıtlığın ahlaki olarak, ahlaki olarak saf halk ve ahlaki olarak yozlaşmış seçkinler, ortaya çıkması siyasal olarak birbirine rakip olan aktörlerin birbirlerini ikna etmesini ve anlaşmaya varmasını zorlaştırması, hatta olanaksız hale getirmektedir. Bu durum karşıt siyasal kamplar arasında, ahlaki bölünmeye bağlı olarak, diyalog ve müzakere alanı küçültmekte ve buna bağlı olarak demokratik kültürün oluşmasını daha sonra da güçlenmesini sekteye uğratmaktadır. Popülizm farklı toplumsal çıkarların çoğulcu bir biçimde temsil edilmesine karşı olumsuz bir tavra sahiptir. Popülizm farklı toplumsal çıkarları bütünleşik bir anlama dönüştürerek halkın bir olarak temsil edilmesini önceler (Urbinati, 2017: 573).

2.2.2. Radikal Yaklaşım

Popülizmin demokrasi üzerindeki etkisine yönelik bir diğer yaklaşım Chantal Mouffe ve Ernesto Laclau'nun siyaset teorisi ekseninde ortaya çıkan radikal yaklaşımdır. Liberal yaklaşımdan farklı olarak radikal yaklaşım, popülizmi demokrasi için yıkıcı bir unsur olarak görmez. Post-demokratik dönemde kriz içinde bulunan demokrasi için popülizm, yönetimi halka geri verme vaadi ve halk egemenliği vurgusuyla kurtarıcı bir reçete olma potansiyeline sahiptir. Liberal demokratlardan farklı olarak radikal demokratlar en azından sol biçimiyle popülizmi demokrasinin karşılaştığı sorunlar karşısında çare olarak görür (Moffitt, 2022: 130).

Popülizmin demokrasi üzerinde yaratacağı kurtarıcı etkiyle birlikte post-politik krizin hüküm sürdüğü onca yıldan sonra “politik olanın geri dönüşünün” işaretleri de görülecektir (Mouffe, 2019:19). Radikal yaklaşıma göre politik olanın geri dönüşünde, demokrasinin karşılaştığı krizler karşısında çözüm üretme potansiyeli oldukça yüksek olan popülizm aktif rol oynayacaktır. Mouffe'ye (2019: 28-29) göre post-politik ya da post-demokratik kriz, demokrasinin liberal ve demokratik değerleri arasındaki dengenin şaşmasının bir sonucudur. Neoliberal hegemonyanın, demokrasinin kurucu niteliği olan liberal ve demokratik değerler arasındaki agonistik gerilimi liberal değerler lehine ortadan kaldırması post-demokratik krizin başlıca nedenidir. Ortaya çıkan bu durumda demokrasiden bahsetmek mümkün olsa da bu demokrasi liberal bileşenlere indirgenmiş vaziyettedir.

Eşitlik ve halk egemenliği gibi ilkelerden feragat edilmesi, farklı toplum tasarımlarının birbiriyle karşılaşp müzakere edebildiği agonistik mekânı yok etmiştir. Agonistik mekânın yok olmasıyla birlikte yurttaşlar demokratik haklarını kullanma imkanından yoksun hale gelmiştir (Mouffe, 2019: 28). Demokrasinin varlığı hala söz konusudur ancak artık sadece liberal bileşenlerden bahsetmek mümkündür. Buradan itibaren demokrasi sadece özgür seçimlerin varlığı ve insan haklarının savunulmasına indirgenmiştir. Post-demokratik dönemde demokrasinin en temel ilkelerinden birisi olan

halk iktidarının altı oyulmuş, bunun sonucunda yurttaşlara politik kararlar üzerinde etkili olma imkânı tanıyan parlamento gibi kurumların rolü gittikçe azalmıştır.

Yaşanan post-demokratik kriz ve ortaya çıkan sorunlar karşısında Chantal Mouffe “popülist moment” (2019) kavramsallaştırmasıyla birlikte sol popülizmi koyar. Sol popülizmin post-demokratik krize reçetesi herkes için özgürlük ve eşitlik ilkelerini radikalleştirmektir. Radikal demokratlar için sol popülizm siyasetin gerçekleştiği zemini yeniden siyasallaştırarak ve halkı siyasal yaşamın merkezine koyarak post-demokratik krizden keskin bir kopuşun ilk adımını atar (Moffitt, 2022: 135). Sol popülist bir stratejinin ilk amacı iktidara gelmek ve ilerici bir hegemonya tesis etmek için halka dayalı bir çoğunluk oluşturmaktır (Mouffe, 2019: 61).

Post-demokratik dönemle birlikte halka kapalı bir elit meşgalesi olan politika, özellikle sol popülizm ile tekrar halka geri verilecektir. “Demokrasinin demokratikleşmesi” olarak kavramsallaştırılan bu süreçte popülizm, radikal bir demokrasi anlayışıyla halk egemenliğini tesis etmenin ilk adımı olacaktır. Halk ile kurulacak doğrudan bağlantı yoluyla mevcut birçok yönetim ve temsil krizi çözülebilecektir (Kaltwasser, 2012: 188-193). Temel sorun temsilin kendisi değildir. Sorun post-demokratik yapı içerisindeki temsil kurumlarının canlı bir demokrasi için gerekli olan, farklı toplum tasarımlarının karşı karşıya gelebileceği agonistik alanlara imkân tanımamasıdır. Çare temsili ortadan kaldırmak değil, temsil kurumlarının temsil kapasitesini genişletmektir. Genel olarak temsili sistemin karşı karşıya kaldığı sorunları çözmeye ve yarattığı hayal kırıklığını yatıştırıp kendi lehine çevirmeye çalışan popülizm, siyasal bir strateji olarak demokrasinin kendinden beklenenleri veremediği anlarda ya da demokrasinin yaşadığı kriz süreçlerinde ortaya çıkmıştır (Taggart, 2004: 149). Sol popülizmin de temel stratejisi budur (Mouffe, 2019: 67).

Siyasal gücün bir grup iyi örgütlenmiş elitin elinde toplanması ve halkın karar alma süreçlerinden dışlanarak pasifize edilmesiyle kapalı hale gelen siyasal sistem karşısında sol popülizm, güncel statükoyu sarsma ve demokrasiyi yenileme yeteneğiyle radikal bir karşı duruş ortaya koyabilir (Moffitt, 2022: 130). Bu karşı duruşun temel gayesi bir avuç seçkinin elinde araçsallaşan ve temsil kapasitesini büyük oranda kaybeden temsil kurumlarının temsil kapasitesini genişletmektir. Demokrasinin işleyişi için ihtiyaç duyulan halkı inşa eden popülizm, halkın demokrasinin olmazsa olmazı olduğu düşünüldüğünde, demokrasinin radikalleştirilmesinin birincil yoludur. Popülizm ile halkın mevcut siyasal sistem tarafından karşılanmayan talepleri ve tatmin edilmeyen demokratik ihtiyaçları “eşdeğerlik zinciri” sayesinde bir araya gelerek radikalleşir.

Popülizm demokrasiyi daha demokratik hale getirme ve politikayı post-politik krizden kurtarma yolunda birtakım olumlu etkiler ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki seçkin meşgalesi haline gelen politikaya ve karar alma süreçlerine halkı yeniden dahil etmesidir. Popülizm, siyasi seçkinler tarafından temsil

edilmediğini hisseden grupların sesi olarak yeni bir temsil fırsatı sunmaktadır. Buna ek olarak toplumsal talepler noktasında sesi duyulmayan dışlanmış kesimlerin taleplerini gündeme getirerek, bu kesimleri siyasi sistemle bütünleştirir. Popülist seferberlikle birlikte toplumun dışlanan kesimleri taleplerini politika yapım süreçlerinde etkili olan karar alıcılara ileterek siyasal sistemin daha demokratik hale gelmesinin önünü açar. Böylece siyasi sistemin hassasiyetleri geliştirilebilir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 104). Ayrıca popülizm daha önce gündeme gelmemiş toplumsal sorunları ve politik talepleri gündeme getirerek bunları siyasi alanın bir parçası kılar. Örneğin Avrupa’da 1990’lı yıllarda yükselişe geçen popülist partiler olmaksızın göç ve göçün doğurduğu sorunların politika yapım süreçlerinde yer alması çok daha zor olabilirdi. Anaakım siyasi partiler popülist partilerin oluşturduğu farkındalık ve gündeme getirme süreçleriyle birlikte göç meselesine eğilmeye başlamıştır. Yine Latin Amerika’da toplumsal düzeyde ortaya çıkan iktisadi ve politik eşitsizlikler, popülist partiler sayesinde siyasallaşmıştır. Venezuela’da Hugo Chavez ve Bolivya’da Evo Morales gibi solcu popülist liderlerin yükselişiyle birlikte dışlanmış kesimlerin iktisadi ve siyasi bütünleşmesi gündeme gelmiştir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 104).

Popülizm, demokrasinin aracı kurumları ile halk arasında oluşan kopukluğu ve iletişim krizini, kurumları bertaraf edip karizmatik lideri bu kurumların yerine ikame etmek yoluyla gidermeye çalışır. Kurumların aracılığı yerine, liderin halka dolaylı teması mevcut post-demokratik siyasal düzende temsil edilmeyenler ve dışlananlar için politika alanına geri dönme şansı anlamına gelmektedir. Dışarıda kalanların siyasal sistemle lider aracılığıyla bütünleşmesi temsil mekanizması üzerinde olumlu yönde bir etki ortaya çıkarır. Temsil edilmeyenler, dışlananlar popülizmle görünür hale gelebilir. Göz ardı edileni halka gösterme çabası içinde olurlar ve temsile ihtiyaç duymadan doğrudan demokrasiyi savunurlar (Canovan, 1999: 7).

2.2.3. Minimal Yaklaşım

Popülizmin demokrasi için olumlu ya da olumsuz bir fenomen oluşuyla ilgili şüpheci bir tavra sahip olmak, minimal yaklaşımın temel unsurlarından birisidir. Minimal yaklaşıma göre popülizm demokrasiyi özsel unsurlardan ziyade, çevresel unsurlar doğrultusunda olumlu ya da olumsuz biçimde etkileyebilme potansiyeline sahiptir. Popülizmin içinde yükseldiği siyasal ve kültürel çevre, ulusal özgünlükler, demokrasinin mevcut nitelikleri ve içinde bulunduğu şartlar popülizmin demokrasi üzerindeki muhtemel etkinin yönünü tayin edecektir. Bu yönüyle popülizmin demokrasi üzerindeki etkisinin muğlak olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu muğlaklıktan hareketle minimal yaklaşım Moffitt (2020: 205) tarafından muğlak yaklaşım olarak da kavramsallaştırılmaktadır. Minimal yaklaşım popülizmin demokrasi üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkisine dair bir sav öne sürmektense belirli vaka ve alan çalışmalarına yoğunlaşmakta veya popülizmin

demokrasi üzerindeki muhtemel etkilerini ortaya koymak için bölgesel popülizm çalışmaları yapmaktadır (Moffitt, 2020: 205). Minimal yaklaşımı benimseyen yazarların başında popülizmin bir ideoloji olduğunu savunan Rovira Kaltwasser ve Cas Mudde gelmektedir. Bu iki yazar düşünmeden, özcü bir biçimde ulaşılan popülizmin demokrasi için yıkıcı ya da kurtarıcı olduğu iddialarından kaçınarak çok sayıda yazarın görüşlerini bir araya getirmiştir. Yazarlar konu demokrasi olduğunda popülist siyasetin hem bir tehdit unsuru hem de düzeltici bir mekanizma olduğu görüşünde birleşmektedirler. Bu yazarlara göre popülizm, demokrasi açısından hem olumlu hem de olumsuz yönde hareket edebilen değişken bir yapıdadır. Bu görüşler doğrultusunda popülist vakaları kıyaslayan Mudde ve Kaltwasser, popülizmin demokratikleşme sürecinin başında yer alan olgunlaşmamış demokrasiler üzerinde kurtarıcı bir etkiye sahipken, gelişmiş tam teşekküllü liberal demokrasiler için yıkıcı bir etki yaptığı sonucuna varmıştır (Mudde ve Kaltwasser, 2013b: 507).

Minimal yaklaşıma göre popülizm demokratikleşme sürecine üç şekilde katkı verebilmektedir. Bunlar liberalleşme, demokratik geçiş ve demokratik derinleşmedir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 109). Popülizm liberalleşme aşamasında devlet tarafından uygulanan anti-demokratik baskılarını sorgulanmasına çağrı yaparak ya da halk egemenliği ve çoğunluğun yönetimi gibi ilkeleri vurgulayarak demokratikleşmeye katkıda bulunur. Bu aşamada popülizm otoriter rejime bazı demokrasi dışı kısıtlamalarını gevşetmesine ve bireysel hakların genişletilmesine yönelik baskıda bulunur. Popülistler otoriter rejimler karşısında demokratik baskıyı yapabilmek adına tüm muhalifleri seferber edebilecek ana çerçevenin oluşturulmasına katkıda bulunur (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 109). Popülizmin liberalleşme sürecine yaptığı olumlu etkinin en somut örneklerinden birisi Polonya'daki Dayanışma Sendikası'nın komünist Doğu Avrupa'daki muhalif seferberlikteki rolüdür. Etnik ve ahlaki unsurların baskın olduğu muhalif seferberlik, Polonya Birleşik İşçi Partisi'nin seçkinlerine karşı, halkı temsil etmiştir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 109). Her ne kadar dayanışma hareketinin kendisi popülist olmasa da hareketin lideri Lech Welesa'nın kitlesele gösterilerinde muhalif bir popülizm ortaya çıkmıştır.

Demokratik geçiş ise popülizmin otoriter rejimlerden seçimli demokrasilere geçişte oynadığı ilerici rolü ifade etmektedir. Bu aşamada popülizm halkın kendi yöneticilerini seçmesi fikrine yaptığı vurguyla birlikte demokratikleşme sürecine ilerici bir katkı verir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 110). Popülizmin halk egemenliğini önceleyen siyasal stratejisi, demokratik geçiş sürecinde değişimin temel dayanak noktalarından birisi haline gelir. Siyasal gücün oligarşik seçkinlerden alınıp halka delege edilmesi fikri demokratik geçiş sürecinin nüvesini oluşturmaktadır. Özgür ve adil seçimler, siyasal gücün halka delege edilmesinin ilk adımını oluşturmaktadır. Adil ve özgür seçimler aracılığıyla halkın iradesi parlamento gibi siyasal karar alma araçlarına taşınacak, halkın egemenliği ve halkın kendi yöneticilerini seçme ilkeleri şeklen de olsa hayata geçmiş olacaktır.

Popülizm demokratikleşme sürecine yaptığı bir diğer katkı demokratik derinleşme kavramıyla açıklanmaktadır. Demokratik derinleşme süreci demokrasinin liberal bir demokrasiye dönüşmesi süreciyle benzerlik göstermektedir. Bireysel hak ve özgürlüklerin korunması konusunda uzmanlaşmış siyasal iktidarı sınırlandıran kurumların oluşması, bu yönde bazı hukuki ve yasal reformların hayata geçirilmesi gibi unsurlar, popülist siyasi aktörler sayesinde liberal demokratik rejimin tesisinde rol oynar. Liberal demokratik rejimin tesisi aynı zamanda demokrasinin derinleşmesi anlamına gelmektedir. Halk iradesinin önündeki tüm engelleri ve seçilmemiş organların reddini savunan popülistler, bu yönde bir demokrasiyi savunurlar.

Demokratik derinleşme sürecinde popülist aktörlerin seçilmemiş organları reddetmesinin başlıca sebebi, bu organların ya da kurumların halkın genel çıkarlarının aksine hareket ettiğini düşünmeleridir. Popülistlere göre seçimle iş başına gelmemiş bürokratik organlar oligarşik seçkinlerin çıkarları doğrultusunda çalışmaktadırlar. Bu da demokratik derinleşme sürecini sekteye uğratmaktadır. Bu yüzden popülistler halkın gerçek çıkarlarından ziyade seçkinlerin özel çıkarlarına hizmet eden seçilmemiş organları reddetmektedir.

Minimal yaklaşıma göre popülizmin demokrasi üzerindeki etkisi sadece onarıcı değildir. Liberalleşme, demokratik geçiş ve demokratik derinleşme gibi onarıcı süreçlerin yanında popülizm demokrasi üzerinde bazı yıkıcı sonuçlar da meydana getirebilir. Popülizmin demokrasi üzerindeki yıkıcı etkileri genellikle popülist aktörlerin muhalefette değil, iktidarda olduğu vakalarda gözlemlenmektedir. Mudde ve Kaltwasser (2019: 111) popülizmin demokrasiden uzaklaşma sürecinde de üç aşamalı bir rol oynadığını belirtmiştir. Bunlar sırasıyla demokratik aşınma, demokratik yıkım ve baskıdır.

Demokrasiden uzaklaşma sürecinin ilk aşaması olan demokratik aşınma, çoğunlukla liberal demokrasilerde görünmektedir. Demokrasinin ileri bir aşamasını ifade eden liberal demokrasilerde popülizm; yargı bağımsızlığı ilkesini aşındırma, hukukun üstünlüğünün zayıflatılması, azınlık haklarının çiğnenmesi, temel hakların korunması noktasında uzmanlaşmış kurumların altının oyulması suretiyle liberal demokrasiyi aşındırmaya başlamaktadır. Halk egemenliği ilkesine dayanarak, halkın tek meşru temsilcisi olduğunu savunan popülist aktörler, muhalif gruplar üzerindeki anti-demokratik baskıyı artırarak demokrasinin çoğunlukçu modelini savunurlar.

Popülizmin demokrasiden uzaklaşma sürecindeki ikinci aşama demokratik yıkımdır. Demokratik yıkım, seçimli demokrasiden rekabetçi otoriterliğe doğru bir rejim değişikliğine karşılık gelmektedir. Bu süreçte popülist aktörler her ne kadar rejim değişikliğine doğrudan etki etmeseler de dolaylı yoldan ya da destekleyici bir unsur olarak demokratik yıkım sürecinde rol oynar. Popülist aktörlerin demokratik yıkım sürecindeki destekleyici rolü genellikle halkın genel iradesini yok sayarak yozlaşmış seçkinlerin

tarafında yer aldığını düşündükleri demokrasinin temsil kurumlarına karşıtlık şeklinde tezahür etmektedir.

Demokrasiden uzaklaşma sürecinin son safhası rekabetçi otoriter rejimden tam otoriter rejime ilerleyen, genellikle aşamalı olarak gelişen ve siyasi ya da ekonomik krizle ilişkili olan baskıdır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 113). Popülizmin doğası gereği halk egemenliği ve halkın kendi yöneticilerini seçme ilkelerini desteklediği düşünüldüğünde tam otoriter rejime geçişi ifade eden baskıyı desteklemeyeceğini söylemek mümkündür. Mudde ve Kaltwasser'e (2019: 113) göre yakın geçmişte baskı sürecinde popülist aktörlerin rol oynadığı hiçbir örnek bulunmamaktadır. Yine de popülizmin değişken ve belirsiz doğası düşünüldüğünde, popülist aktörlerin ortaya çıkan siyasi fırsatları değerlendirmek adına baskı sürecinde rol alacağı potansiyel vakalar olabilir.

Minimal yaklaşımın diğer iki yaklaşıma kıyasla güçlü yönü popülizmin farklı demokrasi biçimleri üzerinde farklı etkilere sahip olduğunun farkında olmasıdır. Bu farkındalık minimal yaklaşımı popülizmi peşinen demokrasi için kurtarıcı ya da tehditkâr olarak nitelendirmemesiyle sonuçlanmaktadır. Her ne kadar popülizmin demokrasi üzerindeki etkilerine yönelik normatif tartışmalar yapmak mümkün olsa da, minimal yaklaşım, ampirik olarak incelendiğinde popülizmin demokrasi için salt iyi ya da kötü olduğunu gösteren vakaların özsel olarak popülizmle ilgili bir genelleme yapmak için yeterli düzeyde olmadığı sonucuna varır. Minimal yaklaşıma göre popülizm, popülizm dışındaki diğer faktörlerin belirleyici etkisi altında çığırından çıkarak otoriterizme dönüşebileceği gibi halk egemenliğine yaptığı vurgu ve yolsuzluk ya da kanun dışı uygulamalara karşı çıkışıyla da demokratikleşme sürecine olumlu yönde katkı verebilir.

2.3. Popülizm ve Temsil Krizi

Ernesto Laclau popülizmin ortaya çıkması için gerekli olan şeyin bir kriz olduğunu iddia etmiştir. Ona göre popülizm krizler onu yaratmadığı sürece ne ortaya çıkabilir ne de başarılı olabilmektedir (Laclau, 2005). Benzer biçimde Chantal Mouffe da popülizmi siyasi temsil krizine ve post-demokratik siyasetin ortaya çıkışına bağlar. Temsil krizi ise çoğu zaman demokrasinin aracı kurumlarıyla ilişkilendirilir. Örneğin Canovan (1999: 7) popülist siyasetin yükselişe geçmesinde etkili olan temsil krizinin demokrasinin ara kurumlarının işlevsizliğinden kaynaklandığını savunur. Ona göre popülizmin asıl gerilimi modern demokrasinin sahip olduğu ara kurumlarladır. Popülizm ve modern demokrasinin aracı kurumları arasındaki gerilimden hareketle popülistler, aracı kurumları yok sayarlar. Halkın lider aracılığıyla doğrudan temsili aracı kurumlar, anayasa ve parlamento yerine ikame eden popülizm, temsil krizini bu dolaysızlık yoluyla aşmaya çalışır. Bu yüzden kriz inşa etmek ya da krizin varolduğu algısı yaratmak muhalefetteki popülist aktörler için son derece önemlidir. Ancak sadece muhalefetteki popülistler değil aynı zamanda iktidardaki popülist aktörler de siyasal iktidarlarını sürdürebilmek için

kriz algısı yaratmakta ve liderin karizmatik otoritesini kullanarak krizi aşmasının önünü açmaktadır. Bu yönüyle harici krizler karizmatik otoriteye sahip popülist liderlere hızlı bir biçimde işe koyulup krizi aşma ve yeni toplumsal düzeni kurma veya daha da güçlendirme fırsatı vermektedir (Moffitt, 2020: 173).

Laclau, temsil krizini var olan hegemonik sistem ve söylemdeki kırılmanın bir sonucu olarak görmektedir. Laclau'nun tezi mevcut hegemonik düzendeki kırılma ve buna bağlı olarak ortaya çıkan çoklu krizlerin, popülizm gibi muhalif söylem ve hareketlerin güçlenmesine yol açtığıdır. Stravarakakis (2005: 247) Laclau'nun izinden giderek yeni söylemlerin ve kimliklerin ortaya çıkışını bir önceki hegemonik söylem düzeninin yerinden edilmesiyle doğrudan ilişkilendirmiştir. Ona göre popülist hareketler bir önceki hegemonik söylem düzeninin yerinden edilmesiyle birlikte ortaya çıkan boşluktan doğmaktadır. Temsil krizi de hegemonik kırılmayı yaratan ve hâkim söylem düzeninde boşluk oluşturan en önemli faktörlerden birisidir.

Popülizmin dolaylı siyaseti önceleme ve siyasetin aracı kurumlarına karşı şüpheli oluşu temsil krizini fırsata çevirmesi için uygun bir aday olduğu iddiasını güçlendirmektedir. Popülizmin lider odaklı dolaylı siyaset tarzı temsil edilenlerin “namevcut mevcudiyetin” ortadan kaldırır. Böylece popülist lider veya hareket yoluyla temsil edilenler onları temsil edenlerle bütünleşmiş hale gelir. Temsil edilenlerin ve temsilcilerin bitişik mevcudiyetleri geleneksel siyasetin aracı temsil kurumlarıyla neden olduğu temsil krizini aşmak için popülizmin ortaya attığı en somut vaatlerin başında gelmektedir (Arditi, 2010: 89). Halk ile temsilcilerin lider veya hareket aracılığıyla bütünleşmesi aracı kurumlar eliyle yerine getirilen temsili gereksiz hale getirecek ve dolayısıyla temsil krizine de çare olacaktır.

Popülistlere göre temsilci ile temsil edilenlerin bütünleşik olmadığı bir temsil sistemi halkın siyasal varlığını ve katılımını garanti altına alma konusunda yetersizdir. Temsil edilenlerin politik varlığı için temsilin, temsilcilerin ve temsil edilenlerin bitişik mevcudiyeti eliyle gerçekleşmesi gerekmektedir. Çünkü popülistler de tıpkı Rousseau gibi genel iradenin yozlaşması olarak değerlendirdikleri temsile itimat etmez ve kendilerini temsilciden ziyade halkın kendisi ya da sıradan insanın vekili ve sözcüsü olarak görürler (Arditi, 2010: 89). Halkın bağımsız ve aracısız eylemini yüceltme eğiliminde olan popülizm geleneksel temsil kurumlarının halkın bağımsız ve aracısız eylemlerine ket vurduğunu iddia eder. Popülist aktörlerin temsil araçlarına karşı çıkmasının temel nedenlerinden birisi de budur.

Popülizm yaratmaya çalıştığı basitlik siyasetiyle birlikte temsil krizini aşmayı hedefler. Teknokrasiyi öne çıkaran karmaşık ve teknik politika yapma süreçlerini arka plana atarak basit ve doğrudan bir siyaset anlayışını benimser (Taggart, 2004: 142). Popülizmin savunduğu basit ve doğrudan siyaset anlayışının temelinde halka yönelik duyduğu güven vardır. Popülizm halkı alenen seçkinlerin karşısında konumlandırarak temsili siyaseti yeni bir anlayışla dönüştürmeye çalışır. Bu çerçevede popülizm temsili

siyasetin çıkmazlarına ve temsili demokrasinin krizine bir tepkidir. Ancak her ne kadar popülizm temsili demokrasinin çıkmazlarına bir tepki olsa da temsili tümünden reddetmez, temsil krizine çözüm olarak yeni bir temsil biçimi ortaya koyar.

Temsil krizi ve popülizm arasında güçlü bir nedensellikler kurma eğilimi, araştırma örnekleme olarak genellikle Güney Amerika'yı seçen ve popülizmi stratejik yaklaşımla ele alan araştırmacılarda görülür. Panizza'nın, Brezilya'da ortaya çıkan popülizmi analiz ederken ulaştığı sonuçlardan birisi popülizmin bir temsil krizi etrafında ortaya çıktığı olmuştur. Ona göre Callor de Mello 1989'daki başkanlık seçimlerinde temsil krizinin yarattığı hayal kırıklığından yararlanmıştı. De Mello anaakım siyasetin dışından gelmesini yani harici bir siyasetçi olmasını koz olarak kullanmış ve dışlanmış kitleler adına yozlaşmış elitlere karşı ahlaki bir siyasi mücadele başlatmıştır (Arditi, 2010: 86). Tıpkı Panizza gibi Weyland da Latin Amerika'da ortaya çıkan popülist örneklerin ardında derin bir temsil krizinin yattığını savunmuştur. Callor de Mello'nun yanı sıra Carlos Menem ve Alberto Fujimori gibi popülist vakalara referansla Weyland (1999: 395) derin krizlerin yokluğunda bu adayların iktidarı kazanmalarının çok düşük bir ihtimal olduğunu iddia eder. Weyland'a göre temsil krizinin de içinde bulunduğu krizler halkın kurtarıcısı rolünü benimseyen ve kendisini halka bu yönde sunan De Mello, temsil krizinden yararlanarak siyaseti ve ekonomiyi yenileme vaadinde bulunmuştur. Böylece Brezilya örneğinde temsil krizi popülizmin ortaya çıkması için elverişli bir zemin yaratmış ve uygun siyasal ortamı hazırlamıştır.

2.4. Temsil ve Popülist Lider

Devletin tüm örgütleriyle birlikte liberal seçkinlerin kontrolünde olduğunu inanan popülizm günümüz temsili siyasetini işlevsiz olmakla suçlar (Taggart, 2004: 140). Onlara göre lider ve halk arasına giren temsil kurumları, halkın iradesini sekteye uğratmakta ve seçkinlerin çıkarlarına hizmet etmektedir. Yozlaşmış seçkinlerin halkın iradesini yok sayma tehlikesine karşı popülistler demokrasiyi temsil kurumları olmaksızın dolaylımsız biçimde uygulamak istemektedirler. Popülistlere göre temsil kurumları bir grup seçkin tarafından ele geçirilmiş ve seçkinlerin çıkarları doğrultusunda araçsallaşmıştır. Bu durum temsil siyasetinin yozlaşmasının en temel sebebidir. Onlara göre temsil siyaseti ve özellikle temsili demokrasi kurumlarıyla birlikte seçkinler tarafından kuşatma altındadır. Temsil siyasetine ve temsili demokrasiye karşı olmak seçkin tahakkümünü reddetmekle eşdeğerdir. Demokratik işleyişin demokratik ideallerden sapması, popülizmi zorunlu olarak siyaset sahnesine çıkarmıştır. Mevcut demokratik düzen ile ideal demokratik düzen arasındaki boşluk popülizm tarafından doldurulmaya çalışılmaktadır (Parlak ve Yıldırım, 2018). Siyasetin seçkinlerin hakimiyetine geçmesi ve demokrasinin en temel ilkelerinden birisi olan halk egemenliğinin göz ardı edilmesiyle birlikte halkı siyasal özne olarak tanımlayan popülizm, siyasal sistemlerin var olan ve olması gereken arasında yarattığı boşluğu doldurmaya adaydır (Yılmaz, 2017: 16). Siyasal katılımın düşük olduğu, halkın

yöneticilere güvenmediği ve siyasal iktidarın meşruiyet kriziyle karşı karşıya kaldığı durumlarda popülizmin eli güçlenmektedir. Bu noktada popülizmin yükselişe geçmesi oldukça olağandır. Popülizmin yükselişi, mevcut siyasal değerlerin ve ilkelerin sorgulanmasını, siyasetin yeniden kurgulanmasını sembolize etmektedir (Yıldırım, 2017: 54).

Büyük oranda temsili sistemin yarattığı hayal kırıklıkları üzerine kurulu olan popülizm, temsil siyasetinin krizini kendi lehine çevirmeye çalışır (Taggart, 2004: 149). Halk ile demokrasinin aracı kurumları arasındaki iletişim krizinin sonucunda popülizm, siyaseti karizmatik liderin dolayimsız iletişimiyle kişisel bir deneyim haline getirmeyi amaçlar (Canovan, 1999: 12-14). Popülistlere göre bürokrasi, basın, sendikalar ve çıkar grupları gibi aracı kurumlar halkla yönetim arasında doğrudan iletişim kurmanın önünde engeldir. Urbinati (1998: 117) popülistlerin temsil siyasetinin kurumlarını vatandaşların sivil haklarını koruyan, iktidarı kontrol eden ve dengeleyen demokratik unsurlar olarak değil de çoğunluğunun kararını ve halkın iradesini seçkinlerin çıkarları lehine değiştiren araçlar olarak gördüğünü ileri sürmüştür.

Dolayimsız siyaseti önceleyen popülizm, aracı kurumları ortadan kaldırmak için halkın iradesini doğrudan temsil eden popülist lidere başvurur. Popülistlere göre halkla lider arasında aracılara gerek yoktur. Günümüz siyasal dünyasında parti siyasetinin düşüşe geçmesi ve partilerin öncelikleri değiştiği için temsil ve aracılık nitelikleri giderek zayıflamıştır. Partiler ve halk arasındaki uyumun bozulması ise lider odaklı kişisel siyaseti önceleyen popülizme oldukça uygun bir yaşam alanı vermiştir (Müller, 2017: 98). Siyasal partilerin zayıfladığı ve temsil kapasitesinin düştüğü, lider odaklı kişisel siyasetin yükselişe geçtiği siyasal ortamda popülistler sadece kendilerinin halktan gelen talepleri en doğru ve hızlı biçimde gündeme getirdiklerini ve halkın tümü adına, hiçbir parçayı yok saymadan hareket ettiklerini öne sürerler (Müller, 2017: 55). Onlara göre vatandaşların siyasal hayatın tümünde yer almalarına gerek yoktur. Ancak bu siyasal katılımdan vazgeçmek demek değildir. İhtiyaç duyulan tek şey kendilerini iyi tanıyan ve halkın iradesini temsil edebilecek bir liderdir (Mudde, 2004:558). Popülizmin en temel vaatlerinden birisi halkın yönetimin öznesi olacaktır. Popülistlere göre halk ortak ve tutarlı bir irade ile doğru temsilcilere vekalet vererek yönetime katılabilir Popülistlere göre ahlak sahibi ve bilge vatandaşlardan oluşan halk, tutarlı ve ortak bir iradeyle lidere yapılması gerekenleri yapması için bağlayıcı bir vekaletname vermiştir. Bu yüzden liderin ne yaptığının tartışılmasına, müzakere edilmesine veya liderin verdiği kararlara yönelik herhangi bir meclis onayı alınmasına gerek yoktur (Müller, 2017: 96).

Paul Taggart'ın (2004: 1) deyişiyle popülizm en sıradan insanları yönetecek ve temsil edecek en sıra dışı liderleri gerektirir. Popülizmde liderin karizmatik bir siyasi kimliği olması zorunlu değildir. Zorunlu olan tek şey halkın iradesini temsil edebilmek için her bireyle bir şekilde bağı olduğu hissini yaşatması

ve halk ile libidinal bir ilişki kurmasıdır. Laclau'nun da vurguladığı üzere lider kendi eylemlerini grup için icra edilen bir performans olarak tanımlarken grup da lideri içselleştirerek kendine uyarlar. Böylece halk hem ego ideali hem de grup ideali olarak liderle kendi arasında örtük bir aşk itkisine dayalı güçlü bir özdeşlik inşa eder (Laclau, 2007: 76). Halkın liderle kurduğu libidinal özdeşlik özellikle olağanüstü performansların icra edilmesi gereken kriz zamanlarında rasyonel ve bürokratik kurumların baypas edilip lider odaklı bir yönetim anlayışının tercih edilmesine zemin hazırlar (Sırma, 2019: 27). Popülizmde lider oldukça sembolik bir değer sahiptir. Laclau'nun söylediğine göre liderin adı halktan gelen farklı taleplerin ve sisteme ilişkin şikayetlerin doldurulduğu bir boş gösteren olarak sembolik hale gelir. Halktan gelen talepler ve şikayetler sistem karşıtlığı adı altında tek bir eşdeğerlik zincirinde birbirine bağlanır. Birbirinden tamamen farklı kimlikler oluşan eşdeğerlik zinciri aracılığıyla bir araya gelir. Talepleri ve şikayetleri bir araya getiren eşdeğerlik zinciri ise popülist liderin yeni bir siyasal özne haline gelmesiyle oluşur (Arditi, 2010: 88). Dolayısıyla popülist siyasette lidere çok sayıda anlam atfedilebilir. Popülist lider asla geleneksel bir politikacı imajı çizmez. Kendini hâkim siyasal düzenin dışında, diğer siyasetçilerden ayrı bir yerde konumlandırır (Panizza, 2005: 23). Lider, her ne kadar geleneksel siyasetin bir aktörü olsa da kendisini harici bir fenomen olarak sunmalı ve buna uygun imaj ve söylemleri devreye sokmalıdır. Popülist liderin sahip olması gereken bir diğer özellik hiç kimseye danışmadan ve korkusuzca radikal kararlar alabilmektir (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 64). Böylece popülist lider kendini sunuş biçimi ve kendisine halk tarafından yüklenen sembolik anlamlar aracılığıyla geleneksel siyasetin temsil kurumlarının yerini alır. Bu yer değiştirme popülizmin yozlaşmış olarak varsaydığı temsil siyasetine karşı, dolayimsız bir biçimde halkı siyasetin merkezine koyma vaadiyle birlikte sunduğu reçetedir.

2.5. Popülizmin İki Yüzü ve Demokratik İdeal

Popülizmin demokrasi üzerindeki yıkıcı etkileri, iki fenomen arasındaki ilişkiye yönelik çalışma yapan yazarlar tarafından en çok üzerinde durulan meselelerin başında gelmektedir. Dünya siyaseti üzerine bir hayalet gibi çöktüğü savunulan popülizm, Jacques Derrida'nın (2007: 23) deyişiyle temsili demokrasiyi kendi çelişkileri yüzleşmek zorunda bırakmıştır. Ona göre popülizm “paradoksal bir bedenleşme” olarak temsili demokrasiye musallat olmuştur. Avrupa kıtasında siyaseti sağa yaklaştıran popülizm; yabancı düşmanlığını, göç ve küreselleşme karşıtlığını körüklemesi sebebiyle demokrasinin başına bela olacak bir fenomen olarak yorumlanmaktadır. Ancak Latin Amerika, İspanya ve Yunanistan özelinde ortaya çıkan sol popülizm, kimi yazarlar tarafından demokratik bir adım olarak olumlanmaktadır (Yılmaz, 2017: 34). Popülizmin demokrasi üzerindeki etkisine yönelik yapılan farklı değerlendirmeler, popülizmin sağ ve sol biçimleri arasındaki ayrımları belirginleştirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Federico Finchelstein, popülist dönüşüm süreçlerinin liderlerle özdeş olduğunu belirtir. Ona göre popülist liderin temsili kurumları baypas ederek doğrudan halk ile bağlantı kurması demokrasinin lehine sonuçlar doğuracaktır (Finchelstein, 2019). Ancak popülist liderlerin tümünden demokrasi lehine müdahalelerde bulunmaları beklenmemelidir. Liderlerinin demokratikleşme sürecindeki olumlu ya da olumsuz müdahalesini belirleyen kıstas popülizmin türüdür. Sol popülizmi daha demokratik kılan unsur liderin rolüdür. Chantal Mouffe liderin popülizmdeki rolüne ilişkin sağ ve sol popülizm arasında bir ayrım olduğuna dikkat çekmiştir. Mouffe, sağ popülizmin “her şeyin tepeden indiği çok otoriter bir ilişki” olduğunu iddia ederken sol popülizmde liderin *primus inter pares* yani “eşitler arasında birinci” olarak işlev kazandığını ileri sürer (Mouffe, 2019: 70).

Sol ve sağ popülizm her ne kadar temel meselelerde birbirlerinden oldukça farklı görüngüler kazansalar da her ikisi de popülizmin türleri olarak bazı ortak özelliklere sahiptirler. Halkın karşılanmayan taleplerine yönelik gündem yaratma, halk-seçkin karşıtlığı, karizmatik liderlik gibi unsurlar hem sağ hem de sol popülizmde tekrar eden unsurlardır. Sağ ve sol popülizm arasındaki geçişkenliğin fazla oluşu, iki kavramın kapsamının ne olduğunu belirlemeyi zorlaştıran en somut faktördür. Örneğin milliyetçilik, göç karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı sağ popülizmle özdeşleştirilen temaların başında gelmektedir. Ancak ampirik verilere bakıldığında bu temaların sol popülizmde de ortaya çıktığı görülmektedir.

2.6. Sol Popülizm, Post-Demokrasi ve Siyasal Olanın Dönüşü

Sol popülizm sunduğu fırsatlar dolayısıyla demokrasiye karşı duyulan güvensizlik ve yükselen sağ popülizme karşı iyi bir alternatif olarak görülmektedir. Sol popülizm post-demokratik durumdan kurtulup siyasal olanı ve demokrasiyi tesis etmek için önemli bir potansiyele sahiptir. Demokratik derinleşme açısından, post-demokratik dönemden çıkışın ve siyasal olanın yeniden inşasının öznesi olan sol popülizmin sağ popülizme kıyasla çok daha yararlı bir fenomen olduğunu söylemek mümkündür.

Çoğunluğunu radikal demokrasinin savunuculuğunu yapan yazarların oluşturduğu araştırmacılar grubuna göre sol popülizm, demokrasiyi otoriter bir anlayışla yorumlayan sağ popülizmin tek panzehridir (Mouffe, 2019). Yannis Stavrakakis, Francisco Panizza, İvan Krastev ve Chantal Mouffe gibi yazarlar sağ popülizmin genel olarak yabancı düşmanlığı temelinde etnik olarak dışlayıcı unsurlara sahip olmasına karşın sol popülizmin ezilen ve dışlanan kesimler odaklı halk kavrayışıyla birlikte daha kapsayıcı bir fenomen olduğunu savunmuşlardır. Bu yazarlara göre sol popülizm halk egemenliği ve eşitlik ilkelerini idealleştirerek kolektif bir politik özneyi inşa etmek için uygun bir strateji sunmaktadır. Toplumsal taleplere ve sosyal haklara yaptığı vurgu ile herkes için demokrasi anlayışıyla birlikte sol popülizm, halkın siyasal kararlara katılımını ve tatmin edilmemiş taleplerini görünür kılması vasıtasıyla demokrasinin daha demokratik hale gelmesi için çaba sarfeder. Bu yönüyle sol popülizm, “oyumuz var sesimiz yok” diyen madunların, post-demokratik düzene karşı eşitliği ve halk egemenliğini önceleyen

başkaldırısıdır (Mouffe, 2019: 52). Bu başkaldırı neo-liberalizmin hegemonik bir kriz içine girdiği post-demokratik dönemde, liberal demokrasiyi solcu ilkeler doğrultusunda dönüştürerek liberalizm ve demokrasiyi çok daha demokratik biçimde eklemleyebilecek yeni bir hegemonik yapı oluşturma potansiyeli taşımaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus sol popülizmin sağ popülizmle karşılaştırıldığında demokratik olduğudur. Çünkü sol popülizmin de ideal demokrasi fikrinin gereklilikleri karşısında yetersiz kaldığı durumlar söz konusu olmaktadır. Hatta sol popülizm bazı vakalar özelinde demokrasi için en az sağ popülizm kadar yıkıcı olabilmektedir.

Halkın mevcut düzen partilerine olan güveninin sarsılması, giderek artan öfke ve hınç gibi duyguların sol popülizmin yükselişi için uygun siyasal zemini hazırladığını söylemek mümkündür. Popülizmi “özcü bir sosyoloji aracılığıyla temsilin kusurlarını tedavi etme biçimi” olarak tanımlayan Pierre Rosanvallon’a göre sol popülizmin yükselişi temelde demokrasinin temsil kurumlarına yönelik meşruiyet ve güvenin zedelenmesinde yatmaktadır (Rosanvallon, 2008: 265). Mouffe böyle bir siyasal ortam içinde popülizmin demokrasiyi radikalleştirebilecek yegâne unsur olduğunun altını çizer. Popülist moment içerisinde sol popülizm, antagonize edilen hedefin değiştirilmesi aracılığıyla sağ popülizmi durdurarak demokrasinin radikal hale getirilmesi için fırsat sunmaktadır (Mouffe, 2019: 34). Post-demokratik krizden çıkış yolunda sol bir popülizm agonistik siyaseti ve demokratik derinleştirebilmeyi mümkün kılabilir. Bu yönüyle sol popülizm demokrasinin derinleştirilmesi amacına hizmet etmek suretiyle siyasal olanı yeniden inşa etmeye çabalamaktadır. Mouffe siyasal olanın yeniden inşasını sağlamak için agonistik demokrasi modelini önermektedir. Siyasal olanın yeniden inşası için doğası gereği politik birliği yıkabilecek dost-düşman ayrımına dayalı antagonistik siyaset yerine dost-düşman ikiliğine dayanmayan agonizma durumunu hâkim kılmak gerekmektedir. Agonistik siyaset birbirlerinin taleplerine meşruluk tanıyan rakiplerin varlığına fırsat tanıyarak muhaliflerin kendi görüşlerini savunmasını tartışmasız kabul eder (Mouffe, 2015: 158). Çatışmalı konsensus olarak kavramsallaştırılan bu siyasal durumda taraflar düşmandan ziyade hegemonik hale gelmeye çalışan hasımlardır. Ancak liberalizm agonistik rekabeti mümkün kılacak siyasal zemini yaratmaktan yoksundur. Siyasal olanı hasımcı bir rekabet ve çatışma doğrultusunda inşa edebilecek yegâne politik fenomen, agonistik siyaseti mümkün kılan sol popülizmdir. Ayrıca liberal demokrasilerde parlamento gibi temsil kurumlarının içine düştüğü siyasal kriz, düşmanca olmayan ama hasmane olan yüzleşmelerin eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Mouffe, 2019: 64-66).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇ, GÖÇMEN KARŞITLIĞI VE POPÜLİZM

3.1. Göç Kavramı

Göç kavramına yönelik en bilinen tanımlardan birisi Gordon Marshall tarafından yapılmıştır. Marshall, sosyoloji sözlüğünde göçü “*bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketleri*” (Marshall, 1999) olarak tanımlamıştır. Marshall’ın tanımından hareketle göçün kalıcı olarak yapılan bir yer değiştirmeyi içermesi gerektiğini söylemek mümkündür. Birleşmiş Milletler (BM) göçün kalıcı niteliğini vurgulamak için bir nüfus hareketliğinin göç sayılabilmesi için bu hareketliğinin en az 1 yıl süreyle devam etmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bir diğer tanımıyla göç; iktisadi, siyasal, toplumsal koşullar nedeniyle ya da kişisel tercihler sonucunda ortaya çıkan bireysel ya da kitlesel yer değiştirmedir (Erturun, 2023: 4). Bireysel ya da kitlesel değiştirme olarak tanımlanabilecek göç, kendi içinde farklılaşmakta ve çeşitlenmektedir. Bu doğrultuda gerekçeleri bakımından ekonomik ya da siyasi göçler, kişilerin tercihleri açısından gönüllü ya da zorunlu göçler, süresi bakımından geçici ya da sürekli göçler, yasal ve hukuki statü açısından yasal ya da yasadışı göçler, göç eden bireylerin niteliği bakımından ise beyin göçü ya da emek göçü olmak üzere birden fazla göç türü bulunmaktadır (Erturun, 2023: 4). Göçe yönelik yapılan tüm tanımlamalardan çıkarılabilecek ve göçün tüm alt türlerine genellenebilecek yegâne şey göçün mekânsal değişiklik (Güvenç, 1996: 219) anlamına geldiği ve bireyin psikolojik durumu başta olmak üzere topluma dair her şeyi etkilediğidir (Ekici ve Tuncel, 2015: 11).

Göç ortaya çıkardığı sonuçlar bakımından da kalıcı bir olgudur. Göç ve sonrasında gelen yerleşme, göç eden toplulukların tüm hayatını etkileyen, bununla da kalmayıp sonraki kuşakları da kuşatabilen uzun soluklu bir süreçtir (Castles ve Miller, 2008: 29). Uzun soluklu olmasının yanında toplumsal varoluşun her boyutunu etkileyen ve kendine has bazı dinamikleri ortaya çıkaran bir olgudur. Toplumsal varoluşu tüm boyutlarıyla etkilediği için göç üzerine yapılan araştırmalar genellikle disiplinlerarası niteliğe sahiptir. Tarih, siyaset bilimi, coğrafya, psikoloji, hukuk gibi alanlarda göç meselesi araştırmacılara tarafından farklı boyutlarıyla birlikte ele alınmaktadır (Castles ve Miller, 2008: 30).

Göçün ortaya çıkmasında rol oynayan en önemli etmen toplumsal değişimdir. Ancak toplumsal değişim ve göç arasındaki ilişki tek boyutlu değildir. Göçün ortaya çıkmasında toplumsal değişim etkili olurken, göç de toplumsal yapıdaki değişimlerin temel belirleyicilerindedir. Ekonomik ve siyasal boyutlarıyla

birlikte toplumsal yapıda radikal değişimler meydana getiren göç, toplumlar için birçok yeni soruna yol açarken bazen de yeni fırsat alanları yaratmaktadır (Erturun, 2023: 5).

Toplumsal değişimin sebebiyet verdiği kolektif bir eylem olan göç hem göç alan hem de göç veren ülkenin toplumsal yapısında önemli değişimlere yol açmaktadır (Castles ve Miller, 2008: 29). Bu değişimler iktisadi, politik, toplumsal ve kültürel olmak üzere çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Göç ya da bir diğer ifadeyle demografik hareketlilik ulus-devletlerin sınırları içerisinde öncelikle iktisadi daha sonra da soyo-kültürel etkiler ortaya çıkarmaktadır. Göç, ulusal sınırlar içinde daha yüksek bir etno-kültürel farklılaşma yaratmakta, bunun sonucunda ise kimlik ve geleneksel sınırlar alanındaki hatların birbiriyle harmanlanmasına yol açmaktadır (Abadan-Unat, 2002: 297).

1980’li yıllardan itibaren dünyayı etkisi altına alan küreselleşme süreciyle birlikte yerel ve uluslararası göç dalgaları tıpkı 19.yüzyılın ikinci yarısında ve 20.yüzyılın başlarında olduğu gibi yoğunlaşmıştır. Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan ulaşım-iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve bunlara bağlı hız kazanan sermayenin küresel dolaşımı göçü yoğunlaştıran unsurlar olarak ön plana çıkmıştır (Erturun, 2023: 9). Soğuk Savaş sonrasında etkisini giderek yoğunlaştıran küreselleşme döneminin ayırt edici özelliklerinin başında uluslararası göçün dünyanın dört bir tarafına yayılması gelmektedir. Uluslararası göç, 1970’li yılların sonundan itibaren küreselleşme hareketi içinde kilit bir belirleyici olarak kendine yer edinmiştir. Uluslararası göçün küreselleşme sürecinde bu denli etkili olmasının ardında yatan en önemli etmen küreselleşmenin yatırım, ticaret, kültürel ürünler, fikirler ve insanlar gibi farklı unsurların ulusötesi dolaşımını ve ulusötesi ağların yaygınlaşmasını beraberinde getirmesidir (Castles ve Miller, 2008: 3).

3.2. Popülizmin Anayurt Siyaseti

Popülizmin göçmen karşıtlığına, yabancı düşmanlığına ve yerlici motiflere dayanan siyasal stratejisinin temel dayanak noktası anayurt siyasetidir. Anayurt siyaseti, temelde halkın üzerinde yaşadığı toprak bütünü olan ve belli ölçüde kutsallık atfedilen ülkeyi harici unsurların yıkıcı etkilerinden korumayı amaçlayan siyasal stratejidir. Paul Taggart (2004: 120-124) tarafından anayurt siyaseti olarak kavramsallaştırılan bu siyasal strateji, popülizmin halk kavramına yüklediği anlamın ve atfettiği değerin bir uzantısı niteliğindedir. Bu yüzden anayurt, popülizmin anahtar kavramlarından birisi olan halk kavramıyla yakından ilişkilidir.

Taggart’a göre popülist aktörlerin halk kavramını ısrarla vurgulamasının asıl nedeni kitlelerin hakimiyetine içten bir şekilde inanmaları değil, halkın bir anayurtta yaşaması ve popülistlerin de anayurdu ön plana çıkarmak istemesidir (Taggart, 2004: 120). Halkın üzerinde yaşadığı anayurt, coğrafi

bir yer olmanın ötesinde vatandaşlar arasındaki duygusal ve kültürel birlikteliğin inşa edildiği soyut bir kavrama gönderme yapmaktadır. Taggart bu soyutluğu şu şekilde ifade etmektedir;

“Anayurt, tahayyülde var olan bir toprak parçasıdır. Ancak zorluk zamanlarında alenen dile getirilir ve süreç içerisinde, net olmayan, ancak savunmaya değer bir yaşamı ve nitelikleri çağrıştırarak çok güçlü hale gelen ve popülistleri siyasal eyleme iten bir kavram olarak ortaya çıkar. Anayurt, gündelik yaşamın olumlu özelliklerini kendisinde toplayan yerdir. Anayurdun gücü yürekten, zorunlu olarak rasyonel ya da rasyonelleştirilebilir olması gerekmeyen duyguların uyandırılmasından kaynaklanır” (Taggart, 2004: 120-121).

Anayurt siyasetinin halka yönelik vurgusu, anayurdun sınırları çizilirken daha da belirginleşmektedir. Harici unsurların dışarı atılması, yabancıların şeytanlaştırılması ve tüm bunların anayurt siyaseti aracılığıyla meşru hale getirilmesi halkın anayurda içkin olan konumunu güçlendirmektedir. Her ne kadar anayurdun asıl sahibi olan halkın kim olduğu çok net değilse de, yabancıların kim olduğu, bir diğer deyişle halkın kim olmadığı anayurt siyasetinin sınırları çizilirken oldukça açık hale gelir (Taggart, 2004: 121). Popülist aktörlerin azınlıklar ve göçmenler gibi belli toplulukları anayurttan alenen dışlamaları anayurt siyasetinde güçlü bir yankı bulmaktadır. Saf halka ait olan anayurt, cemaatin çekirdeğidir ve marjinal ya da radikal olanları dışlamaktadır (Taggart, 2004: 121).

Popülizmin ihtiyaç duyduğu demografik ve kültürel karşıtlıklar popülist aktörlerin anayurt siyaseti sayesinde hayata geçmektedir. Göçmenler, yabancılar ve onların işbirlikçileri olarak sunulan seçkinler gibi harici unsurlara kapalı olması sebebiyle, anayurt sadece ahlaki olarak üstün ve saf olan halka ait bir alandır. Bu yüzden anayurdun dışından gelen fikirler ve talepler popülistler tarafından ikincil bir öneme sahiptir ve çoğu zaman görmezden gelinir (Taggart, 2004: 122). Anayurt siyasetinin öznesi olan halkın sınırları dışındaki meseleler popülist aktörler tarafından dikkate alınmaz. Anayurdu harici unsurlara ve unsurların meselelerine açık hale getirebilecek enternasyonalizm ve kozmopolitlik popülistler tarafından bir lanet olarak değerlendirilir. Bu tutum, hayal edilen toprak parçasının sınırlarını güçlendirerek anayurdun tekilliğini ve bütünlüğünü kuvvetlendirir (Taggart, 2004: 122).

İdeolojilerin var olan dünya düzeninin yerine ikame etmek istedikleri ideal toplum düzenine ilişkin fikirler olduğu düşünüldüğünde, anayurt popülizmin ideal toplum düzenidir. İdeal bir toplum düzeni olarak anayurt, tekil bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla tekil bir toprak parçası olarak tekil bir nüfus gerektirir. Halk ve anayurt için tehdit unsuru olabilecek harici unsurların anayurttan dışlanmasının başlıca nedeni tekil nüfusu korumak içindir. Tekil nüfusu korumak için en başta başvuru olan siyasal stratejilerin başında yerlilik, göç-göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı gelmektedir. Popülist aktörler yerlici ve ulusalcı bir bakış açısıyla sürekli göçü, azınlıkları ve yabancıları ulus devlete yönelik bir tehdit olarak görmektedir. Bunun sonucunda ise göçmenlerin kabulü ve toplumsal entegrasyonuna

yönelik oldukça muhafazakâr bir tavır geliştirmektedirler. Göçmenlere yönelik uygulanan halihazırdaki politikalardan çok daha kısıtlayıcı olanları tercih ederler (Lutz, 2019: 519). Çünkü “ötekilik” atfedilen yabancılar sahip oldukları etnik ve kültürel farklılıklar sebebiyle anayurdun tekil ve homojen yapısını bozabilecek niteliklere sahiptir. Popülistlerin halkı her zaman homojen kabul etmesinin ardında yatan sebep “anayurdun hayali sakinlerinin homojen bir bütün olmasıdır” (Taggart, 2004: 121).

3.2.1. Popülizm ve Göçmen Karşıtlığı

1990’lı yıllardan itibaren Avrupa merkezli bir olgu olarak ortaya çıkan ve Taggart’ın (2004) kavramsallaştırmasıyla yeni popülizm olarak sunulan popülizm biçiminin temel unsurlarından birisi göçmen karşıtlığı olmuştur. Özellikle sağ popülizmin siyasi olarak güçlü olduğu ülkelerde görülen göçmen karşıtlığı, küreselleşmenin neden olduğu uluslararası demografik hareketliliğe bir tepki niteliğindedir. Son yıllara bakıldığında düzensiz göçlere yönelik tepkiden beslenen göçmen karşıtlığının, sağ popülist aktörlerce kristalize edildiği gözlemlenmektedir. Zygmunt Bauman’a (2016) göre Arap Baharı’nın yarattığı iktisadi ve politik istikrarsızlığın neden olduğu göçler, Avrupa’da son yıllarda yükselişe geçen göçmen karşıtlığının temel sebebidir. Bunun yanında düzensiz göçün yarattığı sosyal ve ekonomik kaygılar da göçmen karşıtı fikir ve söylemlerin yayılmasında rol oynamaktadır. Dolayısıyla düzensiz göçlerin artması, göçmenlerle ilgili toplumsal entegrasyon politikalarının yetersiz kalması ve göçmenlerin yol açtığı varsayılan iktisadi sorunların çözüme kavuşturulamaması, halkın panik ve endişe duygusuna hitap ederek göçmen karşıtı söylemleri öne çıkaran sağ popülist partilerin sayısını giderek arttırmaktadır (Tahincioğlu, 2020: 285). Sağ popülist partilerin temel amacı, siyasal bir strateji olarak benimsediği göçmen karşıtı retorikle birlikte mevcut siyasal yapı içinde rant elde etmektir. Yabancı düşmanlığıyla birleşen göçmen karşıtlığı ve bu iki tema üzerine inşa edilen siyasi retorik, popülist aktörlere geleneksel siyasetin çözüm üretmediği göçmen krizine yönelik ortaya çıkan toplumsal tepkiyi mobilize etme fırsatı vermektedir. Kriz siyaseti olarak da kavramsallaştırılabilecek bu siyasi yaklaşım, toplumsal mobilizasyonu sağladığı ölçüde seçim başarısı da kazanabilmektedir.

Kriz siyaseti ve popülist aktörler tarafından yaratılan kriz algısı, popülizmin göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığıyla bezeli siyasal stratejisinin başta gelen temel dayanak noktasıdır. Popülist aktörler krizi öne sürerek bazı radikal adımların atılması gerektiğini sık sık vurgulayarak başta marjinal olarak nitelendirilen siyasal söylem ve stratejileri ana akım hale getirmektedir (Erayman, 2022: 354). Popülist aktörlerin kriz karşısında sunduğu çözümler her ne kadar radikal olsa da çözümlerin oldukça basit ve dolaylımsız oluşu göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı gibi radikal söylemlerin normalleştirilerek kabul görmesini kolaylaştırmaktadır.

Göçmen karşıtı siyasi stratejilerin benimsenmesi ve mevcut siyasal yapı içerisinde uygulamaya yönelik adımların atılması noktasında popülizmin iki temel varyantı olan sağ ve sol popülizm birbirinden

ayrışmaktadır. Sağ popülizm sahip olduğu milliyetçi ve yerlici unsurları sebebiyle göçmen karşıtı siyasal stratejileri benimsemeye sol popülizme kıyasla daha yatkın bir fenomendir. Sol popülist aktörlerin kendileri gibi düşünmeyen karşıt kampı etnisite veya anavatanın asıl sahibi olup olmama fark etmeksizin tek bir bütün olarak görmesine karşın sağ popülistlerin halk boş gösterenini etnisite ve anavatanın sahipliğine bağlı olarak anlamlandırması, “biz”den olmayanlara karşı popülist bir hoşgörüsüzlük yaratmaktadır. Sağ popülizmin sol popülizmden ayrı olarak yarattığı yabancılara ve “ötekiye” yönelik hoşgörüsüzlük en çok göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı şeklinde tezahür etmektedir (Fichelstein, 2019: 28). Carlo Ruzza'nın (2019: 201) vurguladığı üzere göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı sistem karşıtı öğelerle birleşerek son dönemde yükselişe geçen sağ popülist siyasi aktörlerin ayırt edici özelliği haline gelmiştir (akt.Erayman, 2022: 344). Sağ ve sol popülizmin göçmen karşıtlığına yönelik yaklaşımlarını farklılaştıran nokta popülizmin bu iki varyantının ortaya koyduğu antagonizmanın sahip olduğu unsur sayısıdır. Buna göre sağ popülizm üç unsurlu bir karşıtlık kurarken, sol popülizmin antagonizma anlayışı iki unsurludur. Sol popülizm için temel karşıtlık sadece ahlaki olarak üstün olan halk ile yozlaşmış seçkinler arasındadır. Sol popülizmin aksine sağ popülizm, seçkinler, göçmenler ve halk arasında üçlü bir ayrıma giderek ahlaki olarak üstün saf halkın karşısına ahlaki olarak aşağıda bulunan seçkinleri ve göçmenleri koymaktadır. Seçkinleri anavatan için harici olarak varsaydığı göçmenlerle işbirliği yapmakla suçlayan sağ popülizm, öteki olarak gördüğü göçmenleri hedef alarak onları günah keçisi ilan etmekte ve bu yolla çoğunluğu oluşturan halkı aynı potada birleştirmeye çalışmaktadır (Campani, 2019: 31).

Göçmenlerin günah keçisi ilan edilmesi popülist aktörler tarafından en sık başvurulan siyasal stratejilerin başında gelmektedir. Özellikle kriz performansına ihtiyaç duyulan kriz anlarında, hem ilk bakışta krize çare olma potansiyeline sahip gibi görünen hem de halkı oluşturan bireyler arasındaki duygudaşlığı ve dayanışmayı artıracak basit çözümler göçmenler üzerinden sunulur. Popülist aktörler için krizin çözümü daima çok basit ve nettir. Halka düşmanlık besleyen tüm unsurları ortadan kaldır veya yok et. Bu yolla krizi bitir ya da savuştur (Moffitt, 2020: 189). Popülist aktörler, krize yönelik kapsamlı, zaman alıcı bir çözüm bulmak ve bu çözümü hayata geçirmek için gerekli olan bürokratik araçları harekete geçirmek yerine halkın düşmanı olarak çerçevelenen unsurları suçlarlar. Bu unsurların başında göçmenler ve onların sözde istilasını görmezden gelen seçkinler yer almaktadır.

Hollanda'daki popülist siyasetin önde gelen isimlerinden olan Geert Wilders'in ülkenin içinde olduğunu varsaydığı göçmen krizine yönelik çözüm önerileri popülist aktörlerin kriz performansının en somut örneklerinden birisidir. Göçmenleri günah keçisi ilan etme stratejisini sürdüren Wilders, göçmen krizine yönelik çok keskin çözümler ortaya atmaktadır;

“Sorun: Faslılar Hollanda polisine taş atırlar

Çözüm: Tutukla, dava aç ve sonra yallah sınırdışı...

Sorun: Bu hükümet kitlesel göç konusunda rekor üzerine rekor kırıyor

Çözüm: Daha fazla Doğu Avrupalı kabul etmeyin ve Müslüman ülkelerden gelen göçmenlere ülkenin kapılarını kapatın.

Sorun: Hollanda'nın en geniş ikinci kenti olan Rotterdam 2012 yılından itibaren göçmen nüfusun çoğunluğu oluşturduğu bir yer olacak.

Çözüm: Yallah, yallah, yallah. Geldikleri gibi giderler” (Moffitt, 2020: 189).

Her ne kadar seçimleri kazandıktan sonra daha ılımlı mesajlar verse de²⁰, Geert Wilders sığınmacı karşıtı tutumunu, birinci parti olarak çıktığı 2023 seçimlerinin propaganda sürecinde de devam ettirmiştir. Orta ve alt gelir grubundaki yerli vatandaşların iktisadi olarak zor zamanlar geçirdiğini vurgulayan Wilders, lüks içinde yaşayan sığınmacılara yönelik yapılan sosyal yardımların finansmanına harcanan parayı keseceğini belirtmiştir. Ancak Wilders liderliğindeki Hollanda Özgürlük Partisi'nin 2023 seçimlerinin kampanya süreci önceki seçim kampanya süreçlerine göre bazı temel farklılıklara sahip olmuştur. Kampanya sürecinde Hollanda'nın mülteci krizinden daha öncelikli sorunları olduğunu vurgulayan Wilders, hayat pahalılığını ve konut arzı problemini seçim kampanyasının temel dayanak noktası haline getirmiştir.²¹

Göçmen karşıtı seçim stratejilerini benimseme konusunda devamlılık sağlayan bir diğer popülist oluşum Fransa'daki Ulusal Birlik (RN) Partisidir. Parti 1980 ve 1990'lı yıllardaki seçim çalışmalarında göçmenleri ülkedeki iktisadi ve sosyal krizin baş müsebbibi olarak sunmuş, seçim afişlerinde yer alan “iki milyon işsiz, iki milyon daha fazla göçmen var demektir” (Müller, 2019: 28) sloganıyla, Fransa'daki işsizlik sorununu göçmenlerin varlığıyla ilişkilendirmiştir. Buna göre diğer iktisadi faktörler görmezden gelinerek işsizliğin tek nedeni olarak Fransa'daki göçmenler gösterilmiştir. Problemin bu kadar basite indirildiği bir düzlemde çözüm de bir o kadar basitmiş gibi yansıtılmıştır. Mevcut göçmenleri ülkeden sınırdışı etmek ve yenilerini ülkeye almamak, Fransa'daki işsizlik probleminin yegâne çözümü olarak görülmüştür. Parti, Marine Le Pen liderliğinde katıldığı 2022 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de göçmen karşıtlığına dayanan seçim kampanyasını devam ettirmiştir. Le Pen, Nisan ayında yapılan seçimlerde cumhurbaşkanı seçilmesi halinde ivedilikle göçle ilgili sınırlandırıcı bir yasa tasarısı hazırlatacağını ve bunu halk oylamasına sunacağını belirtmiştir. Bu yasa tasarısı sayesinde göçmenlere

---

²⁰ Wilders 2023 yılında birinci parti olarak çıktığı seçimlerin hemen ardından açıklamalarda bulunmuş ve “Kuran ve camilerin yasaklanması gibi demokratik olmayan, anayasaya aykırı ve azınlıkları hiçe sayan tedbirlere başvurulmayacağını” belirtmiştir. Daha sonra ise “İslam önceliğimiz değil, Hollanda'nın daha büyük sorunları var diyerek İslam karşıtlığından taviz vermeye sıcak baktıklarını ima etmiştir.

²¹ Wilders, seçim kampanyası sürecinde “din, cinsiyet geçmiş ve her ne olursa olsun hiçbir ayırım gözetmeden Hollanda'da herkesin başbakanı olacağım” açıklamasını yapmış konut arzı krizi ve hayat pahalılığı gibi iktisadi sorunlara dikkat çekmiştir. Emeklilik yaşının düşürülmesi, asgari ücretin arttırılması, sağlık sigortası giderlerinin azaltılması gibi iktisadi vaatlerin yanında Hollanda'nın AB üyeliğinden ayrılmasına yönelik “Nexit” vaadi de Wilders'in seçim kampanyasında öne çıkan unsurlardan olmuştur.

için yapılan sosyal harcamaların önemli ölçüde kısılacağı, böylece yılda en az 16 milyon avro tasarruf edileceği vurgulanmıştır. ²² Le Pen ayrıca göçmenlere yönelik “sıfır tolerans” anlayışına bağlı bir politika izleceklerini açıklamış ve Fransa’nın ulusal kültürünü ve değerlerinin korunması için bunun zorunlu olduğunu altı çizilmiştir. Le Pen popülist bir siyasi aktöre uyacak şekilde halk tarafgirliğini ²³ ve yabancı düşmanlığını seçim kampanyası vasıtasıyla aynı potada birleştirmiştir. Yabancı düşmanlığını, Müslümanlar ve göçmenler üzerinden ulusalcı bir dil kullanarak gerçekleştirmiş, “göçmenleri uçaklarla ülkelerine göndereceğim” diyerek bu konuda taviz vermeyeceğini belirtmiştir. Göçmen karşıtlığını sosyal politikalar düzleminde de devam ettiren Le Pen, göçmenlerin sosyal yardımlardan mahrum bırakılacağını ve bu yardımlardan sadece Fransız vatandaşların faydalanacağını seçim vaadi olarak sunmuştur.

Göçmen karşıtı siyasal stratejinin kullanıldığı bir diğer seçim çalışması da Donald Trump’ın Amerika Birleşik Devletleri başkanı seçildiği kampanyadır. Fichelstein (2019: 359) Donald Trump’ın zaferiyle sonuçlanan seçim kampanyasının en önemli parçasının Meksikalı göçmenlere yönelik ayrımcı tutumlara sahip göçmen karşıtı politik vaatler olduğunu öne sürmüştür. Donald Trump’ın göçmen karşıtı ve yer yer ırkçılığa dayanan seçim kampanyası seçmenlerin ilgisini çekmiş ve Trump’ın 2016 başkanlık seçimlerinden zaferle ayrılmasıyla sonuçlanmıştır. Fassin (2021: 61) Trump’ın başkanlık seçimini ırkçı ve göçmen karşıtı seçim kampanyasına rağmen değil, tam tersine bunların sayesinde kazandığını vurgulayarak, göçmen karşıtı stratejilerin özellikle seçim dönemlerinde halk tarafından ilgiyle karşılanabileceğini vurgulamıştır. Buna göre popülist partilerin göçmen karşıtlığını ve yabancı düşmanlığını kullanarak bunları birer seçim enstrümanına dönüştürmesi söz konusudur. Dahası radikal bir çizgide ilerleyen popülist partilerin ırkçı ve göçmen karşıtı siyasal stratejiler ve seçim kampanyaları yoluyla başarılı olması, ana akım siyaset olarak kavramsallaştırılan ılıman siyaset biçimini popülistleştirmektedir Böylece göç ve göçmen karşıtlığıyla ilgili olan radikal fikir ve söylemlerin ana akımlaşması mümkün hale gelebilmektedir.

3.2.2. Yerlilik, Yabancı Düşmanlığı ve Popülizm

Göçmen karşıtlığıyla birlikte sağ popülist aktörlerin siyasal stratejilerinde en sık kullandıkları diğer unsurlar yerlilik ve yabancı düşmanlığıdır. Göçmen karşıtlığıyla birbirini tamamlayan yerlilik ve yabancı düşmanlığı, sağ popülist aktörlerin anayurt siyasetinin olmazsa olmaz parçalarıdır. Ülkedeki

---

²²<https://www.lesechos.fr/elections/presidentielle/presidentielle-2022-marine-le-pen-chiffre-son-projet-sur-limmigration-1369142>

²³ Le Pen’in göçmen ve yabancı karşıtı seçim kampanyasının en önemli diğer unsurları halk tarafgirliği, seçkin karşıtlığı ve yerlilik olmuştur. “Gücü tekrar halka vereceğiz”, “ulusal mirasımıza sahip çıkacağız”, “Fransa’ya gücünü ve egemenliğini tekrar kazandıracamız” gibi söylemler, Le Pen’in seçim kampanyasında öne çıkmıştır. Böylece Le Pen 2022 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde biz ve onlar ayrımına dayalı, müesses nizam karşıtı, kriz vurgusuna sahip popülist bir seçim kampanyası yürütmüştür.

azınlıklar ve göçmenler gibi yabancı unsurları hedef alan yerlililik ve yabancı düşmanlığı, bu yönüyle hem dışlayıcı hem de kutuplaştırıcı bir niteliğe sahiptir (Finchelstein, 2019: 217-218).

3.2.2.1. Yerlililik

Yerlililik, anayurt siyasetinin beslendiği köklerden birisi olarak her türlü harici unsurun anayurt dışına itilmesini ifade etmektedir. Etnik milliyetçilik ve yabancı düşmanlığının bir sentezi olarak nitelendirilebilecek olan yerlililik, anayurt için harici olan unsurların dışarı itilmesiyle birlikte dahili unsurların korunmasını ve hatta kutsanmasını öncelemektedir. Bu yüzden yerlililik kavramı içe dönük ve dışarıya kapalı bir fenomene gönderme yapmaktadır. Yerlililik, popülist aktörlere halktan olmayan ve anayurda dahil edilmeyecek harici unsurları alenen dışlama fırsatı vermektedir. Böylece yerlililik anayurda dahil edilmeyen grupların dışlanmasını meşrulaştırmaktadır (Taggart, 2004: 121). Sağ popülist partiler yozlaşmış yerli seçkinleri yabancı göçmenlerden taraf olmak ve onları kayırmakla, yerli halkı hiçe saymakla suçlayarak yerlililikle popülizmi ilişkilendirmektedirler (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 127-138).

Özellikle Avrupa'daki aşırı sağ popülist partiler yerlililik kavramını radikal bir biçimde yorumlayarak "öteki" olarak gördükleri topluluklara yönelik reaktif bir politika anlayışı gütmektedirler. Aşırı sağ partilerin popülist partilerin hedef aldığı toplulukların başında ise azınlıklar ve göçmenler yer almaktadır. Sağ popülist partilerin yerlililiği bu grupları radikal biçimde dışlayarak ötekileştirmek üzerine kuruludur. Çokkültürlü ve farklılıkların bir arada yaşadığı toplumsal düzeni tehdit eden tutum ve davranışlar, sağ popülist partilere aşırı ve radikal fikirler üzerinden siyasal stratejiler geliştirmek için uygun ortamı sağlamaktadır.

Popülist partilerin ülkelerini göçmenler için uğrak noktası haline getiren göç politikalarını hedef almalarının temel sebebi bu politikaların ülkenin gerçek sahibi yerli halkın aleyhine birtakım sonuçlar doğurduğunu düşünmeleridir. Buna göre popülist partiler göç politikalarını hedef almaktadır çünkü göçler ve göçmenler ülkedeki işsizlik sorununun ve halkın hayat standardının düşmesinin temel sorumlusudur. Göçmenler ucuz iş gücü sağlayarak emeğin değerini düşürmekte ve kitlesel işsizliğe yol açmaktadır. Aynı zamanda kültürel farklılıkları sebebiyle ulusal kültür için de bir tehdit unsuru haline gelen göçmenler, toplumdaki suç oranının artmasına neden olmaktadır (Öner, 2018: 45-46).

3.2.2.2. Yabancı Düşmanlığı

Popülizmin anayurt siyasetinin bir diğer stratejik uzantısı ise yabancı düşmanlığıdır. Yerlililik ve göçmen karşıtlığıyla iç içe geçmiş olan yabancı düşmanlığı, anayurdu ve yerli halkı harici unsurları korumak için kullanılan ve sağ popülist siyasi stratejinin önemli araçlarından olan bir reaksiyondur. Yabancıları ülkedeki iktisadi ve toplumsal sorunlardan sorumlu tutan sağ popülist aktörler, yabancı

düşmanlığını kullanarak seçmenleri mobilize etmeye çalışmaktadır. Örneğin Fransa’da Marine Le Pen ülkedeki sorunların kaynağı olarak yabancıları göstererek, bu sorunlardan en çok etkilenen alt sınıfların desteğini kazanmaya uğraşmaktadır (Fassin, 2021: 69). Benzer şekilde Donald Trump da 2016 senesinde yapılan başkanlık seçiminde Meksika sınırına duvar çekmeyi seçim vaadi olarak sunmuş ve yabancılara yönelik toplumsal tepkiden oy devşirmeye çalışmıştır. Trump, Meksika sınırına duvar örme vaadi ve yabancı düşmanlığını destekleyen söylemleri aracılığıyla mobilize etmeye çalıştığı seçmenleri, yabancının yol açtığı sorunlara çözüm bulacak doğru adayın kendisi olduğuna ikna etmek için çabalamıştır.

Popülist aktörler diğer birçok konuda olduğu gibi yabancı düşmanlığı meselesinde de duygulanımlar siyasetine başvuru yapmaktadır. Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe’nin vurguladığı üzere, popülistler siyaseti akıl temelli fikirler üzerinden yapmak yerine yabancı düşmanlığı gibi duygular aracılığıyla icra etmeye çalışmaktadırlar. Fassin’in (2021: 69) de değindiği gibi siyaset esas itibariyle tutkulu bir mecradır ve popülist aktörler yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığı ve yerlilik gibi siyasal stratejilerle halkın duygularını harekete geçirmeyi amaçlamaktadır.

Yabancı düşmanlığı, sağ popülist bir siyasal strateji olarak özellikle söylem düzeyinde çoğunlukla göçmenleri ve azınlıkları hedef almaktadır. Sağ popülist aktörler her koşulda ve şartta yerli ve milli olana atıfta bulunarak harici unsurları söylem yoluyla hedef almaktadır. Bu durum kültürel ırkçılığın giderek artmasına ve etnik-dinsel ayrışmaların daha da somut hale gelmesiyle sonuçlanmaktadır (Saraçlı, 2023: 133-134). Artan yabancı düşmanlığıyla birlikte yerel, bölgesel ve uluslararası barış ortamı bozulmakta, toplumsal huzur azalmakta ve etnik temizlik, soykırım gibi insanlık suçları yayılmaktadır (Sandel, 2018: 5). Yabancılara yönelik önyargıların ve basmakalıp düşüncelerin yaygın olduğu toplumlarda popülist söylemin yabancı düşmanlığı ve göç karşıtlığı kullanılarak oluşturulması, azınlıklara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi gibi ırkçı tutum ve davranışlara yol açmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 127-129).

Yerliliğe dayalı yabancı düşmanı siyasal stratejinin sağ popülist partiler tarafından tercih edilmesi, popülist partilerin toplumun geri kalmış kesimi olarak gördükleri grupların taleplerini siyasallaştırmasının bir sonucudur. Avusturya, Belçika, Danimarka, İsveç, Norveç, İtalya gibi ülkelerde parlamentoda temsil edilme hakkı elde eden sağ popülist partiler, talepler konusunda geri planda kaldığı düşünülen “yerli” toplulukların desteğini almaya başlamışlardır (Hıdır, 2018: 16). Bunu yaparken küreselleşme ve kozmopolitizm karşıtı bir tutum içine giren sağ popülist partiler, siyasal stratejilerini liberal göç politikalarına tepki göstermek yoluyla oluşturmuştur (Sandel, 2018: 16).

3.3. Düzensiz Göçler ve Mülteci Krizi

Göç literatürünün beslendiği en önemli iki kaynak olan kurumsal söylemler ve bilimsel söylemler, son yıllarda sosyal bilimlerde giderek önem kazanmıştır. Buna bağlı olarak göç çalışmalarında gözle görünür bir artışın meydana geldiğini söylemek mümkün hale gelmiştir. Bunun ardında yatan en önemli sebep ise olgunun kendisinde yani göçte, toplumsal düzeyde meydana gelen yoğunluktur. Küreselleşme, savaşlar, salgın hastalıklar, iktisadi ve siyasi istikrarsızlık gibi nedenlerden dolayı dünyanın dört bir tarafında insan hareketliliği yaşanmaya başlamıştır. Yaşanan insan hareketliliğinin büyük çoğunluğunu düzensiz göçler oluşturmaktadır.

Düzensiz göç²⁴, ne zaman nereye yöneleceği net olarak kestirilemeyen, göç edenlerin sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinin pek çok anlamda çeşitlilik gösterebildiği, transit ve kalıcı düzlemde hedeflerin farklılaşabildiği göç türüne verilen isimdir (Şanlıöz, 2016: 140). Düzensiz göçün belirsizlik içeren yapısı, aslında daha çok insani bir olay olan göçün bir sorun olarak algılanmasının önünü açmaktadır. Çünkü düzensiz göçler, kayıt altına alınan ve kontrollü bir biçimde gerçekleştirilen düzenli göçlere kıyasla çok daha fazla toplumsal probleme yol açmaktadır. Düzensiz göçlerin sahip olduğu belirsizlikler ve muğlak yapı, göçlere ve göçlerin içerdiği risklere karşı alınacak önlemlerde tahminler yürüterek çalışma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu zorunluluk düzensiz göçlerin yarattığı bir diğer sorun olarak değerlendirilmektedir. Kavramsal olarak bakıldığında düzensiz göçlerin çeşitli yasadışı aktivitelere ve yönere sahip olduğu yönünde tanımlamalar yapılmaktadır. Göç İdaresi Başkanlığı'na göre düzensiz göç, "bir ülkeye yasadışı giriş yapmak, bir ülkede yasadışı şekilde kalmak veya yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde çıkmamak" olarak yasadışı süreçleri vurgulayacak biçimde tanımlanmaktadır.²⁵ Buna göre düzensiz göçler, göçmenlerin belge ve kayıtlarının olmadığı ya da eksik olduğu için belirsizliklerle bezelidir bu yüzden devlet tarafından tam olarak bilinemezler (Topçuoğlu, 2016: 9). Diğer bir tanıma göre düzensiz göç, göç edilen ülkeye giriş ve çıkış için oluşturulan kurallara ve şartlara uyulmadığını, sınırın ihlal edildiğini veya ülkeye giriş yapıldıktan sonra izin almadan o ülkede sürekli ikamet etmeyi ifade etmektedir (Tamer, 2020: 2815).

Düzensiz göçlerin salt göçmenlerin kaynak ülkeden hedef ülkeye geçmesiyle sonlanmaması ve göçmenlerin hedef ülkede uzun süreli ikamet etmeyi amaçlamaları, düzensiz göç- göçmen sorunu daha da derinleştirmiş ve soruna yönelik çözümlerin çok daha kapsamlı ve detaylı olmasını zorunlu kılmıştır. Çözüm için böyle bir zorluğun ve zorunluluğun olması hedef ülkeleri ve devletleri sorunlar ortaya

---

²⁴ Uluslararası Göç Örgütü (IOM) sözlüğünde yer verilen tanıma göre düzensiz göç "gönderen, transit ve alıcı ülkelerin düzenleme normlarının dışında gerçekleşen hareketler" olarak ifade edilmiştir (IOM, 2009: 15).

²⁵ <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda>

çıkmadan önce atılacak adımlarla birlikte sorunların önüne geçecek önleme politikalarını devreye sokmaya yönlendirmiştir. Bu yüzden devletler düzensiz göçü ulusal güvenliğe ve hatta ulusal egemenliğe yönelik hayati bir tehdit olarak görmeye başlamış ve bu doğrultuda göç-göçmen karşıtı bir söylem oluşturma yoluna gitmiştir. Onlara göre yasadışı göç savaşılanması gereken bir sorundur ve mutlaka caydırıcı önlemlerin alınması gerekmektedir. Çünkü yasadışı olarak gerçekleşen düzensiz göçlerle anavatana ulaşan göçmenlerin fiziki, sosyal ve iktisadi olmak üzere çok çeşitli riskler taşıdıklarına yönelik güçlü bir inanış vardır. Bu yüzden Türkçe'deki "kaçak" ya da "yasadışı göçmen", İngilizce'deki "illegal migrant" gibi sert ve suçlayıcı terimler, düzensiz göçle iltica eden göçmenlerin taşıdıkları risklerin kavramsal dışavurumu olarak görülebilir. Her ne kadar düzensiz göç hareketliliği çoğunlukla insani bir durum içerse de hukuki ve yasal çerçeveden bakıldığında düzensiz göçmenler üzerinde "suçlu" algısı oluşmaktadır (Özcan, 2015: 24-25). 11 Eylül saldırılarını ve sonrasında Avrupa başkentlerinde yaşanan terör olaylarını gerçekleştiren failerin göçmenlerden ya da henüz kimlik almamış sığınmacılardan olması, düzensiz göçe ve göçmenlere yönelik olumsuz algıları daha da pekiştirmiştir. Düzensiz göç ve göçmenler üzerindeki olumsuz algı, zulme maruz kalan ya da zulme maruz kalma korkusu yaşayan bireylerin sığındıkları coğrafyalarda da suçlu muamelesi görmelerine ve kötü muameleyle maruz kalmalarına yol açmaktadır (Topçuoğlu, 2016: 15). Nitekim yasadışı göçle düzensiz bir biçimde iltica eden göçmenler çoğu kez yakalanmakta, yargılanmakta ve suçlu bulunmaktadır. Devamında ise ya hapse gönderilmekte ya da sınır dışı edilmektedir (Topçuoğlu, 2016: 8).

Arap Bahar'ı etkisiyle ortaya çıkan Suriye iç savaşı düzensiz göçü tetikleyerek mülteci krizi kapsamında son yıllardaki dönüm noktalarından birisi olmuştur. Mülteci krizine sebebiyet veren kaynak ülkelerin genelinde olduğu gibi Suriye'de de iç savaş nedeniyle yaşanan insan hakları ihlalleri, Suriye vatandaşlarının mülteci statüsüyle komşu ülkelere ve sonrasında Avrupa ülkelerine iltica etmesiyle sonuçlanmıştır. Suriye halkının ülkesini terk ederek başlattığı göç dalgası, göç ve mülteci krizinin ilk halkasını oluşturmuştur. İç savaşın başlamasıyla birlikte halkın bir kısmı ülkelerinde kalıp Esad rejimine karşı savaşımayı seçerken, diğer kısım iç savaştan ve çatışmalardan kaçmak için Türkiye, Irak, Lübnan, Mısır gibi ülkelere sığınmaya karar vermiştir (Boyras'dan akt. Çenberci ve Gövdere, 2017: 1428-1429). Ancak iç savaştan kaçan Suriye vatandaşları, sadece komşu ülkelerle sınırlı kalmayıp özellikle Türkiye ve Yunanistan üzerinden Avrupa'ya geçmeye başlamıştır. Bu süreçte Türkiye ve Yunanistan *de facto* biçimde transit ülke olarak işlev kazanmıştır. Çok sayıda Suriyeli mültecinin Avrupa ülkelerine geçiş yapma isteği ve bu ülkelerin alabileceği mülteci sayısının oldukça kısıtlı olması; yasal yollardan başarılı olamayan mültecileri AB'ye giriş, transit geçiş ve AB sınırları içinde kalıcı hale gelmek için yasadışı yollara sevk etmektedir. AB ülkelerine ulaşmak isteyen ya da bu ülkelerde ikamet hakkı kazanmaya

çalışan mülteci ve göçmenlerin büyük çoğunluğu örgütlü suç şebekelerine ve insan kaçakçılarına para vermek zorunda kalmaktadır (Akdoğan, 2018: 50).

2015 yılından itibaren yoğunluğunu giderek arttıran göçmen akını, AB'nin yüzleşmek zorunda kaldığı en riskli sorunlardan bir tanesi haline gelmiştir (Akdoğan, 2018: 49). Mülteci krizi AB üye ülkelerini baskı altına alarak onları mülteci krizini çözmek için birtakım iyileştirmeler yapmaya ve önlemler almaya zorlamıştır. Çünkü mülteci akınlarının yarattığı iktisadi, siyasi ve sosyo-kültürel etkilerin, Avrupa Birliği projesini ve Avrupa'nın bütünleşme amacını sekteye uğratabilecek sonuçlar ortaya çıkarması beklenmektedir. Avrupa Birliği ülkeleri mülteci krizini aşmak ve mültecilerin gelecekte yol açabileceği muhtemel sorunların önüne geçebilmek için bir dizi önlem almış ve mültecilere yönelik politikalarını gözden geçirmiştir. Avrupa Birliği ülkelerinin aldığı önlemler, öncelikli olarak mülteci krizine sebebiyet veren sorunların tespitine ve çözümüne yöneliktir. Avrupa Birliği, buna ek olarak, aldığı önlemlerle hem birlik içindeki ülkelerin hem de AB dışındaki diğer ülkelerin, yardıma ihtiyaç duyan mültecilere yönelik yapacakları yardımları ve bu yardımlarda kullanacakları maddi ve fiziki kaynakları arttırmayı amaçlamaktadır (Akdoğan, 2018: 64). Avrupa Birliği, yasadışı mülteci geçişinin önüne geçmek, insan kaçakçılığını önlemek ve mültecilerin AB ülkelerine yasal yollardan girişini sağlamak için güvenli yollar öngören yeni bir sınır ve sahil güvenlik sürecini de başlatmıştır. Bu süreçle yönelik 2016 yılında yeni bir Avrupa Sınırı ve Sahil Güvenliği (European Border and Coast Guard) kurulmasına karar verilmiştir. Mültecilerin güvenliğini sağlamak ve yasadışı mülteci akınının önüne geçmek için alınan bir diğer kurumsal tedbir de Göçmen Kaçakçılık Merkezi'nin (European Migrant Smuggling Centre) açılmasıdır. Avrupa Polis Teşkilatı tarafından kurulan Göçmen Kaçakçılık Merkezi'nin temel kuruluş amacı, örgütlü göçmen kaçakçılığına karşı suç ağlarının çökertilmesinde AB üye devletlerine yardım etmek ve destek vermektir (Akdoğan, 2018: 65). Avrupa Birliği, genel olarak bakıldığında, aldığı önlemler ve ortaya koyduğu politikalarla birlikte yasal göçü daha iyi organize etmek, iyi yönetilen hareketliliği teşvik etmek, düzensiz göçü önlemek ve mücadele etmek, insan ticaretini ortadan kaldırmak, uluslararası korumayı teşvik etmek ve sığınma alanının dış boyutunu geliştirmek gibi temel hedeflere sahiptir (Akdoğan, 2018: 65). Avrupa ülkelerine mülteci krizi sürecinde ulaşan mülteci sayısının milyonlara ulaşması Avrupa Birliği'nin dış ilişkilerine de yeni bir boyut kazandırmıştır. 2016 yılında Ortak Eylem Planı ve Mülteci Uzlaşısı hayata geçirilmiştir. Aynı yıl, 2013 yılında Türkiye ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması da mülteci krizinin ileri boyutlara geçmesi sebebiyle tüm hükümleriyle birlikte uygulamaya geçmiştir (Balcı ve Göcen, 2018: 13-14).

3.4. Aşırı Sağ Partilerin Göçmen Karşıtı Stratejileri: Refah Şovenizmi, İslam Karşıtılığı, Avrupa Şüphencililiği ve Göçün Güvenlikleştirilmesi ²⁶

Avrupa’da aşırı sağ siyasi partiler son dönemde büyük bir çıkış yakalamış ve önemli seçim başarıları elde etmiştir. Almanya’da AFD, Fransa’da RN, İtalya’da FDI, Hollanda’da PVV, Macaristan’da Fidesz, Avusturya’da FPÖ Avrupa’da yükselişe geçen aşırı sağcı partiler olarak öne çıkmıştır. Refah şovenizmi, İslamofobi, göç ve küreselleşme karşıtlığı, yerlilik ve yabancı düşmanlığı gibi temalarla yüklü, radikal ve aşırı fikirleri benimseyen aşırı sağ partiler, Avrupa ülkelerinde etkisini hissettiren iktisadi ve sosyal problemler üzerinden reaktif bir politika anlayışı geliştirmiştir. Aşırı sağ partilerin reaktif politika anlayışının ana hedefi ise göçmenler ve yabancılardır. Göçmenlere yönelik devam eden karşıt ve önyargılı tutum, Avrupa genelinde “İslam karşıtlığı ve İslamofobi” söylemiyle desteklenerek yabancı düşmanlığına dönüştürülmüş, göçmenler terör ve şiddet ile özdeşleştirilerek aşırı sağcı motiflere sahip reaktif bir ideolojinin yükselişe geçmesi sağlanmıştır (Cavlak ve Balıkoğlu, 2021: 529). Aşırı sağ partiler, kitlesel göçe yönelik toplumsal tepkiyi mobilize etmeye dayanan reaktif politika anlayışı ve göç meselesini parti programlarının merkezine koymaları dolayısıyla göçmen karşıtı partiler olarak anılmaktadırlar (Uzunçayır, 2021: 60). Diğer her şeyden çok göç ve göçmen sorununa yer vermeleri, aşırı sağ partilerin göç sorununu “imza meselesi” haline getirmeleriyle sonuçlanmıştır (Noris, 2005: 132’den akt. Uzunçayır, 2021: 60).

3.4.1. Refah Şovenizmi

Aşırı sağ partiler, göçmenlere yönelik önyargıları besleyen ve göçmen karşıtı siyasal stratejinin en temel unsurları niteliğinde olan belli başlı fikirleri ortaya atmaktadırlar. Bunların en başında göçmenlerin Avrupa topluluğunun yarattığı ve tamamen yerli halka ait olması gereken refahı ve iktisadi faydayı haksız yere paylaştığı fikri gelmektedir. Kavramsal olarak refah şovenizmiyle açıklanan bu durum, temel olarak göçmenlerin ülkeye hastalık, suç, istikrarsızlık getirdiği, yerli halkın iş imkanlarını ellerinden aldığı ve tüm bunların yanında yerli halkın payına düşecek refah seviyesini aşağı çektiği argümanından hareketle şekillenmektedir. Refah şovenizmi, aşırı sağ partilerin göçmen karşıtı tutumlarının anlaşılması açısından oldukça önemli bir gösterge niteliğindedir.

Refah şovenizmini iktisadi olarak daha zengin olan ülkelerin, sahip oldukları bu zenginlikleri göçmenlerin de dahil olduğu ve “öteki” olarak görülen yabancılarla paylaşmama isteği olarak

---

²⁶ Çalışmanın dördüncü bölümünde Türkiye’de yükselen göçmen karşıtı siyasal strateji Zafer Partisi örneklemeyle ele alınacağından dolayı göçmen karşıtlığı öncelikle Avrupa’daki vakalar aracılığıyla irdelenmiştir. Zafer Partisi’nin ulusal, yerli ve göçmen karşıtı siyasal stratejisi, Avrupa’daki aşırı sağ popülist partilerle benzerlik gösterdiği için çalışmanın bu kısmı aşırı sağ partilerin kullandıkları göçmen karşıtı stratejilere ayrılmıştır. Göçmen karşıtı siyasal stratejilerin neler olduğunun ortaya konması, Avrupa’daki aşırı sağ partilerin Türkiye versiyonu olan Zafer Partisi’nin söylemlerini çözümlemeyi kolaylaştıracaktır.

tanımlamak mümkündür (Uzunçayır, 2014: 140). Refah şovenizmini siyasal strateji olarak benimseyen aşırı sağ partiler, azınlıklar ve göçmenler gibi toplumun dezavantajlı kesimlerine yönelik ortaya konan ve yerli halkın refah seviyesini aşağı çeken sosyal devlet uygulamalarına karşı çıkmaktadır. Göçmenlere yönelik yapılan sosyal yardımlar, bazı harcamaların finansmanı ve vergi muafiyeti gibi kamusal müdahaleler, aşırı sağ partiler tarafından tepki görmektedir. Bu tepkinin ardında yatan temel sebep ise özellikle küreselleşme ve neo-liberalleşme süreçleriyle birlikte Avrupa ülkelerindeki yerli halkın iktisadi durumunun kötüleştiği düşüncesidir. Buna göre Avrupa ülkelerindeki yerli halkın toplam refaktan payına düşen kısım, küreselleşme ve neo-liberal iktisadi politikalar ve uygulamalar neticesinde eskiye nazaran oldukça azalmıştır. Bu yüzden kamusal kaynaklara erişim ve bu kaynakları kullanım noktasında vatandaşlık haklarına sahip olan yerli halk öncelikli olmalıdır. Aşırı sağ partilere göre göçmenlerin iş rekabetini ve işsizliği arttırması ve ücretleri düşürmesi, yerli halk için yeni mağduriyetleri gündeme getirmiştir. Yabancılar ve özellikle göçmenler, yerli halkın işlerini gasp ettikleri ve yükselen işsizlik oranlarından sorumlu oldukları için Avrupa ülkeleri için sosyoekonomik tehdit unsurudur (Yardım, 2017: 230). Bu bakımdan hükümetlerin ve kamu kurumlarının yerli halkın söz konusu mağduriyetlerini azaltacak politikalar geliştirmesi ve göçmen merkezli sosyoekonomik tehditleri bertaraf etmesi zorunludur. Bunun da yolu kamusal kaynaklara ve imkanlara erişim konusunda yerli halka bazı imtiyazlar ve öncelikler vermekten geçmektedir. Aşırı sağ partilerin refah şovenizmi adı altında ortaya koydukları bu tür talepler; Norveç, Hollanda ve İngiltere gibi ülkelerde ana akım partiler tarafından da benimsenmiştir. Örneğin İngiltere’de İşçi Partisi’nden Gordon Brown maliye bakanı olduğu dönemde (1997-2007) “Britanya’daki işler, Britanyalı işçilerindir” diyerek yerli halkın sahip olması gereken önceliğe vurguda bulunmuştur (Wiggen, 2012: 593). Göçmenlere yönelik toplum nezdinde ortaya çıkan öfke ve tepkiyi politika ve oy devşirme aracı olarak değerlendiren aşırı sağ partiler, refah şovenizmiyle birlikte yerli halkın kaynaklara erişimde öncelikli olması gerektiği fikrine yönelik toplumsal bir uzlaşma inşa etmeye çalışmaktadır. Diğer bir ifadeyle refah şovenizmini icra eden aşırı sağcı politik aktörler, refah devleti programı dahilinde göçmenlere yönelik yapılan refah yardımlarına, yerli halkın önceliğine vurgu yaparak karşı çıkmaktadırlar (Alkan, 2015:752).

3.4.2. İslam Karşıtlığı

Refah şovenizmiyle birlikte göçmen karşıtlığını destekleyen ve aşırı sağ partilerin siyasal stratejileri açısından son derece önemli olan diğer husus İslam karşıtlığıdır. Göçmen karşı tutumlarının ana hedefi haline gelen İslamiyet ve Müslümanlar, aşırı sağ partiler tarafından “iç düşman” olarak değerlendirilmektedir. Avrupa’daki aşırı sağ partiler, tıpkı Birinci Dünya Savaş’ından sonra Yahudilere yaptıkları gibi günümüzde de Müslümanları Yahudilerin yerine ikame ederek iç düşman konumuna getirmekte ve ötekileştirmektedir (Yardım, 2017: 223). Avrupa Konseyi üyesi Thomas Klau’ya göre “1930’lu yıllardan sonra Avrupa’daki aşırı sağ partilerin uzlaştıkları konu Yahudi karşıtlığıyken,

günümüzde hedef tahtasında olan grup Müslümanlardır ve İslam karşıtlığı bu partilerin ortak özelliği haline gelmiştir” (Yardım, 2017: 223). Aşırı sağ partilerin İslam karşıtlığını gündemlerine alması ve siyasal stratejileri için temel argüman olarak sunmaları açısından 11 Eylül olayları bir dönüm noktası olmuştur. 11 Eylül 2001’de ikiz kulelere gerçekleştirilen terör saldırıları İslam’a ve Müslümanlara yönelik dışlayıcı ve ötekileştirici politikalar geliştirmek için aşırı sağ partilere gerekli uygun zemini sağlamıştır. Bu tarihten itibaren İslamiyet ve terör özdeş olarak sunulmaya ve Müslümanlar Batı medeniyeti için tahrip edici ve hatta yıkıcı bir unsur olarak görülmeye başlanmıştır. İslamiyet güdümlü Doğu medeniyeti ile Hristiyan inancının merkezinde bulunduğu Batı medeniyeti arasında karşıtlıklar kurulmuştur. Buna göre İslamiyet ve Doğu’nun; durağan, muhafazakâr, diğer kültürlerin değerlerini paylaşmayan ayrık, öteki, irrasyonel ve ilkel olmasından dolayı Batı’dan aşağı ve şiddet yanlısı bir yapıya sahip olduğu iddia edilmiştir. Böylece İslam’ın ve Doğu’nun yapısı Müslümanlara karşı dışlamacı ve ayrımcı tutumları haklılaştırmak, Müslümanlık karşıtı düşmanlığı normal ve doğal hale getirmek için kullanılmıştır (Taras, 2013: 418). Aşırı sağ partiler İslamiyet karşıtı söylemlerini güçlendirmek için karşılaştırmalar ve benzetmeler kullanılmaktadır. Bu benzetmelerden en çok dikkat çeken Hollanda Özgürlük Partisi (PVV) lideri Geert Wilders tarafından yapılmıştır. Wilders İslam ve Nazizm’i birbirine benzeterek İslam’ın temel doktrini olan Kur’an’ı Hitler’in yazdığı Kavgam adlı eserle özdeş olduğunu belirtmiştir. Wilders’e göre Kur’an da tıpkı Kavgam gibi modern Batı demokrasisini yıkmak isteyen, ölüm ve yıkımı teşvik eden hastalıklı ve faşist bir ideolojinin kaynağıdır (Betz ve Meret, 2009: 320). 2005-2019 yılları arasında Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) lideri olan Heinz Christian Strache de Osmanlı-Avrupa çatışmasına gönderme yaparak Müslüman ülkelerden gelen göçü “üçüncü Türk kuşatması” olarak nitelendirmiş ve buna her anlamda direnilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Betz, 2009: 320). Strache de Wilders gibi İslam ve faşizm arasında benzerlik kurmuş ve onu totaliter bir sistem öngören yirmi birinci yüzyıl faşizmi olarak kavramsallaştırmıştır (Uzunçayır, 2014: 142). Avrupa’daki aşırı sağ partiler tarihsel ve bilimsel referanslarla birlikte destekledikleri İslam ve Müslümanlık karşıtlığını; yabancı düşmanlığı ve İslamofobi, göçmenler, işsizlik ve refah şovenizmi gibi konularla bağlantılı biçimde ele almışlardır (Yeşilyurt Gündüz, 2010: 41).

3.4.3. Avrupa Şüpheliği

Avrupa şüpheliği en temelde Avrupa topluluğunun, Avrupa Birliği çatısı altında yekpare bir oluşum haline gelmesine yönelik düşüncelerin ve politikaların reddi anlamına gelmektedir. Kavram, Avrupa entegrasyonuna yönelik şüpheli ve muhalif tutumların tümünü kapsamaktadır. Taggart da kavramın bu bütünsel yönünü vurgulayacak bir tanım ortaya koyarak, Avrupa şüpheliğinin “genel manada Avrupa bütünleşmesinin seyrine yönelik kaygı ve itirazların tamamını ifade ettiğini” (Taggart, 2003: 366) ortaya koymuştur. Avrupa şüpheliği kavramının Avrupa Birliği ülkelerindeki aşırı sağcı partilerin söylemlerini desteklemek ve seçmen kitlesini genişletmek hedefiyle şüphe, tehdit, karşıtlık gibi diğer

kavramlara atıfla bulunarak inşa ettikleri göçmen karşıtı tutumlarının zeminini tanımlamak için kullanıldığını söylemek mümkündür (Cavlak ve Balıkoğlu, 2021: 530).

Paul Taggart ve Aleks Szczerbiak (2008: 240-241) Avrupa şüpheciliğini “yumuşak/zayıf” ve “katı/sert” olarak iki biçimde ele almaktadır. Buna göre yumuşak/zayıf olan Avrupa şüpheciliği Avrupa’nın tek bir çatı altında bütünleşmesine yönelik fikirlerin ve politikaların sadece bir kısmına karşı çıkmakta ve kısmi bir muhalefet ortaya koymaktadır. Avrupa şüpheciliğinin ikinci biçimi olan katı/sert Avrupa şüpheciliği ise çok daha keskin ve radikal bir tutuma sahiptir. Avrupa şüpheciliği bu haliyle Avrupa’nın bütünleşmesine dair tüm fikirlere ve söylemlere kökten karşı çıkmaktadır (Özbeş ve Şenyuva, 2021: 128). Bir diğer ifadeyle Avrupa şüpheciliğinin yumuşak ve sert formları arasındaki temel ayrım bütünleşme politikalarına karşı ortaya koydukları tavırla özdeştir. Sert Avrupa şüpheciliği Avrupa entegrasyonunun tüm projelerine karşı, ülkelerin üyelikten çekilmesini de kapsayacak ilkeli bir muhalefet yapısına tekabül etmektedir. Diğer taraftan yumuşak Avrupa şüpheciliği, Avrupa entegrasyonuna ve AB üyeliğine yönelik ilkeli bir muhalefet anlayışını kapsamamaktadır. Yumuşak Avrupa şüpheciliğinin temel dayanak noktası ulusal çıkarların AB’nin çıkarlarıyla çatıştığı, bu yüzden de şartlı bir muhalefetin yeterli olduğudur (Taggart ve Szczerbiak’dan akt. Uzunçayır, 2021: 67-68).

Siyasal aktörlerin, çoğunlukla da popülist aktörlerin Avrupa bütünleşmesine yönelik yumuşak mı yoksa sert mi bir Avrupa şüpheciliğini benimseyecekleri, söz konusu aktörlerin içinde buldukları şartlara göre değişiklik gösterebilmektedir. Siyasi aktörlerin savundukları ideoloji, yürüttükleri siyasal strateji veya seçim stratejisi, seçim sistemi, parti yapıları gibi unsurlar bu aktörlerin Avrupa şüpheciliği yelpazesindeki yerini tayin etmektedir. Avrupa şüpheciliğinin ideoloji, strateji, parti ve seçim sistemi gibi unsurlara bağlı olarak değişkenlik gösterebilmesi, kavramın dinamik bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Özbeş ve Şenyuva, 2021: 128).

AB’nin üye ülkelere yönelik dayattığı serbest piyasa ekonomisi, sürdürülebilir liberal politikalar, üye ülkeler arasındaki kaynak paylaşımı, kemer sıkma politikaları ve sosyal adalet gibi unsurlar Avrupa şüpheciliği için dayanak noktası niteliğindedir. Bunlarla birlikte ulusal egemenliğin bir kısmının AB gibi ulusüstü bir yapıya devredilmesi, serbest dolaşım kapsamında artması tahmin edilen göç ve istilanın milli kimlik ve kültürde yaratacağı tahribat da Avrupa şüpheciliği için önemli çıkış noktalarını teşkil etmektedir (Özbeş ve Şenyuva, 2021: 128). Aşırı sağ partiler tarafından milliyetçilik ve yerlilik gibi motiflerle desteklenen Avrupa şüpheciliği, onlara göre ulusların milli benliklerini ve özgün kültürlerini korumak için ideal bir araç niteliğindedir. Avrupa şüpheciliği vasıtasıyla Avrupa uluslarının milli iradesini aşındıracak her türlü kozmopolit ve eklektik unsurdan sakınmak mümkün hale gelecektir. Aşırı sağ partilerin yanında küreselleşme karşıtı gruplar, dini oluşumlar, sendikal örgütler, meslek grupları

gibi oluşumlar da kendi çıkarlarını korumak ve karar alma süreçlerine etki edebilmek adına Avrupa şüpheciliğine başvuru yapabilmektedir.

Avrupa şüpheciliğini benimseyen siyasi aktörlerin, Avrupa topluluklarının bölgesel ya da küresel bir entegrasyona karşı çıkmalarının bir diğer nedeni de Avrupa dışından göç yoluyla gelecek unsurların Avrupa medeniyetine ve ulusların özgün kimliklerine verebileceği muhtemel zararlarıdır. Bu yüzden Avrupa ile Doğu medeniyeti arasında bir köprü vazifesi gören Türkiye gibi ülkeler, entegrasyon süreçlerinden olabildiğince izole edilmeye çalışılır. Çünkü Türkiye gibi Avrupalı olmayan bir ülkenin birliğe katılması, Avrupa medeniyetini ve anlayışını zayıflatma potansiyeline sahiptir (Vasilopoulou'dan akt. Uzunçayır, 2021: 66). Keza bu ülkelerden iltica eden mülteciler de Avrupa medeniyeti ve kültürü için potansiyel bir tehlike niteliğindedir. Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinden Avrupa'ya göçen göçmenler, iktisadi ve sosyal bunalımlar yaşayan Avrupa topluluğu için kültürel bir tehdit yaratmaktadır. Bu noktada Avrupa şüpheciliği ve göçmen karşıtlığı bir araya gelerek, Avrupa'daki aşırı sağ partiler için önemli bir siyasal strateji aracına dönüşmektedir. Aşırı sağ partiler, avroseptik ve göçmen karşıtı söylemleri bir araya getirerek ortaya koydukları siyasal stratejiyle birlikte, yerli halkın göçmenlere ve göçmenlere yönelik uygulanan refah politikalarına duyduğu memnuniyetsizliği görünür kılmayı ve bunun üzerinden siyasal başarı elde etmeyi hedeflemektedir.

3.4.4. Göçün Güvenlikleştirilmesi

2000'li yıllarla birlikte Avrupa'yı iktisadi, toplumsal ve kültürel olarak şekillendiren unsurların başında göç gelmektedir. Hemen hemen Avrupa'daki tüm ülkeler göç olgusundan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiştir. Küreselleşme, dünya pazarının büyümesi ve bütünleşmesi, neo-liberal ekonomi politikaları gibi faktörlerin etkisiyle kitlesel göçler hiç olmadığı kadar yoğunlaşmış ve görünür hale gelmiştir. Daha öncesinde politikacılar ve bürokratlar tarafından geri plana atılan göçler, çatışma ve düzensizlikle ilişkilendirilmeye başlamıştır (Miller ve Castles, 2008: 405). Bunun üzerine ulusal hükümetler ve hükümet dışı siyasal aktörler artan göç dalgalarına yönelik bir dizi proaktif ve/veya reaktif politikalar ve siyasal stratejiler ortaya koymuştur. Bu politika ve stratejilerin en başta gelenlerinden birisi de göçün bir güvenlik meselesi olarak ele alınması ve bu yönde adımlar atılmasını salık veren göçün güvenlikleştirilmesi olmuştur. Göçün bir güvenlik meselesi olarak ele alınması, göçü bir ulusal kültüre, kimliğe ve egemenliğe bir tehdit, göçmenleri de bu tehdidin öznesi istilacılar olarak "çerçeveselenmesi" anlamına gelmektedir. Bu çerçevede göçün bir güvenlik meselesi oluşturduğu şu şekilde ifade edilmektedir; "*X toplumu Y toplumunun saldırılarıyla istila edilmektedir. X toplumu aynı kalmayacaktır çünkü diğerleri halkı yeniden tasarlayacaklardır. X kimliği, nüfusun kompozisyonundaki farklılaşma ile değişecektir*" (Cavlak ve Balıkoğlu, 2021: 526). Göçün güvenlikleştirilmesi temel olarak göç alan toplumun aynı kalmamasıyla ilgilidir ve bunu tersine çevirmeye yönelik stratejiler ve adımlar

üzerinden ilerlemektedir. Bu doğrultuda göç yeni bir olgu olmasa da göçün bir güvenlik meselesi haline getirilmesi oldukça yeni bir yaklaşımdır. 11 Eylül saldırıları sonrasında Avrupa’da görülen terör olayları²⁷, Avrupa dışından gelen göçmenlerin terör olaylarına karışması ve terör saldırılarında militan olarak yer alması²⁸, göçmenlerin yerli halk için tehdit unsuru haline gelmeleri gibi nedenler; göçün bir güvenlik meselesi olarak ele alınmasının yolunu açmıştır. Bu olaylardan sonra Avrupa’daki ulusal hükümetler göç ve göçmenler üzerindeki kontrolleri sıkılaştırma kararı almış ve bu yönde uygulamaları hayata geçirmeye başlamıştır.

Göçün güvenlikleştirilmesi kapsamında göçün ve göçmenlerin ulus devletin egemenliğine, kültürel yapısına ve kimliğine yönelik muhtemel tehditlerin yanında, iktisadi açıdan ortaya çıkabilecek tehlikeler de göz önünde bulundurulmaktadır. Göçmenlerin oluşturduğu işgücünün vatandaşlık hakkına sahip yerli halkın iş fırsatlarına, iktisadi kazancına ve sosyal hayatına tehlike yaratıp yaratmadığı söz konusu olmaya başlamıştır (Metev, 2016: 4). Göçün güvenlikleştirilmesiyle birlikte göçün yerli halk ve ulus devlet için çok boyutlu (sosyal, kültürel, iktisadi) bir risk kaynağı ve tehdit olduğu açıkça ortaya konmuştur. Dahası göç ile tehlike kavramları eşdeğer olarak kullanılmaya başlamıştır (Rumelili ve Karadağ, 2017: 73). Bu yeni anlayış Avrupa’daki hükümetlerin politika yapım süreçlerine de sirayet etmeye başlamıştır. Ancak sadece sınır güvenliği ya da iç güvenlik gibi “güvenlik” politikalarına değil; ikamet, iş izni, sosyal yardımlar gibi alanlara da yansımıştır. Böylece doğrudan güvenlikle ilgili olmayan meseleler de güvenlik mekanizmasının konusu haline gelmiştir (Huymans’ dan akt. Cavlak ve Balıkoğlu, 2021: 527). Buna göre göçün güvenlikleştirilmesi anlayışıyla birlikte göç ciddi anlamda bir tehdit ve tehlike kaynağı olarak görülmekte ve toplumsal yaşamı ilgilendiren her nokta güvenlik konusu olarak değerlendirilmektedir (Cavlak ve Balıkoğlu, 2021: 527).

Sonuç olarak her ne kadar göç, iktisadi ve toplumsal sonuçları olan kadim bir olgu olsa da, oldukça yeni olan güvenlikleştirmeye birlikte bir güvenlik meselesi haline gelmiştir. Göçün güvenlik meselesi haline gelmesi, Avrupa’daki aşırı sağ partiler için göçmen karşıtlığını ve İslamofobi’yi söylem ve politikalar yoluyla yaygınlaştırmak için uygun bir zemin sağlamıştır. Irkçı, ötekileştirici ve milliyetçi motiflerle desteklenen göç-göçmen karşıtı tutumlar, göçün bir güvenlik meselesi olarak sunulmasıyla birlikte daha meşru bir temele oturtulmuştur. Çoğu kez nefret söylemine ve hatta nefret suçuna evrilen göçmen karşıtı tutumlar genetik kökenden ziyade Avrupa ortak kimliğine uyum sağlamayı başaramamış ya da bu yönde bir direnç gösteren göçmenleri hedef almıştır (Erdenir, 2005: 33). Bir diğer ifadeyle, göçü bir güvenlik meselesi haline getiren aşırı sağ partiler, etnik milliyetçilikten ziyade Avrupa ortak kimliğine entegre

---

²⁷ 1995 yılında Paris’te yaşanan bombalama olayları, 11 Mart 2004 gerçekleşen Madrid tren saldırısı, 7 Temmuz 2005 Londra Saldırıları göç konusunun bir güvenlik meselesi olarak çerçevelenmesinin önünü açmıştır.

²⁸ Hollandalı yönetmen Theo Van Gogh’un öldürülmesi, Fransa’da çıkan isyanlar, PKK bağlantılı Kürt göçmenlerin Almanya’da gerçekleştirdikleri eylemler ve saldırılar.

olamamış göçmenleri “medeniyetçi” bir tavırla suçlamaktadır. Buna göre ait olunan milliyete bakılmaksızın, Avrupa medeniyeti için güvenlik tehdidi olabilecek tüm potansiyel göçmen toplulukları aşırı sağ partilerin radikal söylemlerinin ve tutumlarının ana hedefi haline gelmiştir.

Avrupa'nın aşırı sağ partileri göçmenlere indirgedikleri güvenlik risklerini gerekçe göstererek göçün güvenlikleştirilmesini gündeme getirmektedir. Ancak güvenlikleştirme politikalarını göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığıyla birleştirerek son derece radikal bir söylem ortaya koymaktadırlar. Avrupa genelinde etnik ve dini terörizm, uyuşturucu, organize suç göçmenler ve yasadışı göçle eklemlenmiş ve suçlar göçmenlere aktararak güvenlikleştirme stratejisinin merkezine yerleştirilmiştir (Marchesin'den akt. Cavlak ve Balıkoğlu, 2021: 530). Bunun sonucunda güvenlikleştirme politikaları; göçmenlere ve yabancılara yönelik ötekileştirmeye, dışlamaya ve hatta ırkçılığa evrilmektedir.

3.5. Suriye İç Savaşı ve Türkiye'ye Yönelik Sığınmacı Göçü

Kemal Karpat'a göre (2013: 177) Anadolu, jeopolitik konumu itibariyle tarihsel süreç içerisinde önemli bir geçiş güzergahı olmuştur. Coğrafi konumu itibariyle hem göç alan hem de göçmenlere geçiş koridoru sağlayan Türkiye, jeopolitik özellikleri dolayısıyla refah seviyesi yüksek olan Avrupa ülkelerine gitmek isteyen göçmenler için başlıca uğrak noktalarından birisidir (Ünal, 2014: 65). Türkiye'nin sahip olduğu jeopolitik konum, ülkeyi hem göç alan hem de göçmenlerin önemli geçiş noktalarından birisi yapmasının yanında, bulunduğu coğrafya sebebiyle de komşu ülkelerdeki yerel ya da bölgesel olaylardan doğrudan etkilenmesinin önünü açmaktadır. Örneğin ilk olarak Tunus'ta başlayan daha sonrasında ise Afrika ve Ortadoğu'daki çoğu ülkeyi etkisi altına alan Arap Baharı, Suriye'de ortaya çıkan iç savaşı tetiklemesi nedeniyle Türkiye'yi de etkilemiştir.

Arap Bahar'ı etkisiyle birlikte Suriye'de Esad rejimine karşı başlatılan meşru hak talepleri yine rejim tarafından kanlı bir biçimde bastırılmaya çalışılmış, halkın rejime yönelik protestolarına silahlı ve ölümcül müdahaleler yapılmıştır. Esad rejiminin protestoları kanlı bir biçimde şiddet kullanarak bastırması Suriye'de Esad güçleri ve muhalifler arasında bir iç savaşın patlak vermesiyle sonuçlanmıştır. Suriye'de iç savaş sürecinin ilk kıvılcımı Mart 2011'de Sünni nüfusun yoğun olduğu Dera'da ortaya çıkmıştır. Daha sonra iç savaşın fitilini ateşleyen gösteriler ve olaylar Dera sınırlarını aşarak Banyas, Lazkiye, Hama ve Humus gibi şehirlere de sıçramıştır. Esad rejimine bağlı kolluk kuvvetlerinin muhalif göstericilerin üzerine ateş açması olayları çığırından çıkarmıştır (Özdemir, 2017: 122). Suriye iç savaşının neden olduğu şiddet ortamı ve istikrarsızlık, Suriye vatandaşlarını güvenli bölgeler aramaya ve daha sonra da bu bölgelere iltica etmeye sevk etmiştir. Bu zorunlu göçler hem ülke içerisindeki farklı bölgelere hem de ülke dışındaki yerleşim yerlerine yönelik gerçekleşmiştir. İç savaştan etkilenen milyonlarca Suriyeli mülteci yaşadıkları ülkeyi terk etmek zorunda kalmış ve başta Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak olmak üzere komşu ülkelere göç etmiştir (Tuncel ve Ekici, 2019: 54).

3.5.1. Türkiye’deki Suriyeli Göçmenlerin Siyasal Hayata Etkisi

29 Nisan 2011 tarihinde başlayan Türkiye’ye yönelik Suriyeli göçünde bugüne gelindiğinde, sığınmacı sayısı 3 milyonu geçmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (UNCHR), 11 Ocak 2024 verilerine göre Türkiye’deki Suriyeli mülteci sayısı 3.199.927’dir ([Situation Syria Regional Refugee Response \(unhcr.org\)](https://www.unhcr.org/syria)). Mülteci sayısının bu denli yüksek olmasında Türkiye’nin 2011’de başlayan iç savaş sürecinden itibaren 2016 yılına kadar Suriyeli göçmenlere yönelik uyguladığı “açık kapı” politikası etkili olmuştur. Hükümet tarafından uygulanan açık kapı politikası, Türkiye’nin farklı yasal statüler altında çok sayıda göçmene ev sahipliği yapmasıyla sonuçlanmıştır. Bu statüler; düzenli göçmenler, uluslararası koruma arayan sığınmacılar, şartlı mülteciler, düzensiz göçmenler ve geçici koruma altındaki Suriyeliler olarak sıralanabilmektedir.

Türkiye’nin en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumunda bulunması, göçmen sayısının her geçen yıl daha da artması, kitlesel bir geri dönüşün gerçekleştirilememesi, Suriyeli göçmenlerin artan ekonomik ve sosyal sorunların müsebbibi olarak görülmesi gibi nedenlerden dolayı Suriyeli göçmen meselesi siyasal bir hal almış ve Türk siyasetinin en çok üzerinde durduğu konulardan birisi haline gelmiştir (Deniz ve Kargın, 2023: 217). Ülke genelinde görünürlüğü artmaya başlayan Suriyeli mülteciler kamuoyunun gündemini belirleyen başlıca unsurlardan birisi haline gelmiştir (Tuncel ve Ekici, 2019: 62). Mültecilerin karşılaştığı sorunlar, mültecilerin neden olduğu sorunlar, mültecilere yönelik düzenlemelerdeki eksiklikler, göç yönetimi konusunda sorumlu ve yetkili olan kurumların talepleri Suriyeli mültecilerin kamusal görünürlüğünü arttıran başlıca unsurlar olmuştur. Göçün kitleselliği, coğrafi olarak ülkenin tamamına yayılması ve sürenin uzaması da Suriyeli göçmenlerin Türkiye’nin siyasi yapısına yaptığı etkiyi yoğunlaştıran diğer faktörler olmuştur (Tuncel ve Ekici, 2019: 56).

Suriye’den Türkiye’ye gerçekleşen kitlesel göçler, göç olgusunu Türk siyasetinin esas meselelerinden birisi haline getirmiştir. Ak Parti hükümetinin Suriye İç Savaşını takip eden ilk aylarda uyguladığı açık kapı politikası, en başta Türk vatandaşlar tarafından olumlu karşılanırsa da daha sonraki süreçte göçlerin süreklilik arz etmesi sebebiyle tepkiyle karşılanmış ve Suriyeli göçmenlere yönelik toplumsal bir memnuniyetsizlik ortaya çıkarmıştır. Suriyeli göçmenlere yönelik ortaya çıkan toplumsal memnuniyetsizlik doğrudan Türkiye’deki siyasal yaşama yansımıştır. Bu yansımının en somut örneği 2023 genel seçimlerinde görülmüştür. Göçmenlerle ilgili endişelerin artması ve bu konuda kamuoyunun oluşmasıyla birlikte siyasi partiler kendilerini göç konusunda farklı tutumlar benimseyerek oy devşirme yarışına girmiş olarak buldu ²⁹. Partiler sadece göçe yönelik farklı tutumlar benimsemek yoluyla değil,

²⁹ Recep Tayyip Erdoğan önderliğindeki Adalet ve Kalkınma Partisi, mülteciler ve Türk milleti arasındaki İslamiyet kaynaklı din kardeşliği olduğunu yönelik söyleminin 2023 genel seçimlerinin kampanya sürecinde de devam ettirmiştir. Mültecilerle

aynı zamanda göç sorununu farklı seçmen kitlelerine hitap edecek şekilde çerçevelemek yoluyla da birbirleriyle yarışmıştır (Balta, Elçi ve Sert, 2023: 14). Her ne kadar 2023 genel seçimlerini göçmenlerle ilgili daha olumlu bir tutuma sahip olan Recep Tayyip Erdoğan kazansa da, seçimler eskiye nazaran Türkiye’de artan bir göçmen karşıtlığının olduğunu ortaya çıkarmıştır. Zafer Partisi gibi doğrudan göçmen karşıtlığını benimseyen siyasal oluşumların da etkisiyle tüm büyük siyasi partilerin bildirimlerinde göçmenlerin ve sığınmacıların geri dönüşü konusuna yer verdiği görülmüştür³⁰. Böylece 2023 genel seçimleri göç meselesinin yükselen partiler arası yeni bir mücadele alanı olarak Türk siyasetinde kendine yer edindiğini göstermiştir.

Suriyeli göçü siyasal yapıyı olduğu gibi bürokratik kurumları da zorunlu bir biçimde etkilemiştir. Bu yönüyle Suriyeli mültecilerin Türk bürokrasisinde yapısal değişimlere sebebiyet verdiğini söylemek mümkündür. Yapısal değişimlere gidilen kurumların başında bakanlıklar yer almaktadır. Buna göre İçişleri, Dışişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler bakanlıkları Suriyeli göçmenlere yönelik politikalar üretebilmek ve politikaları uygulayabilmek adına yapısal değişimlere gitmiştir (Tuncel ve Ekici, 2019: 60). Bakanlıklar tarafından Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Göç Politikaları Kurulu, Yabancılar İletişim Merkezi ve Barınma Merkezleri gibi yeni kurumlar Suriyeli göçmenlere yönelik politikaları üretmek ve uygulamak için oluşturulmuştur (Tuncel ve Ekici, 2019: 59). Ancak iltica eden mülteci sayısının çok oluşu, coğrafi olarak oldukça farklı yerleşim yerlerine dağılımları ve bazı mahallelerde yoğunlaşmaları göç politikalarının sağlıklı biçimde uygulanmasını ve göç yönetim koordinasyonunun sağlanmasını zorlaştırmıştır (Tümeğ, 2018: 25-26). Suriyeli mültecilerin belirli şehirlerde ve semtlerde yoğunlaşması koordinasyon sorunlarının yanında gettolaşmayla gibi problemlere ve toplumsal entegrasyon süreçlerinin aksamasına yol açmıştır (Ağır ve Sezik, 2015: 11).

---

ilgili olumlu açıklamalarda bulunan Recep Tayyip Erdoğan katıldığı bir canlı yayında mültecilerle empati kurduğunu açıklamıştır. Diğer taraftan Adalet ve Kalkınma Partisi’nin seçim bildirisine ilk kez mültecilerle ilgili gönüllü geri dönüşü seçeneğini ve geri dönüşü kolaylaştıracak araçları içeren bir bölüm eklenmiştir. Bu durum partinin toplum nezdinde yükselen göçmen karşıtlığı karşısında gösterdiği bir reaksiyon niteliğindedir. Cumhur İttifakının ikinci büyük partisi konumundaki Milliyetçi Hareket Partisi göç konusuna kısaca değinmiştir. MHP önceki seçim dönemleriyle benzer şekilde mültecilerin kendi anavatanlarına güvenli bir biçimde geri gönderilmesi gerekliliğinden bahsetmiştir. Millet İttifakının iki büyük partisi olan CHP ve İYİ Parti göçmenler konusunda reaktif bir tavır gösterecek AKP hükümetini eleştirmiştir. Millet İttifakı seçim beyannamesinde geçici koruma altındaki Suriyelilere odaklanmış, Suriyelilerin mümkün olan en kısa süre içinde güvenli bir biçimde kendi ülkelerine geri gönderilmesi konusunda kararlı olduğunun altı çizilmiştir. Ancak seçimin ikinci tura kalmasıyla birlikte Zafer Partisi ile ittifak kuran Kemal Kılıçdaroğlu, Ümit Özdağ’ın etkisiyle göçmenler konusunda daha sert söylemler tercih etmiştir.

³⁰ Göç Araştırmaları Derneği tarafından 2023 yılında hazırlanan “2023 Seçimleri ve Türkiye’deki Göç Tartışmaları” başlıklı rapora göre YSP (Yeşil Sol Parti) hariç tüm büyük siyasi partilerin farklı derecelerde olsa da göçmen karşıtı pozisyona geçtiği belirtilmiştir. YSP seçim beyannamesinde göçmenlerin gönderilmesine yönelik herhangi bir bölüme yer vermeyerek göçmen yanlısı tutumunu devam ettirmiştir.

3.5.2. Suriyeli Sığınmacıların Değişen Algısı

Suriyeli mültecilerle ilgili ortaya çıkan entegrasyon sorunları, farklı alanlarda yaşanan değişimler ve uyumsuzluklar, mültecilere yönelik toplumsal tepkilerin doğmasıyla sonuçlanmıştır. Bu durum Türk vatandaşların Suriyeli mülteci algısını da radikal biçimde dönüştürmüştür. Yerli halk, mülteci akının ilk evrelerinde toplumun büyük çoğunluğu tarafından “misafir”, “muhacir”, “kardeş” retoriği ile kabullenilen mültecileri; mülteci sayısının ve iltica süresinin artması, mültecilerin yol açtığı sorunlar, sorunlara yönelik uygulanan politikalar neticesinde, “öteki” ve “yabancı” kavramlarını karşılayacak şekilde “Suriyeli” olarak tanımlanmaya başlamıştır (Karakaya, 2022: 381). Her ne kadar geçici koruma statüsünde olup mültecilik statüsünden yararlanamamaları da Suriyeli göçmenlerin barınma, eğitim, sağlık gibi hizmetleri hükümet tarafından oluşturulan fonlar ve verilen desteklerle birlikte almaları mali yükleri artırmaktadır. Bunun sonucunda toplumun bazı kesimleri, artan mali yükler karşısında Suriyeli göçmenleri iktisadi bir külfet olarak görme ve bu yönde fikirleri dolaşıma sokma eğilimi göstermektedir. Suriyeli göçmenlerin kamusal alanda görünürlüğünün artması, iş sahalarına dahil olmaları, yerli halkla meydana gelen çatışmalar da göçmenlere yönelik olumsuz eğilimleri güçlendirmiştir (Karakaya, 2022: 381-382).

Suriyeli göçmenlerin toplumsal algısına yönelik yapılan çalışmalar, toplumdaki Suriyeli göçmen algısının derinden değiştiğini göstermektedir. Ankara Sosyal Araştırmalar Merkezi (ANAR) tarafından, 2017 ve 2019 yıllarında olmak üzere iki kez yapılan ölçümlerde yıllar arasında farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. 2017 yılında Suriyeli göçmenler toplum tarafından %58 oranında “zulümden kaçan, mağdurlar” olarak görülürken 2019 yılında ise “bize ileride sorun açacak tehlikeli insanlar” şeklinde algılanmıştır. 2019 yılındaki çalışmada Suriyeli göçmenlerin aynı zamanda “kendi ülkesini korumayan, kaçan insanlar” ve “bize yük olan insanlar” olarak tanımlandığı da ortaya çıkmıştır. İki yıllık süreç içerisinde Suriyeli mültecilerin “öteki ve yabancı” olduğu algısı yükselirken “zararsız, masum ve mağdur insanlar” algısı düşüşe geçmiştir (Erdoğan, 2019: 55).

Suriyeli göçmenlerin toplumsal algısını ölçmeye yönelik yapılan bir diğer çalışma 2021 yılına aittir. 2021 yılında Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV) tarafından telefonda anket yöntemiyle yapılan ve 1067 kişinin dahil edildiği çalışmada Suriyeli mültecilerin bir tehdit unsuru olarak görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Suriyeli mülteciler katılımcılar tarafından çoğunlukla iktisadi bir tehdit unsuru olarak tanımlanmıştır. Ankete katılanların %58,2’si Suriyeli göçmenlerle herhangi bir sorun yaşamasa da onları birer ekonomik rakip olarak gördükleri için Suriyeli göçmenlerin iş hayatında yer almalarına karşı çıkmıştır. Suriyeli göçmenlerin iş hayatına katılmalarına karşı çıkan katılımcıların toplam oranı ise % 68’9’u bulmuştur. Suç oranlarındaki artış, kayıt dışı istihdam, toplumsal entegrasyon sorunları gibi faktörlerin etkisiyle katılımcıların % 66,1’i Suriyeli göçmenlerin geri gönderilmesinden yana olduklarını

da belirtmişlerdir. Aksi takdirde iç çatışma, kültürel yozlaşma veya ırkçılık gibi yeni sorunların gündeme gelebileceği katılımcılar tarafından vurgulanmıştır (SODEV, 2021: 43). Araştırmanı öne çıkan sonuçlarından birisi de Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz algı değişiminde toplumsal bir uzlaşmanın olduğudur. Buna göre muhalefet partileri başta olmak üzere tüm parti tabanlarında Suriyeli göçmen algısı olumludan olumsuzu doğru bir değişim göstermiştir. Dahası Suriyeli göçmenlerin ülkelerine geri gönderilmesi konusunda farklı siyasi parti tabanından gelen katılımcılar birbirleriyle hemfikir olmuştur.

3.5.3. Türkiye’de Artan Göçmen Karşıtlığı ve Yabancı Düşmanlığı

Suriyeli göçmen akını, göç edenlerin niceliği ve yasal statüleri açısından Türkiye Cumhuriyet’i tarihinde daha önce yaşanan göç deneyimlerinden oldukça farklıdır. Örneğin 1989’da Türkiye’ye göçen Bulgarların sayısı 2011’den bu yana Türkiye’ye göçen Suriyelilerin sayısının onda biri bile değildir (Balta, Elçi ve Sert, 2022: 7). Türkiye’deki statüleri ve varlıkları Geçici Koruma Rejimi adı altında belirlenen Suriyeli göçmenlerin ne kadar koruma altında tutulacağı kesin değildir (İçduygu ve Aksel, 2022). Türkiye’nin son dönemde yaşadığı göçmen hareketleri, Cumhuriyet tarihinde ilk kez bu denli yoğun bir toplumsal tepkiyle karşılanmıştır (Balta, Elçi ve Sert, 2022: 8). Suriyeli göçmenlerin sayısı ve göçmenlerle ilgili politikaların belirsizliği, kamuoyunda göçmen karşıtı duygu ve fikirlerin yükselişine sonuçlanmıştır. Ancak göçmen karşıtı fikirlerin ve duyguların yükselişe geçmesini sadece Suriyeli göçüne içkin nedenlerle açıklamak mümkün değildir. Türkiye’de yükselen göçmen karşıtlığı birden fazla unsurla doğrudan ilişkilidir. Ortaya çıkan ekonomik kriz, göçmen karşıtı programa sahip partilerin kurulması, daralan işgücü piyasası, entegrasyon politikalarının başarısız olması gibi nedenlerden dolayı göçmen karşıtlığı derinlik kazanmaya başlamıştır.

Göç Araştırmaları Derneği tarafından 2022 ve 2023 yılında hazırlanan raporlara göre Türkiye’de yükselen göçmen karşıtlığının ardında yatan en önemli unsur Türkiye ekonomisinde yaşanan krizdir. “Göçmen Karşıtı Tutumların Siyasi Parti Temsili: Türkiye Örneği” başlığıyla yayımlanan, artan göçmen karşıtı duyarlılıklar ve mevcut ekonomik kriz arasındaki ilişkiyi saptamak için oluşturulan raporda araştırmacılar ekonomik kriz neticesinde göçmenlerin kamusal kaynakları tüketerek devlet ve halk için yük haline geldiği, ayrıca işgücü piyasasında da yerli nüfusa rakip olduğu sonucuna ulaşmıştır. İlk rapora göre daha kapsamlı hazırlanan, “2023 Seçimleri ve Türkiye’deki Göç Tartışmaları” başlıklı ikinci raporda ise göçmen karşıtlığının 2018 ve 2023 genel seçimlerine nasıl yansıdığı üzerinde durulmuş, Türkiye’deki siyasi partilerin seçim kampanyalarında göçmen sorununa ne şekilde yer verdiği ve sorunu nasıl çerçevelediği irdelenmiştir. Raporda 2023 genel seçimlerinde göç ve göçmen konusu üzerinden artan bir siyasi yarışın ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre Türkiye’deki ekonomik krize bağlı olarak halkın yaşadığı ekonomik zorlukların artması, göç meselesinin siyasi bir mesele haline gelmesinde belirleyici bir rol oynamıştır (Balta, Elçi ve Sert, 2023: 14).

Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (TÜSES) ve Heinrich Böll Stiftung Derneği tarafından 2020 yılında yapılan çalışma³¹ da ekonomik unsurların sığınmacılara yönelik tutum ve davranışlarda belirleyici olduğu ortaya konmuştur. Çalışmaya göre Türkiye'nin ekonomik durumuyla ilgili kaygılar ve ekonomik kriz algısı arttıkça Müslümanlık üzerinden inşa edilen din temelli ortak kimliğin sığınmacı yanlısı etkisi azalmaktadır. Çalışmanın dikkat çeken sonuçlarından bir tanesi de bireylerin kendi kişisel ekonomik durumlarıyla ilgili kaygılarının sığınmacılara yönelik olumsuz tutum ve davranışlara etkisinin oldukça düşük olmasıdır. Kişilerin kendi hane gelirleriyle ilgili kaygılarındansa Türkiye'nin genel ekonomik durumuyla ilgili kaygılar sığınmacı karşıtı duyguların yükselişinde daha belirleyici olmaktadır. Bu durumdan hareketle Türk halkının sığınmacılara yönelik negatif duygularında salt bireysel çıkar motivasyonundan ziyade “onlar” olarak görülen yabancıların “bize” ait iktisadi kaynakları haksız yere kullandığı algısı rol oynamaktadır (TÜSES, 2021: 15).

Ekonomik krizin yanında kimlik gibi sosyo-kültürel unsurlar da Türkiye'de ortaya çıkan göçmen karşıtlığında belirleyici olmuştur. Özellikle Suriyeli göçmenlerin varlığı coğrafi alandaki sahiplik hissiyatının kimlikler üzerinden devam ettirilmesiyle sonuçlanmıştır (Karakaya, 2022: 383). Buna göre anayurdun sahibi öteki ve yabancı olan Suriyeliler değil yerel kimliğe ve kültüre haiz olan, vatandaşlık statüsüne sahip “biz”dir. Bu durum biz-onlar karşıtlığını körükleyen milliyetçi bir retorikle birleşerek öteki olana yönelik pejoratif yüklemelere sahip olan yabancı düşmanlığına dönüşme eğilimi göstermektedir. Suriyeli mülteciler artık sadece ekonomik rakipler değil aynı zamanda kimlik, kültür gibi toplumu ve bireyleri bir arada tutan, aidiyet hissi sağlayan ulusal öğelere zarar verebilecek harici unsurlar olarak tanımlanmaya başlamıştır. Suriyeli göçmenlere yönelik artan karşıtlık ve yabancı düşmanlığına bakıldığında kimlik siyasetinin de etkili olmaya başladığı görülmüştür. Örneğin Kaldık (2021) tarafından Bingöl il sınırları içinde yapılan çalışmada, iktisadi unsurların yanında güvenlik ve kimliksel aidiyet meselesinin Suriyelilere yönelik göçmen karşıtı eğilimlerin ortaya çıkmasında etkili olduğu saptanmıştır (Kaldık'tan akt. Karakaya, 2022: 383). Suriyeli göçmenlere yönelik ilk zamanlarda ortaya çıkan karşıt tutumlarda yer alan sosyo-ekonomik bahanelerin yerini sonraki süreçte kimlikler almaya başlamıştır. Her ne kadar dinsel yakınlık ve hükümetin göçmenlere yönelik ılıman yaklaşımı göçmen karşıtlığını belli bir noktaya kadar engellese de milliyetçi retorüğün etkisiyle toplumsal düzeyde reaktif fikirler³² ve tutumlar dolaşıma girmeye başlamıştır (Tepe, 2019: 128). Suriyeli sığınmacılara

---

³¹ İstanbul'da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algı ve Tutumlar: Partizanlık, Yabancı Karşıtlığı, Tehdit Algıları ve Sosyal Temas.

³² Mülteciler Derneği tarafından hazırlanan “Suriyelilerle İlgili Doğru Bilinen Yanlışlar” (2020) başlıklı raporda toplumsal düzeyde geçici koruma altındaki Suriyelilerle ilgili oluşan algılara yer verilmiştir. Bu rapora göre Suriyelilerle ilgili doğru bilinen en sık yanlışlar şu şekilde sıralanmıştır; “Suriyeliler devletten maaş alıyor”, Suriyeli esnaflar vergi ödemiyor”, Suriyeliler sınavsız olarak istedikleri üniversiteye gidebiliyor”, Üniversiteye giden her Suriyeliye devlet burs veriyor”, “Suriyeliler Türkiye’de 5 sene kaldıktan sonra vatandaşlık alıyor”, Suriyeliler hastanede sıra beklemeden hizmet alıyor”, Suriyeliler su, elektrik ve doğalgaz faturası ödemiyor”.

yönelik karşıt fikir ve duyguların benimsenmesi konusunda Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısı belirleyici olmuştur. Yine TÜSES tarafından yapılan çalışma, Türkiye'nin seküler, muhafazakar ve milliyetçi kesimleri arasında Suriyeli sığınmacılara yönelik tutum ve davranışlarda belirgin farklılıkların olduğunu ortaya çıkarmıştır. Buna göre özellikle Türkiye'nin modern Batı dünyasına ait olduğunu düşünen seküler çevrelerde sığınmacı karşıtlığı bu görüşe katılmayanlara kıyasla oldukça yoğundur. Sığınmacıların modern yaşam tarzına zarar verecek riskler taşıdığı kanısında olan seküler kesimler Suriyelileri Türkiye'yi ait olduğu Batı dünyasından koparacak bir kültürel tehdit unsuru olarak görmektedir. Bu yüzden Türkiye'nin seküler kesimleri Suriyeli sığınmacılara yönelik dışlayıcı tutumlara yönelmektedir (TÜSES, 2021: 106). Diğer taraftan sığınmacı karşıtlığı bu kesim içinde yükselişte olsa da, muhafazakar kesimler genel olarak Suriyeli sığınmacılara yönelik daha ılımlı bir tavra sahiptir. Sığınmacı karşıtlığının en yüksek seviyede olduğu kesim ise milli kimliğin dini kimliğe baskın olduğunu düşünen ve Müslümanlık temelinde kurulan dayanışmanın sığınmacıları kabul etmek için yeterli motivasyonu sağlamadığını vurgulayan Türk milliyetçileridir (TÜSES, 2020: 106). Yapılan çalışmada kendisini Türk milliyetçisi olarak tanımlayan kişilerin sığınmacılara yönelik olumsuz tutumlarında, sığınmacıların Türklerin diğer etnik gruplara kıyasla daha baskın olduğu demografik yapıyı tehdit ettiği düşüncesi ve Türklerin nüfus içindeki oranının azalması kaygısının belirleyici olduğu ortaya çıkmıştır.

Hem sosyo-ekonomik gerekçeler hem de kimlik gibi post-materyalist unsurlar üzerinden ilerleyen Suriyeli göçmenlere yönelik karşıt tutumlar ve yabancı düşmanlığı gitgide daha büyük ve karmaşık bir toplumsal probleme dönüşmektedir. Son dönemde yapılan çalışmalar göçmen karşıtlığına ve yabancı düşmanlığına olanak sağlayacak uygun toplumsal ortamın hem doğal hem de suni olarak oluştuğunu gözler önüne sermektedir (Karakaya, 2022: 383). Suriyeli göçmenlere yönelik yükselişe geçen karşıt tutumların somut ve objektif gerekçeleri olsa da reaktif fikir ve tutumların radikalleşmesi suni unsurların etkisiyle gerçekleşmektedir. Bu yüzden toplumsal bir sorun olma yolunda ilerleyen göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı birçok boyutuyla kontrol edilebilir ve önlenabilir bir süreçtir. Ancak göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı kontrol edilebilir ya da önlenemez bir süreç olsa da doğru ve yerinde politikalar geliştirmek bir zorunluluk haline gelmiştir. Sosyal Demokrasi Vakfı'nın (SODEV) yaptığı çalışmada da görüleceği üzere toplumsal düzeyde kabul gören Suriyeli göçmen karşıtlığı, bunu temel argüman olarak siyasal stratejisinin merkezine koyacak siyasi oluşumların ortaya çıkmasına fırsat tanımaktadır. Bu durum göçmen karşıtlığı üzerinden politika yapacak ve Avrupa'daki muadillerinin radikal söylemlerini tekrarlayan aşırı sağ partilerin Türk siyasetine girişini mümkün hale getirmiştir. Nitekim her ikisi de 2021 yılında siyasal hayatına başlayan Zafer Partisi ve Memleket Partisi, Türk siyasetinde bir eksiklik olarak gördükleri aşırı sağ politika anlayışını benimsemiştir. Her iki parti de Suriyeli göçmen meselesinden kaynaklanan sorunlardan dolayı kurulan partiler olarak, göçmen karşıtı bir siyasal strateji izlemeye karar vermiştir. Bu iki parti yaşanan iktisadi, toplumsal ve kültürel

sorunlardan büyük oranda doğrudan Suriyeli göçmenleri sorumlu tutmuş ve parti programlarını göçmen karşıtlığı üzerine inşa etmeye çalışmıştır. Örneğin Zafer Partisi parti programında ekonomik kriz ve istikrarsızlık, iç güvenlik, hastalık, eğitim gibi konularda Suriyeli göçmenleri birer tehdit unsuru olarak sunmuştur. Partilerin programlarında Suriyeli göçmenlere doğrudan yer vermesi, aşırı sağ eğilimleri ortaya çıkarırken yerli halkı da yabancı düşmanlığına sevk etmektedir (Karakaya, 2022: 384). Suriyeli göçmenlere yönelik karşıtlığın ve yabancı düşmanlığının kurumsal olarak parti programlarında yer alması, göçmen karşıtı ve yabancı düşmanı tutumların normalleşmesini ve meşruiyet kazanmasını kolaylaştırmaktadır. Dahası göçmen karşıtlığının ve yabancı düşmanlığının parti programlarında yer alması aracılığıyla kurumsallaşması, yerli halkın Suriyeli göçmenlere ve yabancılara yönelik pasif tutumlarını bir kenara bırakarak harekete geçme riskini doğurmaktadır. Bu durumda göçmen karşıtlığının doğrudan işlendiği parti programları ve aktörlerin reaktif söylemleri yerli halkın girişebileceği şiddet eylemleri için nedensellik sağlayan bir unsura dönüşme potansiyeline sahiptir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE SİYASETİNDE ZAFER PARTİSİ'NİN GÖÇMEN KARŞITI POLİTİK SÖYLEMİ: 14-28 MAYIS GENEL SEÇİM SÜRECİ

4.1. Zafer Partisi

26 Ağustos 2021 tarihinde Ümit Özdağ liderliğinde kurulan Zafer Partisi; milliyetçi siyasal söylemi, göçmen karşıtı ve yerlici unsurları bünyesinde barındıran parti programıyla birlikte aşırı sağ bir siyasi parti görünümündedir. Özellikle Suriyeli göçmenlere yönelik karşıtlık şeklinde tezahür eden radikal tutumu, partiyi ana akım siyasetten uzaklaştırarak aşırı sağ çizgiye yakınlaştırmıştır. Avrupa'daki aşırı sağ partilerle göçmen karşıtlığı yönünden benzerlik gösteren parti, ulusalcı ve yerlici söylemleriyle göçmen karşıtlığını birleştiren bir çerçeve program ve siyaset yapma tarzı geliştirmiştir. Zafer Partisi başta iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) ve koalisyon ortağı Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) olmak üzere Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), İyi Parti (İP) gibi “sarı muhalefet” partilerinden oluşan geleneksel siyasetin sığınmacı politikasına stratejik bir tepki niteliğindedir. Türkiye'deki geleneksel siyasetin ve iş birliği içinde olduğu varsayılan emperyalist aktörlerin ortaklaşa oluşturduğu ve nihai amacının Türkiye'yi bölmek olduğu “stratejik göç mühendisliği”, Zafer Partisi'nin programının ana gündem maddesini teşkil etmektedir. Bu doğrultuda partinin temel kuruluş amacı stratejik göç mühendisliğine karşı “anavatanı” savunmak ve çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturduğu göçmenlerin kendi ülkelerine geri göndermektir. Bunun yanında yolsuzluk, başarısız ekonomi politikaları, 2002'den beri iktidar olmayı başaramayan mevcut muhalefet partileri, ülke siyasetinin belli başlı partilerin tekelinde olması gibi unsurlar da Zafer Partisi'nin diğer önemli gündem maddeleri arasındadır (Özdemir, 2023: 510).

Zafer Partisi, parti programının giriş kısmında “Türkiye'nin mevcut durumu” başlığı altında ülkenin çok boyutlu bir kriz içinde olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre Türkiye ülke olarak devlet krizini, milli birlik krizini, iktisadi krizi, sığınmacı krizini aynı anda yaşamaktadır (Zafer Partisi, 2021: 28-29). Bu çoklu krizin ana sorumlusu ise siyasal iktidardır. Siyasal iktidarın görev yaptığı zaman zarfında ülkeyi getirdiği yer; iktisadi ışıltısı sönmüş, kendine ve birbirine güvenmeyen insanların yaşadığı, devlete ve kamu kurumlarına güvenin alt düzeyde olduğu, yetişmiş insanların ve birikmiş sermayenin ülkeden kaçmak için fırsat kolladığı, krizden krize sürüklenen istikrarsız, sorunlarını çözmekten ve doğal afetlerle başa çıkmaktan aciz bir noktadır (Zafer Partisi, 2021: 28). Dünya oluşturulan yeni ittifaklarla birlikte yeni bir jeopolitik rekabete hazırlanırken, yapay zeka ve otonom teknolojiler hızla gelişmektedir. Türkiye ise iktidarın çoklu krizleri çözme konusundaki başarısızlığı ve yetersizliği, hatta umursamazlığı karşısında beka sorunuyla karşı karşıya gelmiştir (Zafer Partisi, 2021: 29). Ancak tüm bu sorun ve krizlere rağmen demokratik gelenekleri yıkıp tek adam rejimine dönüşen bu çürümüş sistem, tüm

zararları apaçık ortaya çıkmasına rağmen devam etmekte ve varlığını sürdürmektedir (Zafer Partisi, 2021: 27). Çok boyutlu krizlerin egemen olduğu ve sorunların ayyuka çıktığı Türkiye’de iktidar, kriz ve sorunların nedenlerini irdeleyip teşhis koymak ve devamında çözüm üretmek yerine kriz ve sorunları bilinçli ve kasti biçimde derinleştirmektedir. Bunun karşısında muhalefet partileri de mevcut kriz ve sorunları görmezden gelerek “romantik hülyalar içinde hümanizm edebiyatıyla kendini avutmakta” ve kalıcı, milli bir çözüm üretmekten kaçınmaktadır (Zafer Partisi, 2021: 31).

Zafer Partisi, parti programında mevcut çoklu kriz ortamından çıkmak için bir dizi görüş önerisi sunmuştur. Buna göre krizleri aşabilmek için atılması gereken bazı adımların ve benimsenecek bazı ilkelerin varlığı zorunluluk haline gelmiştir. Kriz ve sorunları aşmak, öncelikle “Cumhuriyet’in kuruluş değerlerini ve heyecanını esas alan çözüm önerilerini” benimsemekle mümkün hale gelecektir (Zafer Partisi, 2021: 32). Krizi aşmayı sağlayacak politikaların akıl ve bilimi esas alması da bir diğer gereklilik olarak Zafer Partisi tarafından savunulmuştur. Parti, krizler sarmalını aşmak için kurulacak siyasi ve bürokratik kadroların cesur ve kararlı adımlar atması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak kriz ortamını aşmak için ihtiyaç duyulan en önemli unsur Cumhuriyetin kurucu ilkelerinden olan milli egemenliğin yeniden tahsis edilmesidir. Millet iradesi TBMM’de tecelli ettiği takdirde “krizler sarmalını” çözmek mümkün olacaktır. Sonuç olarak çoklu krizlerden çıkmak ve yapısal sorunları çözmek için millet ile ittifak yapmış bir partinin, Zafer Partisi’nin, iktidara gelmesi gerekmektedir (Zafer Partisi, 2021: 32). Vizyonu özgürlük, sosyal adalet ve üretim üzerine olan Zafer Partisi, ortak aklı ortaya çıkarma, şeffaflık, özgür düşünce düşündüğünü çekinmeden ifade etme, yaşam boyu öğrenme, sürekli gelişme, dürüstlük, samimiyet, sorumluluk, devlete sadakat, millete merhamet ve insana hürmet gibi değerleri temel değerler olarak benimsemiştir (Zafer Partisi, 2021: 33).

4.2. Ümit Özdağ

Siyasetçi, akademisyen ve yazar olan Ümit Özdağ, 3 Mart 1961 tarihinde Tokyo’da dünyaya gelmiştir. Ümit Özdağ, 2021 yılında kurulan Zafer Partisi’nin (ZP) kurucusudur ve kuruluş tarihinden itibaren partinin genel başkanlığını yürütmektedir. (Wikipedia, 2024). Aynı zamanda siyaset bilimi profesörü olan Ümit Özdağ, siyasete atılmadan önce bir dizi akademik faaliyette bulunmuştur. Örneğin 1999 yılında Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi’nin (ASAM) kuruluşunda yer almış ve 2004 yılına kadar yönetim kurulu başkanlığını yürütmüştür. Daha sonra ise ASAM’a bağlı bir birim olarak Ermeni Araştırmaları Enstitüsü’nün kuruluşunda da aktif rol oynamıştır.

Siyasal yaşamına Milliyetçi Hareket Partisinde (MHP) başlayan Ümit Özdağ, 19 Kasım 2006’da düzenlenen kongre öncesi genel başkanlığa aday olduğunu açıklamış ancak kongreden iki gün önce partiden ihraç edilmiştir. 2010 yılında mahkeme kararıyla tekrar partiye dönüş sağlamıştır. Haziran ve Kasım 2015 genel seçimlerinde Gaziantep milletvekili seçilmiş ve 14 Kasım 2015’te genel başkan

yardımcılığına getirilmiştir. Ancak daha sonra parti içi demokrasinin sağlanması için kongre düzenlenmesini talep ederek bu görevinden istifa etmiştir. 9 Nisan 2016 tarihinde parti genel başkanlığına aday olsa da kongrenin iptal edilmesiyle birlikte kesin ihraç talebiyle Merkez Disiplin Kuruluna sevk edilmiş ve nihai olarak 15 Kasım 2016’da partiden ihraçı gerçekleşmiştir (Wikipedia, 2024). Milliyetçi Hareket Partisinden ihraç edildikten yaklaşık bir yıl sonra İyi Parti’ye katılmış ve kurucular kurulunda yer almıştır. 2018 genel seçimlerinde aynı partiden İstanbul milletvekili seçilerek meclise girmiş ancak İyi Parti’nin 2019 yerel seçimleri için Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ile ittifak yapması üzerine parti yönetimiyle anlaşmazlığa düşerek ve İP-CHP ittifakına karşı çıkmıştır. 16 Kasım 2020’de İyi Parti’den de ihraç edilmiş, mahkeme ihraç kararını iptal etse de Özdağ 4 Mart 2021 tarihinde İyi Parti’den istifa ettiğini açıklamıştır (Wikipedia, 2024).

İyi Parti’den istifa ettikten sonra da Türk siyasetinin içinde yer almaya devam eden Özdağ, yeni, alternatif bir siyasal parti kurma çalışmalarına başlamıştır. 26 Ağustos 2021 tarihinde Zafer Partisi’ni kurmuş ve “Ayyıldız” adını verdiği sağcı bir politik hareket başlatmıştır. Kurduğu Zafer Partisi ve başlattığı “Ayyıldız Hareketi”, Türk siyasetini sığınmacı meselesi konusunda yeni bir politika anlayışını ve dönemi beraberinde getirmiştir. Sığınmacılar üzerinden yapılan siyaseti çok daha görünür kılan Ümit Özdağ, oluşturduğu karşıt söylem aracılığıyla sığınmacı sorununu radikal biçimde politikleştirmiştir. Örneğin Özdağ bir konuşmasında partinin temel gündemi olan sığınmacıların gerekirse zorla geri gönderilmesinden bahsetmiş ve seçim vaadi olarak seçmenlere bunu sunmuştur (Özdemir, 2023: 511). Bir diğer konuşmasında ise sığınmacılar hakkındaki görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir; “Suriyelilere karşı bir düşmanlığımız yok. Allah kimsenin başına Suriyelilerin başına gelen bir felaketi vermesin ama biz de Suriye’de yaşananları Türkiye’de yaşamak istemiyoruz. Buna izin de vermeyiz. Biz sığınmacıları gerektiği takdirde zorla yollayacağız” (Cumhuriyet, 2022). Bu konuşmasıyla, partinin kuruluş amacının sığınmacı düşmanlığı olmadığını vurgulasa da sığınmacı akının Türkiye’de ortaya çıkabilecek bir iç savaş riskini güçlendirdiğini öne sürmüştür.

14-28 Mayıs 2023 cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde Ankara Büyükşehir Belediye başkanı Mansur Yavaş’ı adaylığa davet etmesine rağmen Yavaş’tan olumlu bir geri dönüş alamamıştır. Zafer Parti’nin ATA ittifakına katılmasıyla birlikte cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Sinan Oğan’ı aday göstermiş ve desteklemiştir. Ümit Özdağ seçim sürecinde Suriyeli göçmenler üzerinden reaktif bir seçim stratejisi ve siyasal propaganda yürüterek halkın göçmenlere yönelik tepkisini mobilize etmeyi temel seçim stratejisi olarak benimsemiştir.

4.3. Araştırma Yöntemi

Popülist siyasetin ve göçmen karşıtlığının Türkiye’de nasıl icra edildiğini çözümlmek amacıyla araştırma yöntemi olarak Eleştirel Söylem Analizi kullanılacaktır. Uygulanacak eleştirel söylem analizi kapsamında Teun V. Dijk’ın göçmen karşıtı söylemleri çözümlmek için oluşturduğu söylem analizi modeli esas alınacaktır.

4.3.1. Söylem Nedir?

En temelde söylem kavramı “dil kullanımını, dil aracılığıyla kurulan iletişim” olarak tanımlanmaktadır (Cook’tan akt. Evre, 2009: 108). Trevor Purvis ve Alan Hant söylemi “Söylem dil ya da sözel olmayan işaret sistemleri aracılığıyla kurulan toplumsal iletişim ağlarına işaret eder” şeklinde kavramsallaştırmıştır (Akt. Çomu ve Halaiqa, 2014: 43). Söylem ve iletişim arasındaki ilişkiye vurgu yapan bir diğer tanım da van Dijk’a aittir. Van Dijk söylemi konuşmaya dayalı etkileşim, yazılı metin, işaretler, kaplamalar, tipografik düzen, imgeler ve anlamlandırmanın diğer semiyotik veya multimedya boyutlarını içeren bir iletişim etkinliği olarak tanımlamaktadır (Meyer’den akt. Çomu, 2012: 105). Bu tanımlar doğrultusunda dil ve iletişimi söylem kavramının başlangıç noktası olarak kabul etmek mümkün hale gelmektedir.

Söylem kuramları temelde Ferdinand de Saussure’ün dilbilim yaklaşımından beslenmektedir (Çomu, 2012: 97). Saussure dilin gerçek dünyayı doğrudan yansıtmadığını ve anlamların kültür içinde inşa edildiğini öne sürerek linguistik yaklaşımın temellerini atmıştır. Ona göre anlamların üretimi en başta dile dayalıdır, dil ise bir işaretler sistemidir (Hall’dan akt. Durna ve Kubilay, 2010: 49). Söylem kuramları dilbilimsel yaklaşımın yanında Roland Barthes’ın düzenlem ve yananlam kavramlarından da yararlanmaktadır.

Michel Foucault’ya (1987) göre söylem “insanlar, eşyalar, bilgi ve düşünceler hakkında düşünmenin, onları betimlemenin, tanımlamanın ve sınıflandırmanın bir yoludur” (Akt. Selçuk ve Şeker, 2012: 33). Foucault, söylemin dolaşımında sözün yönlendirilmesi ve bu yönlendirme sırasında ortaya çıkan hiyerarşik ilişkilerden doğan iktidar dolaşımının çözümlenmesine odaklanır. Foucault söylemin bir iktidar ve farklı toplumsal sınıflar arasındaki bir mücadele alanı olduğunu vurgulamaktadır. Öyle ki söylem, “uğruna mücadele edilen ve mücadeleye aracı olan şeydir; söylem ele geçirilecek iktidar alanıdır (Çomu ve Halaiqa, 2014: 45). Foucault’nun söylem ve iktidara yönelik yaklaşımı söylemin sosyolojik analiz noktasında merkezi bir öneme sahip olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir (Durna ve Kubilay’dan akt. Çomu, 2012: 102-103).

Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe söylem kavramını daha kapsamlı bir biçimde ele alarak söylemi hem dili hem de dil dışı olanı barındıran bir bütünsellik olarak ele alır. Bu yönüyle söylem dilin yanında toplumsal olguları da kapsamaktadır (Laclau ve Mouffe’dan akt. Durna ve Kubilay, 2010:55).

Toplumsal alandaki tüm politik mücadele ve çekişmeler, talepler, kimlikler söylem sayesinde var olurlar (Durna ve Kubilay, 2010: 55-77). Bu yüzden Laclau söylemin sadece dilbilimsel bir olgu olmadığını savunmaktadır. Söylem, söylemsel ve söylemsel olmayan alanların birlikte işlediği alandır. Laclau'nun söyleme ilişkin kullandığı “duvar inşa etme” metaforu³³ bu anlamda, dilsel olanla dil dışı olan arasındaki ilişkiyi idrak etmek için yararlı bir metafordur (Çomu ve Halaiqa, 2014: 45). Duvar inşa etme metaforu, söylemin dil ile alakalı olduğu kadar dil dışındaki pratik süreçlerle olan iç iç geçmişliğini ve toplumsalla olan ilişkisini göstermektedir.

Söylem kavramını kapsamlı biçimde ele alan bir diğer isim v. Dijk olmuştur. Ona göre söylem yalnızca metinler üzerinden ele alınabilecek bir kavram değildir. Metnin yanında bağlamın da dikkate alınması son derece önemlidir. Çünkü söylem ancak ve ancak bağlam içinde anlam kazanabilmektedir (Çomu ve Halaiqa, 2014: 46). Van Dijk bağlamın tanımını oldukça geniş yaparak, onun sadece sosyal çevre, yaş, cinsiyet, ırk gibi sosyal değişkenlere indirgenemeyeceğini vurgulamıştır. Bağlam genel kanının aksine nesnel değil öznel bir fenomene ihtiva etmektedir. Buradan hareketle bağlamın katılımcıların iletişimsel ortamının özellikleriyle ilişkili ve bunlar hakkındaki öznel zihinsel temsiller olduğunu (Şah, 2020: 217) söylemek mümkündür. Van Dijk, bağlamın bireylerin zihinsel yapısında yeşeren öznel bir yorumlama olduğu kabulünden hareketle bir olayın yorumlanabilmesi için sadece metni oluşturan sözcüklere odaklanmanın yeterli olamayacağını savunmaktadır.

Van Dijk'in altını çizdiği bir diğer nokta söylemler ve eylemler arasındaki ilişkidir. Van Dijk söylemlerin kontrol edilmesi şartıyla bireylerin eylemleri üzerinde denetim imkanının doğabileceğini öne sürmektedir. Ona göre bireylerin eylemlerini kontrol etmek için söylemlerini kontrol edebilmek gerekmektedir. Bu yüzden toplumsal yapı içerisinde iktidarı ele geçirmenin ve kontrol altında tutmanın bir yolu da metin ya da konuşma olarak adlandırılan spesifik söylem biçimlerini denetim altında tutmaktır (van Dijk'tan akt. Çomu ve Haliqa, 2014: 46). Van Dijk söylemin ideoloji üzerindeki rolünü şöyle açıklamıştır;

“İdeolojilerden etkilenen son derece önemli toplumsal pratiklerden biri de sırasıyla ideolojileri nasıl edindiğimizi, öğrendiğimizi ve değiştirdiğimizi de etkileyen dil kullanımı ve söylemdir. Söylemimizin çoğu, özellikle de grupların üyeleri olarak konuştuğumuzda, ideolojik temelli görüşlerimizi ifade eder. İdeolojik fikirlerimizin çoğunu ebeveynlerimizden ve akranlarımızdan başlayarak diğer grup üyelerini dinleyerek ve okuyarak öğreniyoruz. Daha sonra ideolojileri bir yığın konuşma ve metin biçimleri arasında(n) televizyon izleyerek, okulda okutulan kitaplardan, reklamlardan, gazetelerden, romanlardan ya da iş arkadaşlarımız ve dostlarımızla yaptığımız günlük konuşmalardan öğreniyoruz. Öğreti kitapçığı,

---

³³ Bir duvar inşa ediyor ve birine bana bir briket ver diyorsam, sonra briketi duvara yerleştiriyorsam, birinci eylem dilbilimsel, ikincisi davranışsaldır. Ancak her ikisini de kavramak kolaydır.

parti toplantıları, telkin ve politik propaganda gibi bazı söylem türleri aslında ideolojileri grup üyelerine ve yeni katılanlara ‘öğretme’ gibi belirgin bir amaç gütmektedir” (van Dijk, 2020: 19-20).

Söylemin temel işlevlerini söylem alanına egemen olmak, farklılığın akışına el koymak, bir merkez inşa etmek şeklinde özetlemek mümkündür. Söylemin sahip olduğu işlevler göz önünde bulundurulduğunda, kavramın ideolojiyle olan yakın ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Söylem ile ideoloji arasındaki ilişki çok boyutlu olmasına rağmen söylemin daha çok göstergesel ve dilsel yanları gibi iletişimsel pratiklerin içsel özelliklerine, ideolojinin ise deneyimler, bireylerin çıkar ve konumları gibi iletişim pratiklerinin dışsal özelliklerine odaklandığı söylenebilir (Purvis ve Hant, 2014: 22).

4.3.2. Eleştirel Söylem Analizi

Eleştirel Söylem Analizi içinde farklı kurumsal kaynakları, yaklaşımları ve yöntemleri barındıran kapsamlı bir araştırma yöntemidir (Çomu, 2012: 107). Kuramsal kökenlerini Antik Yunan’daki retorik çalışmalarına dayandırmak mümkün olsa da yöntemin çağdaş anlamda ortaya çıkışı 1970’li yıllarda yoğunlaşan Eleştirel Dilbilim çalışmalarına dayanmaktadır. Eleştirel Söylem Analizi, dili toplumsal etkileri yönünden ele alarak salt biçime dayalı dilbilimsel analizden ayrışmakta ve dilbilimsel analizle sosyolojik analiz arasında ilişki kurmaktadır. Eleştirel Söylem Analizine göre, söylem, “toplumsal pratiğin bir biçimi olarak dilin sözel veya yazılı kullanımını olarak kavramaktır (Fairclough ve Wodak’tan akt. Evre, 2009: 125). Ancak bu yöntemi sadece bir analiz metodu olarak görmek yeterli olmayacaktır. Eleştirel Söylem Analizi; eleştirel analizi, eleştirel teoriyi ve eleştirel pratikleri bir araya getiren geniş bir alanı kapsamaktadır (van Dijk ve Fairclough’dan akt. Şah, 2020: 211). Dili bir toplumsal pratik olarak değerlendiren Eleştirel Söylem Analizi; dil, iktidar ve ideoloji arasında kurulan ilişkilere değinmekte ve bunları eleştirel biçimde irdelemeyi hedeflemektedir.

East Angalia Grubu’nun gerçekleştirdiği erken dönem çalışmaların ardından, Eleştirel Söylem Analizi Teun A. van Dijk, Norman Fairclough ve Ruth Wodak gibi önde gelen kuramcılarının yaptığı çalışmalarla birlikte disiplinlerarası bir yaklaşım olarak belirginlik kazanmıştır (Evre, 2009: 134-135). 1990’lı yıllardan itibaren Eleştirel Söylem Analizi, eleştirel dilbilim çalışmalarından farklılaşarak dile ilişkin ayrı ve radikal bir teoriyi ifade etmek üzere kullanılmaya başlanmıştır (Şah, 2020: 211). Eleştirel Söylem Analizi ayrı ve radikal bir teori olarak, metinlerin içinde gömülü biçimde yer alan söylemlerin niteliksel olarak ve kuramsal biçimlerle çözümlenmesini ifade etmektedir (Çomu ve Halaiqa, 2014: 47). Van Dijk’in kendi ifadesiyle “söylemin tahakkümün yeniden üretilmesinde veya yerleşik tahakküme direnip karşı çıkılmasında oynadığı role” odaklanmaktadır (Evre, 2009: 139).

Eleştirel Söylem Analizinin eleştirel olma özelliği Frankfurt Okulu, Habermars’ın fikirleri ve eleştirel dilbilim çalışmalarından kaynaklanmaktadır. Bunlara göre bir yaklaşım ya da bilim dalı eleştirel olmak için öz-düşünümsel (self-reflective) olmak zorundadır. Öz-düşünümsellik beraberinde esas alınan temel

dayanak noktasının çıkarlarını yansıtmayı, etkileşimlerin tarihsel bağlamını dikkate almayı ve bütüncül bir bakış açısını benimsemeyi getirmektedir (Evre'den akt. Çomu, 2012: 108).

Eleştirel Söylem Analizi, yöntemi çeşitli dil yapıları ve metinler üzerinde kullanacak araştırmacılara daha sistematik çalışmalar yapma fırsatı sunmaktadır. Dilbilimsel analiz ve sosyolojik analizin her ikisinden de yararlanan Eleştirel Söylem Analizi, yazarların ve konuşmacıların dili ve dil kurallarını kullanırken nasıl anlamlar ürettiğini, insanları gelişen olaylar çerçevesinde belirli biçimlerde düşünmeye ikna ettiğini, yönlendirdiğini ve tüm bunları gizlediğini daha net biçimde ortaya koymaktadır (Hansen ve Machin, 2019: 163).

Eleştirel Söylem Analizi, yaklaşımın önde gelen isimlerinin başında olan Ruth Wodak tarafından “Eleştirel Söylem Analizi temel olarak dil aracılığıyla dışa vurulan iktidar, kontrol, ayrımcılık, tahakküm gibi unsurlara ait yapısal ilişkilerin açık ve gizli ifadelerini analiz etmektedir. İlâveten, Eleştirel Söylem Analizi dilin kullanılmasıyla açığa çıkan, kurumsallaştırılan, meşru hale getirilen toplumsal eşitsizlikleri eleştirel bir biçimde incelemeyi amaçlamaktadır” (Wodak, 2001: 2) şeklinde tanımlanmıştır. Burada kullanılan tahakküm kavramı toplumsal iktidarın seçkinler, kurumlar veya gruplar tarafından toplumsal eşitsizliklere sebebiyet verecek şekilde kullanılması ifade etmektedir (Evre, 2009: 139).

Yaklaşımın bir diğer önemli ismi van Dijk da eleştirel söylem analizinin tahakküm ve eşitsizlik gibi toplumsal sorunlarla haşır neşir olması gerektiğini vurgulamıştır. Buna göre toplumsal olarak sorun teşkil eden meselelerin dil yoluyla meşru hale getirilmesi ve yeniden üretilmesi, eleştirel söylem analizinin ana odak noktasını teşkil etmektedir. Eleştirel Söylem Analizinin temel alanı iktidarın kötüye kullanımı ve bundan doğan adaletsizlik ve eşitsizliklere dair söylemsel boyutlardır (Çomu, 2012: 108). Ortaya çıkan toplumsal sorunların derinlikli ve çok boyutlu oluşu, dil aracılığıyla oluşturulan söylemlerin çözümlenmesi kısmında uzmanlık ve farklılaşmayı zorunlu hale getirmektedir. Uzmanlaşmanın ve farklılaşmanın bir zorunluluk olarak ortaya çıkması, Eleştirel Söylem Analizinin disiplinlerarası bir yöntem oluşunun temel sebebidir.

Spesifik tek bir yaklaşımı içermekten ziyade farklı boyutlarda birbirinden ayrışan birden fazla yaklaşımı bünyesinde bulunduran bir çalışma alanına karşılık gelmektedir. Eleştirel Söylem Analizi kapsamında ele alınan metinlerin ve mesajların ne anlama geldiğinin çözümlenebilmesi için anlambilimsel, sözbilimsel ve simgebilimsel çözümlenmelerin yapılması gerekmektedir (Aziz, 2003: 137). Çünkü van Dijk'ın da vurguladığı üzere söylem çok boyutlu ve tarifi kolayca yapılamayacak olan bir fenomene tekabül etmektedir. Buna göre söylem dilbilimsel bir nesne, bir eylem, bir sosyal etkileşim formu, bir sosyal pratik, zihinsel bir temsil, etkileşimsel bir olay veya faaliyet, kültürel bir ürün ve dahi ticari bir mal olarak tezahür edebilecek derecede esnek bir yapıdadır (Şah, 2020: 216).

Van Dijk, Eleştirel Söylem Analizine yönelik geliştirdiği yaklaşımda söylem çözümlemesini makro ve mikro yapıdan oluşan model üzerinden gerçekleştirir (Durna ve Kubilay, 2010: 68). Makro yapı, tematik ve şematik analiz olmak üzere iki farklı boyutta ele alınmaktadır. Tematik analiz; haber başlıkları, haber girişi ve spotlar üzerine uygulanmaktadır. Haberin tematik yapısı içeriğin bağlam içinde oluşan anlamıyla ilgili bazı bilgileri ve ipuçlarını vermektedir. Tematik analizle birlikte başlıkların birbiriyle ve haber metniyle olan bağlantısı sorgulanmaktadır (İnceoğlu ve Çomak'tan akt. Çomu ve Halaiqa, 2014: 48). Şematik analiz ise en temelde durum ve yorumlarla ilgilenmektedir. Şematik analiz kapsamında incelenen unsurların başında arka plan bilgisi, bağlamsal bilgi, olayın yaşandığı ve haberin yapıldığı tarihler, sonuçlar ve haber kaynakları gelmektedir (Çomu ve Halaiqa, 2014: 48). Durum kısmında haberdeki hikâye örgüsü incelenirken yorum kısmında ise haber kaynakları ve olayın taraflarının sözlü tepkileri irdelenmektedir.

Mikro yapı kapsamında cümle dizimleri ve kelimeler incelenmektedir. Cümlelerin basit mi karmaşık mı olduğu, aktif mi pasif mi olduğu, zamansal olarak nasıl çekimlendiği gibi unsurlara odaklanılmaktadır (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 31-32). Cümle yapıları ve kelime dizimleri, dilin ve söylemin ideolojisiyle olan ilişkisini somutlaştırması bakımından çözümlemeye tabi tutulmaktadır. Çünkü cümle yapıları ve kelime seçimi toplumsal aktörler hakkındaki temel inanç ve ideolojileri yansıtmaktadır (Özer, 2009: 91). Mikro yapı çözümlemesinin bir diğer ayağı da haber retorisi incelemesidir. Retorik kapsamında fotoğraf, resim, rakamsal veriler, alıntılar ve haberin inandırıcı olup olmadığı incelenmektedir (Özer, 2009: 91-97). Bunların yanında nedensel ilişki, işlevsel ilişki ve referans ilişkisinden oluşan konu bütünlüğünün nasıl sağlandığına yönelik bölgesel uyum çalışması da mikro analiz kapsamında yapılmaktadır.

En başta haber metinlerinde yer alan söylemlerin çözümlenmesi için kullanılsa da Eleştirel Söylem Analizi, metin odaklı bir yaklaşım olması sebebiyle katı kurallara tabi değildir. Bu durum söylem çözümlemesinin haberler dışındaki farklı metin biçimleri üzerinde uygulanabilmesini olanaklı hale getirmektedir. Van Dijk'ın çözümleme modelinin farklı metin türleri üzerinde uygulanabilir olması, özellikle yeni medya araştırmalarında Eleştirel Söylem Analizi yönteminin sıklıkla tercih edilmesiyle neticelenmiştir. van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi modeli kesin hatlar ve katı kurallarla sınırlı olmasa da analiz kapsamında özen gösterilmesi gereken bazı noktalar mevcuttur. Bunlar;

- a) Söylemin bağlamını incelemek.
- b) Hangi grupların, iktidar ilişkilerinin ve iktidarların bulunduğunu çözümlemek.
- c) Biz ve onlar hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşleri ortaya çıkarmak.
- d) Varsayımları ve ima edenleri açığa çıkartmak.
- e) Kutuplaştırılmış grup kanaatlerini vurgulayan tüm biçimsel yapıyı incelemek (van Dijk'tan akt. Durna ve Kubilay, 2010: 71).

Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizinde bu noktalara dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamasının temel sebebi, ideolojilerin söylemler aracılığıyla belirli kalıplara, yönlendirmelere sıkıştırıldığını ve böylece söylemin toplumdaki egemen grupların ideolojik tutumlarının bir aparatı haline gelebilecek olmasıdır (Deniz ve Aksu Kargın, 2023: 219). Söylemin ideolojik olarak araçsallaşması, toplumsal önyargılar ışığında belirginlik arz etmektedir. Toplumsal önyargılar büyük oranda söylemler üzerinden inşa edildiğinden dolayı Eleştirel Söylem Analizinin bir diğer temel amacı da bu tür önyargıları görünür hale getirmektir. Örneğin göçmenler söylemlerde sıklıkla ev sahibi toplumun çıkarlarına zarar veren, kültürel mirasa yönelik tehdit içeren, kamu güvenliği için risk teşkil eden kişiler olarak inşa edilmektedir (Wodak ve Matouschek'ten akt. Deniz ve Aksu Kargın, 2023: 219). Bu yönüyle söylem sadece ideolojilerin oluşturulmasında proaktif olarak değil, aynı zamanda egemen gruplar tarafından harici gruplara yönelik önyargıların ve basmakalıpların üretiminde ve yeniden tahsis edilmesinde reaktif biçimde araçsallaşmaktadır (van Dijk'tan akt. Deniz ve Aksu Kargın, 2023: 219).

Van Dijk ortaya koyduğu Eleştirel Söylem Analizi modelinde söylemleri ideolojik olarak çözümleyebilmek adına birtakım kategoriler öne sürmüştür. Göçmenler üzerinden oluşturulan söylemlerin ideolojik çözümlemesine yönelik bazı kategorileri öne çıkaran Van Dijk (2020: 15-100), en başta (a) yük temasını ortaya atmıştır. Yük teması, göçün ve göçmenlerin söylemler aracılığıyla iktisadi, kültürel ve sosyal boyutlarda külfet oluşturduğu iddiasına dayanmaktadır. Van Dijk'ın oluşturduğu ikinci kategori ise (b) sınıflandırma temasını teşkil etmektedir. Buna göre göçmenler ve sığınmacılar egemen söylem tarafından sahte ve gerçek olarak ikiye ayrılmakta ve sınıflandırılmaktadır. Van Dijk'ın oluşturduğu üçüncü tema (c) karşılaştırma olarak kavramsallaştırılmaktadır. Karşılaştırma temasının çekirdeğini yerli halkın ve göçmenlerin sahip olduğu yaşam koşullarının kıyaslanması oluşturmaktadır. Göçmen ve mültecilerin varlıklarının yakın gelecekte sorun yaratabileceğine yönelik söylemlerin oluşturduğu tema ise (ç) karşı gerçeklik olarak tanımlanmıştır. Göçmen ve mültecilerin konu olduğu olumlu şeylerin geri planda kalması, olumsuz yönlerin (cinayet, hırsızlık, gasp haberleri vb.) ise vurgulanması (d) yadsıma temasını teşkil etmektedir. Yerel halk ve mülteciler gibi harici unsurlar arasındaki ayrımın güçlendirilmesi (e) mesafe koyma adı altında sınıflandırılmıştır. Genel kanının aksine asıl mağdur olan kesimin göçmenler değil de yerli halk olduğu fikrini işleyen tema (f) dramatikleştirme olarak adlandırılmıştır. Söylem aracılığıyla aktarılmak istenen düşüncelerin, söylemin içsel yapısını yumuşatmak suretiyle karşı tarafı ikna etmek üzerine oluşturulması (g) örtmece olarak tanımlanmıştır. Söyleme konu olan iddiaların ve fikirlerin güçlendirilmesi için otorite sahibi kurum ve kişilere referans verilmesi ya da bilimsel verilerden yararlanılması ise (h) kanıtsallık olarak ifade edilmektedir. Kanıtsallıkla benzerlik gösteren bir diğer tema ise (ı) örneklerle açıklama olarak adlandırılmıştır. Örneklerle açıklama, en temelde, iddia sahibinin karşı tarafı belli görüşler çerçevesinde ikna etmek için iddiasını örneklerle desteklemesidir. Ortaya konan söylemin içerdiği görüşün hedefteki

grubun tüm üyelerine isnat edilmesi (i) genelleştirme olarak kavramsallaştırılmıştır. Mülteci ve sığınmacılarla ilgili olumsuz içeriklerin olduğundan daha kötü sunulması (j) abartma, mültecilerin hedef ülkedeki varlığının yasa dışı yollar aracılığıyla gerçekleştiğini savunma (k) yasadışı, mültecilerin olumsuz benzetmelerle birlikte sunulması (l) metafor kullanımı, söylem aracılığıyla yerli halkın ait olduğu etnik kimliği yüceltme (m) ulusal övünç, söylemlerde inandırıcılığı ve iknayı arttırmak için sayıların kullanılması (n) sayı oyunu. Söylemlerde ait olunan grubun olumlu özelliklerinin vurgulanması (o) olumlu kendini savunma, göç ve göçmen siyaseti konusunda reaktif politikaların uygulanması noktasında kitlelerin desteğinin alınması (ö) popülizm adı altında temalaştırılmıştır.

Örneklem olarak seçilen yazılı ve görsel materyallere uygulanacak Eleştirel Söylem Analizi, makro ve mikro yapı olarak iki ana başlıkta gerçekleştirilmiştir. Makro yapı başlığı altında tematik ve şematik analize yer verilmiştir. Tematik analiz; metnin başlığı ve içeriği arasındaki uyum ve ilişkinin irdelenmesini ve öne çıkan tematik unsurların neler olduğunun saptamak amacıyla yapılmıştır. Diğer taraftan şematik analiz kapsamında metnin anlatım diline, ardalın bilgisine ve bağlama odaklanılmıştır. Mikro yapı başlığı altında ise metnin sentaktik yapısına, bölgesel uyuma, kelime seçimlerine ve retorik unsurlara bakılmıştır.

4.4. Örneklem

Araştırma kapsamında van Dijk tarafından ortaya konulan eleştirel söylem analizi modeli, Türk siyasetinde yükselişe geçen popülist üslubu ve bunun araçlarından olan göçmen-sığınmacı karşıtlığını çözümlmek için dört farklı metne uygulanacaktır. Bunlar sırasıyla Ümit Özdağ tarafından yapılan X paylaşımları, ulusa sesleniş konuşmaları; Zafer Partisi resmi parti programı ve 14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri için Zafer Partisi tarafından hazırlanan seçim beyannamesidir.

4.4.1. Zafer Partisi Resmi Parti Programı

2021 yılında Ümit Özdağ tarafından kurulan Zafer Partisi, kuruluşundan itibaren ortaya koyduğu göçmen karşıtı tutumu ve yerlici unsurlardan oluşan söylemiyle birlikte Türk siyasetine yeni bir soluk getirmiştir. Özellikle, 2011 yılında Suriye’de patlak veren iç savaş neticesinde Türkiye’ye gelen sığınmacılara karşı ortaya koyduğu karşıt söylem Zafer Partisi’ni aşırı sağ çizgiye yaklaştırmıştır. Zafer Partisi’nin göçmen karşıtı duruşu ve oluşturduğu söylemler, partinin resmi parti programına doğrudan yansımaktadır. Çalışmanın bu bölümünde Zafer Partisi’nin resmi parti programı, partinin göçmen karşıtı tutumunu ortaya çıkarmak adına eleştirel söylem analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Parti programı daha önceden van Dijk (2020: 15-100) tarafından göçmen karşıtlığı için özel olarak belirlenmiş temalar üzerinden incelenmiştir. İnceleme kapsamında resmi parti programı baştan aşağı okunarak sığınmacılara, göçmenlere, mültecilere dair açıklamaların olduğu kısımlar ayıklanmıştır. Ayıklama

sırasında parti programında yer alan içeriklere yönelik hiçbir düzenleme (yazım yanlışı düzeltme, kelime değiştirme vb.) yapılmamış, ilgili bölümler olduğu gibi alınmıştır. Ayıklama işleminin ardından ilgili ifadelerin geçtiği bölümler “*örnek analiz*” başlığı altında numaralandırılmış ve 16 farklı örnek analize ulaşılmıştır. Daha sonra van Dijk’ın eleştirel söylem analizi modeli her bir örneğe ayrı ayrı uygulanarak parti programı göçmen-sığınmacı karşıtlığı bağlamında çözümlenmiştir.

Örnek Analiz 1

“Üçüncü seçenek, Zafer Partisi, gitmezler denilen ülkemize bombalandıkları için değil gelmeleri için bombalanan ve ülkemizi örtülü bir istila ile iç savaşa sürüklemenin aracı olarak kullanılan 8 milyon sığınmacı ve kaçağın son bireyine kadar ülkesine dönmesidir. Emperyalizm 100 sene önce zırhlıları ve işgal orduları ile gelmişti. Şimdi stratejik göç mühendisliği ile gelmiştir. 100 sene sonra biz de Mustafa Kemal Atatürk’ün söylediğini söylüyoruz: “Geldikleri gibi giderler.” (Zafer Partisi Programı, 2021: 14)

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: “Vizyon”

“Vizyon” başlığı altında yer alan paragrafın anahtar kelimeleri iç savaş, sığınmacı, emperyalizm ve stratejik göç mühendisliği olmuştur. Paragrafın başlığı ile paragrafın uyumlu olduğu saptanmıştır. Parti programına göre Zafer Partisi’nin vizyonu 8 milyon sığınmacı ve kaçağın son kişiye kadar kendi ülkelerine geri gönderilmesidir. 8 milyon sığınmacı ve kaçak genel bir tabir olarak kullanılmış, herhangi bir detaya değinilmemiştir. Verilerin nereden alındığı, sığınmacı ve kaçakların hangi ülkelerden Türkiye’ye geldiği gibi bilgilere yer verilmemiştir. Paragrafın ana fikri parti vizyonu üzerinden sığınmacı ve kaçakların Türkiye için büyük bir sorun olduğu ve derhal geri gönderilmeleri gerektiğidir. Sığınmacı ve kaçakların ülke için zararlı olduğu paragrafta işlenen başlıca tema niteliğindedir. Sığınmacıların ülkeyi örtük olarak istila eden istilacılar olduğu söylenerek “olumsuz ötekini sunma” temasına başvurulmuştur. Sığınmacı sayısı ile ilgili sayısal verilerden yararlanılmış, sayının 8 milyon olduğu belirtilmiştir³⁴. Bu sayede “sayı oyunu” temasına başvurulsa da bilginin kaynağının ne olduğu belirtilmemiştir. Diğer kaynaklardan³⁵ kontrol edildiğinde parti programının oluşturulduğu sırada

---

³⁴ 2021 yılında kurulan Zafer Partisi’nin resmi parti programında Türkiye’deki toplam sığınmacı sayısının “8 milyon” olduğu bilgisi verilmiştir. Ümit Özdağ’ın 14-28 Mayıs 2023 genel seçimlerinin kampanya sürecinde yaptığı X paylaşımlarında ise bu sayı “13 milyon” olarak ifade edilmiştir.

³⁵ Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütüne göre Türkiye’de kayıtlı sığınmacı sayısı 3.9 milyondur. Bunların 3,6 milyonunu Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır (<https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar>). Zafer Partisi’nin kurulduğu yıl olan 2021 yılında geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacı sayısı Göç İdaresi Başkanlığı tarafından 3.737.369 olarak açıklanmıştır. Bu sayı 2023 yılında 3.214.780 olarak güncellenmiştir. Mayıs 2024 itibarıyla ise bu sayı 3.114.099 olarak

sığınmacı sayısının ifade edilen sayının yarısından az olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Öyle ki sığınmacıları geri göndereceğini politik bir vaat olarak sunan Memleket Partisi, sığınmacı sayısının 5 milyon olduğunu dile getirmiştir. Zafer Partisi sığınmacı sayısının 13 milyon olduğunu öne sürerek “abartma” temasına başvurmuştur. Sığınmacı sayısı olduğundan çok daha fazla olarak sunulmuş Türkiye’nin olağanüstü bir durum içerisinde olduğu algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Paragrafın sonunda geçmişten ders alınması bağlamında Birinci Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş savaşına referans verilerek “ders olarak tarih” temasından yararlanılmıştır.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Zafer Partisi’nin vizyonun ne olduğunu anlatan kısımdan alınan paragrafın anlatım dili resmi olmaktan ziyade samimidir. Partinin vizyonu açıklanırken resmi ifadelerden ziyade benzetme, karşılaştırma gibi unsurların yer aldığı metaforik ve mecazi ifadeler tercih edilmiştir. Sığınmacılara yönelik aşağılayıcı, rencide edici ve küçük düşürücü ifadelerle açıkça yer verilmemiştir. Ancak göçmen ve sığınmacıların emperyalizmin istila aracı olduğu, ülkelerine geri gönderilecekleri, geldikleri gibi gidecekleri gibi ifadelerle partinin göçmen karşıtı tavrı anlatım dili aracılığıyla açıkça ortaya konmuştur.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

15 Mart 2011 yılında Suriye’de patlak veren iç savaş sonrasında, Esad rejiminin baskı ve şiddet ortamından kaçmak isteyen Suriyeliler İran, Irak ve Türkiye gibi ülkelere sığınmacı olarak göç etmeye başlamıştır. Türkiye, 29 Nisan 2011’de Hatay Reyhanlı’da yer alan Cilvegözü sınır kapısından 252 kişilik ilk kafilenin gelmesinden günümüze kadar olan süreçte yaklaşık 3.5 milyon Suriyeli sığınmacıyla ev sahipliği yapmaktadır. Her ne kadar Suriyeliler göçmen, sığınmacı ve mülteci olarak tanımlansa da Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statüsü geçici korumadır. Ak Parti hükümetinin Suriyelilere yönelik yürüttüğü “açık kapı politikası” ve buna bağlı olarak ülkedeki Suriyeli sığınmacı sayısının günden güne artması, Suriyeli meselesinin siyasallaşmasıyla sonuçlanmıştır. Ak Parti hükümeti resmi olarak 2016 yılında açık kapı politikasından vazgeçse de kalıcı bir çözümün bulunamaması sebebiyle muhalefet partileri tarafından eleştirilmiştir. Muhalefet partilerinin Suriyeli sığınmacılara yönelik hükümet politikalarına getirdiği eleştiriler ve bozulan iktisadi yapının yol açtığı istikrarsızlık sonucunda, Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal bir tepki ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan toplumsal tepkiden hareketle, Suriyeli sığınmacı meselesini odak noktası haline getiren siyasi partiler kurulmaya başlamıştır. Örneğin

---

açıklanmıştır (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>). Mülteciler Derneği Haziran 2021’de Türkiye’deki toplam Suriyeli sığınmacı sayısını 3.684.412 olarak açıklamıştır (<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-haziran-2021>). Haziran 2023 verilerinde ise Suriyeli sığınmacı sayısının 3.351.582 olduğu bilgisine yer verilmiştir (<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>). Zafer Partisi’nin resmi parti programında (2021) ve Ümit Özdağ’ın X paylaşımlarında (2023) ise Türkiye’deki sığınmacı sayısı yukarıdaki kurumlar tarafından paylaşılan verilerin çok üstünde açıklanmıştır.

2021 yılında kurulan Memleket Partisi ve Zafer Partisi Suriyeli sığınmacı karşıtlığı üzerinden bir siyasal strateji oluşturmuş, Suriyeli sığınmacıları göndermeyi seçim vaadi olarak kullanmaya başlamıştır. Parti programı ve lider söylemleri gibi araçlarla Suriyeli sığınmacılara yönelik karşıt tutumlar daha da yoğunlaştırılmış ve karşıtlık radikal bir düzeye getirilmiştir.

Sığınmacı karşıtı partilere göre savaş ve işgal aracılığıyla Türkiye’yi ele geçiremeyen emperyalist devletler, göçü ve sığınmacıları kullanarak Türkiye’nin ulusal kimliğini ve kültürel yapısını bozmaya, ülkeyi örtük şekilde istila etmeye çalışmaktadır. Buna stratejik göç mühendisliği adını veren Zafer Partisi, emperyalist ülkelerin planlarını sığınmacıları derhal geri göndererek bozmak gerekliliğini vurgulamaktadır. Aksi takdirde yakın gelecekte Türkiye tıpkı Suriye gibi kendini bir iç savaşın içinde bulma riskiyle karşı karşıya kalacaktır. Mustafa Kemal Atatürk’ün İngilizlerin İstanbul’u işgal ettiği sırada söylediği ve tarihe geçen “geldikleri gibi giderler” sözü, Zafer Partisi tarafından sığınmacılar için kullanılmıştır. Buna göre 100 sene önce silahlı birliklerle Türkiye’yi işgal etmeye gelip başarısız olan emperyal devletler şimdi de sığınmacıları kullanarak ülkeyi istila etmeyi amaçlamaktadır. Zafer Partisi sığınmacı ve işgalcilerin aynı amaca hizmet ettiğini savunarak, örtük istila adını verdiği göçmen akınına yönelik önlem alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Parti Programının “vizyon” kısmından alınan paragraf, toplamda dört cümleden oluşmaktadır. Dört cümlelerin tamamı aktif fiil cümlesidir (*...savaşa sürüklemenin aracı olarak kullanılan 8 milyon sığınmacı ve kaçağın son bireyine kadar ülkesine dönmesidir/...Emperyalizm 100 sene önce zirhluları ve işgal orduları ile gelmişti/... Şimdi stratejik göç mühendisliği ile gelmiştir/...100 sene sonra biz de Mustafa Kemal Atatürk’ün söylediğini söylüyoruz: “Geldikleri gibi giderler”). Paragrafı oluşturan birinci cümle diğer cümlelere oranla daha uzunken, sonraki cümleler nispeten kısadır. Genel olarak cümleler ve paragraf açık ve anlaşılırdır.*

2) Bölgesel Uyum

Paragraf, parti programının vizyon bölümünden alındığı için ardışık cümleler arasında nedensellik bağının ortaya çıkması güçleşmektedir. Vizyon bölümü genel olarak partinin amaç ve hedeflerini ortaya koyan ifadelerden oluştuğu için neden-sonuç ilişkisiyle yüklü cümleler mevcut değildir. İşlevsel ilişki bakımından paragrafa bakıldığında ise genel olarak konu bütünlüğünden bahsetmek mümkündür. Göç ve emperyalizm arasında, Suriye’den gelen göçmenler üzerinden ilişki kurulmuş ve paragrafın fonksiyonu bu ilişki üzerinden inşa edilmeye çalışılmıştır. Buna göre mültecilerin Türkiye’ye akın etme nedeni emperyalizmin birtakım çıkarlarını gerçekleştirmek ve onları korumaktır. “Sığınmacı”, “kaçak”,

“emperyalizm”, “stratejik göç mühendisliği” gibi kelimeler paragraf içinde kullanılarak mültecilerin asıl amacının emperyalizme hizmet etmek amacıyla ülkeyi istila ve işgal etmek olduğu vurgulanmaktadır. Ancak genel olarak kullanılan kavramlara sonraki kısımlarda referans verilmeyerek referans ilişkisi zayıflatılmıştır. Bu durumun istisnası ise emperyalizm ve “geldikleri gibi giderler” cümlesinin ardışık olarak kullanılmasıdır. Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulan bu cümle, mültecileri ve onlar aracılığıyla çıkarlarını düşünen emperyal aktörler için son kısımda yeniden kullanılmıştır.

3) Kelime Seçimleri

Paragrafın en başında Zafer Partisi “üçüncü seçenek” olarak nitelendirilmiş ve böylece Zafer Partisi’nin ana akım siyasi partilere karşı yeni bir alternatif olduğunun altı çizilmiştir. “İstila ve iç savaş” kavramları kullanılarak Suriyeli göçmenlere yönelik “tehdit” algısı vurgulanmıştır. Eğer gerekli önlemler alınmazsa Türkiye’nin göçmenler tarafından istila edileceği daha sonra ise ülkenin Suriye gibi iç savaşa sürüklenme riski gündeme getirilmiştir. Emperyalizm, Birinci Dünya Savaşı ve en önemlisi Kurtuluş Savaşı ima edilerek, yapılan silahlı mücadele gündeme getirilmiştir. Suriyeli göçmenlerin başlattığı istila ve sığınmacı sorunu, milli egemenliğe ve ülkenin bağımsızlığına yönelik önemli bir tehdit olarak sunulmuştur. Bunu güçlendirmek içinse tarihsel örnekler kullanılmıştır. Buna göre 100 sene önce nasıl milli egemenlik ve ülke bağımsızlığı emperyal güçler tarafından tehdit edildiyse şimdi de aynı emperyal güçler “stratejik göç mühendisliği” aracılığıyla aynı amacı gerçekleştirmeye çalışmaktadır mesajı verilmektedir. Stratejik göç mühendisliği kavramı kullanarak, bu sürecin planlı ve kasıtlı bir biçimde emperyalizm tarafından oluşturulduğu vurgulanmıştır. “Stratejik” ve “mühendislik” kelimeleri planlı sürecin altını çizmek için metinde tercih edilmiştir. İstila kavramının “örtülü” sıfatı ile kullanılması ise bu sürecin ve sürecin beraberinde getirdiği tehlikelerin ilk bakışta fark edilmesinin oldukça zor oluşunu vurgulamaktadır. Paragrafın sonunda M. Kemal Atatürk’ten alıntı yaparak soruna ve çözümün aciliyetine dikkat çekilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk’ün İstanbul’u işgal etmek üzere gelen İngiliz askerlerine yönelik söylediği “geldikleri gibi giderler” sözü tarihsel bir olaya referans vererek kullanılmıştır. Böylece Suriyeli sığınmacılar ve İngiliz askerleri, istilacı ve işgalci oldukları gerekçesiyle eşdeğer tutulmuştur. Zafer Partisi de tıpkı Mustafa Kemal Atatürk’ün dediği gibi “geldikleri gibi giderler” diyerek kendini kurtarıcı konumuna yerleştirmiştir.

4) Retorik

Paragrafta sığınmacı ve kaçak sayısına ilişkin sayısının 8 milyon olduğu bilgisi verilerek sayısal verilerden yararlanılmış ve böylece metnin inandırıcılığı artırılmaya çalışılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün bir sözüne atıfta bulunularak partinin göç politikası ve sığınmacılarla ilgili hedefler konusunda ortaya konan tavır daha da netleştirilmiştir.

Örnek Analiz 2

“Ülkemiz için büyük bir demografik tehdit olan 8 milyona yakın insan Türkiye’ye akmış ve Türk Milleti üzerinde 10 milyarlarca dolarlık yük oluşmasına yol açmıştır. Demografik ve ekonomik tehdit apaçık ortada iken, hükümet, koruma altındaki insanların vatanlarına dönebilmesi yolunda adım atmadığı gibi bilerek ve isteyerek ülkedeki demografik yapının değişmesi için elinden geleni yapmıştır, yapmaya devam etmektedir” (Zafer Partisi Programı, 2021: 26)

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Türkiye’nin Mevcut Durumu

Türkiye’nin mevcut durumu başlığı paragrafta anlatılanları özetler niteliktedir. Parçada anlatılanlar ve başlık genel olarak uyumludur. Mevcut hükümetin sığınmacı kabulü yanlısı politikalar ortaya koyması eleştirilmiş ve sığınmacıların iktisadi açıdan Türkiye için zararlı olduğu yeniden vurgulanmıştır. Sığınmacılar için yapılan sosyal yardımların finansmanında harcanan paraların ülke ekonomisi için büyük bir külfet yarattığı vurgulanmış ve sığınmacı karşıtlığında en başta işlenen temalardan olan “yük” temasına bu paragrafta da yer verilmiştir. Sığınmacıların iktisadi olarak yük oluşturmasına rağmen mevcut hükümetin bilinçli şekilde sığınmacı akınına önlem almadığı ve ülkenin demografik yapısının yerli halk aleyhine değişmesine izin verdiği vurgulanmıştır. Dahası ulusal hükümet Türkiye’nin demografik yapısının değişmesini teşvik etmekle suçlanmıştır.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Türkiye’nin mevcut durumunun anlatıldığı bölümden alınan paragrafın anlatım diline bakıldığında, çoğunlukla olumsuz ifadelerin resmi bir üslupla kullanıldığı görülmektedir. Paragrafın tamamında durum tanımlaması yapıldığı için yorumlara ve öznel ifadelere çokça yer verilmiştir. Göç ve göçmenlere yönelik rahatsız edici, hakaret içeren, rencide edici bir ifadeye ya da yoruma açıkça yer verilmemiştir. Ancak sığınmacılar için harcanan paralar ve sığınmacıların neden olduğu iktisadi sorunlara gündeme getirilerek göçmen karşıtlığı anlatım diline yansımıştır. Mevcut hükümetin, göçmenlerin geri gönderilmesine ilişkin adımları bilerek atmadığı ya da geciktirdiği ima edilmiş, dolayısıyla anlatım dili aracılığıyla hükümetin suçlu olduğu vurgulanmıştır.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Sığınmacı karşıtı söylemi oluşturan unsurların en başında, sığınmacılar için yapılan sosyal harcamaların ülkenin mali durumunu kötüleştirdiği ve iktisadi sorunlara yol açtığı fikri gelmektedir. Türkiye en fazla

sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke olarak, büyük bir iktisadi külfetin altına girmiştir. Suriyeli sığınmacılara yapılan sosyal harcamalar, kamu bütçesinde açıkların meydana gelmesine yol açmış, bu durum halkın yüksek oranda vergilendirilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu durum Suriyelilere yönelik toplumsal tepkinin çıkış noktalarından birisini teşkil ederken, göçmen karşıtı partilerin de söylemlerinde en sık kullandıkları temalardan birisini oluşturmuştur. Yük teması olarak kavramsallaştırılan bu tutum, Sığınmacıların hükümet ve dolayısıyla yerli vatandaşlar için iktisadi külfet yarattığının altını çizmektedir. Göçmen karşıtı partiler yer yer refah şovenizmi ile birleştirdikleri yük temasını kullanarak, göçmen karşıtı tutum ve söylemlerini meşru bir zemine oturtmayı amaçlamaktadır. Onlara göre Suriyeli mülteciler kamu mal ve hizmetlerinden yararlanmaları, üretilen iktisadi refaha ortak olmaları yetmiyormuş gibi bir de yapılan sosyal harcamalar dolayısıyla hükümetin ve Türk vatandaşların omuzlarına iktisadi yük olarak binmektedir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda göçmen karşıtı partiler, iktisadi durumun kötüye gitmesinde hükümetle birlikte sığınmacıları suçlama eğilimi göstermektedir.

Göçmen karşıtı partilerin hükümeti suçladıkları bir diğer konu ise ülkenin demografik yapısının değişmesidir. Buna göre hükümet sığınmacılara yönelik uzunca süre uyguladığı açık kapı politikası aracılığıyla Türkiye'nin demografik yapısının bozulmasına yol açmıştır. Zafer Partisi, hükümetin Türkiye'nin demografik yapısını değiştirmek için bilinçli olarak böyle politika takip ettiğini vurgulamıştır. Kurucu etnik unsurun Türklere³⁶ olduğu Türkiye'nin demografik yapısı, bu denli çok sığınmacı kabul edilerek değiştirilmek istenmektedir. Zafer Partisi bu iddiasıyla birlikte hükümetin Türkiye'yi istila etmek ve parçalamak isteyen emperyalist ülkelerle iş birliği içinde olduğunu ima etmektedir. Buna göre hükümet demografik yapıyı değiştirmek suretiyle Türkleri baskın etnik unsur olmaktan çıkarıp, ülkeyi kozmopolit bir halklar karmaşası haline getirmeyi amaçlamaktadır. Demografik yapı değiştirilerek Türkiye iç savaşa sürüklenmeye, parçalanmaya ve istila edilmeye açık hale getirilmeye çalışılmaktadır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Türkiye'nin mevcut durumu başlığı altında yer alan ifadelerden oluşan paragraf iki ana cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin her ikisi de aktif fiil cümleleridir (... *Türk Milleti üzerinde 10 milyarlarca dolarlık yük oluşmasına yol açmıştır/... ülkedeki demografik yapının değişmesi için elinden geleni yapmıştır, yapmaya devam etmektedir*). Her iki cümle de açık ve anlaşılır ifadelerden oluşurken, ikinci

---

³⁶ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 66.maddesinde Türk; "Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür. Türk babanın ya da Türk ananın çocuğu Türk'tür" şeklinde tanımlanmıştır.

cümle birinci cümleye göre daha uzun ve karmaşık bir yapıya sahiptir. İkinci cümle daha çok yorum bildiren ifadelerden oluşmaktadır.

2) Bölgesel Uyum

Paragraf nedensellik ilişkisi bağlamında incelendiğinde, cümleler arasında herhangi bir devamlılık ya da neden-sonuç ilişkisinin olmadığı görülmektedir. Ancak birinci cümle kendi içinde neden-sonuç ilişkisine sahip olması dolayısıyla, nedensellik ilişkisinin bütüncül bir biçimde olmasa da parçalar özelinde kurulduğu ortadadır. Birinci cümlede sekiz milyona yakın insanın Türkiye'ye göç etmesinin Türkiye milleti üzerinde 10 milyarlarca dolarlık iktisadi külfet yarattığı vurgulanmıştır. Bu cümleyle birlikte mülteciler ve iktisadi külfet arasında nedensellik bağı kurulmuştur. Paragraf işlevsel ilişki bağlamında ele alındığında ise cümleler arasında işlevsel bir ilişkinin bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Önceki cümlelerde yer alan genel ifadelerin ne anlama geldiği, detaylarının neler olduğuna sonraki cümlelerde yer verilmemiştir. Örneğin mültecilerin yol açtığı iktisadi külfetle ilgili herhangi bir detay belirtilmemiş, sayısal verilerden yararlanılmamıştır. Paragraf referans ilişkisi bakımından değerlendirildiğinde kullanılan kavramların daha sonraki cümlelerde açıklanmadığı, örneklendirilmediği görülmektedir.

3) Kelime Seçimi

Sayısı 8 milyon olarak belirtilen göçmenler, “demografik tehdit” olarak nitelenmiş ve göçmenlerin Türkiye için bir tehdit unsuru olduğu yine vurgulanmıştır. Tehdit algısına ek olarak, sığınmacıların Türk milleti üzerinde iktisadi bir yük olduğu vurgulanmıştır. Yük kelimesi bilinçli olarak seçilerek, sığınmacılar için hükümet tarafından harcanan paralar birer külfet olarak yansıtılmıştır. Yük, göçmenlere yönelik ideolojik çözümlerinde en çok karşılaşılan temalardan birisi olarak burada da kullanılmıştır. “Vatan” kelimesi mültecilerin dönecekleri yeri niteleyecek şekilde kullanılmıştır. Kutsal olarak değerlendirilen bir kavramın, göçmenlerin geldiği ve iç savaşın, yoksulluğun, iktisadi krizlerin, istikrarsızlığın olduğu ülkelerin adı yerine kullanılması göçmenlerin ülkelerindeki gayri-insani şartların gizlenerek ülkelerine dönüşlerini meşrulaştırmaktadır. Ayrıca vatan kelimesi kullanılarak, vatan olarak nitelendirilen yerin kutsal ve bırakıp terkedilemeyecek bir yer olduğu, korunması gerektiği mesajı verilmektedir.

4) Retorik

Retorik bağlamında paragrafta sayısal verilerden yararlanılmıştır. Sığınmacı sayısına ilişkin “8 milyon” insanın Türkiye'ye aktığı vurgulanmış, bu insanların net olmasa da “10 milyarlarca dolarlık” ekonomik

külfet yarattığının altı çizilmiştir. Böylece sayısal verilerden yararlanarak metin içinde yer verilen yargıların daha inandırıcı hale gelmesi hedeflenmiştir. Retorik kapsamında herhangi bir görsel unsura, uzman görüşüne ya da resmi açıklamaya yer verilmemiştir.

Örnek Analiz 3

“Türkiye, dünyanın en fazla sığınmacısının yaşadığı ülke olarak, bunun ekonomik ağırlığı yanında demografik yapısını ve Türk kimliğini kaybetmektedir. Türk kentleri örtülü bir istila ile karşı karşıyadır ve kalışları 10 yıla yaklaşmış, sığınmacıların nüfus artışının tabii nüfus artışından 5 kat fazla olduğu dikkate alındığında 25 yıl sonraki nüfus dengesi sığınmacıların lehine Türk Milletinin aleyhine bozulacaktır. Ülkemiz hızla bir iç savaşa sürüklenmektedir” (Zafer Partisi Programı, 2021: 31)

A) Makro Analiz

1) Tematik Analiz

Başlık: Sığınmacılar ve Kaçaklar Krizi

“Sığınmacılar ve kaçaklar krizi” başlığı, paragrafta anlatılanlarla uyumludur. Genel manada paragrafın başlığı, paragrafta bahsedilen meseleleri kapsamakta ve özetlemektedir. Türkiye’nin dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke olduğu ve bunun Türkiye için ekonomik bir ağırlık olduğu vurgulanarak gelenekselleşmiş “yük” teması tekrardan işlenmiştir. Yük temasının yanında sığınmacıların ülkeyi yakın gelecekte demografik bir krizin içine sokacağı da vurgulanmış ve “karşı gerçeklik” temasına yer verilmiştir.. Biz-onlar antagonizması işlenerek sığınmacıların 25 yıl içinde nüfusun çoğunluğunu oluşturacağı iddia edilmiştir. Bu durumun ülkeyi kaçınılmaz olarak bir iç savaşın içine sokacağı vurgulanmış ve sığınmacılar yönelik tehdit ve tehlike algısı pekiştirilmiştir. Nüfus yapısı üzerinden Türkler ve sığınmacılar arasında ayrıma gidilmesi bu paragrafta “kutuplaştırma” temasının da işlendiğini göstermektedir. Nüfus artışının sığınmacılarda yerli halktan 5 kat fazla olduğu bilgisinden hareketle 25 yıl içinde olacıklara dair tahminde bulunulmuş ve “varsayım” teması kullanılmıştır. Sığınmacıların ülkeyi istila ettiği öne sürülerek “abartma” ve “metafor” temalarından da yararlanılmıştır.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Sığınmacılar ve kaçaklar krizi başlığı altında yer alan bölümden alınan paragrafın anlatım diline bakıldığında, sığınmacı ve kaçaklara yönelik olumsuz ve suçlayıcı bir üslubun benimsendiği görülmektedir. Sığınmacıların Türk kentlerini örtülü olarak istila ettiği, yakın gelecekte nüfusun

çoğunluğunun sığınmacılardan oluşacağı gibi ifadeler bu suçlayıcı üslubun dışavurumlarıdır. Paragrafın tamamında sığınmacı ve kaçaklara yönelik durum tanımlamaları yapılmıştır. Durum tanımlamaları yapılırken sığınmacı ve kaçaklara yönelik reaktif tutumlar yorumlar aracılığıyla açığa çıkartılmıştır. Paragraf genelinde oldukça açık ve anlaşılır bir anlatım dili ve resmi bir üslup benimsenmiş, mecazi ifadelerden uzak durulmuş, metaforlara yer verilmemiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Sığınmacıların sayısal olarak en yoğun olduğu kent İstanbul olsa da Türkiye'nin diğer kentleri de sığınmacılara ev sahipliği yapmaktadır. İstanbul ile birlikte Ankara, İzmir, Bursa, Adana ve Antalya gibi büyük şehirler sığınmacıların yoğun olarak ikamet ettikleri illerin başında gelmektedir. Büyük kentlerin yanında Suriye'ye yakın olan ve geçiş güzergahı sayılabilecek Hatay, Kilis, Gaziantep ve Kahramanmaraş gibi şehirler de sığınmacı sayısının yüksek olduğu yerlerdir. 31 Ocak 2024 tarihi itibarıyla sayı olarak en çok Suriyeli sığınmacı barındıran şehirlere bakıldığında 530 bin 170 kişi ile İstanbul birinci sırada, 427 bin 563 kişi ile Gaziantep ikinci sırada, 291 bin 81 kişi ile Şanlıurfa üçüncü sırada yer almaktadır (mülteciler.org.tr, 2024). Suriyeli sığınmacıların oran olarak en yoğun olduğu ilk iki şehir ise Kilis ve Gaziantep'tir. Kilis'teki Suriyeli sığınmacı oranı yüzde 31,4 olarak hesaplanmıştır. Gaziantep ise yüzde 16,5'lik bir Suriyeli sığınmacı oranına sahiptir (mülteciler.org.tr, 2024). Bu açıdan bakıldığında sığınmacıların ülke geneline heterojen bir biçimde dağıldığını söylemek mümkündür. Zafer Partisi sığınmacıların ülkeye heterojen bir şekilde dağılmasının, demografik yapının değişmesini kolaylaştırdığı görüşünü savunmaktadır. Ülke geneline dağılan sığınmacılar, demografik değişimin yanında bir dizi sosyal, iktisadi ve kültürel soruna da yol açmaktadır. Entegrasyon, mekânsal ayrışma, işgücü piyasasında düşüş ve işsizlik ortaya çıkan sorunların başında gelmektedir. Sığınmacıların nüfus artış hızının Türk vatandaşlardan fazla olduğunu savunan Zafer Partisi, sığınmacıların git gide ülkede kalıcı hale geldiğini vurgulamaktadır. Bu durumun demografik değişim açısından Suriyeli sığınmacılar lehine olduğu aktarılmıştır. Yapılan tahminlere çeyrek asırlık bir zaman diliminde sığınmacılar nüfus çoğunluğunu ele geçirecektir. Türklerin aleyhine olan demografik değişim ülkede bir iç savaşın patlak vermesine yol açacaktır.

B) Mikro Analiz

1) Sentaktik Çözümleme

“Sığınmacılar ve Kaçaklar Krizi” başlığı altında yer alan ifadelerden oluşan paragraf toplamda 3 temel cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin tamamı aktif yapıdaki fiil cümleleridir (... *demografik yapısını ve Türk kimliğini kaybetmektedir/...25 yıl sonraki nüfus dengesi sığınmacıların lehine Türk Milletinin aleyhine bozulacaktır/...Ülkemiz hızla bir iç savaşa sürüklenmektedir*). Birinci ve üçüncü cümleler oldukça kısayken, paragrafın merkezindeki ikinci cümle oldukça uzundur. Niteliksel olarak bakıldığında

ise cümlelerin oldukça açık ve anlaşılır olduğu görülmektedir. Cümlelerde yorum bildiren ifadelere sıklıkla başvurulmuştur.

2) Bölgesel Uyum

Paragrafı oluşturan cümleler arasında nedensellik ilişkisinin kurulduğu görülmektedir. Türkiye'nin en fazla sığınmacının yaşadığı ülke olması ile ülkenin demografik yapısının ve Türk kimliğinin kaybolması arasında neden-sonuç ilişkisi kurulmuştur. Aynı zamanda ülkeye gelen mültecilerin örtük bir istilaya neden olduğu da vurgulanmıştır. Cümleler arasında oluşturulan bağlantı sonraki cümleleri gerekçelendirmektedir. Cümlelerin yüklü olduğu yargılar arasında uyumun ve neden-sonuç ilişkisinin olması nedensellik bağlarını güçlendirmektedir. Ardışık cümlelerin birbiriyle bağlantılı olması işlevsel ilişkinin sağlanmasıyla sonuçlanmıştır. Paragraf genelinde işlevsel ilişkinin kurulması sonucunda konu bütünlüğü sağlanmıştır. Referans ilişkisi bağlamında paragrafa bakıldığında “istila”, “iç savaş” gibi kavramlara yer verilmesi, mültecilerin birer tehdit unsuru olarak sunulduğunu ortaya koymaktadır. Paragrafın son bölümünde yer alan “... sığınmacılar lehine... Türk milleti aleyhine... ifadeleri, yine yerli halk ile mülteciler arasında antagonist bir ilişkinin olduğunu çağrıştırmaktadır. “Ülkemiz hızla iç savaşa sürükleniyor” ifadesi ise Suriye’de 2011’den itibaren devam eden iç savaşın bir benzerinin Türkiye’de de meydana gelme riskine referans vermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde paragrafın bütününde ve cümleler arasında referans ilişkisinin kurulduğu görülmektedir.

3) Kelime Seçimi

“Ekonomik ağırlık” tamlaması, sığınmacılar için harcanan paraların büyük bir iktisadi külfet yarattığını vurgulayacak şekilde kullanılarak tekrar edilmiştir. Göçmenlerin milli ekonomik için yük olduğu teması bir kez daha vurgulanmıştır. “Örtülü istila” ifadesi tekrar kullanılarak, sığınmacıların asıl amaçlarının Türkiye için önemli bir toplumsal tehdit olduğu fikri pekiştirilmiştir. İstilanın örtülü olarak tarif edilmesi ise sığınmacıların temel amacının gizli olduğu ve zaman içinde yerli halka fark ettirmeden bu amaca ulaşacaklarını anlatmak içindir.

4) Retorik

Türkiye'nin dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke olduğu bilgisi herhangi bir kaynak referans göstermeden verilmiştir. Sığınmacıların Türkiye’deki kalış süresiyle ilgili yine herhangi bir kaynak referans gösterilmeden bilgi paylaşılmış ve Suriyeli sığınmacılar kastedilerek “kalışlarının 10 yıla yaklaşmış” olduğu ifade edilmiştir. Sığınmacıların nüfus artışının doğal nüfus artışında 5 kat fazla olduğu bilgisi ve yaklaşık 25 yıl içinde nüfus dengesinin sığınmacılar lehine değişeceği öngörüsü metin içinde paylaşılmıştır. Sayısal verilerden yararlanarak anlam güçlendirilmeye ve ifade edilen yargıların inandırıcılığı arttırılmaya çalışılmıştır,

Örnek Analiz 4

“Zafer Partisi, Türk gençliğini anayurdunda kiracı olmak durumundan çıkaracaktır” (Zafer Partisi Programı, 2021: 39)

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Gençlik Gelecektir

“Gençlik gelecektir” başlığı altında olan bir paragraftan alınan kesitte anlatılanlar, başlıktaki bahsi geçen gençlikle ilgilidir. Türk gençliğinin anayurdunda kiracı olduğu vurgulanarak, “metafor” ve “dramatikleştirme” teması kullanılmıştır. Türk gençliğinin anayurdunda kiracı olduğu örtülü olarak yabancı unsurların (sığınmacılar) ev sahibi olduğunu belirtmektedir. Kiracı ve ev sahibi metaforu üzerinden Türkler ve yabancılar arasında zıtlık oluşturularak “kutuplaşma” ve “karşılaştırma” temaları yinelenmiştir.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Parti programının gençlik gelecektir başlıklı kısmından alınan cümlelerin anlatım dili oldukça mecazi ve soyuttur. Parti programı metninden alınsa da kullanılan dilin resmi olmaktan ziyade samimi olduğu görülmektedir. Göçmenlere ve sığınmacılara yönelik herhangi bir aşağılayıcı, küçük düşürücü ya da rahatsız edici bir ifade kullanılmamıştır. Herhangi bir durum tanımlaması yapılmadığı için göçmenlere ve sığınmacılara ilişkin değer yargısında bulunulmamıştır.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Anayurt söylemi ve genel olarak anayurt siyaseti popülist siyaset anlayışını benimsemiş aktörler tarafından sıklıkla tercih edilen bir stratejidir. Ana hatlarıyla biz ve onlar ayrımına dayanan anayurt siyaseti, yerli halkın (biz) karşısına sığınmacılar, mülteciler, göçmenler gibi yabancıları (onlar) koymaktadır. Türkiye özellikle Suriye iç savaşının patlak vermesini takiben başlayan sığınmacı akını sonrasında anayurt siyasetinin icra edilebilmesi için uygun bir siyasal atmosfere kavuşmuştur. Başta Suriyeli sığınmacılar olmak üzere ülkeye gelen yabancılar, anayurt siyasetinin “onlar” tarafını oluşturmuş, yerli unsurları öne çıkaracak ve yabancılar üzerinden reaktif bir siyasal strateji geliştirecek aktörlere fırsat vermiştir. Anayurt siyasetini benimsemiş ve yerlici unsurlara sahip siyasal oluşumlar, sığınmacıları Türkiye (anayurt) için tehlikeli ve riskli atfetmiştir. Zafer Partisi, anayurt siyasetini

benimseyen bir siyasi oluşum olarak hükümetin sığınmacı yanlısı politikalarını eleştirmiş, yerli unsurlara öncelik verilmesi gerektiğini gündeme getirmiştir. Ona göre hükümet yerli halk, milli kültür, milli ekonomi için zararlı olabilecek yabancı unsurları (sığınmacılar) önceleyerek anayurt siyasetinin aksine hareket etmekte ve milli çıkarları yok saymaktadır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

“Gençlik gelecektir” başlığı altında yer alan cümle, dokuz kelimelik aktif bir fiil cümlesinden (*Zafer Partisi, Türk gençliğini anayurdunda kiracı olmak durumundan çıkaracaktır*) meydana gelmektedir. Cümle oldukça açık ve anlaşılırdır.

2) Bölgesel Uyum

Slogan cümleden oluşan söylemde doğrudan bir nedensel ilişkinin olmadığı görünmektedir. Cümle çok kısa olduğu için işlevsel bir ilişkiden bahsetmek de mümkün değildir. Referans ilişkisi bağlamından cümleye bakıldığında ise ”anayurt” siyasetine açık bir gönderme olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada Türk gençliğinin, mülteci akınları yüzünden yaşadığı mağduriyetler “kiracı” metaforuyla açıklanmıştır. Mülteciler ve yerli arasında gençlik üzerinden biz-onlar ikiliği oluşturulmuştur.

3) Kelime Seçimi

Suriyeli göçmenlerin Türkiye’ye akın etmesi sonucunda anayurdun asıl sahipleri olan Türk gençliğinin, sığınmacılar karşısında dezavantajlı konuma gelmesi “kiracı” ifadesiyle vurgulanmıştır. Sığınmacılar, sığındıkları ülkede misafir statüsünden ev sahipliği statüsüne geçerken, Türkler ev sahibi oldukları anayurtlarında kiracı statüsüne gerilemiştir. Kiracı metaforuyla hükümetin sığınmacılara yönelik politikaları eleştirilmiş, Türk gençliğinin kendi ülkesinde sığınmacılardan daha kötü şartlarda yaşadığının altı çizilmiştir. Sığınmacıların birincil konumda bulunduğu, Türk gençliğinin ise ikincil bir konuma itildiği ve Zafer Partisi’nin Türk gençliğinin kurtarıcısı olduğu fikri “kiracı” kelimesiyle işlenmiştir.

4) Retorik

Bu cümlede anlamı güçlendirecek ve inandırıcılığı arttıracak herhangi bir retorik öğeye yer verilmemiştir. Fotoğraf, resim, tablo, video, sayısal veri, uzman görüşü, resmi açıklama vb. gibi unsurlar cümle kurgusunda tercih edilmemiştir.

Örnek Analiz 5

“Gençlerimize ülkemizdeki sığınmacıların değil, Türk vatandaşlarının tamamen karşılıksız öğrenim kredisi aldığı bir gelecek için söz veriyoruz. Bu yüzden öğrenim kredi borçlarının tamamını sıfırlayacağımıza söz veriyoruz” (Zafer Partisi Programı, 2021: 41).

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Gençlik Gelecektir

“Gençlik gelecektir” başlığı altında yer alan paragrafta anlatılanlar başlık ile uyum göstermektedir. Gençliğin sorunlarına değinilmesi başlık ve paragraf arasındaki uyumu sağlayan başlıca faktördür. Sığınmacılar ve Türk vatandaşları arasında karşıtlık kurulması, makro bir strateji olarak bu paragrafta da kullanılmıştır. Sığınmacıların karşılıksız öğrenim kredisi aldığından bahsedilerek “genelleme” yapılmıştır. Sığınmacılar ve Türk vatandaşları arasında kurulan karşıtlık “kutuplaştırma” ve “karşılaştırma” temalarının kullanılması anlamına gelmektedir. Sığınmacıların tamamen karşılıksız öğrenim kredisi aldığı detayı verilerek, dolaylı yoldan sığınmacılara yönelik “yük” temasına başvurulmuştur.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Gençlik gelecektir başlıklı bölümden alınan paragrafın anlatım dili diğer paragraflara kıyasla daha samimi ve resmiyetten uzaktır. Gençlere yönelik vaatleri içeren paragrafta kışkırtıcı, rahatsız edici ifadeler yer verilmemiş; Türk gençliğini önceleyecek adımların atılacağı belirtilmiştir. Herhangi bir durum tanımlaması yapılmamış, sadece gelecekte atılacak politika adımlarıyla ilgili bilgiler verilmiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Popülist aktörler tarafından sıklıkla kullanılan “biz-onlar” antagonizması, Zafer Partisi’nin kullandığı temel stratejilerin başında gelmektedir. Türkiye özelinde sığınmacılar ve yerli halkın iki kutba itildiği siyasal stratejide, hükümetin yerli halkı öncelemek yerine sığınmacılara yaptığı sosyal yardımlar Zafer Partisi tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Gençler üzerinden söylem üreten Zafer Partisi, Türkiye’de devlet tarafından üniversite öğrencilerine verilen öğrenim kredisi üzerinden hükümeti sığınmacılara geri ödemesiz öğrenim kredisi verdiği iddiasıyla eleştirmiştir. Bu eleştiriyi yaparken, sığınmacılara karşı tepki ortaya koyan Zafer Partisi, Türk öğrencilerin kamu kaynaklarının kullanımı noktasında öncelikli olması gerektiğini ve kendilerinin bunu yapacağını vurgulamıştır. Böylece refah şovenizmi ve yerlililiği bir araya getirmiş, siyasal stratejisini bu iki tema üzerinden oluşturmuştur. Zafer Partisi’nin refah

şovenizmini ve yerlililiği siyasal stratejisinin unsurları olarak kullanması ve bunları seçim vaatlerine (“...öğrenim kredi borçlarının tamamını sıfırlayacağımıza söz veriyoruz”) yansıtması popülist bir siyasal strateji benimsediğini işaret etmektedir. 2021 yılında oluşturulan parti politikasında, o tarihlerde ülke gündemini meşgul eden başlıca meselelerden olan öğrenim kredi borçlarının sıfırlanıp sıfırlanmayacağına yönelik belirlenen politika anlayışı Zafer Partisi’nin popülist üslubunu yansıtmaktadır. Sığınmacılara geri ödemesiz olarak verildiği iddia edilen öğrenim kredisini keseceğini, Türk öğrenciler için öğrenim kredisini geri ödemesiz hale getireceğini, Türk öğrencilerin mevcut öğrenim kredisi borçlarını sileceğini resmi parti programı üzerinden duyuran Zafer Partisi, sığınmacılar ve Türk öğrenciler üzerinden ayrıma giderek “biz-onlar” antagonizmasına bağlı siyasal stratejisini popülist bir üslup benimseyerek ortaya koymuştur.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

“Gençlik gelecektir” başlığı altında yer alan ifadelerden oluşan paragraf toplamda 2 temel cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin ikisi de aktif yapıdaki düz fiil cümleleridir (...*Türk vatandaşlarının tamamen karşılıksız öğrenim kredisi aldığı bir gelecek için söz veriyoruz/... öğrenim kredi borçlarının tamamını sıfırlayacağımıza söz veriyoruz*). Her iki cümle de benzer uzunlukta olup aynı yüklemle sahiptir. Niteliksel olarak bakıldığında ise cümlelerin oldukça açık ve anlaşılır olduğu görülmektedir. Cümlelerde yorum bildiren ifadelerle sıklıkla başvurulmuştur.

2) Bölgesel Uyum

Nedensellik ilişkisi kapsamında paragrafa bakıldığında cümle içinde olmasa da cümleler arasında neden sonuç ilişkisinin kurulduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında birinci, ikinci cümledeki edimin “neden” kısmını oluşturmaktadır. İkinci cümle ise birinci cümledeki ifadelerin sonuç kısmını oluşturmaktadır (*Gençlerimize ülkemizdeki sığınmacıların değil, Türk vatandaşlarının tamamen karşılıksız öğrenim kredisi aldığı bir gelecek için söz veriyoruz. Bu yüzden öğrenim kredi borçlarının tamamını sıfırlayacağımıza söz veriyoruz*). Birinci cümlede bahsi geçen “Türk vatandaşların karşılıksız öğrenim kredisi alacağı gelecek” ifadesi, ikinci cümlede “kredi borçlarının tümünün sıfırlanacağı” sözüyle desteklenmiş ve detaylandırılmıştır. Böylece birinci cümledeki genel ifadenin nasıl hayata geçirileceğiyle ilgili detaylandırıcı bir ifade kullanılarak paragraf içinde işlevsel ilişki kurulmuştur. Birinci cümledeki “öğrenim kredisi” kavramına ikinci cümlede atıf verilerek referans ilişkisinin kurulması sağlanmıştır.

3) Kelime Seçimi

“Gençlik gelecektir” başlıklı bölümden alınan paragrafta, metne yeni anlam kazandıracak, ima yoluyla yeni anlamlar üretecek, örtük şekilde belirli mesajlar verecek herhangi bir özel kelime kullanılmamıştır.

4) Retorik

Bu cümlede anlamı güçlendirecek ve inandırıcılığı arttıracak herhangi bir retorik öğeye yer verilmemiştir. Fotoğraf, resim, tablo, video, sayısal veri gibi unsurlar cümle kurgusunda tercih edilmemiştir.

Örnek Analiz 6

“Yaşanan ekonomik sorunlar ve geçici koruma statüsündekilere yapılan sosyal yardımlar, Türk vatandaşlarına yapılan yardımları önemli ölçüde azaltmıştır. Bu durum hem gelir dağılımındaki adaletsizliğin hem de yoksulluğun hızla artmasına neden olmuştur. Kamu bütçesinde yer alan sosyal transferlerin adaletsiz dağılımı ortadan kaldırılacaktır. Geçici Koruma Statüsündekilere yapılan sosyal yardımlar için iç ve dış borçlanmaya gidilmeyecektir” (Zafer Partisi Programı, 2021: 80)

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Türk İnsanı Önceleyen Devlet

“Türk insanını önceleyen devlet” başlığı altında paragrafta ifade edilenler dolaylı yoldan başlık ile uyumludur. Paragraf genelinde Türk vatandaşlarına nasıl öncelik verileceği değil, yabancı unsurların (mülteciler, sığınmacılar) nasıl ikinci plana atılacağına dair açıklamalar yapılmaktadır. Bu yönüyle reaktif unsurların çoğunlukta olduğu bir paragraf yapılandırılmasına gidilmiştir. Sığınmacılara yapılan sosyal yardımların Türk vatandaşlara yapılacak yardımları sınırlandırdığı savunulmuş ve biz-onlar antagonizmasına yer verilmiştir. Sığınmacılara yapılan sosyal yardımların gelir dağılımında adaletsizliğin ve yoksulluğun artmasına sebep olduğu söylenerek “yük” teması tekrar edilmiştir. Sığınmacılara yapılan yardımların neden olduğu sorunlara vurgu yapılarak dolaylı yoldan “olumsuz ötekini sunma” teması işlenmiştir. Sosyal yardımlar aracılığıyla Türk vatandaşlar ve yabancılar arasında kurulan karşıtlık “kutuplaştırma” ve “karşılaştırma” temasını açığa çıkarmıştır.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Türk insanını önceleyen devlet başlığı adı altında oluşturulan parti programı bölümünden alınan paragrafın anlatım diline bakıldığında, resmi bir üslubun varlığı dikkat çekmektedir. Paragrafın ilk

bölümü konuyla ilgili durum değerlendirmesinde oluşurken, ikinci bölümde ise konuya ilişkin partinin amaç ve hedefleri yer almaktadır. Durum değerlendirilmesi kısmı yoruma müsait bir alan olduğu için öznel ifadelerin kullandığı saptanmıştır. Ancak öznel ifadelerin kullanılması anlatımın oldukça yalın oluşunu engellememiştir. Sığınmacı ve göçmenlere yönelik kırıncı, rahatsız edici ve dışlayıcı ifadelere açıkça yer verilmemiştir. Ancak sığınmacılara yapılan yardımların neden olduğu sorunlardan bahsedilerek ve yapılan sosyal yardımlar için iç ve dış borçlanmaya gidilmeyeceği belirtilerek göçmen karşıtı tutumlar ima yoluyla aktarılmıştır.

b) Ardanlam ve Bağlam Bilgisi

Hükümetin sığınmacılara yönelik yaptığı sosyal yardımlar, halkın bazı kesimleri tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Sığınmacılara yönelik yapılan sosyal yardımların gelir dağılımında adaletsizliğe ve yoksulluğun artmasına yol açtığını düşünen vatandaşlar, hükümetin sığınmacılara yönelik yaklaşımını eleştirmiş ve paylarına düşen iktisadi refahın düşmesinden dolayı sığınmacıları suçlama eğilimi göstermişlerdir. Sığınmacılara yapılan sosyal yardımlara yapılan harcamaların kendilerine yapılması gerektiğini savunmuşlar, toplumsal refahı “öteki” olarak gördükleri yabancılarla (sığınmacılar) paylaşmak istememişlerdir. Zafer Partisi sosyal yardımlara bağlı olarak sığınmacılara yönelik artan toplumsal tepkiyi, mobilize etmeyi hedeflemiştir. Sosyal yardımlar konusunda sığınmacılardan ziyade yerli halkın öncelikli olması gerektiğini savunmuş, refah şovenizmi ve yerlililiği popülist üslup aracılığıyla siyasal stratejisinin kurucu unsurları haline getirmiştir. Sığınmacılara yapılacak sosyal yardımların finansmanının devlet bütçesi ve dolayısıyla vatandaşlar için büyük bir külfet olarak gören Zafer Partisi, yük temasını söyleminde işleyerek sığınmacı karşıtlığını rasyonel bir zemine oturtmaya çalışmaktadır. Kamu bütçesinin önemli gider kalemlerinden birisi olan sığınmacılara yapılan sosyal yardımlar, Zafer Partisi tarafından eleştirilmiş ve parti programında bu yardımların yapılması için iç ve dış borçlanmaya gidilmeyeceği belirtilmiştir. Sığınmacılar için harcanan paraların yerli halkın refah seviyesini artıracak şekilde kullanılması gerektiğini savunan Zafer Partisi, kamusal kaynakların kullanımı konusunda Türk insanını önceleyen bir devlet modelini savunmaktadır. Yabancılar karşısında halkın yanında olduğunu öne süren Zafer Partisi, “biz- onlar” antagonizması yaratarak popülist bir siyasal strateji ortaya koymuştur.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Türk insanını önceleyen devlet başlığı altında oluşturulan paragraf 4 cümleden meydana gelmektedir. Dört cümlelik ikisi aktif yapıdadır (...yapılan sosyal yardımlar, Türk vatandaşlarına yapılan yardımları önemli ölçüde azaltmıştır/...Bu durum hem gelir dağılımındaki adaletsizliğin hem de yoksulluğun hızla artmasına neden olmuştur.), ikisi pasif cümle (...sosyal transferlerin adaletsiz dağılımı ortadan

kaldırılacaktır/...sosyal yardımlar için iç ve dış borçlanmaya gidilmeyecektir.). Cümlelerin tamamı fiil cümlesi olarak tasarlanmıştır. Tüm cümleler kısa, açık ve anlaşılır niteliktedir. Yorum içeren ifadelerin paragraf genelinde tekrar ettiği gözlemlenmiştir.

2) Bölgesel Uyum

Türk insanını önceleyen devlet başlıklı paragraftaki nedensellik ilişkisine bakıldığında ardışık olarak sıralanan cümleler arasında ve metnin bütününde nedensellik bağının kurulduğu gözlemlenmektedir. Sığınmacılara yapılan sosyal yardımların ülkenin kendi vatandaşlarına yapılacak yardımları olumsuz yönde etkilediği vurgulanarak iki olay arasında olumsuz bir nedensellik kurulmuştur. İkinci cümle de birinci cümlede bahsedilen yardımların bir sonucu olarak aktarılmış ve cümle içinde olduğu gibi cümleler arasında da nedensellik inşa edilmiştir. Ancak üçüncü ve dördüncü cümlelere bakıldığında cümlelerin sadece amaç ve hedef bildirecek şekilde sıralandığı, herhangi bir neden-sonuç veya amaç-sonuç ifadesine yer verilmediği görülmüştür. Paragraftaki işlevsel ilişkiye bakıldığında, cümlelerin bildirdiği genel ifadelerin yeterince detaylandırılmadığı ve amaç-hedeflerin operasyonel olarak nasıl gerçekleştirileceğine dair bilgilerin yer almadığı görülmektedir. Tüm bunlar paragraftaki işlevsel ilişkiyi olumsuz etkileyen faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Referanssal ilişki bakımından paragraf ele alındığında ise önceki cümlelerde bahsedilen kavramlara daha sonra değinilmediği, birinci ve ikinci cümle haricinde cümlelerin birbirinden bağımsız olduğu ve bu durumun referans ilişkisinin kurulmasını engellediği görülmektedir.

3) Kelime Seçimi

“Gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksulluk” ifadeleri kullanılarak sığınmacılara yapılan sosyal yardımların iktisadi sorunların asıl sebebi olduğu vurgulanmıştır. İktisadi terimler kullanılarak sığınmacıların külfet olduğu ve yerli halkı ekonomik olarak zor duruma düşürdüğü belirtilmiştir. Böylece sığınmacılara yönelik “yük” teması yeniden işlenmeye çalışılmıştır.

4) Retorik

Bu paragrafta anlamı güçlendirecek herhangi bir retorik unsur kullanılmamıştır. Her ne kadar sosyal yardımlar, gelir dağılımı, yoksulluk, kamu bütçesi, sosyal transfer gibi sayısal veriler aracılığıyla örneklendirilebilecek kavram kullanılsa da herhangi bir sayısal ifade kullanılmamıştır. Bunun yanında uzman görüşü, kurumsal açıklama, fotoğraf, video, resim gibi retorik unsura da yer verilmemiştir.

Örnek Analiz 7

“Türkiye, Ortadoğu’da sözde büyük “kürdistan” projesini gerçekleştirmek amacı ile Irak, Suriye, İran ve Türkiye’nin parçalanmasını hedefleyen emperyalizm tarafından sadece ekonomik ve sosyal

politikalarla ve planlanan göç hareketleriyle zora sokulmuyor; aynı zamanda göç krizi çerçevesinde etnik kültürlerle istila ediliyor. Bir yandan popüler kültür baskısı, medya eliyle yayılan kültürsüzleştirme politikaları sadece genç kuşakların değil bütün halkımızın estetik anlayış ve değerlerini bozmaya çalışmaktadır” (Zafer Partisi Programı, 2021: 150).

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Kültür ve Sanat Politikamız

“Kültür ve sanat politikamız” başlığı, paragrafta anlatılanları açıklar ve özetler niteliktedir. Paragraf, Zafer Partisi’nin kültürel ve sanatsal faaliyetler bakımından nasıl bir politika oluşturacağını açıklamaya da etnik kültürün nasıl tehdit altına alındığını irdelemektedir. Paragrafta etnik kültürün göç dalgaları tarafından istila edildiği aktarılarak “metafor” ve “dramatikleştirme” temalarına başvurulmuştur. Emperyalizmin Türkiye, Irak, İran ve Suriye’yi parçalamak istediği vurgulanması ve sadece genç kuşakların değil tüm halkın estetik anlayış ve değerlerinin bozulmaya çalışıldığı iddiası genelleme” ve “abartma” temalarını ortaya çıkarmıştır. Türkiye’deki etnik kültürün istila edilmek istendiği ifadesi Türkiye’nin bu süreçte mağdur olduğunu ima etmektedir. Türkiye’nin mağdur olduğu iması, “kurbanlaştırma” temasının işlendiğini göstermektedir.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Kültür ve sanat başlığı altında değerlendirilen paragraf anlatım dili açısından ele alındığında, metnin parti programı olması dolayısıyla resmi bir üslubun kullanıldığı, kelime seçimlerinin resmi üslubu yansıtacak şekilde yapıldığı gözlemlenmiştir. Emperyalizm, göçmenler ve milli kültür gibi konuların işlendiği paragrafın tamamı durum değerlendirmesinden oluşmaktadır. Her ne kadar göçe ve göçmenlere yönelik olumsuz ifadeler doğrudan yer almasa da, göçün kriz olarak nitelendirilmesi, sığınmacıların milli kültürün istilacı olduğu ifadeleri dolaylı yoldan göçü ve göçmenleri hedef almaktadır. Paragraf durum değerlendirmesi şeklinde oluşturulduğu için yorum bildiren ifadelerden sıklıkla yararlanılmıştır. Ancak bu durum anlatım dilinin doğrudanlığını ve sadeliğini olumsuz etkilememiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Zafer Partisi, Kürdistan projesi ve PKK terör örgütünün yanı sıra emperyalizmin göç ve göçmenler aracılığıyla da Türkiye’yi bölüp parçalamak ve bu suretle bölgedeki çıkarlarını korumak istediğini vurgulamaktadır. Zafer Partisi için Türkiye’ye yönelik göç dalgaları da en az PKK kadar tehlikeli ve

risklidir. Göç dalgaları PKK gibi Kürdistan projesinin gerçekleşmesi için emperyalist devletlere yardım etmekte, aynı zamanda Türkiye'nin ulusal kültürünü ve etnik yapısını bozmayı hedeflemektedir. Göçün bir kriz olduğu vurgusuyla beraber, göçmenlerin Türkiye'nin kültürel yapısını bozacağını ve ülkeyi bir vatan olmaktan çıkarıp halklar karmaşası haline getireceği belirtilmiştir. Ulusal ve yerel kültürlerin tahrip olacağı endişesini taşıyan Zafer Partisi, küreselleşme karşıtı bir tutumla medya teknolojileri eliyle yayılan popüler kültür ürünlerine de karşı çıkmakta ve bunların kültürsüzleştirme politikalarının bir parçası olduğunu savunmaktadır. Ulus fikrini ve yerelciliği ön plana çıkaran Zafer Partisi, dünya çapında etkisini hissettiren küresel kültüre eleştirel yaklaşmakta ve ulusal kültürlerin korunması gerektiğini vurgulamaktadır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Kültür ve sanat politikamız başlığı altında yer alan ifadelerden oluşan paragraf, iki ana cümleden meydana gelmektedir. İlk cümle pasif bir fiil cümlesiyken (...*göç krizi çerçevesinde etnik kültürlerle istila ediliyor*), ikinci cümle aktif bir fiil cümlesidir (...*kuşakların değil bütün halkımızın estetik anlayış ve değerlerini bozmaya çalışmaktadır*). Cümlelerin her ikisi de uzun ve karmaşık olmasına rağmen paragrafın bütünü açık ve anlaşılır bir yapıya sahiptir. Paragraf genelinde yorum bildiren ifadelere sıklıkla başvurulduğu gözlemlenmiştir.

2) Bölgesel Uyum

Paragraf nedensellik ilişkisi açısından incelendiğinde, paragrafı oluşturan iki cümlelerin birbirini destekleyen bir yapıda kurulduğu görülse de, neden-sonuç ilişkisinin kurulmadığı ve herhangi bir nedenselliğe yer verilmediği ortaya çıkmıştır. İşlevsel ilişki bağlamında metin ele alındığında ise birinci cümlede geçen "etnik istila" ifadesinin ikinci cümlede popüler kültür baskısı, medya eliyle gerçekleştirilen kültürsüzleştirme politikaları aracılığıyla halkın estetik anlayış ve değerlerini bozduğu ifadesiyle detaylandırılmıştır. Birinci cümledeki genel yargılar, sonraki cümlede açılarak metin içinde işlevsel ilişki oluşturulmuştur. Birinci cümledeki emperyalizm kavramına, ikinci cümledeki popüler kültür, medya, kültürsüzleştirme kavramlarıyla göndermede bulunulmuştur. Bu durum paragrafta referans ilişkisinin açığa çıkmasıyla sonuçlanmıştır.

3) Kelime Seçimi

Kürdistan ve emperyalizm kelimeleri kullanılarak, göç hareketlerinin çok daha makro bir planın bir parçası olduğu kanısı güçlendirilmeye çalışılmıştır. Kürdistan projesinden bahsedilerek ulusal olarak tartışmalı bir kavram, göç ve sığınmacı meselesi ile kullanılmıştır. Emperyalizm kavramı ise ülkenin "dış düşmanlarının" olduğuna dikkat çekmek ve sığınmacıların dış düşmanların Türkiye'yi bölmek için

kullandığı araç olduğunu vurgulamak için tercih edilmiştir. Bu durumda Kürdistan ve emperyalizm kelimeleri Türkiye için olumsuz durumları çağrıştırdığı için göç kavramı bu kelimelerle ilişkilendirilmiş, negatif anlamların transfer edilmesi söz konusu haline gelmiştir. Yine göçten bir kriz olarak bahsedilmiş ve kavramın negatif çağrışımlar yapması sağlanmaya çalışılmıştır. Tıpkı göçün kriz olarak nitelendirilmesi gibi, istila kelimesi de diğer birçok bölümde olduğu gibi burada da kullanılmış, sığınmacılar istilacı olarak sunulmuştur.

4) Retorik

Bu paragrafta anlamı güçlendirecek, metnin inandırıcılığını ve ikna kapasitesini arttıracak herhangi bir retorik unsur kullanılmamıştır. Video, fotoğraf, tablo, şekil, alıntı, uzman görüşü, sayısal veri gibi retorik unsurların hiçbirine paragrafta yer verilmemiştir.

Örnek Analiz 8

“Türk halkı, bir millet olma yerine halklar karmaşası olarak gösterilmeye çalışılmakta; böylece ülkemiz, kendi kültür ve sanatının unutturulup gözden düşürüldüğü kozmopolit bir ülkeye dönüştürülmek istenmektedir. Özellikle Türkiye'nin başına örülen organize büyük göç felaketi ile neredeyse bütün şehirlerimiz adeta uluslararası bir göçmen kampına dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Bir mozaik bile sayılmayacak etnik karmaşayı kültürel zenginlik olarak sunma ihaneti ne yazık ki siyasal çıkar ve popülist yaklaşımlarla da desteklenerek millî kültür ve sanatımızı yaşatma ve sürdürme vasfımız tarihimizin hiçbir döneminde olmadığı kadar gerilemeye yüz tutmuştur” (Zafer Partisi Programı, 2021: 150-151).

A) Makro Analiz

1) Tematik Analiz

Başlık: Kültür ve Sanat Politikamız

“Kültür ve sanat politikamız” başlığı, paragrafta anlatılanları özetler nitelikte ve uygunluktur. Yine göçün olumsuz tarafları vurgulanarak bu tarafların kültür üzerindeki yıkıcı etkileri çerçevelenmiştir. Türkiye'nin kozmopolit bir ülkeye dönüştürülmek istendiği iddia edilerek “varsayım” teması kullanılmıştır. Türk halkının halklar karmaşası yerine millet olduğu öne sürülerek “karşı gerçeklik” temasından yararlanılmıştır. Milli kültür ve sanatımızı yaşatma ve sürdürme vasfının tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar gerilemeye yüz tuttuğu iddia edilerek “abartma” teması kullanılmıştır. Türkiye'nin bir göçmen kampına dönüştüğü, göçün felaket olduğu, etnik karmaşayı kültürel zenginlik olarak sunmanın ihanet olduğu vurgulanarak “dramatikleştirme” temasından yararlanılmıştır.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Parti programının kültür ve sanat politikamız başlıklı bölümünden alınan paragrafın anlatım diline bakıldığında, metnin parti programı olması nedeniyle oldukça resmi bir üslubun tercih edildiği dikkat çekmektedir. Paragrafın tamamı durum değerlendirmesi olduğu için öznel ifadeler ve yorum bildiren yargılara yer verilmiştir. Göçmen ve sığınmacılara yönelik kışkırtıcı, incitici, aşağılayıcı herhangi bir ifade açıkça ortaya konmasa da bazı noktalarda negatif anlam içeren kelimelerin kullanılması aracılığıyla ima yollu nitelendirmelere başvurulmuştur. Örneğin göçmen kampı, göç felaketi, halklar karmaşası gibi ifadelerin kullanılması, dolaylı yoldan göçmen ve sığınmacıların suçlandırıldığına, kabul görmediğine işaret etmektedir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Zafer Partisi, küreselleşme ve kozmopolitlik karşıtı tutumunu sığınmacılar üzerinden de devam ettirmektedir. Demografik yapının birden fazla etnik unsurdan oluştuğu Türkiye’de, anayasa ile belirlenmiş Türklük tanımı ve vatandaşlık bağı farklı etnik kimlikleri çatısı altında toplamaktadır. Bu durum farklı etnik unsurlardan meydana gelen halkı bir millet haline getirmektedir. Buradan hareketle Zafer Partisi, sığınmacı akınının halkın millet olarak değil de “halklar karmaşası” şeklini alacağını savunmaktadır. Türkiye’nin ulus-devlet yapısının sığınmacı akınlarıyla birlikte sekteye uğrayacağı, bunun sonucunda ise milli birlik ve beraberliğin çözüleceği iddia edilmektedir. Göç ve sığınmacılar, ulus-devlet için bir tehlike olarak görülmekte, sığınmacıların Türkiye’yi kozmopolit bir ülkeye dönüştüreceği riskinin altı çizilmektedir. Zafer Partisi, ulusalcı ve ulus devlet yanlısı bir tutum ortaya koyarak göçe ve sığınmacı akınına karşı çıkmaktadır. Sığınmacıların Türkiye için etnik bir karmaşa yaratacağından hareketle Zafer Partisi, ülkenin hızla göçmen kampı haline geldiğini ve buna dur denilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Sığınmacı ve göçmenlerin ülkenin farklı kentlerine heterojen biçimde yayılmasını, milli kültür ve sanata yönelik yıkıcı bir durum olarak gören Zafer Partisi, bunun kültürel zenginlik olarak görülmesini ihanet olarak değerlendirmiş ve sığınmacı yanlısı politikalar üreten hükümeti suçlamıştır. Milli kültür ve sanata yönelik sığınmacılardan gelen tehdidi görmezden gelen ve sığınmacıların Türkiye’nin kültürel yapısını zenginleştirdiği düşüncesinin popülist bir tutumun sonucunda ortaya çıktığı savunulmuştur. Siyasal çıkarlar uğruna milli kültür ve sanatın tahrip edilmesine göz yumulduğunu belirten Zafer Partisi, yerlici ve ulusalcı bir tutum sergileyerek bu duruma karşı çıkmıştır.

B) Mikro Analiz

1) Sentaktik Çözümleme

Parti programından, Kültür ve Sanat politikamız başlığı adı altında alınan bu kısımda genel olarak pasif cümle yapıları kullanılmıştır. Üç temel cümleden ikisi pasif yapıdayken (...şehirlerimiz adeta uluslararası bir göçmen kampına dönüştürülmeye çalışılmaktadır/...kozmpolit bir ülkeye dönüştürülmek istenmektedir) bir cümle aktif yapıda (...vasfımız tarihimizin hiçbir döneminde olmadığı kadar gerilemeye yüz tutmuştur) kurulmuştur. Üç cümlenin tamamı fiil cümlesidir. Paragrafta yorum içeren ifadelerin çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Paragrafta belirtilen eylemlerin işleyicisi belli değildir. Cümle yapılarının çoğu basitten çok karmaşık niteliktedir. Özellikle cümlelerin uzun olması paragrafı karmaşık hale getirmektedir.

2) Bölgesel Uyum

Parti politikasının partinin kültür ve sanat politikası üzerine saptamalarda bulunulan kısımdan alınan paragrafın ilk cümlesinde Türkiye'nin neden millet yerine halklar karmaşası olarak gösterilmeye çalışılmasının nedeni açıklanmış, bu yolla nedensellik ilişkisi kurulmuştur. Sonraki cümlede de Türkiye "başına örülen göç felaketi" ile göçmen kampı haline getirilmeye çalışılmaktadır denilerek kitlesel göçlerin neden yoğunlaştığı açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre emperyalizm, Türkiye'yi siyasi ve kültürel olarak istila etmeye çalışmaktadır. Bu durum, son cümledeki "milli kültür ve sanatı yaşatma ve sürdürme vasfının hiç olmadığı kadar gerilemesinin" nedeni olarak sunulmuştur. İşlevsel ilişki bağlamında paragrafta baktığımızda Türkiye'nin "kozmpolit bir ülkeye dönüştürülmesi" birinci cümlede genelleme olarak verilmiş, sonraki cümlelerde ise bunun nasıl yapılacağı "göçmen kampı, "etnik karmaşa" gibi ifadelerin yer aldığı kısımlar aracılığıyla detaylandırılmıştır. Paragrafın başında yer alan "halklar karmaşası" kavramına sonraki kısımlarda "etnik karmaşa" ifadesiyle atıfta bulunularak referans ilişkisi inşa edilmiştir.

3) Kelime Seçimi

Millet ve halklar karmaşası kelimeleri zıtlık içinde kullanılarak farklı milletlerden Türkiye'ye gelen sığınmacıların Türklerin millet olma niteliğine zarar verdiği vurgulanmıştır. Kozmpolitlik ve karmaşa kavramları birbirine referans verecek şekilde kullanılarak kozmpolit kavramı olumsuzlanmış, karmaşayı çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır. Genellikle kriz olarak nitelendirilen göç, bu kez felaket olarak sunulmuş ve olumsuzlanmaya devam etmiştir. Aynı zamanda "organize" sıfatı ve "başına örme" deyiimi kullanılarak göç ve sığınmacıların Türkiye üzerine yapılan planların bir parçası olduğu fikri işlenmeye devam etmiştir. Etnik karmaşa ve kültürel zenginlik ifadeleri zıtlık bildirecek şekilde kullanılarak sığınmacıların kültürel bir zenginlik sağlamak yerine etnik bir karmaşaya sahip olduğu vurgulanmıştır. Sığınmacıları kültürel zenginlik sağlayan unsurlara olarak görmek "ihanet" kelimesi aracılığıyla tanımlanmış ve anlatım dramatize edilmiştir. Türkiye'deki şehirlerin göçmenlerin

gelmesiyle birlikte birer “kampa” evrildiği vurgulanmış ve olağanüstü bir durumun olduğu kanısı güçlendirilmeye çalışılmıştır.

4) Retorik

Bu paragrafta anlamı güçlendirecek, metnin inandırıcılığını ve ikna kapasitesini arttıracak herhangi bir retorik unsur kullanılmamıştır. Video, fotoğraf, tablo, şekil, alıntı, uzman görüşü, sayısal veri gibi retorik unsurların hiçbirine paragrafta yer verilmemiştir.

Örnek Analiz 9

“İşsizlik sigortası kapsamı genişletilecek, yoksulluk sınırı altındaki Türk vatandaşlarına gereken her türlü sosyal yardımlar yapılacaktır. Sosyal yardımların dağıtılmasında yabancılardan ziyade Türk vatandaşları lehine pozitif ayrımcılık uygulanacaktır” (Zafer Partisi Programı, 2021: 159).

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Sosyal Güvenlik

“Sosyal güvenlik” başlığı, paragrafta sosyal güvenliğe ilişkin ifadelerin yer alması sebebiyle paragrafla uyumludur. Yabancılar ve Türk vatandaşları arasında sosyal yardımlar çerçevesinde biz-onlar karşıtlığı kurulmuş ve böylece “karşılaştırma” temasına başvurulmuştur. Dolaylı yoldan ise yabancıların sosyal yardımlardan yararlandığı bilgisi verilerek “yük” temasına atıfta bulunulmuştur.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Sosyal güvenlik bölümünden alınan paragrafın anlatım dili, oldukça sade ve resmidir. Herhangi bir durum tespitine yer verilmeyen paragrafta, öznel ifade ve yorum yer almamaktadır. Sosyal güvenlik kapsamında yapılacaklara ilişkin plan ve programlara yer verilmiş, gelecek zaman ifadeleri kullanılmıştır. Yabancılar yönelik incitici veya rencide edici yorum yapılmamış, yerli vatandaşlara yönelik pozitif ayrımcılık yapılacağı net ve anlaşılır şekilde ifade edilmiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

İşsizlik sigortası, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından uygulanan, devletin işsiz vatandaşlarına yönelik ortaya koyduğu sosyal politika araçlarından birisidir. Şartları sağlayan ve İŞKUR üzerinden başvuru oluşturan vatandaşlar, işsizlik sigortasından yararlanmakta ve işsiz kaldıkları süre zarfında devletin sağladığı sosyal imkanlardan yararlanmaktadır. İşsizlik sigortasının yanı sıra devlet özellikle

yoksulluk sınırının altında kalan vatandaşlarına da sosyal devlet ilkesi gereği sosyal yardımlarda bulunmakta ve vatandaşlarının refah seviyesini yükseltmeyi düşünmektedir. Zafer Partisi de sosyal-devlet ilkesini benimseyerek toplumdaki dezavantajlı vatandaşlarına yönelik sosyal yardımların sürdürüleceğini ve hatta kapsamının genişletileceğini bildirmektedir. Ancak bunu yaparken vatandaşlık bağının esas alınacağı, sığınmacılardan ve göçmenlerden ziyade Türk vatandaşlara yardımların öncelikli olarak yapılacağını vurgulamaktadır. Türk vatandaşların sosyal yardımlardan yararlanma konusunda öncelikli olması, Zafer Partisi'nin yerlici unsurları öncelediğini ve siyasal stratejisini oluştururken refah şovenizminden yararlandığını göstermektedir. Sığınmacılar ve Türk vatandaşlar arasında ayırma giderek, yerli halk lehine bir tutum sergilemiştir. Bu durum Zafer Partisi'nin sığınmacı karşıtlığına işaret ettiği gibi, partinin yerlici tavrını da yansıtmaktadır. Mevcut hükümetin sığınmacılar konusunda gösterdiği hassasiyet ve yapılan sosyal yardımlardan rahatsızlık duyulduğu örtük şekilde ima edilmiş ve bu durumun tersine çevrileceği vurgulanmıştır. Sosyal güvenlik konusunda Türk vatandaşları önceleyeceğini belirten Zafer Partisi, sığınmacılara yapılacak sosyal yardımların ise ikincil planda kalacağını ifade etmiştir.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Sosyal güvenlik başlığı altında yer alan ifadelerden oluşan bu kısım, iki pasif fiil cümlesinden oluşmaktadır (*...Türk vatandaşlarına gereken her türlü sosyal yardımlar yapılacaktır/...Türk vatandaşları lehine pozitif ayrımcılık uygulanacaktır*). Cümlelerin her ikisi de düz cümledir, herhangi bir devrik unsur mevcut değildir. Her ne kadar cümle yapıları pasif olsa da cümleler sözcük adeti açısından kısa sayılabilecek, yorumdan uzak, oldukça açık ve net ifadeler içerir durumdadır. Bunun sonucunda oldukça kısa bir paragraf aracılığıyla sosyal güvenliğe ilişkin politika süreçleri çerçeve olarak açıklanmıştır.

2) Bölgesel Uyum

Sosyal güvenlik konulu paragraf nedensellik birbirini destekleyen iki cümleden oluşmasına rağmen, cümle içinde ve cümleler arasında nedensellik bildiren herhangi bir ifade kullanılmamıştır. Paragrafta işlevsel ilişki kuracak herhangi bir genelleme detaylandırması, özetleme veya örneklendirme bulunmamaktadır. Ancak sağlık hizmetlerinden kimlerin öncelikli yararlanacağı konusunda yabancılar ve Türk vatandaşları arasında zıtlık kurulmuştur. Yabancılar ve Türk vatandaşları arasında yapılan karşılaştırma, “biz-onlar” antagonizmasının bir yansımasıdır. Birinci cümlede yer verilen sosyal yardım kavramının, ikinci cümlede Türkler ve yabancılar arasındaki öncelik sıralamasına konu edilmesi ve bu yolla kavramın kayıp bağlarının kurulması paragrafta referans ilişkisinin ortaya çıkmasıyla

sonuçlanmıştır. Sosyal yardımlar bir öncelik meselesi olarak, Türk vatandaşların imtiyaz sahibi olacağı şekilde kurgulanmıştır.

3) Kelime Seçimi

İşsizlik sigortası, yoksulluk sınırı ve sosyal yardım gibi iktisadi kavramlar kullanılarak ekonomik problemler ima edilmiştir. Yabancılar ve Türk vatandaşlar arasında karşılık kurulmuş ve Zafer Partisi'nin yerlici bir oluşum olduğunu vurgulayacak “Türk vatandaşlar lehine pozitif ayrımcılık” ifadesine yer verilmiştir.

4) Retorik

Bu paragrafta anlamı güçlendirecek, metnin inandırıcılığını ve ikna kapasitesini arttıracak herhangi bir retorik unsur kullanılmamıştır.

Örnek Analiz 10

“Ayrıca, bilhassa Suriye’den ülkemize sığınan sayıları 6 milyonu bulan ve Güneydoğu Anadolu Bölgemizde de çok ciddi sayıda bulunan sığınmacıların çalışmak için iş yerlerine girmesi, yöredeki vatandaşlarımızın iş bulma imkanlarını kısıtlamıştır. Partimizin olmazsa olmaz birinci öncelikli hedefi uygulayacağımız politikalar ve girişimler ile gerekli alt yapı ve ortamı hazırlamak suretiyle sığınmacıları ülkelerine geri dönmelerini sağlamak olacaktır. Böylelikle bölgenin kalkınması, işsizliğin ortadan kaldırılması sağlanacaktır” (Zafer Partisi Programı, 2021: 212-213).

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: PKK Terörü ile Stratejik Mücadele: Demir Güvercin

“Pkk terörü ile stratejik mücadele” başlığının seçilmesi, başlığın paragrafta anlatılanları özetlemesi ve yansıtması açısından uyumlu değildir. Ancak PKK terörüyle ilişkili olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi ifadesinin paragrafta yer alması ve bununla ilgili açıklamalar, başlık ve paragrafı dolaylı yoldan uyumlu hale getirmektedir. Ülkemizde bulunan sığınmacıların rakamla ifade edilmesi “sayı oyunu”, rakamlar aracılığıyla ikna düzeyinin artırılması “kanıtsallık” temalarına başvurulduğunu göstermektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayan insanların sığınmacılar nedeniyle iş bulmakta sorun yaşamaları “kurbanlaştırma” temasıyla birlikte sunulmuştur. Sığınmacıların bölgedeki işsizlik düzeyini yukarı seviyelere çekmeleri ise temel makro stratejilerden birisi olan “olumsuz ötekini sunma” ve “karşı gerçeklik” temalarına işaret etmektedir.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Zafer Partisi'nin programında yer alan Pkk terörü ile stratejik mücadele başlıklı bölümden alınan paragrafın anlatım dilinin resmi ve mesafeli olduğu dikkat çekmektedir. Sığınmacılar sebebiyet verdikleri toplumsal sorunlar dahilinde suçlanmış ve bu yönde bir dil kullanılmıştır. Ancak hakaret içeren ya da rahatsız edici herhangi bir yoruma ya da ifadeye yer verilmemiştir. Paragrafın birinci kısmında durum tespiti yapılmış, ikinci bölümde sorunlara yönelik çözümler gelecek zaman çekimiyle birlikte sunulmuştur. Paragraf genelinde anlatım dilinin oldukça sade ve doğrudan olduğu, gereksiz sözcük kullanımından uzak durulduğu görülmüştür.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Güneydoğu Anadolu bölgesi; terör, kuraklık, tarım alanların doğru kullanılmaması, planlama eksikliği, fiziksel imkanların yetersizliği gibi beşerî ve tabii sebeplerden dolayı Türkiye'nin diğer bölgelerine kıyasla daha dezavantajlı bir bölgedir. Gerek iktisadi gerekse de sosyal açıdan bakıldığında bölgenin kalkınmışlık seviyesi nispeten düşüktür. 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş ve sonrasında bölgeye çok sayıda Suriyeli sığınmacının gelmesi de iktisadi ve kültürel olarak bölge kentlerini olumsuz etkilemiştir. Bölge kentlerinde Suriyeli sığınmacılara yönelik herhangi bir sosyal entegrasyon politikası uygulanmamış ve kent ekosisteminde kültürel bir ayrışma meydana gelmiştir. Sığınmacıların herhangi bir sosyal entegrasyon sürecinden geçmemesi kent dokusunu olumsuz yönde etkilemiş, demografik sorunlara, altyapı yetersizliklerine, konut krizine yol açmıştır. Sığınmacılar tarım, hayvancılık ve hizmet sektörü başta olmak üzere ucuz iş gücü kaynağı haline gelmiş, bu durum bölgedeki işsizlik seviyesini yukarı çekmiştir. Zafer Partisi, bölgenin içinde bulunduğu mevcut sorunları ve sığınmacı meselesini bir araya getirerek, bölge üzerinden sığınmacı karşıtı bir siyasal strateji geliştirmiştir. Zafer Partisi, bölgenin istenilen kalkınma düzeyine erişmesi için ilk iş olarak sığınmacıları geri göndereceğini açıklamıştır. Zafer Partisi, sığınmacıları bölgeden göndermek istemesinin altında yatan temel sebep olarak sığınmacıların işsizlik oranını yükseltmesini göstermektedir. Partiye göre sığınmacılar, kayıt dışı çalışma ve ucuz iş gücü sağlamalarından dolayı, yerli halk ve özellikle bölgedeki gençler için iş bulma fırsatlarını azaltmakta ve işsizlik seviyesini arttırmaktadır. Tıpkı sosyal güvenlik ve diğer meselelerde olduğu yerli halk ve sığınmacıları "biz ve onlar" şeklinde kodlayan Zafer Partisi, yerlici ve ulusalcı bir tavırla sığınmacı karşıtı politikaları Güneydoğu Anadolu bölgesi için de üretmektedir.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

“PKK Terörü ile Stratejik Mücadele: Demir Güvercin” alt başlığı çerçevesinde oluşturulan paragraf iki aktif (...vatandaşlarımızın iş bulma imkanlarını kısıtlamıştır/...sığınmacıları ülkelerine geri dönmelerini sağlamak olacaktır), bir pasif (... işsizliğin ortadan kaldırılması sağlanacaktır) olmak üzere toplamda üç cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin ikisi nispeten uzunken, son cümle oldukça kısadır. Cümlelerin tamamı düz fiil cümlesidir. Cümlelerin uzun oluşu, paragrafı karmaşık hale getirmiştir. Paragrafta yorum bildiren ifadeler de yer verilmiştir.

2) Bölgesel Uyum

Paragraf nedensellik ilişkisi çerçevesinde irdelendiğinde cümlelerin hem kendi içine hem de birbirleri arasında neden-sonuç ilişkisi kurulduğu ortaya çıkmaktadır. Kurulan nedensellik bağı paragrafın bir bütün olarak anlaşılmasını ve konu bütünlüğünün sağlanmasını kolaylaştırmıştır. Suriyeli göçmenlerin Güneydoğu Anadolu bölgesinde yoğunlaşmasına vurgu yaparak başlayan paragrafın birinci cümlesi, bu durumun yerli halk için işsizlik sorununu gündeme getirmesiyle bağlanmıştır. İkinci cümlede partinin bu sorunu çözmeye yönelik bir politika izleyeceği vurgulanmış, üçüncü cümlede ise bu politikanın birinci cümlede bahsedilen sorunları çözeceği bildirilmiştir. Paragraf üç cümlelerin birbirini desteklemesi ve tamamlaması dolayısıyla anlamlı bir bütün haline gelmiştir. Cümleler arasında bağlantıların, önceki cümlelerde yer alan genel görüşlerin detaylandırılması aracılığıyla gerçekleşmesi paragraftaki işlevsel ilişkiyi mevcut hale getirmiştir. Paragraf referans ilişkisi bağlamında ele alındığında bahsedilen sorunların ve bu sorunlara yönelik çözümlerin, çözümlerin amaçlarının ardışık cümlelerde yer alması, cümleler arasında ve paragrafın bütününde referans ilişkisinin kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

3) Kelime Seçimi

Kalkınma ve işsizlik gibi iktisadi terimler kullanılarak Suriyeli sığınmacıların ülke ekonomisi üzerindeki olumsuz etkileri vurgulanmıştır.

4) Retorik

Bu paragrafta retorik unsur olarak sayısal verilerden yararlanmaya başvurulmuştur. Suriye’den Türkiye’ye gelen sığınmacı sayısı, sayısal verilerden yararlanarak 6 milyon olarak ifade edilmiştir.

Örnek Analiz 11

“Sayılan bu unsurları dışında sınırlarımızdan yapılan terörist geçişleri, uyuşturucu kaçakçılığı, kontrolsüz sığınmacı akını, ülke içinde istikrarsızlığı beslemekte suç ve suçluların artmasına sebebiyet

vermektedir. Tüm yasa dışı geçişlerin önlenmesi maksadıyla, kontrolün bulunmadığı sınırlarımızın - özellikle İran ve Irak sınırları- ivedilikle fiziksel engellerle kapatılarak kontrol altına alınması sağlanacaktır. Bu konu Demir Güvercin Eylem Planı ile kapsamlı şekilde ortaya konulacaktır” (Zafer Partisi Programı, 2021: 218).

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: İç Güvenlik

Başlık olarak seçilen “iç güvenlik”, paragrafta yer alan açıklamaları özetlemesi ve çerçeve olarak ifade etmesi bakımından uygundur. Başlık ve paragrafın iç yapısı birbiriyle uyumludur. Kontrolsüz sığınmacı akını, suç ve suçluların artmasına sebebiyet verdiği için Türkiye için olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Burada göç ve göçmenler için “olumsuz ötekini sunma” ve “karşı gerçeklik”, Türkiye için de “kurbanlaştırma” temasının açıkça kullanıldığı görülmektedir. Terörist geçişler, uyuşturucu kaçakçılığı gibi suçlar sayılarak “yasadışılık” ve “örneklerle açıklama” temalarına da yer verilmiştir.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

İç güvenlik konulu bölümden paragrafın anlatım diline bakıldığında, resmi bir üslubun tercih edildiği görülmektedir. Sığınmacılara, neden oldukları sorunlar nedeniyle suçlayıcı bir dille yaklaşmış ancak incitici ve rencide edici bir ifade açıkça kullanılmamıştır. Paragrafın ilk bölümünde durum tespiti yapılmış, ikinci bölümde ise gelecekte atılacak adımlara yer verilmiştir. Bu yüzden ikinci kısımda gelecek zaman ifadelerinin kullanıldığı dikkat çekmiştir. Durum tespitinin yapıldığı kısımda öznel ifadelerden ve yorumlamadan kısmen de olsa yararlanılmış, ancak ikinci kısımda herhangi bir öznel yargıya veya ifadeye yer verilmemiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

2011 yılından itibaren Türkiye, sığınmacılar için önemli geçiş merkezlerinden birisi haline gelmiştir. Suriye’de yaşanan iç savaş ve devamında gelen iktisadi ve politik istikrarsızlık, Türkiye’yi Suriyeli sığınmacılar için önemli uğrak yerine dönüştürmüştür. Ancak sığınmacıların ülkeye kontrolsüz bir biçimde gelmesi, iç güvenlik açısından bazı sorunlara yol açmıştır. Türkiye’nin 2016 yılına kadar uyguladığı “açık kapı” politikası suça karışmış ya da suça meyilli birçok sığınmacının Türkiye sınırlarını geçmesiyle sonuçlanmıştır. Açık kapı politikası resmi olarak sonlandırıldıktan sonra da yasa dışı geçişler aracılığıyla sığınmacılar Türkiye’ye akın etmeye devam etmiştir. Kontrolsüz sığınmacı akının, ülke içinde suç oranının ve suçlu sayısının artmasına neden olan faktörlerden birisi olarak toplumsal

sorunlara yol açtığı öne sürülmüştür. Terörist geçişleri, uyuşturucu kaçakçılığı gibi faaliyetler Türkiye'nin iç güvenliğini tehlikeye atan sorunlar olarak Zafer Partisi tarafından gündeme alınmıştır. İç güvenliği sağlamak adına sınır kontrolünü sağlamanın gerekliliğini savunan parti, "hudut namustur" yaklaşımıyla hareket edilmesini ve sınır güvenliğini sağlamak için adımlar atılmasını vurgulamıştır. Bu konuda özellikle Irak ve İran sınırları, kontrolsüz ve yasa dışı sığınmacı geçişinin en yoğun olduğu sınırlar olarak Zafer Partisi'nin ana gündem konularını oluşturmaktadır. Irak ve İran sınırlarını fiziki araçlarla kapatmak suretiyle kontrol etmek isteyen Zafer Partisi, sınır güvenliğini ve iç güvenliği sağlamak adına "Demir Güvercin Eylem Planı" adı altında bir program ortaya koymuştur. Bu program iç güvenliği sağlamak adına sadece sınırların kontrol edilmesini değil, aynı zamanda FETÖ, PKK, IŞİD terör örgütleriyle mücadeleyi de kapsamaktadır. Demir Güvercin Eylem Planı'na ek olarak "Yesevi Zırhı", "Kılıçaslan Kalkanı" gibi uygulamaları terör örgütleriyle mücadele etmek ve iç güvenliği sağlamak adına oluşturulmuştur. 14-28 Mayıs 2023 genel seçimlerinde "güvenli yarınlar için sandığa, haydi" sloganını kullanan Zafer Partisi, iç güvenlik meselesini öncelikli olarak ele alacağını göstermiştir. Terör örgütleriyle mücadele etmek ve iç güvenliği sağlamak için oluşturulan eylem planlarının sığınmacı ve kaçakların geçişlerini engellemek için kullanılmasının öngörülmesi, Zafer Partisi'nin sığınmacı meselesini "göçün güvenleştirilmesi" yaklaşımıyla ele aldığını göstermektedir. Zafer Partisi, göçü ve sığınmacıları Türkiye'nin iç güvenliği ve toplumun huzuru için bir tehdit olarak görmektedir. Bu yüzden göçün ve sığınmacıların geçişlerinin engellenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

İç güvenlik başlığı altında oluşturulan paragraf, bir aktif (...suç ve suçluların artmasına sebebiyet vermektedir) ve iki pasif (...engellerle kapatılarak kontrol altına alınması sağlanacaktır/...kapsamlı şekilde ortaya konulacaktır) olmak üzere toplamda üç cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin tamamı düz fiil cümlesidir. Birinci ve ikinci cümle kelime sayısı bakımından oldukça uzun cümleler olduğu için paragraf genel olarak basitten ziyade karmaşık bir yapıya sahiptir. Paragrafta yorum bildiren ifade sayısı ise oldukça sınırlıdır.

2) Bölgesel Uyum

Paragrafın ilk cümlesinde suç ve suçluların artışına sebep olarak sınırların kontrol altında olmaması gösterilmiş ve iki durum arasında nedensel ilişki kurulmuştur. Paragrafta işlevsel ilişki örneklendirme ve özetleme yoluyla kurulmuştur. Genel konu olarak seçilen iç güvenliği tehdit eden unsurlar olarak terörist geçişleri, uyuşturucu kaçakçılığı, kontrolsüz sığınmacı akını örnek verilmiştir. Sınırların nasıl kontrol altına alınacağı, Demir Güvercin Eylem Planı ile kapsamlı bir biçimde ortaya konacaktır ifadesiyle konu özetlenmiştir. Paragrafın ilk kısmında bahsedilen sınır güvenliği ve kontrolü kavramları,

sonraki kısımlarda “İran ve Irak sınırları ivedilikle fiziksel engellere kapatılarak kontrol altına alınması sağlanacaktır” ifadeleriyle detaylandırılmış ve cümleler birbirine bağlanarak referans ilişkisi kurulmuştur.

3) Kelime Seçimi

Sığınmacılar uyuşturucu kaçakçılığı, terörist geçişler, istikrarsızlık, suç ve suçlu gibi kavramlarla birlikte anılarak, sığınmacılar üzerinden oluşturulan negatif algı ve imaj pekiştirilmiştir. Yasadışı ifadesi bir kez daha kullanılarak sığınmacıların hukuki ve yasal olarak suçlu olduğu vurgulanmıştır.

4) Retorik

Bu paragrafta anlamı güçlendirecek, metnin inandırıcılığını ve ikna kapasitesini arttıracak herhangi bir retorik unsur kullanılmamıştır.

Örnek Analiz 12

“ABD ve AB; Suriye'den Türkiye'ye gelen 5.3 milyon Suriyelinin Türkiye'de kalmasını istemektedir. Suriye'nin kuzeyinde PKK denetiminde bir bölgenin kurulmasını sağlamak ile Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de kalmasını istemek, önümüzdeki on yıllarda Türkiye'de iç savaş çıkararak, Güneydoğu Anadolu'da bir sözde kürdistan kurma projesinin iki ayağını oluşturmaktadır. 1990'lar da Irak'ta, 2010'lar da Suriye'de yaşananlar 2030'larda Türkiye'de yaşatılmaya çalışılmaktadır. Türkiye dünyada en fazla sığınmacının bulunduğu ülkedir. Yabancı kışkırtma ve istismlara çok açık bu durum Türkiye'de terör, sabotaj ve toplumsal olayları kışkırtmak için uygun bir vasat hazırlamaktadır” (Zafer Partisi Programı, 2021: 239).

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Dış Politika (ABD)

“Dış politika” başlığı, paragrafta yer alan açıklamalar göz önüne alındığında paragrafla uyumlu görünmektedir. Suriye’den Türkiye’ye 5,3 milyon sığınmacının geldiği bilgisi verilerek “sayı oyunu” ve “kanıtsallık” temasına başvurulmuştur. 1990’larda Irak’ta ve 2010’larda Suriye’de yaşananların hatırlatılması ise “ders olarak tarih” temasının kullanımına örnektir. Bu iki ülkenin başına gelenlerin 2030’larda Türkiye’de yaşanacağına dair tahmin yürütülmesi ise “varsayım” temasının işlendiğini göstermektedir. Türkiye’nin çok fazla sığınmacıya ev sahipliği yapmasının terör, sabotaj ve kışkırtma gibi sorunlara yol açma ihtimalinden bahsedilmesi “olumsuz ötekini sunma” teması dahilinde değerlendirilebilecektir.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

ABD ile ilgili dış politikanın nasıl şekilleneceğine dair açıklamalar içeren paragrafın anlatım dili, metnin bir parti programı olması dolayısıyla resmidir. Her ne kadar yorumlara ve öznel ifadelere yer verilmişse de bu durum paragrafın resmi ve mesafeli bir dille yazılmasını engellememiştir. Konuyla ilgili özet şeklinde doğrudan açıklamalar yapılmış, anlatım kısa ve anlaşılır hale getirilmiştir. ABD ve AB'ye yönelik suçlayıcı bir üslup tercih edilse de sert ve kırıncı ifadelerden uzak durulmuştur. Eleştiriler makul bir dille aktarılmış, radikal yorumlamalardan kaçınılmıştır.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Zafer Partisi'ne göre AB ülkeleri ve ABD emperyalist güçler olarak Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de kalıcı olmasını istemektedir. Emperyalist güçlerin Ortadoğu'da kurmak istedikleri ve onların çıkarlarına hizmet edecek Kürdistan devleti hedefi için Türkiye'nin Irak ve Suriye gibi sınır komşusu ülkelerde olduğu gibi bir iç savaşla karşılaşması gerekmektedir. Bunun ilk adımı da Türkiye'yi sığınmacılar aracılığıyla örtük olarak istila etmek ve demografik yapısını değiştirmektir. Yerli halk ve sığınmacılar arasındaki gerilimden doğacak bir iç savaş, stratejik göç mühendisliği adı altında emperyalist güçler tarafından planlanmaktadır. Bu yüzden AB ve ABD sığınmacıların Türkiye'de kalıcı olmasını istemektedir. Tıpkı 1990'lı yıllarda Irak'ta³⁷ ve 2010'lu yıllarda Suriye'de³⁸ görüldüğü gibi, iç karışıklıklar emperyalist devletlerin bölge ülkelerine yapacağı müdahale için uygun zemini oluşturacaktır. Türkiye için kaos ve iç savaş ihtimali de sığınmacıların ülkede kalıcı hale gelmesinden geçmektedir. Yerli halk ve sığınmacılar arasında yakın gelecekte meydana gelecek iç savaş, bölgesel çıkarlarını Türkiye'nin güneydoğusunda kurulacak bir Kürt devleti üzerinden gerçekleştirmek isteyen emperyalist devletler için Türkiye'ye müdahale etme fırsatı verecektir. Bu yüzden Türkiye'nin ulusal egemenliği ve milli bağımsızlığı için sığınmacı sorunu ele çözülmesi en acil olan meselelerden birisidir.

---

³⁷ Irak'ın yenilgisinden hemen sonra Saddam yönetimini hedef alan halk ayaklanmaları ülkenin önemli bir bölümünü sardı. Saddam yönetimi belirli bir güçle karşılaşmakla birlikte elinde kalan kuvvetleri kullanarak bu ayaklanmaları bastırmayı başardı. Mart 1991'de, Basra ve çevresinde başlayan Şii ayaklanması Bağdat'a kadar sıçradı, ancak iki hafta içinde Irak kuvvetlerince sert biçimde bastırıldı. Şii ayaklanmasından birkaç gün sonra da kuzeyde Kürt ayaklanması başladı. Ayaklanmalara karşı Saddam Hüseyin yönetiminin giriştiği sindirme hareketinin vardığı boyutlar yeni bir uluslararası bunalım yarattı. Toplu katliam korkusuyla Türkiye ve İran sınırlarına yığılan yaklaşık 1,5 milyon Kürt mülteci için Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında Huzur Harekâtı adlı bir kurtarma harekâtı başlatıldı. Nisan 1991'de, ABD yönetimi, Irak'a, Kürtlerin bulunduğu bölgede 36. paralelin kuzeyinde karada ve havada faaliyet göstermemesi uyarısında bulundu. Bu çerçevede 36. paralelin kuzeyinin Irak uçuşlarına yasaklanması, Birleşik Görev Gücü adındaki uluslararası bir askerî gücün bölgeye yerleştirilmesi ve sonraki gelişmeler Kuzey Irak'ta fiili bir Kürt yönetiminin oluşmasını getirdi. Ağustos 1990'da uygulamaya konan, Birleşmiş Milletler'in Irak'a yönelik ticaret ambargosu savaşın bitiminden sonra da yürürlükte kaldı.

³⁸ Arap Baharı'ı etkisiyle birlikte Suriye'de Esad rejimine karşı başlatılan hak talepleri yine rejim tarafından kanlı bir biçimde bastırılmaya çalışılmış, halkın rejime yönelik protestolarına silahlı ve ölümcül müdahaleler yapılmıştır. Esad rejiminin protestoları kanlı bir biçimde şiddet kullanarak bastırması Suriye'de Esad güçleri ve muhalifler arasında bir iç savaşın patlak vermesiyle sonuçlanmıştır. Suriye'de iç savaş sürecinin ilk kıvılcımı Mart 2011'de Sünni nüfusun yoğun olduğu Dera'da ortaya çıkmıştır. Daha sonra iç savaşın fitilini ateşleyen gösteriler ve olaylar Dera sınırlarını aşarak Banyas, Lazkiye, Hama ve Humus gibi şehirlere de sıçramıştır.

Çünkü Türkiye’de bulunan sığınmacılar ülkeyi sabotaja, iç karışıklığa, komploya, istismara ve terör olaylarına karşı açık hale getirmektedir. Bu, emperyalist devletler tarafından er ya da geç Türkiye aleyhine kullanılacaktır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Dış Politika başlığı altında yer alan ifadelerden oluşan paragraf toplamda beş cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin dördü aktif (...5.3 milyon Suriyelinin Türkiye’de kalmasını istemektedir/...Anadolu’da bir sözde kürdistan kurma projesinin iki ayağını oluşturmaktır/...en fazla sığınmacının bulunduğu ülkedir/...terör, sabotaj ve toplumsal olayları kışkırtmak için uygun bir vasat hazırlamaktadır), biri ise pasif yapıdadır (...2010’lar da Suriye’de yaşananlar 2030’larda Türkiye’de yaşatılmaya çalışılmaktadır). Yine cümlelerin dördü fiil, birisi ise isim cümlesidir. İfadeler düz cümle şeklinde ifade edilip herhangi bir devrik unsura yer verilmemiştir. Her ne kadar paragraf üçü uzun beş cümleden oluşsa da kullanılan dil oldukça açık ve nettir. Bu durum paragrafı karmaşıktan basite yaklaştırmaktadır.

2) Bölgesel Uyum

Sığınmacıların Türkiye’de kalmasını savunmanın Güneydoğu Anadolu’da sözde Kürdistan kurma projesinin iki ayağından birisi olduğu birinci cümlede ifade edilmiş ve böylece nedensel ilişki kurulmuştur. Buna göre Suriyeli sığınmacıların ülkede kalması, Güneydoğu Anadolu’da sözde Kürdistan devleti kurulmasının nedenidir. İki kavram arasında neden-sonuç ilişkisi vardır. ABD ve AB Kürdistan projesi sebebiyle Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kalmasını istemektedir. 1990’larda Irak’ta ve 2010’larda Suriye’de yaşanan olaylar, ABD ve AB gibi emperyalist oluşumların Türkiye planlarına örnek verilerek paragraf içinde işlevsel ilişki oluşturulmuştur. Yine Türkiye’nin en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke pozisyonunda olmasının yaratacağı sorunlara terör, kışkırtma ve sabotaj örnekleri verilerek genelleme detaylandırılmış ve işlevsel ilişki kurulmuştur. İkinci cümlede kullanılan “iç savaş” kavramı ile beşinci cümledeki terör, sabotaj, toplumsal olaylar, kışkırtma kavramları arasında bağlantı kurularak referans ilişkisi inşa edilmiştir.

3) Kelime Seçimi

Terör, sabotaj, kışkırtma, istismar ve en önemlisi iç savaş gibi kelimeler aracılığıyla mültecilerin iç güvenlik açısından tehlike arz ettiği fikri pekiştirilmiştir. Mültecilerin iç güvenlik açısından risk teşkil eden bir grup olduğu ima edilmiştir. Kürdistan, “sözde” olarak tanımlanarak ulusalcı bir tavır ortaya konmuştur.

4) Retorik

Parti programının bütününde olduğu gibi bu paragrafta da Türkiye'deki sığınmacılarla ilgili sayısal veriler paylaşılmıştır. Suriye'den Türkiye'ye toplamda 5.3 milyon sığınmacının geldiği vurgulanmıştır. Sayısal veriler dışında başka bir retorik unsurdan yararlanılmamıştır.

Örnek Analiz 13

“Partimizin öncelikli hedefi, ülkemizde sığınmacı olarak bulunan şu an itibariyle 5.3 milyonu bulan Suriyelilerin biran önce kendi ülkelerine dönmelerini sağlamaktır. Bu konuda Suriye’de çok sayıda askeri üsleri bulunan ve Suriye yönetimiyle yakın ilişkileri mevcut bölgede anahtar ülke konumundaki Rusya’nın da olumlu katkıları ile hızlı ve yapıcı bir şekilde çözüme kavuşturulabileceği değerlendirilmektedir” (Zafer Partisi Programı, 2021: 242).

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Dış Politika (Rusya)

“Dış politika” başlığının seçilmesi, paragrafta bahsedilen açıklamalar ve ifadeler göz önünde bulundurulduğunda başlık-paragraf uyumu açısından uygundur. Paragrafın başında sığınmacılarla ilgili sayısal verilerden yararlanılması, “sayı oyunu” ve “kanıtsallık” temalarının işlendiğini göstermektedir. Rusya’nın bölgedeki etkisine yönelik yapılan değerlendirme ise “durum tanımlaması” temasının varlığına işaret etmektedir.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Türkiye’nin dış politikası ve sığınmacıların durumu ile ilgili bölümden alınan paragrafın anlatım dili oldukça sade ve resmidir. Geleceğe dair öngörülerde bulunulmuş, bu yüzden anlatım dili geleceğe atıf verecek şekilde tasarlanmıştır. Sert ve keskin ifadelerden uzak durulmuş, yumuşak bir üslup tercih edilmiştir. Konuyla ilgili genel ifadeler kullanılmış, mesele özetlenerek detay vermekten kaçınılmıştır.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Türkiye Ortadoğu politikasında bazı konularda Rusya ile yakın ilişkiler kurmakta ve işbirliğine gitmektedir. Zafer Partisi, Rusya ile sığınmacılar ve Suriye politikası konusunda diplomatik ilişkiler kuracağını ve sığınmacıların ülkelerine geri dönmelerini için Suriye barışı için iş birliği yapacağını beyan etmiştir. Rusya’nın, bölgede söz sahibi olan güçlü aktörlerden birisi olarak Suriye’de barışı sağlamak ve istikrar ortamını kurmak için olumlu katkılar vereceği öngörülmektedir. Esad rejimi ile yakın ilişkiler

kuran Rusya yönetimi, Zafer Partisi tarafından sığınmacıları geri göndermek adına diplomatik olarak yararlanacağı bir müttefik olarak görülmektedir. AB ve ABD'yi Türkiye'yi Kürdistan kurma planları dahilinde, sığınmacı ve göçmenler aracılığıyla bölüp parçalamak isteyen emperyalist güçler olarak değerlendiren parti, sığınmacıların geri gönderilmesi konusunda kendisine müttefik olarak bölgedeki bir diğer önemli güç olan Rusya'yı görmektedir. AB ve ABD'nin sığınmacıların Türkiye'de kalıcı hale gelmesini isteyerek, kısa bir süre zarfında iç savaş çıkartmak amacıyla olduğu Zafer Partisi tarafından iddia edilmiştir. Zafer Partisi için AB ve ABD'nin başını çektiği emperyalist güçler sığınmacı meselesi bağlamında Türkiye'nin çıkarlarına aykırı davranırken, Rusya bu konuda Türkiye için olumlu politika anlayışına sahip bir müttefik konumundadır. Bu yüzden sığınmacıların geri gönderilmesi konusunda, Esad rejimi ile yakın ilişkileri bulunan Rusya'nın sürece olumlu bir katkı yapacağı ve sorunu yapıcı bir şekilde çözeceği düşünülmektedir.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Dış Politika başlığı altında oluşturulan paragraf iki cümleden oluşmaktadır. Aktif olan ilk cümle (*...şu an itibariyle 5.3 milyonu bulan Suriyelilerin biran önce kendi ülkelerine dönmelerini sağlamaktır*) kısa ve netken, pasif olan ikinci cümle (*...hızlı ve yapıcı bir şekilde çözüme kavuşturulabileceği değerlendirilmektedir*) oldukça uzun ve karmaşık bir yapıdadır. Her iki cümle de fiil cümlesidir. Cümlelerin bir diğer yapısal özelliği de düz oluşlarıdır. Paragraf ise genel olarak basit ve anlaşılır niteliktedir. Paragrafta yorum bildiren ifade sayısı oldukça azdır.

2) Bölgesel Uyum

Paragrafa bakıldığında cümle içinde ya da cümleler arasında herhangi bir neden-sonuç ilişkisi kurulmadığı ve dolayısıyla nedensel ilişkinin mevcut olmadığı görülmektedir. İşlevsel ilişki bağlamında partinin öncelikli hedefi olan 5.3 milyon sığınmacının geri dönmesi için bölgedeki diğer aktörlerle işbirliği yapılması gerektiği vurgulanmış, bölgedeki diğer aktörlere ise Rusya örneği verilmiştir. Birinci cümlede bahsedilen partinin öncelikli hedefi konusunun, son cümlede Rusya'nın katkıları çerçevesinde yeniden ele alınması ise referans ilişkisi çerçevesinde değerlendirilebilir.

3) Kelime Seçimi

Rusya için anahtar ülke benzetmesi yapılarak Rusya'nın bölgedeki stratejik önemi vurgulanmıştır.

4) Retorik

Yer verilen ifadeyi güçlendirmek ve inandırıcılığı artırmak için sayısal verilerden yararlanılmıştır. Sığınmacıların nüfusunun 5.3 milyonu bulduğu bilgisi metin içine yerleştirilmiştir. Rusya'nın bölgede

anahtar konumda bir ülke olduğunu vurgulamak için Suriye’de çok sayıda askeri üssü olduğu ve Suriye yönetimiyle yakın ilişkiler kurduğunun bilgisi verilmiştir.

Örnek Analiz 14

“Partimiz, öncelikle Suriye'den Türkiye'ye gelen 5.3 milyon Suriyelinin ülkelerine bir an önce dönmeleri için Suriye'de Beşar Esad ile diplomatik ilişkileri yeniden kuracak ve Şam Büyükelçiliğini süratle açacaktır. Şam rejimi ile ekonomik ilişkiler kurulacak ve ticaret başlatılacaktır” (Zafer Partisi Programı, 2021: 246)

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Dış Politika (Suriye)

Paragraf başlığı olarak seçilen “dış politika”, paragrafın Şam rejimi ile kurulacak diplomatik ilişkileri merkeze koyması düşünüldüğünde paragrafta uyumludur. Suriyeli sığınmacı sayısına yönelik verilen bilgide Türkiye’de 5,3 milyon Suriyeli sığınmacı olduğu belirtilmiştir. Böylece “sayı oyunu” ve “kanıtsallık” temasına yer verilmiştir.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Zafer Partisi’nin parti programında yer alan dış politika başlıklı bölümden alınan paragrafın anlatım diline bakıldığında, Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönmeleri ve Beşar Esad ile diplomatik görüşmelerin başlatılmasıyla ilgili açık ve doğrudan bir dil tercih edildiği görülmektedir. Metnin parti programından alınması sebebiyle oldukça resmi ve düzeyli bir üslubun tercih edildiği dikkat çekmektedir. Suriye ile ilgili dış politika adımları, çerçeve bir tasarı şeklinde, genel ifadeler ve gelecek zamana atıflar aracılığıyla özetlenmiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Türkiye, Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaştan bir yıl sonra akan kanın durması için ve Esad rejimine tepki olarak 22 Mart 2012’de konsolosluk faaliyetlerini durdurmuş, ardından 26 Mart 2012’de Şam Büyükelçiliğini kapatmak suretiyle Suriye ile olan diplomatik ilişkilerini askıya almıştır. Dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan “helikopterlerle bombalamak suretiyle ölümler her geçen gün artıyor. Buna seyirci kalmak, müdahale etmemek mümkün değil”³⁹ diyerek Suriye vatandaşlarına yönelik Esad

³⁹ <https://www.trthaber.com/haber/gundem/sam-buyukelciligi-kapatildi-34092.html>

rejimi tarafından uygulanan şiddete karşı çıkacağının sinyallerini vermiştir. Bundan sonraki süreçte Suriye meselesine farklı aktörlerin de dahil olması, değişen şartlar, iç savaşın uzaması gibi nedenlerden dolayı Türkiye'nin Suriye politikası farklı evrelere geçmiş ve değişkenlik kazanmıştır. Türkiye'nin Suriye politikası ve Suriye ile ilişkilerinin niteliği zaman içinde değişkenlik gösterse de Türkiye iç savaşın başladığı 2011'den itibaren Suriye'den sığınmacı kabul etmeye devam etmiştir. Ak Parti hükümeti Suriyeli sığınmacılara yönelik “din kardeşi”⁴⁰ söylemi üzerinden açık kapı politikası uygulamış ve iç savaştan kaçan sığınmacıları himaye etmeye devam etmiştir.

Zafer Partisi hükümetin sığınmacılara yönelik politikalarını eleştirerek, sığınmacıları geri göndermek için Esad rejimi ile diplomatik ilişkileri yeniden tahsis edeceğini ifade etmektedir. Zafer Partisi, sığınmacıları geri göndermek için Esad rejimiyle ilişkilerini normalleştirmeyi ve Suriye ile ticari ilişkileri yeniden başlatmak suretiyle Suriye'de yeniden istikrar ortamı yaratmayı amaçlamaktadır. Zafer Partisi, dış politika programlarını sığınmacı sorununu çözebilecek şekilde oluşturmakta ve diplomatik, ticari ilişkileri sığınmacıları geri göndermek için araçsallaştırmaktadır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Yine dış politika başlığı altında oluşturulan bu paragraf, iki cümleden oluşmaktadır. Cümlelerden birisi aktif (...*Beşar Esad ile diplomatik ilişkileri yeniden kuracak ve Şam Büyükelçiliğini süratle açacaktır*), diğeri ise pasif (*Şam rejimi ile ekonomik ilişkiler kurulacak ve ticaret başlatılacaktır*) nitelikte fiil cümleleridir. Pasif olan cümle oldukça kısa ve anlaşılırken, aktif cümle nispeten daha uzun ama yine oldukça anlaşılırdır. Her iki cümle de yapı olarak düz ve basittir. Paragrafta yorum içeren herhangi bir ifade mevcut değildir.

2) Bölgesel Uyum

Paragraf nedensellik ilişkisi bağlamında ele alındığında, ilk cümlede Türkiye'de Suriyelilerin ülkelerine dönmeleri için Beşar Esad ile diplomatik görüşmelerin başlatılacağı neden-sonuç ilişkisi kurularak anlatılmıştır. İki cümleden oluşan paragrafın ikinci cümlesinin içinde ya da birinci ve ikinci cümle arasında herhangi bir nedensellik bulunmamaktadır. Ancak paragrafın gövdesi niteliğindeki birinci cümlede kurulan nedensellik, genel olarak paragrafın genelinde nedensellik ilişkisinin kurulması için yeterli olmuştur. İşlevsel ilişki göz önünde bulundurularak paragrafta bakıldığında ise, cümlelerin

---

⁴⁰ Ak Parti hükümeti Suriyeli sığınmacılara yönelik 2016 yılına kadar resmi olarak uyguladığı “açık kapı” politikasını sığınmacıları din kardeşi olarak tasvir eden bir politik söylem aracılığıyla desteklemiştir. İslami bir referans ile *ensar* ve *muhacir* kavramları (Ensar ve muhacir kavramları Müslümanların 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret etmeleri sonrasında aralarında oluşan kardeşlik bağıni ifade etmek için kullanılmaktadır), yerli halk ve sığınmacılar arasındaki ilişkinin niteliğini tasarlama ve toplumsal kabul sağlamak adına kullanılmıştır. Yerli halkın *ensar*, sığınmacıların ise zorda kalmış *muhacir* olduğu hükümetin resmi söylemleriyle vurgulanmıştır.

birbirini tamamladığı, birinci cümlede yer alan ifadelerin ikinci cümleyle pekiştirildiği görülmektedir. Beşar Esad ile kurulacak diplomatik ilişkiler üzerine kurulu olan birinci cümle, ikinci cümlede bahsedilen ekonomik ilişkiler ve ticaret vasıtasıyla detaylandırılmakta ve cümleler birbirine bağlanmaktadır. Birinci ve ikinci cümle arasında kurulan bağ, paragrafın referans ilişkisi tarafını da güçlendirilmektedir. Birinci cümlede bahsedilen “diplomatik ilişkiler” kavramı, ikinci cümledeki ekonomik ilişkiler ve ticaret kavramıyla desteklenmiştir.

3) Kelime Seçimi

Beşar Esad ismi ve Şam rejimi ifadesi kullanılarak Suriye’deki hükümetin meşruluğunun kabul edildiği ima edilmiştir.

4) Retorik

Bu paragrafta retorik kapsamında sayısal verilerden yararlanıldığı görülmektedir. Türkiye’deki mülteci sayısının 5.3 milyon olduğu belirtilmiş ve konuya ilişkin öne sürülen iddiaların inandırıcılığı arttırılmaya çalışılmıştır. Ancak sayısal verilerden yararlanmanın dışında herhangi bir retorik unsura yer verilmemiştir.

Örnek Analiz 15

“Dış göçlerin önlenmesinde de aynen terörle mücadelede olduğu gibi sorunu kaynağında çözecek çözüm önerilerini destekleyecektir. Günümüzde en fazla dış göçe maruz kalan ve bununla mücadelede uluslararası platformlardan hiç destek alamayan ülkemizin göçmenlerin kendi ülkelerine dönmelerini sağlayacak çözümlere ağırlık verecek, dış göçlerin yaşandığı ülkelerdeki şartların göçmenlerin yeniden dönmelerini sağlayacak projelerin uluslararası alanda kabul görmesi ve uygulanmasını öne çıkaracaktır. Bununla birlikte yasa dışı göçlerin önlenmesi için uluslararası mekanizmaların harekete geçirilmesi sağlanacak, iş birlikleri desteklenecektir” (Zafer Partisi Programı, 2021: 253).

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Dış Politika ve Göç

“Dış politika ve göç” başlığı, paragrafta asıl olarak iki kavram arasındaki ilişkiye yer verildiğinden dolayı, başlık-paragraf uyumunu sağlamaktadır. Partinin göç meselesi bağlamında dış ilişkilerini nasıl oluşturacağı, paragrafın temel olarak ele aldığı meseledir. Partinin göç bağlamında dış ilişkilerini nasıl oluşturacağından bahsedilirken “açıklama” temasına başvurulmuştur. Dış göçlerin önlenmesi konusunda terörle mücadele örneği verilerek “karşılaştırma” teması işlenmiştir. Dış göç maruz kalınan

ve mücadele edilen bir olgu olarak sunulmuş ve göçmenlere yönelik “olumsuz ötekini sunma” ve dış göçe yönelik “yasadışılık” teması dolaylı da olsa kullanılmıştır.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Paragrafın anlatım diline bakıldığında metnin bir parti programından alınmasından dolayı oldukça resmi bir üslubun tercih edildiği görülmektedir. Partinin dış politika ve göç konusuyla ilgili uygulayacağı stratejiler ve yol haritası, gelecek zamana atıfta bulunarak açıklanmıştır. Sert ve kırıncı ifadelerden kaçınılmış, ılımlı bir yazım dili kullanılmıştır.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

1980’li yılların başında ortaya çıkan PKK terörü, Türkiye’nin halen mücadele ettiği en ciddi sorunların başından gelmektedir. Zafer Partisi, terör sorununun daha kapsamlı bir şekilde ele alınıp, geçici çözümlerden ziyade terörün kaynağındaki ülkelerle işbirliği yapılarak çözülmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu konuda Adana Mutabakatına referans veren Zafer Partisi, terörle mücadele konusunda komşu ülke Suriye’nin oldukça kritik bir pozisyona sahip olduğunu vurgulamaktadır. PYD-PKK kaynaklı terör sorununun ancak Suriye, Irak ve İran gibi komşu ülkeler ile işbirliği yapılarak çözüleceğini belirtmiştir. Teröre karşı birlikte mücadele edebilmek için ise Suriye’de politik ve iktisadi istikrarın sağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde terörle mücadele konusunda Türkiye açısından oldukça kritik bir konumda olan Suriye, yaşanan iç savaş ve devamındaki kaos ile terör örgütlerine karşı savunmasız hale gelmekte ve örgüt mensupları için sığınak olarak kullanılmaktadır. Sığınmacı sorununu terör sorunuyla ilişkilendiren Zafer Partisi, iki sorunun ayrı ayrı değil birlikte çözülmesinin zorunlu olduğunu belirtmektedir. Suriye terör örgütlerinden arındırılıp, siyasi ve iktisadi istikrar sağlanmadıkça Türkiye’nin sığınmacı ve terör sorununa mutlak ve kalıcı bir çözüm bulabilmesi mümkün olmayacaktır.

Zafer Partisi, sığınmacı sorununun çözümü noktasında Türkiye’nin uluslararası aktörlerden ve bölge ülkelerinden yeterli desteği alamadığını savunmaktadır. Bu yüzden sığınmacıları geri göndermek ve yasa dışı göçleri önlemek için uluslararası mekanizmaların devreye sokulması ve iş birliklerinin desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Türkiye’nin coğrafi konumu, Avrupa ülkelerinde yaşanan göçmen krizi ve küreselleşme gibi faktörler göz önünde bulundurulduğunda, sığınmacı meselesi ve yasa dışı göçlerin olumsuz sonuçlarının sadece Türkiye’yi etkilemediğini düşünen Zafer Partisi, sorunun çözümü için Avrupa Birliği’nin ve diğer bölgesel aktörlerin Türkiye’ye destek vermesi gerektiğini ifade etmektedir. Aksi takdirde sığınmacı ve yasa dışı göç sorunu kartopu gibi büyüyerek tüm Avrupa’yı etkileyecek kadar ciddi bir sorundur. Sığınmacı ve yasa dışı göçe yönelik çözüm bulmak için yapılacak işbirlikleri ve kolektif çalışmalar sorunlarla topyekûn mücadele etmeyi sağlayacaktır. Sorunun

çözümüne yönelik tüm aktörlerin iştirak etmesi ve iş birliğinin sağlanması, ülkelerin ayrı şekilde tek tek verdikleri mücadeleden daha verimli sonuçlar ortaya çıkaracaktır. Bu yüzden Zafer Partisi, sığınmacı sorunun sadece Türkiye'nin sorunu olmadığını düşünmekte, bu konuda komşu ülkelerden ve Avrupa Birliği'nden destek beklemektedir.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Dış politika ve göç başlığı çerçevesinde oluşturulan paragraf, üç cümleden meydana gelmektedir. Paragrafı oluşturan cümlelerden ikisi aktif fiil cümlesi (*...sorunu kaynağında çözecek çözüm önerilerini destekleyecektir/...uluslararası alanda kabul görmesi ve uygulanmasını öne çıkaracaktır*), biri ise pasif fiil (*...uluslararası mekanizmaların harekete geçirilmesi sağlanacak, iş birlikleri desteklenecektir*) cümlesidir. Birinci ve üçüncü cümleler oldukça kısa ve anlaşılırken, ikinci cümle paragrafın temel bölümünü oluşturduğu için oldukça uzun ve karmaşık bir haldedir. Basit ve düz cümleler tercih edilmiş, herhangi bir devrik cümleye yer verilmemiştir. Paragraf genelinde yorum bildiren ifade sayısı oldukça sınırlıdır.

2) Bölgesel Uyum

Paragraf nedensellik ilişkisi bağlamında incelendiğinde, paragrafın kendi içinde bir bütünlüğe sahip olduğu, her ne kadar cümle içinde ve cümleler arasında çok net nedensellik ifadeleri kullanılmamasına rağmen genel olarak kullanılan ifadelerin birbirini tamamlayarak anlamlı bir bütün oluşturduğu görülmüştür. Paragraf işlevsel ilişki bağlamında ele alındığında ise yine amaç-hedef bildiren cümlelerin ve bu cümlelerin içerdiği genellemelerin sonraki kısımlarda detaylandırılmadığı, bu yüzden de işlevsel ilişkinin son derece sınırlı bir biçimde paragrafta yer aldığı görülmüştür. Örneğin “en fazla göçe maruz kalan”, “... uluslararası platformlardan hiç destek alınmaması...” gibi ifadelerin detaylarından bahsedilmemiştir. Ortaya konulan çözüm önerileri genel bağlamda ele alınmış, çözüm önerilerinin neler olduğu ve nasıl icra edileceğiyle ilgili bir şey söylenmemiştir. Paragraftaki referans ilişkisinin niteliğine bakıldığında da işlevsel ilişkiyle benzer bir durumun ortaya çıktığı söylenebilir. Oldukça sınırlı bir kavramsal kullanıma sahip paragrafta, bahsedilen kavramların detaylarının ne olduğu konusunda herhangi bir ifadeyle yüklü değildir.

3) Kelime Seçimi

Dış göçlerin nasıl önleneceği konusunda terörle mücadelede uygulanan yöntemlerin uygulanacağı vurgulanmıştır. Terör ve göç kelimeleri aynı cümle içinde kullanılarak terörün uyandırdığı negatif anlamın göçe sirayet etmesi söz konusu olmuştur. Türkiye'nin göçe “maruz kaldığı” vurgulanmış ve göçün anlamı olumsuzlanmıştır. Paragrafın sonunda ise göç için yasadışı ifadesi kullanılarak göçmenler

için suçlu çağrışımı yapılmıştır. Göç ve göçmen kavramlarına yönelik oluşturulan olumsuz imaj ve atfedilen nitelikler yasa dışılık ve suç çağrışımı yapacak kelimelerle pekiştirilmiştir.

4) Retorik

Türkiye'nin en fazla dış göçe maruz kalan ülke olduğu ve uluslararası platformlardan hiç destek alamadığı ifade edilmiş ancak bunu kanıtlayacak ya da yargının inandırıcılığını arttıracak herhangi bir bilimsel ya da sayısal veri paylaşılmamıştır. Bunun yanında fotoğraf, video, tablo, uzman açıklaması gibi retorik unsurlara da başvurulmamıştır.

Örnek Analiz 16

“Türk Milletinin karşı karşıya olduğu ve varlığını, birliğini, geleceğini tehdit eden en büyük sorun ülkemize karşı emperyalizm tarafından bilinçli bir silah olarak kullanılan stratejik göç mühendisliği ile ülkemizin demografik yapısının değiştirilmesidir. Ülkemizin demografik yapısı, Suriye, Afganistan, Pakistan, Bangladeş, Irak, İran ve siyah Afrika başta olmak üzere dünyanın değişik yerlerinden gelen ve 2021 itibarı ile 8 milyona ulaşarak ülke nüfusunun yüzde 10'una ulaşan bir oran ile değişmektedir. Amaç, Türkiye'yi Türk ülkesi olmaktan çıkarmaktır. Yabancıların, özellikle de Suriyelilerin nüfus üstünlüğünü ele geçirdikleri yerlerden başlayarak önümüzdeki yıllarda çıkarılacak bir iç savaş sonrasında Türkiye'den sözde “kürdistan” koparma hedefi gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Öte yandan Suriyeli göçü Türk ekonomisini 2020 sonuna kadar 80 milyar Dolar harcama yapmaya zorlamıştır. Türkiye'nin Suriyeli göçünün oluşturduğu yükün devam etmesi durumunda ekonomik krizi aşması mümkün değildir. Suriyeli ve diğerlerinin göçünün Türkiye'de kalıcı olması durumunda Türk insanının işsizlik sorunu daha da derinleşecektir. Türk çocukları, Suriyeli ve diğerlerinin eğitim sistemine uyum sorunlarından dolayı eğitim kalitesinin düşmesi sorunu ile karşı karşıya kalacaklardır. Hastanelerdeki Suriyeli ve diğerlerinin yoğunluğundan dolayı Türk vatandaşları sağlık hizmetlerinden daha geç, daha az ve daha kalitesiz istifade edeceklerdir. Üstelik, Suriyeliler ve Afganlar ülkemize Türkiye'de uzun mücadeleler sonucunda kaybolmuş hastalıkları yeniden getirmişlerdir. Suriyeli ve Afgan mafyasının güçlenmesi neticesinde Türk gençliği yoğun bir uyuşturucu saldırısı ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye, özellikler Suriyeliler arasından kolaylıkla eleman devşirilmesi sonucunda Arap istihbarat servislerinin arka bahçesi olmuştur. İslam'ın en büyük düşmanı olan cihatçı selefilik Türkiye'de yayılmaktadır. Türkiye'den toprak talep eden Arap milliyetçisi örgütler kurulmaya başlanmıştır. Ayrıca, küresel ısınmanın artması ile birlikte Asya'da kuraklığın artması neticesinde önümüzdeki on yıllarda dünya yeni ve daha büyük kitlesel göç dalgaları ile karşı karşıya kalacaktır. Bu göç dalgasının yöneleceği temel istikametlerden birisi Türkiye'dir. Özetle, Suriyeliler başta olmak üzere bütün sığınmacı ve kaçakları ülkelerine büyük bir hızla yollamadığımız ve yeni göçleri en sert önlemleri

uygulamaya sokarak engellemediğimiz takdirde, ülkemiz geleceğini yitirecektir” (Zafer Partisi Programı, 2021: 49-52).

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Zafer Partisi'nin Göçü Durdurma ve Geri Çevirme Projesi “Anadolu Kalesi”

“Zafer Partisi'nin Göçü Durdurma ve Geri Çevirme Projesi: Anadolu Kalesi” başlığı, paragrafta anlatılanlar dikkate alındığında paragraf-başlık uyumunu sağlamaktadır. Partinin Türkiye'ye yönelik göçü neden durdurmak istediği ve bunu nasıl yapacağı konusu üzerine kurulu olan paragraf genel olarak durum değerlendirmesi şeklinde yazılmıştır. Paragrafın durum değerlendirmesi üzerine kurulu olması, yorum bildiren ifadelerin sıklıkla kullanılmasıyla sonuçlanmıştır. Paragrafın birçok yerinde görülen durum değerlendirmeleri ve yorumlar, “durum tanımlaması” temasına başvurulduğu göstermektedir. Durum tanımlamasından sonra en sık kullanılan diğer tema ise “sayı oyunudur”. Sığınmacılar ilgili sayısal veriler ve istatistikler paylaşarak sayı oyunu teması, paragraftaki ana fikrin daha etkili olması amacıyla kullanılmıştır. Sayısal verilerden ve istatistiklerden yararlanılması ise, “kanıtsallık” temasının da varlığına işaret etmektedir. Suriyeli göçünün Türkiye ekonomisinde 80 milyar dolarlık harcama yapılmasına yol açtığı bilgisi paylaşarak Suriyeli göçmenlerin önemli bir külfet yarattığı “yük” teması işlenerek aktarılmıştır. Suriyeli sığınmacıların işsizlik, salgın hastalıklar, terör eylemleri, Selefilik, uyuşturucu ticareti, eğitim kalitesinin düşmesi gibi sorunlara yol açtıklarının altı çizilerek “olumsuz ötekini sunma” temasından yararlanılmıştır. Suriyeli sığınmacıların neden oldukları sorunlar neticesinde Türk vatandaşların sağlık hizmetlerini daha geç, daha pahalı alması, Türk çocuklarına verilen eğitimin kalitesinin düşmesi, Türk gençliğinin uyuşturucu saldırısı ile karşı karşıya kalması, salgın hastalıkların yeniden Türkiye'de görülmeye başlaması neticesinde mağdur olduğu “kurbanlaştırma” teması üzerinden işlenmiştir. Asıl kurbanın Suriyeli sığınmacılar değil, Türk vatandaşlar olduğu bu temayla vurgulanmıştır. Asya'da artan kuraklıkların gelecekte yeni bir göç dalgasını başlatacağı ve bu göç dalgasının hedef ülkelerinden birisinin de Türkiye olacağı bildirilmiştir. Göç meselesine hedef ülke perspektifinden bakılarak “karşı gerçeklik” temasına başvuru yapılmıştır. Mevcut göç dalgalarına yönelik önleyici tedbirlerin alınmaması halinde ülkenin geleceğinin yitirileceğinden dem vurularak “abartma” temasına da atıfta bulunulmuştur.

2) Şematik Analiz

a) Paragrafın Anlatım Dili

Paragrafın anlatım diline bakıldığında, oldukça resmi bir üslubun kullanıldığı dikkat çekmektedir. Sığınmacıların geri gönderilmesinin gerekçeleri sıralanırken, sığınmacıların yol açtığı sorunlar olumsuz

bir dil kullanılarak sunulmuştur. Paragrafta göçmen ve sığınmacılara yönelik aşağılayıcı, küçük düşürücü veya küçümseyici ifadeler açıkça yer almasa da bu anlamlar ima edilmiştir. Örneğin okullardaki Suriyeli çocukların Türk eğitim sisteminin kalitesini düşüreceği ve sığınmacıların Türkiye’de uzun yıllardır görünmeyen kaybolmuş bulaşıcı hastalıkları yeniden ortaya çıkardığı ifade edilmiştir. Paragraf genelinde sığınmacıların geri gönderilmediği takdirde ne tür sorunların ortaya çıkacağı gelecek zaman ve varsayım ifadeleriyle birlikte sıralanmıştır. Bu durum genel olarak paragrafın reaktif bir söylem haline gelmesiyle sonuçlanmıştır.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Zafer Partisi, Avrupa’daki aşırı sağ partilere benzer bir anlayışlar göç ve sığınmacı sorunu bir güvenlik meselesi olarak ele almakta, göçün güvenleştirmesi stratejisini uygulamaktadır. Buna göre göç ve sığınmacılar, Türkiye’nin karşı karşıya olduğu tehditlerin başında gelmektedir. Çünkü göç ve sığınmacılar, Türkiye’nin demografik yapısını bozmakta ve ülkeyi parçalamak isteyen emperyalist devletler tarafından kullanılmaktadır. Emperyalist ülkeler, Ortadoğu’daki çıkarlarını garanti altına almak adına, bölgede kendilerine rakip gördükleri Türkiye’yi iç karışıklığa ve kaosa sürüklemek istemektedir. Zafer Partisi’nin neden sığınmacı karşıtı bir siyasal strateji benimsediğinin cevabı bu varsayımlarda yatmaktadır. Bu varsayımlar çerçevesinde Zafer Partisi “dış düşman” olarak gördüğü emperyalist devletleri ve onların çıkarlarına hizmet eden, Türkiye’yi örtük olarak istila etmek isteyen sığınmacılara karşı reaktif bir tutum geliştirmiştir. Stratejik göç mühendisliği olarak kavramsallaştırdığı sığınmacı akınına karşı aldığı reaktif tutumlarla birlikte popülist bir üslubu benimseyen parti, sığınmacı karşıtlığını zorunluluk olarak değerlendirmekte, aksi takdirde Türkiye’nin çok yakın bir gelecekte nihai bir iç savaşa sürükleneceği öngörüsünde bulunmaktadır. Partinin sığınmacı karşıtı siyasal stratejisinin dayanak noktaları ise sığınmacıların ve düzensiz göçlerin Türkiye’nin toplumsal, iktisadi ve kültürel yapısı üzerindeki olumsuz etkileridir. Türk vatandaşların iş bulma imkanının azalması (özellikle kırsal kesimlerde), kişi başına düşen milli gelirden yaşanan gerileme, işsizlik oranında meydana gelen artışlar, işgücü piyasasında yaşanan düşüşler sığınmacıların iktisadi yapıya olumsuz etkilerine; demografik yapının bozulması, milli kültürün ve sanatın tahrip edilmesi, hastalıkların ve suç oranının artması vb. ise sığınmacıların sosyal ve kültürel yapı üzerindeki olumsuz etkilerine örnek gösterilmektedir.

Suriye’de 2011 yılında başlayan ve halen devam eden iç savaş, iç savaşın getirdiği politik ve iktisadi istikrarsızlık, Türkiye’nin ve Avrupa’nın yaşadığı sığınmacı ve mülteci krizinin başlıca nedenidir. Türkiye özelinde sığınmacı karşıtı siyasal stratejilerin bir kısmı, hükümetin sığınmacılara yönelik yaptığı sosyal harcamalara yapılan eleştiriler üzerinden şekillenmektedir. Yer yer refah şovenizmine varan bu eleştiriler, Zafer Partisi’nin söyleminde de kendine yer bulmaktadır. Kamusal kaynakların devletin sosyal politikaları aracılığıyla dağıtımında Türk vatandaşların öncelikli ve imtiyazlı olması

görüşünden hareketle Zafer Partisi, sığınmacılara yapılan sosyal yardımlara karşı çıkmakta ve sosyal yardımlar için para harcanmasına tepki göstermektedir. Partiye göre sığınmacılar için harcanan paralar devlet ve Türk vatandaşlar için ekonomik külfet üretmekte ve toplumsal refah seviyesinin düşmesiyle sonuçlanmaktadır. Sığınmacılara ayrılan finansal kaynakların devletin “yeniden dağıtıcı” rolü ile fakir ve yardıma muhtaç Türk vatandaşlara aktarılması gerektiğini vurgulamaktadır. Suriyeli sığınmacıların, yerli halkın kamusal mal ve hizmetleri kullanmalarını olumsuz yönde etkilediği, sığınmacıların Türkiye aleyhinde gizli faaliyetlerde bulunduğu, sığınmacılar aracılığıyla Afgan ve Suriye mafyasının Türkiye’yi uyuşturucu madde satışı için pazar haline getirdiği gibi iddialar sığınmacı karşıtı söylemin diğer unsurlarını oluşturmaktadır. Zafer Partisi sığınmacıların Türkiye’nin bugününe olduğu gibi geleceğine de olumsuz yönde etki edeceğini belirtmektedir. Yani sığınmacılar sadece mevcut nesillerin değil gelecek nesillerin de yaşamını tehdit etmekte ve tehlikeye düşürmektedir. “Göçe ve sığınmacılara yönelik önlem alınmadıkça ve göçler engellenmedikçe Türkiye geleceğini yitirecektir” denilerek sığınmacı tehdidinin sadece bugünün meselesi olmadığı vurgulanmıştır. Zafer Partisi, mevcut düzen partileri olarak adlandırdığı ana akım siyasi partilerin bu önlemleri alma noktasında isteksiz ve yetersiz olduğunu belirterek, ancak Zafer Partisi iktidarıyla sığınmacı tehdidinin ortadan kaldırılacağını iddia etmiştir. Buna göre Türkiye’nin sığınmacı tehdidinden kurtulmasının yolu Zafer Partisi’nden geçmektedir.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Analiz

Paragraf, toplamda 17 temel cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin çoğu uzun olup, kelime sayısının az olduğu cümle sayısı oldukça azdır. 17 cümlelerin tamamı düz cümle olup, herhangi bir devrik cümle kullanılmamıştır. Toplam 17 cümlelerin 15 cümlesi fiil cümlesiyken sadece 2 cümle isim cümlesidir. Toplam 17 cümlelerin 13’ü aktif yapıdayken, 4 cümle ise pasif cümle yapısında kurulmuştur. Paragrafı oluşturan cümlelerin genel yapısında baktığımızda ise çoğunlukla birleşik cümlelerin tercih edildiği, bu durumun da paragrafı karmaşık hale getirdiği gözlemlenmiştir.

2) Bölgesel Uyum

Her ne kadar cümle içinde neden-sonuç bilgisi içeren ifadeler çok sık rastlanmasa da, paragraf nedensellik ilişkisi bağlamında ele alındığında genel olarak bütüncül bir nedensellik ilişkisinin kurulduğu gözlemlenmektedir. Paragraf, art arda gelen cümlelerin birbirini tamamlaması suretiyle anlamlı bir bütün haline gelmektedir. Paragrafa işlevsel ilişki bağlamında bakıldığında ise ilk kısımda yer alan genelleme ifadelerinin daha sonraki kısımlarda örneklenerek, detaylandırılarak ve özetlenerek daha açık hale getirildiği görülmektedir. Örneğin ilk cümlede göç dalgalarının Türkiye için tehdit olduğu söylenmiş, sonraki kısımlarda ise göçün Türkiye için neden tehdit olduğu hastalıklar, işsizlik,

demografik yapının değişmesi gibi örnekler verilerek açıklanmıştır. Türkiye'nin Türk yurdu olmaktan çıkarılmak istendiği belirtilmiş, daha sonra emperyalist güçlerin iç savaş çıkarmak ve Kürdistan devleti kurmak istediği detayları verilerek baştaki genel ifade daha açık hale getirilmiştir. Son olarak paragrafın nihai kısmında, "... özet olarak" başlayan cümle vasıtasıyla paragrafın önceki kısımlarında yer alan ifadeler işlevsel ilişki bağlamında özetlenerek yeniden ele alınmıştır. Paragraf referans ilişkisi bağlamında ele alındığında ise, çoğunlukla, paragrafın başında kullanılan kavramlara daha sonra atıfta bulunulmadığı görülmüştür. Bunun istisnası olarak paragrafın ilk bölümünde yer alan demografik değişim ifadesinin daha sonra demografik yapının nasıl değişeceğinden bahsedilerek yeniden ele alınması ve paragrafın son bölümünde Asya'da yaşanacak muhtemel kuraklığın neden olacağı göç dalgalarından söz ettikten sonra bu göçlerin Türkiye'yi nasıl etkileyebileceğinden bahsedilmesi gösterilebilir.

3) Kelime Seçimleri

Stratejik göç mühendisliği emperyalizmin kullandığı bir "silah" olarak tanımlanmış ve böylece Türkiye ve emperyalist devletler arasındaki bölgesel çatışmaların altı çizilmiştir. Türkiye'nin emperyalist devletlerin hedefinde olduğu ve kendisini bu devletlere karşı koruma zorunluluğu silah metaforuyla vurgulanmıştır. Suriye göçü sonucunda Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılar, sığınmacılara yönelik sosyal yardımlar ima edilerek "yük" olarak nitelendirilmiştir. Bu nitelendirme, geleneksel olarak tekrar eden yük temasının kullanıldığına işaret etmektedir. Türkiye'nin Arap istihbarat servislerinin "arka bahçesi" olduğu belirtilerek Suriyeli sığınmacıların farklı ülkelerin gizli servisleri için ajanlık faaliyetleri yürüttüğü, bu faaliyetlerin Türkiye aleyhinde kullanılacağına altı çizilmiştir. Paragraftaki kelime seçimlerine genel olarak bakıldığında, özellikle Suriyeli sığınmacılar üzerinden olumsuz bir algı yaratılmak istendiği, sığınmacıların yol açtığı sorunları vurgulayan ifadelerin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

4) Retorik

Paragrafta anlatımı güçlendirmek, inandırıcılığı artırmak adına herhangi bir görsel-işitsel (video, fotoğraf, tablo, anket vb.) yer verilmemiştir. Ancak sayısal verilerden yararlanarak ortaya atılan savlar ve yargılar daha güçlü biçimde temellendirilmeye çalışılmış ve kullanılan ifadelerin inandırıcılığı arttırılmak istenmiştir. Bunun dışında otorite niteliğindeki herhangi bir kişi ya da kurumdan destekleyici görüşlere ya da alıntılara yer verilmemiştir.

4.4.2. Zafer Partisi Seçim Beyannamesi

Seçim beyannameleri, partilerin seçimlerden önce genellikle yazılı şekilde oluşturduğu, parti politikaları hakkında bilgi veren ve kamusal meseleler hakkında açıklamaların yer aldığı metinlerdir. Partiler,

beyanname aracılığıyla seçmenleri partinin diğer partilerden politikalar bağlamında nasıl farklılaştığı üzerinden ikna etmeye çalışır. 14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri kapsamında Zafer Partisi de her ne kadar yazılı olmasa da ⁴¹ seçim beyannamesi hazırlamış ve beyanname parti genel başkanı Ümit Özdağ'ın tarafından sözlü olarak, sosyal medya aracılığıyla seçmenlere duyurulmuştur. 31 Mart 2023 tarihinde Youtube ve X platformları üzerinden yapılan canlı yayın aracılığıyla duyurulan seçim beyannamesi, çalışmanın bu bölümünde Eleştirel Söylem Analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Beyanname; göçmen ve sığınmacı karşıtlığı, yerlililik, ulusalcılık, anayurt siyaseti bağlamında ele alınmış ve çözümlenme beyannamenin ilgili kısımları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Zafer Partisi Seçim Beyannamesi

Video Başlığı	Twitter Space Odası'nda Zafer Partisi Seçim Bildirgesi'ni Açıklıyorum
Video Bağlantı Adresi	https://www.youtube.com/watch?v=y333MGh_z5k&t=476s
Video Süresi	47 dakika 46 saniye
Yüklenme Tarihi	31 Mart 2023
İzlenme Sayısı	18.822
Beğeni Sayısı	1800
Yorum Sayısı	176
Etiketler	#ÜmitÖzdağ #ZaferPartisi #OAnGeliyor

A) Makro Analiz

1) Tematik Analiz

Zafer Partisi'nin seçim beyannamesinde göze çarpan en temel tematik unsur biz-onlar karşıtlığıdır. Zafer Partisi'ni Türk ulusunun gerçek ve yegâne temsilcisi olduğunu savunan Özdağ, diğer partilerin ise kendi çıkarları uğruna Türk ulusunu hiçe saydığını vurgulamıştır. “Bizi” temsil eden Zafer Partisi ve “onları” temsil eden diğer partiler kıyaslanarak “karşılaştırma” temasından yararlanılmıştır. Beyannamenin birçok yerinde Kurtuluş Savaşına, Cumhuriyetin Kuruluşuna ve meclisin açılışına yer verilerek ve “..biz bu kapsamda Ergenekon yargılamalarını, Balyoz yargılamalarını, casusluk yargılamalarını unutmuyoruz” ifadesi kullanılarak “ders olarak tarih” teması yoğun biçimde kullanılmıştır.

⁴¹ Çalışma kapsamında Zafer Partisi'nin 14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri için hazırladığı seçim beyannamesi internet kaynakları taranarak bulunmaya çalışılmış ancak başarılı olunamamıştır. Daha sonra Zafer Partisi'nin genel merkezi ve İstanbul İl Başkanlığı ile iletişime geçilmiş ve seçim beyannamesi fiili olarak istenmiştir. Ancak parti yetkilileri ellerinde böyle bir belgenin yazılı olarak bulunmadığını belirtmiştir.

2011 yılından itibaren ülkeye giriş yapmaya başlayan sığınmacı ve kaçaklarla ilgili açıklamaların yapıldığı kısımda Özdağ, sığınmacıların yakın gelecekte Türkiye’de etnisite ve mezhep temelli bir iç savaşa neden olacağını belirterek “karşı gerçeklik” ve kısmen de olsa “olumsuz ötekini sunma” temalarından yararlanmışır. Sığınmacıların çoğunun ülkeye kaçak olarak giriş yaptığı bilgisi verilerek de sığınmacılarla ilgili “yasadışılık” teması işlenmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk’ün “Ne mutlu Türküm diyene” sözü birden çok kez kullanılarak “yineleme” temasına yere verilmiştir. Bu sözü sadece Zafer Partisi’nin kullanabileceğini vurgulayan Özdağ, Cumhuriyet İttifakındaki ve Millet İttifakındaki çeşitli partileri (Ak Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Saadet Partisi, Deva Partisi) bu sözü kullanamayacaklarını ve hatta bu sözü ırkçılık olarak gördüklerini açıklamış ve eleştirmiştir. Bu konuyla ilgili çeşitli örnekler vererek “örneklerle açıklama” teması kullanılmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi yetkililerin Halkların Demokrasi Partisi (HDP) genel merkezini ziyaret etmesiyle ilgili “...HDP genel merkezini ziyaret eden, HDP ile el sıkışan politikacılar bilsinler ki sıkıştıkları elde Türk askerinin, Türk jandarmasının, Türk koruyucusunun, Türk polisinin kanı vardır, bebeklerin kanı vardır çünkü HDP PKK terör onaylamaktadır, onaylamakla kalmayıp fiilen desteklemektedir” sözlerine yer verilmiştir. Bu kısımda HDP’nin elinin kanlı olduğu belirtilere “metafor” ve “dramatikleştirme” temalarına başvurulmuştur.

Zafer Partisi’nin diğer tüm partilerin ve ittifakların aksine kayıtsız ve şartsız bir biçimde Atatürk çizgisini yani milli, üniter ve laik bir Türkiye Cumhuriyeti’ni savunduğunu vurgulayan genel başkan Ümit Özdağ “olumlu kendini sunma” temasına başvurmuştur. Bunun yanında Türk milletinin ve bu milletin bağrından çıkan Mustafa Kemal Atatürk’ün milli direniş, Kurtuluş Savaşı ve cumhuriyetin ilanı gibi tarihsel olaylarda gösterdiği kahramanlıklardan ve özveriden bahsederek Türk milleti üzerinden “ulusal övünç” teması işlenmiştir.

2) Şematik Analiz

a) Videonun Anlatım Dili

Zafer Partisi’nin 14-28 Mayıs 2023 genel seçimlerinin seçim beyannamesini yazılı olarak açıklamak yerine parti genel başkanı Ümit Özdağ aracılığıyla sözlü olarak açıklaması metnin resmi üslubunu yumuşatmıştır. Metnin sözlü olarak Ümit Özdağ tarafından açıklanması daha samimi bir üslubun ortaya çıkmasıyla sonuçlanmıştır. Beyanname genel olarak Zafer Partisi ve Ata İttifakı’nın diğer partiler ve ittifaklardan nasıl farklılaştığı üzerine kurulu olduğu için diğer parti ve ittifaklar olumsuz bir biçimde sunulmuş, “biz-onlar” karşıtlığı yaratılmıştır. “Biz”in temsilcisi olarak sunulan Zafer Partisi ve “onlar”ın temsilcisi olarak sunulan diğer parti ve ittifaklar eleştirel bir dille hedef alınmış, Cumhuriyet’in kurucu

değerlerine sahip çıkmamak, Atatürkçü değerleri ve sembolleri benimsememek ve hatta yıkmak istemekle suçlanmıştır. İktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi ve ittifak içinde olduğu Milliyetçi Hareket Partisi, ana muhalefet konumundaki Cumhuriyet Halk Partisi, Hizbullahçı terör örgütüyle ilişkide olduğu iddia edilen Hüda-par Ümit Özdağ tarafından suçlayıcı bir dille eleştirilmiştir. Ancak Özdağ bu partilere ve oluşumlara yönelik hakaret içeren, küçük düşürücü, aşağılayıcı herhangi bir ifade kullanmamıştır. Özdağ diğer sözlü ve yazılı açıklamalarında olduğu gibi sert ve keskin ifadeler başvurmuş ancak bunun ilerisine geçmemiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri için Zafer Partisi'nin hazırladığı ve 31 Mart 2023 tarihinde Ümit Özdağ tarafından sosyal medya üzerinden açıklanan seçim beyannamesi, en temelde Zafer Partisi'nin ulusalcı ve yerlici bir parti olduğunu bildiren ifadelerden oluşmaktadır. Beyanname hazırlanırken tercih edilen kelimeler de buna işaret etmektedir. Seçim beyannamelerinin genel içeriğine uygun olarak Zafer Partisi ve diğer partilerin kıyaslanması üzerinden temellendirilen beyanname işlenen ana konular; sığınmacı sorunu, ülke bürokrasisinin yeniden inşası, anayasa değişikliği, ülkenin üniter ve laik yapısı, terör örgütleri (FETÖ, PKK, Hizbullah), tarikatlar, 1921 Anayasası, Atatürkçülük, Cumhuriyetin temel değerleri olmuştur. Seçilen konular üzerinden Zafer Partisi'nin diğer partilerden nasıl farklılaştığı üzerinde durulmuştur.

Zafer Partisi Youtube ve X gibi iki temel sosyal medya platformunu kullanarak 14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri için hazırladığı seçim beyannamesini açıklamıştır. Partinin seçim beyannamesi için yazılı bir metin oluşturmayıp ve resmi organlarca herhangi bir paylaşım yapmadığı düşünüldüğünde yeni medya platformlarının seçim kampanyası kapsamında aktif olarak kullanıldığı söylenebilir. Zafer Partisi tarafından sosyal medya platformlarını seçmenlere ulaşmak için kullanılması, parti lideri Ümit Özdağ tarafından sıklıkla vurgulanan geleneksel medyada yeterince yer bulamama durumunun bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Özdağ'a göre Zafer Partisi benimsediği ideoloji ve değerler, amaçlar, program ve söylemleri sebebiyle geleneksel medya tarafından görmezden gelinmekte ve medyatik izolasyona maruz kalmaktadır.

Zafer Partisi tıpkı parti programında ve Ümit Özdağ'ın ulusa sesleniş konuşmalarında olduğu gibi seçim beyannamesinde de Cumhuriyet İttifakı ve Millet İttifakı'nın yanında üçüncü bir yol olarak Türk siyasetinde konumlandığını vurgulamıştır. Ümit Özdağ, Türk halkının iki ittifak arasında sıkışıp kalmak zorunda olmadığını belirterek Zafer Partisi'nin ve partinin içinde bulunduğu Ata İttifakı'nın üçüncü yol olduğunu ve iki ittifak karşısında iyi bir alternatif oluşturduğu mesajını vermiştir. Türk devletini Türk milletine geri verme projesinden bahseden Ümit Özdağ, Cumhuriyet ve Millet İttifaklarını eleştirerek

ulusalcı ve yerlici bir programa sahip olduklarının altını çizmiş ve bunun Zafer Partisi'ni diğer partilerden ayıran temel unsur olarak tanımlamıştır.

Türk devletini Türk milletine geri vereceklerini açıklayan Özdağ, ülke siyasetinde uzunca süredir devam eden bir temsil krizinin olduğunu ima etmektedir. Milli iradenin yeniden etkin kılınması ve temsil kurumlarının temsil kapasitesinin artırılması gerektiği “Türk devletinin Türk milletine geri verilmesi” sözleriyle ifade edilmiştir. Mevcut hükümet kastedilerek “Türk devleti Türk milletinin elinden alınmış, cemaat ve tarikatlar arasında paylaştırılmıştır” denilmiştir. Bu durum temsil krizinin ardında yatan ana unsur olarak gösterilmiştir. Ak Parti hükümetini eleştirerek devlet kurumlarının tarikatların ve cemaatler arasında paylaştırıldığını vurgulayan Özdağ, bu duruma son vereceklerini ve bürokrasiyi liyakat ilkesine uygun olarak yeniden yapılandıracaklarını vurgulamıştır. Özdağ'ın bu vurgusuyla son yıllarda sıklıkla gündeme gelen kamu kurumlarındaki yozlaşma ve personel seçme-eleme süreçlerinde yaşanan nepotizme dikkat çektiği görülmektedir.

Ulusalcı ve yerlici unsurları bünyesinde bulunduran seçim beyannamesinde Zafer Partisi'nin ele aldığı bir diğer konu ise devletin üniter ve laik yapısının korunması gerekliliğidir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin üniter ve laik yapısının temel dayanak noktası olarak 1924 Anayasası gösterilmiş, bu yapının sonraki anayasalarda da korunduğu ifade edilmiştir. Hem Cumhur İttifakı'nın hem de Millet İttifakı'nın devletin üniter ve laik yapısından taviz vermeye hazır olduğunu belirten Ümit Özdağ, bu ittifakların “1921 Anayasa'ndan hareket edelim” söyleminden hareketle devletin temel karakterini tayin eden 1982 Anayasası'nın başlangıç hükümlerinde yer alan ilk dört maddeyi ve Türklüğün tanımını yapan 66.maddeyi değiştirme amacıyla olduklarını iddia etmiştir. Her iki ittifakın da bazı mensuplarının “kurtuluşa evet kuruluşa hayır” söylemi üzerinden Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulurken benimsenen ilkeler ve uygulamalar üzerinde hata yaptığı iddiasında bulunduğu altı çizilmiştir. Zafer Partisi'nin temel amacının iki ittifaka da karşı çıkarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefe ve ilkelerini 21.yüzyıla taşımak olduğunu söyleyen Ümit Özdağ, 1921 Anayasası kaynak gösterilerek milli egemenliği ve millet iradesini Türk milletinin elinden alıp etnik gruplar ve mezhepler arasında paylaşırmanın hedeflendiğini vurgulamaktadır. Ancak Zafer Partisi'nin buna izin vermeyeceğini belirten Özdağ, ulusalcı ve Atatürkçü bir çizgide olduklarını Atatürk ilke ve inkılaplarını ilelebet koruyacaklarını açıklayarak göstermiştir.

Ak Parti'ye yönelik eleştirilerini devam ettiren Ümit Özdağ, devlet kurumlarının geleneklerinin tahrip edildiğini belirtmiştir. Gelenekçi ve devletçi bir tavır ortaya koyan Özdağ, gelenek vurgusu yaparak teşkilatlanmanın Türk devletleri için ne kadar önemli bir husus olduğunu hatırlatmak istemiştir. Özdağ'ın bu hatırlatması Zafer Partisi'nin yerlici ve ulusalcı anlayışının yanında teşkilatçı ve devletçi bir siyasi parti olduğunu göstermektedir. Özdağ partinin bu tarafını vurgulamak için askeri bürokrasiye

ve devlet geleneklerine zarar verdiği gerekçesiyle Balyoz, Ergenekon yargılamalarını hedef almış ve bunları askeri bürokrasinin gücünü kırmak için yapılan birer kumpas olarak değerlendirdiklerini ima etmiştir. Bu yargılamaların sivil ve askeri bürokrasiyi hedef aldığını ve onları zayıflattığını savunan Özdağ, bürokrasinin bir kriz içinde olduğunu ve bu krizin nedeninin de bahsi geçen yargılamalar olduğunu ima etmiştir. Zafer Partisi’ni bürokrasi için kurtarıcı bir güç olarak gören Özdağ, bir yıl gibi kısa bir süre içinde bürokratik kurumları yeniden örgütleneceğini söylemiştir. Ümit Özdağ benzer şekilde eğitim ve tarım sistemini de köklü bir reform aracılığıyla düzeltereklerinin söylemiş ancak bunu ne yolla ve hangi uygulamalar aracılığıyla yapacağına değinmemiştir.

Ümit Özdağ seçim beyannamesini açıklarken resmi parti programına uygun olarak Türkiye’nin emperyalist devletlerin saldırısı ve tehdidi altında olduğunu vurgulamıştır. Emperyalist devletleri birer dış düşman olarak tasvir eden Özdağ, devletin laik ve üniter yapısının tehdit altında olduğunu vurgulamıştır. “Küresel güçler” kavramını pejoratif manada kullanan Özdağ, Zafer Partisi’nin anti-küreselci bir parti olduğunu ima etmiştir. Türkiye’nin küresel güçler tarafından Lübnan, Suriye ve Irak’ta olduğu gibi etnisite ve mezhep merkezli bir devlete dönüştürülmeye çalışıldığından bahsederek ulus-devlet yapısından taviz verilmeyeceğinin altını çizmiştir. Bu noktada Özdağ parti olarak ulusalcı bir siyasi çizgide yer aldıklarını ima etmiştir. Her ne kadar küreselleşme süreçlerine yönelik doğrudan olumsuz bir açıklamada bulunulmasa da, “küresel güçler” birer tehdit unsuru olarak sunulmuş Zafer Partisi’nin küreselleşme karşıtı bir siyasi oluşum olduğu ima edilmiştir.

Ümit Özdağ sığınmacılar konusunda açıklama yaptığı bölümde de Zafer Partisi’nin ulusalcı bir siyasi parti olduğunu gösteren ifadelerde bulunmuştur. Anayurt siyasetine uygun olarak sığınmacıların ülkenin dahili unsurlarını tehdit ettiği vurgulanmıştır. Dahili unsur örneği olarak “Türk kadınları” seçilmiş, ülkeye Suriye’den, Pakistan’dan, Afganistan’dan gelen mültecilerin Türk kadınlarını ve genç kızları rahatsız edemeyeceği vurgulanmıştır. Türkiye’nin dünyanın lunaparkı olmadığı belirtilerek sığınmacıların derhal geri yollanmaları gerektiğinden bahsedilmiştir. Sığınmacıların geri yollanmasını anayurt siyasetiyle doğrudan ilişkilendiren Ümit Özdağ, Türk kadınının özgürce giyinip, hareket edebileceği, onurlu bir biçimde yaşayacağı tek yerin Türkiye olduğunu ve bunun devamı için sığınmacıların anayurttan atılması gerektiğini belirtmiştir.

Zafer Partisi 14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri için hazırladığı beyannamede; parti programına, ulusa sesleniş konuşmalarına ve X platformu üzerinden yapılan paylaşımlara kıyasla sığınmacı ve göçmen karşıtlığını daha az işlemiştir. Parti beyannamesi temel olarak ulusalcılık ve yerlilik üzerinden şekillendirilmiş, sığınmacı karşıtlığı da partinin ulusalcı ve yerlici tavrını pekiştirmek, anayurt siyasetini desteklemek için kullanılmıştır.

B) Mikro Analiz

1) Sentaktik Analiz

Beyanname genel olarak düz fiil cümlelerinden oluşmaktadır. Genel başkan Ümit Özdağ tarafından sözlü olarak sunulduğu için birleşik cümlelerin daha çok kullanıldığı görülmektedir. Basit cümle kullanımı ise oldukça azdır. Birleşik yapıdaki cümlelerin çokluğu beyannameyi karmaşık hale getirmiştir.

2) Bölgesel Uyum

Seçim beyanname nedensel ilişki bağlamında ele alındığında cümle içinde ve cümleler arasında neden-sonuç ilişkisinin kurulduğu görülmektedir. Önceki cümlede kullanılan yargılar ve belirtilen ifadeler nedensel ilişki bağlamında sonraki cümlelerde gerekçelendirilmektedir. Böylece cümleler arasında ve beyanname genelinde bütünlük ve devamlılık sağlanmaktadır.

İşlevsel ilişki bağlamında beyanname ele alındığında ortaya konulan iddiaların örneklendirildiği, özelleştirildiği ve detaylandırıldığı görülmüştür. Ardışık cümleler birbiriyle nedensel ve işlevsel ilişki yardımıyla ilişkilendirilmiş, konu bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.

Beyanname referans ilişkisi kapsamında incelendiğinde ise kavramlara yönelik bir detaylandırmanın ya da açıklamanın tercih edilmediği görülmektedir. Bazı kavramlara birden fazla kez değinilmesine rağmen, bunlar arasında herhangi bir göndergesellik bulunmamaktadır. Aynı kavramlar birden fazla kez farklı bağlamlar içerisinde kullanılmıştır. Ancak bu durum referans ilişkisi kurmamıştır.

3) Kelime Seçimleri

Beyanname Zafer Partisi'nin ulusalcı ve yerlici tavrını dışa vuracak şekilde kelimeler kullanılarak hazırlanmıştır. "Türk kadını", "Türk ulusu", "Türkçülük", "Üniter ve Laik Devlet", "Anadolu", "Atatürkçülük", "Ülkücülük" ifadeleri olumlu bağlamlarda kullanılarak partinin ulusalcı ve yerlici tavrının altı çizilmiştir. "Şeyh", "tarikat", "cemaat" gibi kelimeler ise bağlam içinde olumsuz bir biçimde kullanılmış, böylece Zafer Partisi'nin Atatürkçü çizgide bir siyasal oluşum olduğu tarihsel referanslarla birlikte vurgulanmıştır.

Sığınmacı sorunu ile ilgili iktidar ve ana muhalefetin "suskunluk sarmalı" yarattığı ifade edilmiştir. Suskunluk sarmalı kavramı bir toplum içinde hâkim düşünce biçimlerinin dışında düşünen ve bu yönde fikirlere sahip kişilerin dışlanma ve izolasyon korkusuyla kendi fikirlerini ifade etmekten çekinme ve susma eğilimlerini ifade eder. Ümit Özdağ bu kavramı kullanarak, iktidar ve muhalefetin sığınmacı sorununu görmezden gelerek sığınmacı yanlısı bir hâkim söylem ürettiğini, bu durumun sığınmacı sorunu konusunda farkındalığa sahip insanları sessizliğe ittiğini belirtmiştir. Özdağ sığınmacılardan

bahsederken “kaçak” ifadesini kullanarak Türkiye’ye gelen çoğu sığınmacının yasa dışı yolları tercih ettiğini ve dolayısıyla bu kişilerin suçlu olduğu vurgusu yapmıştır.

4) Retorik

Seçim beyannamesi Youtube ve X üzerinden canlı olarak yayınlandığı için görsel-işitsel bir post-produksiyon unsuruna yer verilmemiştir. Daha sonra da canlı yayın olduğu gibi yayınlanarak herhangi bir görsel-işitsel değişiklik veya düzeltme yapılmamıştır. Beyannameye bakıldığında sığınmacı sayısının belirtilmesinin dışında sayısal ve bilimsel verilerden yararlanılmadığı görülmektedir. Beyannamenin yazılı değil de sözlü olarak sunulması sayısal verilerden yararlanmayı güçleştirmiştir. Beyannameye konu olan hususlar ile ilgili herhangi bir uzman görüşüne ya da açıklamasına yer verilmemiştir. Ancak sık sık tarihsel olaylara (Kurtuluş Savaşı, Meclisin Açılması, Kadınlara Seçme Seçilme Hakkının verilmesi, Cumhuriyetin ilanı, 1924 Anayasasının hazırlanışı) referans verilerek anlatım güçlendirilmeye çalışılmıştır.

4.4.3. Ümit Özdağ’ın X Paylaşımları

Bu bölümde Zafer Partisi genel başkanı Ümit Özdağ’ın resmi X hesabından, 14-28 Mayıs 2023 genel seçimlerinin birinci ve ikinci oturumuna ait yasal propaganda aralığı olan 31.03.2023-27.05.2023 tarihleri arasında yaptığı paylaşımlar van Dijk’in eleştirel söylem analizi modeli kullanılarak çözümlenmiştir. Eleştirel söylem analizinin uygulanacağı paylaşımlar, X arayüzündeki gelişmiş arama kısmına verili tarih aralığı belirtilerek ve “Suriyeli”, “kaçak”, “vatandaşlık”, “göçmen”, “mülteci”, “sığınmacı”, yabancı” “Arap”, “istila”, “işgal”, “Afgan” anahtar kavramları girilerek seçilmiştir. Yapılan gelişmiş arama sonucunda 31.03.2023-27.05.2023 tarihleri arasında yapılan 111 paylaşım “MAXQDA” programı kullanılarak listelenmiştir. Listelenen paylaşımlar arasından seçilen örnekler çalışma kapsamında eleştirel söylem analizi kullanılarak çözümlenmiştir.

Tablo 2. Ümit Özdağ’ın X Paylaşımı-1

Tweet İçeriği	28 Mayıs bir referandum. 13 milyon sığınmacı gitsin mi kalsın mı? Erdoğan dersin kalacaklar ve sayıları artacak. Kılıçdaroğlu dersin gidecekler ve yenileri gelmeyecek. Kılıçdaroğlu’nun bu sözüne kefilim. yollayacağız.
Bağlantı Adresi	https://twitter.com/umitozdog/status/1661617199134523393
Paylaşım Tarihi	25 Mayıs 2023
Beğeni Sayısı	141 bin
Yorum Sayısı	5 bin
Retweet Sayısı	16 bin

Görüntüleme Sayısı	4.9 milyon
Hashtag	Yok

Şekil 1. Tweet ile İlgili Görsel 1

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Ümit Özdağ'ın 14-28 Mayıs 2023 genel seçimlerinin ikinci turuna 3 gün kala yaptığı paylaşım, genel olarak “karşılaştırma” teması üzerine kurulmuştur. Recep Tayyip Erdoğan liderliğindeki Cumhuriyet İttifakı ile Kemal Kılıçdaroğlu liderliğindeki Millet İttifakı sığınmacılar üzerinden karşılaştırılmıştır. Seçimi Erdoğan'ın kazanması halinde sığınmacıların kalacağı, Kılıçdaroğlu'nun kazanması halinde ise gönderilecekleri vurgulanmıştır. Karşılaştırma temasına ek olarak sığınmacı sayısının 13 milyon olduğu belirtilerek “sayı oyunu” temasından da yararlanılmıştır.

2) Şematik Analiz

a) Gönderinin Anlatım Dili

Gönderinin anlatım diline bakıldığında sığınmacıların gönderilmesi konusunda seçmenleri sorgulama ve ikinci oturumdaki adaylar arasında karşılaştırma yapmaya sevk edecek bir dil kullanılmıştır. “13 milyon sığınmacı gitsin mi kalsın mı?” sorusu paylaşımı görenleri verdikleri cevaba göre adaylar arasında seçim yapmaya zorlamaktadır. Paylaşımında sığınmacıların gönderilmesi desteklense de onlara

yönelik herhangi bir kırıcı veya aşağılayıcı bir ifade kullanılmamıştır. Resmi bir üslup kullanılarak meselenin ciddiyeti vurgulanmıştır.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri çoğunlukla partilerin bir araya gelip oluşturdukları ittifaklar aracılığıyla yarıştığı bir seçim olmuştur. Seçimlerden önce ittifaklar kurulmuş, seçimin kazanılması halinde ne yönde bir politika izleneceği belirlenmiştir. Buna göre Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi arasında kurulan Cumhuriyet İttifakı'na daha sonra Büyük Birlik Partisi (BBP) ve Yeniden Refah (YRP) katılmıştır. HÜDA PAR ve Demokratik Sol Parti (DSP) de Cumhuriyet İttifakı'na dışarıdan destek vereceğini açıklamıştır. Öte yandan Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti, Saadet Partisi (SP) ve Demokrat Parti (DP) arasında kurulan Millet İttifakı'na daha sonra Demokrasi ve Gelecek Partisi (DEVA) ile Gelecek Partisi katılmıştır. Cumhurbaşkanlığı seçimine katılan bir diğer ittifak ise başta Zafer Partisi olmak üzere Adalet Partisi, Ülkem Partisi ve Türkiye İttifak Partisi'nin katılımıyla kurulmuş Ata İttifakı'dır. Seçim ittifakları sırasıyla Recep Tayyip Erdoğan, Kemal Kılıçdaroğlu ve Sinan Oğan'ı cumhurbaşkanı adayı olarak göstermişlerdir. Recep Tayyip Erdoğan ve Kemal Kılıçdaroğlu 28 Mayıs'ta yapılacak ikinci oturuma kalmış, Ata İttifakı adayı Sinan Oğan ise ikinci turda, yapılan görüşmeler sonucunda Cumhuriyet İttifakı'nı desteklediğini açıklamıştır. Ümit Özdağ ise Sinan Oğan'ın bu kararının bireysel bir karar olduğunu, Zafer Partisi ile bir bağının bulunmadığını duyurmuş ve Kemal Kılıçdaroğlu ile yaptığı görüşmesinden sonra Millet İttifakını desteklediğini açıklamıştır.

14-28 Mayıs 2023 genel seçimlerinin ilk oturumu 14 Mayıs'ta gerçekleşmiş, ilk oturumda adaylardan hiçbiri oyların mutlak çoğunluğunu sağlayamamış ve seçim ilk oturumda yüzde 49,50 oranına ulaşan Cumhuriyet İttifakı adayı Recep Tayyip Erdoğan ile yüzde 44,9 oy oranına ulaşan Kemal Kılıçdaroğlu'nun yeniden yarışacağı ikinci oturuma kalmıştır. İkinci oturum mutlak belirleyici aşama olduğu için Ümit Özdağ tarafından referandum olarak tanımlanmıştır. Özdağ'a göre seçimin ikinci oturumu sığınmacıların ülkedeki durumunu belirleyecek, gitmelerine ya da kalmalarına ikinci tur aracılığıyla karar verilecektir. Buna göre seçimde yarışan iki adaydan hangisinin seçileceği sığınmacıların durumunu belirleyecektir. Cumhuriyet İttifakı'nın adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın kazanması halinde sığınmacıların ülkede kalacağı, Millet İttifakı'ı adayı Kemal Kılıçdaroğlu'nun kazanması halinde ise sığınmacıların geri gönderileceği vurgulanmıştır. Ümit Özdağ bu konuda Kemal Kılıçdaroğlu'na kefil olduğunun altını çizerek Millet İttifakı'nın seçimi kazanması halinde sığınmacıların taviz verilmeden geri gönderileceğini açıklamıştır.

A) Mikro Yapı

1) Sentaktik Analiz

Paylaşım altı cümleden oluşmaktadır. Cümleler genel olarak kısa ve orta uzunlukta, basit yapıdadır. Uzun ve birleşik yapıda cümle yoktur. Altı cümleden bir tanesi soru cümlesidir. Cümlelerin hepsi aktif yapıdaki düz cümle (... *sığınmacı gitsin mi kalsın mı? Erdoğan dersin kalacaklar ve sayıları artacak/ Kılıçdaroğlu dersin gidecekler ve yenileri gelmeyecek/ Kılıçdaroğlu'nun bu sözüne kefilim/ Yollayacağız*) olup pasif ve devrik cümlelere yer verilmemiştir. Altı cümleden dördü fiil cümlesiyken iki tanesi ise isim cümlesi şeklinde tasarlanmıştır.

2) Bölgesel Uyum

28 Mayıs'ın bir referandum olduğunun belirtilmesinin ardından seçmenlerin hangi iki seçenek arasında tercih yapması gerektiği açıklanarak işlevsel ilişki ve referans ilişkisi kurulmuştur. Kılıçdaroğlu'nun sığınmacıları göndereceği ve yenilerini almayacağı belirtildikten sonra, Ümit Özdağ buna kefil olduğunu söylemiş ve iki cümle arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. Paylaşımındaki cümlelerin basit yapıda cümleler olması sebebiyle herhangi bir neden-sonuç ilişkisi bildiren cümleye yer verilmemiştir. Bu durum nedensellik ilişkisinin inşa edilmesinin önüne geçmiştir.

3) Kelime Seçimleri

14-28 Mayıs 2023 seçimlerinin ikinci oturumunun bir "referandum" olduğu vurgulanmış ve seçim sığınmacıların Türkiye'de mi kalacakları yoksa kendi ülkelerine mi dönecekleri üzerinden çerçevelenmiştir. Özdağ, Kılıçdaroğlu'na "kefil" olduğunu belirtmiş ve sığınmacıların gönderileceği, yenilerinin de gelmeyeceği konusunda seçmenlere güvence vermiştir. Ümit Özdağ, Kemal Kılıçdaroğlu'na kefil olduğu ifadesini kullanarak sığınmacıların ülkelere geri gönderilmesine ilişkin politikalar konusunda otorite figürü olduğu izlenimi uyandırmış, sığınmacı karşıtı imajını kullanarak bu konuda taviz vermeyeceğinin altını çizmiştir.

4) Retorik

Paylaşılan tweette retorik unsur olarak aşağıdaki görsel yer verilmiştir. Göçmenistan kavramının tekrar edildiği görselin üzerinde Ümit Özdağ ve Kemal Kılıçdaroğlu fotoğrafına yer verilerek Özdağ'ın seçimin ikinci oturumunda Millet İttifakına destek verdiği ve sığınmacıların gönderilmesi konusunda Millet İttifakı'nın Zafer Partisi'nin politikalarını benimsediği vurgulanmıştır. Görsel dışında herhangi bir başka retorik unsura yer verilmemiştir.

Tablo 3. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-2

Tweet İçeriği	Sevgili Gençler, Kahramanmaraş ve Hatay'da meydana gelen depremde yaraları siz sardınız, organizasyonu siz yaptınız, gövdenizi enkazın altına siz soktunuz. Bugün ise vatanımız 13 milyon sığınmacı ve kaçağın işgali ile ellerimizden alınmak isteniyor. Türkiye'nin Göçmenistan olmasını istemiyorsanız ve Türkiye'nin Türkiye olarak kalmasını, sokaklarımızın güvenli olmasını, temel gıda fiyatlarının ucuzlamasını, kiraların düşmesini istiyorsanız 28 Mayıs'ta Kemal Kılıçdaroğlu'na oy verin!
Bağlantı Adresi	https://twitter.com/umitozdog/status/1661695540881510400?t=ig0KEBK9gV3fykooFiAHVA&s=08
Paylaşım Tarihi	25 Mayıs 2023
Görüntülenme Sayısı	1,8 milyon
Beğeni Sayısı	24 bin
Retweet Sayısı	3 bin
Yorum Sayısı	976
Hashtag	#VatanımıSevenSandığaGelsin

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Paylaşımın tematik yapısına bakıldığında, “vatanını seven sandığa gelsin” etiketi kullanılarak oy vermenin vatansızlığın bir sembolü olduğu vurgulanmıştır. Buradaki sandığa gelme ifadesi, başta sığınmacı sorununun ve diğer toplumsal, iktisadi problemlerin çözümü için Millet İttifakına oy vermeyi ima etmektedir. Türk gençlerin deprem sürecinde özveri gösterdiği ve bölgede arama-kurtarma, yara sarma faaliyetlerine katıldığı vurgulanarak “olumlu kendini sunma” temasına yer verilmiştir. İkinci cümlede sığınmacıların ülkeyi işgal ettiği ifadesiyle “olumsuz ötekini sunma” ve “abartma” temalarına yer verilmiştir. Birinci cümlede Türk halkının olumlu, ikinci cümlede sığınmacıların olumsuz taraflarına dikkat çekilmesi “karşılaştırma” ve “mesafe koyma” temalarına başvurulduğunu göstermektedir. Tüm sığınmacıların işgalci olduğu iddia edilmiş ve böylece “genelleştirme” teması kullanılmıştır. 13 milyon sığınmacı ifadesi ise “sayı oyunu” temasına karşılık gelmektedir.

2) Şematik Analiz

a) Paylaşımın Anlatım Dili

Paylaşımın anlatım diline bakıldığında sığınmacılara yönelik karışıklık ve tepki içeren mesajların olmasına rağmen incitici, kırıcı veya aşağılayıcı bir dil kullanılmamıştır. Seçmenleri harekete geçirmek için coşkulu bir anlatım tercih edilmiştir. Son cümledeki emir kipi ve ünlem kullanımıyla duyguları harekete geçirecek mesajlar daha da güçlü hale getirilmiştir. Vatanını seven sandığa gelsin hashtagi kullanılarak, 28 Mayıs'ta yapılacak ikinci oturumda Kemal Kılıçdaroğlu'na oy vermek bir vatanseverlik göstergesi olarak sunulmuştur. Bu hashtag ile hükümet değişikliğine gitmenin ne kadar elzem olduğu ve bunun için yapılacak her şeyin vatan sevgisiyle doğru orantılı olduğuna dikkat çekilmiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

6 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Kahramanmaraş olan 7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki depremler⁴² sonucunda resmi açıklamalara göre 53 bin 537 kişi hayatını kaybetmiş ve milyarlarca dolarlık maddi zarar meydana gelmiştir. Meydana gelen depremlerin ardından bölgede büyük çapta yıkıma uğramış, enkaz altında kalanları kurtarma çalışmaları devletin resmî kurumları ve sivil toplum örgütlerince başlatılmıştır. Türk halkı da bölgede yaşanan felakete kayıtsız kalmamış, çok sayıda gönüllü bölgeye giderek arama-kurtarma çalışmalarına destek vermiştir. Bölgeye gidemeyen vatandaşlar ise depremzedeler için gıda, ilaç, giyecek yardımında bulunmuş ve yüklü miktarda bağış yapmıştır.

Ümit Özdağ yaptığı paylaşımda Türk halkının deprem bölgesinde yaptığı çalışmaları hatırlatarak, bu konuyu sonraki cümleyle birlikte sığınmacı meselesiyle ilişkilendirmiştir. Özdağ, gençler üzerinden deprem zamanında yapılan ve halkın yoğun destek verdiği arama-kurtarma çalışmalarına göndermede bulunmuş, gösterilen özveri üzerinden hükümetin sığınmacı politikası eleştirilmiştir. Türk halkının anayurt için yaptığı onca fedakarlığa rağmen (fedakarlık bağlamında arama kurtarma çalışmaları kastedilmiştir) hükümetin yanlış politikaları yüzünden ülke 13 milyon sığınmacı tarafından işgal edilmektedir mesajı verilerek hükümet eleştirisi Türk halkının toplumsal hafızasında derin izler bırakan bir felaket (6 Şubat Depremleri) üzerinden yapılmıştır. Ak Parti hükümetinin sığınmacı politikası tüm halkın toplumsal hafızasında yer etmiş olan bir felaket olayı üzerinden eleştirilerek, eleştiri daha dramatik ve etkileyici hale getirilmeye çalışılmıştır. Buna göre halkın uğruna canını verdiği, mücadele ettiği, enkaz altına girdiği anayurt, sırf hükümet yanlış politikalar uyguladı diye sığınmacılar tarafından işgal edilmektedir mesajı vatandaşlara verilmiştir. Ayrıca ortaya çıkan sonuçlardan hükümetin sorumlu

---

⁴² 06.02.2023 günü, Türkiye saati ile 04:17'de ve 13:24'de merkez üssü Pazarcık (Kahramanmaraş) ve Elbistan (Kahramanmaraş) olan Mw 7.7 ve Mw 7.6 büyüklüğünde iki deprem meydana gelmiştir. 7.7 büyüklüğündeki deprem yerin 8.6 km derinliğinde meydana gelirken 7.6 büyüklüğündeki deprem yerin 7 km derinliğinde meydana gelmiştir (<https://deprem.afad.gov.tr/content/137>).

tutulduğu deprem felaketi hatırlatılarak, hükümete yönelik tepkiler yeniden gündeme getirilmek istenmiş, Cumhur İttifakı'nın seçimleri kazanması halinde böyle sonuçların kaçınılmaz olduğu iması yapılmıştır.

Özdağ'ın yaptığı paylaşımında sığınmacılar; ev kiralarında yaşanan artış, güvenlik sorunları, demografik yapının değişmesi ve enflasyon gibi ülke gündeminde üst sıralarda bulunan problemlerin temel sebebi olarak gösterilmiş ve gizliden gizliye günah geçişi ilan edilmiştir. Sıralanan sorunların çözümünün sığınmacıları göndermekle mümkün olacağını vurgulayan Ümit Özdağ, sığınmacıları göndermek içinse doğru adresin Kemal Kılıçdaroğlu olduğunun altını çizmiştir. Aksi takdirde, yani Recep Tayyip Erdoğan'ın seçilmesi halinde, Türkiye'nin göçmenistan olacağı, gıda fiyatlarının düşmeyeceği, ev kiralarının ve güvenlik sorunlarının iyiden iyiye artacağı dolaylı yoldan söylenmiştir.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Analiz

Paylaşım üç temel cümleden meydana gelmektedir. Cümlelerin iki tanesi oldukça uzun olup diğer ise orta uzunluktadır. Birleşik yapıda cümlelerin kullanılması cümlelerin nicelik olarak uzun olmasıyla sonuçlanmıştır. Cümlelerin üçü de düz fiil cümlesidir. Cümlelerden ikisi aktif (*...siz yaptınız, gövdenizi enkazın altına siz soktunuz/...28 Mayıs'ta Kemal Kılıçdaroğlu'na oy verin!*) yapıdayken birisi pasif cümle (*...ellerimizden alınmak isteniyor*) şeklinde oluşturulmuştur.

2) Bölgesel Uyum

Neden-sonuç ilişkisi bildiren ifadeler açıkça kullanılsa da son cümlede neden Kemal Kılıçdaroğlu'na oy verilmesi gerektiği bir dizi örnekle açıklanarak nedensellik ilişkisi kurulmuştur. Tweetin üçüncü cümlesinde sığınmacıların artan ev kiraları, güvenlik endişesi, temel gıda fiyatlarında yaşanan artış gibi sorunların nedeni olduğu ima edilerek nedensel ilişki oluşturulmuştur. Birinci cümlede Türk gençlerin ülke için fedakârlık yaptığı belirtilmiş, ikinci cümlede ise bu fedakarlığa rağmen ülkenin gençlerin elinden alınmak istediğinden bahsedilerek iki cümle arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. Yine ikinci ve üçüncü cümle arasında da ikinci cümlede bahsedilen sorunsalın çözümüne üçüncü cümlede yer verilerek, işlevsel ilişki kurulmuştur. Paylaşımında cümleler ve kavramlar arasında referans ilişkisi kurulmamıştır.

3) Kelime Seçimi

Ümit Özdağ'ın “sevgili gençler” hitabıyla başladığı tweette, gençlerin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depreminde fedakârlık yaptığını vurgulayan ifadeler yer verilmiştir. 13 milyon sığınmacı ve “kaçak” ifadesi, sığınmacılar arasında yasal olmayan yollardan ülkeye giriş yapanların olduğunu

vurgulamaktadır. “İşgal” kelimesi ise sığınmacıların bir nevi düşman olduğu ve Türkiye’yi tehdit ettikleri mesajını vermektedir. “Göçmenistan” ifadesi kullanılarak Türkiye’nin haddinden fazla göçmene ve sığınmacıya ev sahipliği yaptığı, bunun ülkenin demografik yapısını bozduğunun altı ironik bir yolla çizilmiştir.

4) Retorik

Ümit Özdağ tarafından paylaşılan tweet, Özdağ’ın gazeteci İbrahim Haskoloğlu ile yaptığı çevrimiçi söyleşiden bir kesitle birlikte paylaşılmıştır. Retorik unsur olarak bu video⁴³ kullanılmış ve paylaşılan tweetteki mesajlar desteklenmiştir. Video dışında herhangi bir görsel-işitsel ögeye yer verilmemiştir. Bunun dışında konuyla ilgili herhangi bir bilimsel veri, açıklama veya alıntı da kullanılmamıştır.

Tablo 4. Ümit Özdağ’ın X Paylaşımı-3

Tweet İçeriği	2011’den buyana 13 milyon sığınmacı ile ülkesini, şehirlerini, caddelerini, sokaklarını, parklarını, hastahanelerini, olullarını, parasını ve sofrasını paylaşan Türk halkı Erdoğan’ın zulmüne maruz kalmaktadır. Zafer Partisi sığınmacıları ve kaçakları vatanlarına yollayacak.
Bağlantı Adresi	https://twitter.com/umitozdog/status/1656941504550653953
Paylaşım Tarihi	12 Mayıs 2023
Görüntüleme Sayısı	2,5 milyon
Beğeni Sayısı	15 bin
Retweet Sayısı	1.000
Yorum Sayısı	236
Hashtag	Yok

Şekil 2. Tweet ile ilgili görsel 2

⁴³ <https://twitter.com/i/status/1661695540881510400>

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın mülteciler hakkında yaptığı açıklamaya yönelik paylaşılan tweette sığınmacı sayısı 13 milyon olarak belirtilerek “sayı oyunu” teması kullanılmıştır. Türk halkının sığınmacılar için yaptığı fedakarlıklar sıralanarak “olumlu kendini sunma” ve “dramatikleştirme” temaları kullanılmıştır. “Kaçak” ifadesi kullanılarak ise “yasa dışılık” teması işlenmiştir.

2) Şematik Analiz

a) Paylaşımın Anlatım Dili

Paylaşım 13 milyon sığınmacının gönderilmesi üzerine kurulu olsa da sığınmacılara yönelik incitici, aşağılayıcı veya küçük düşürücü herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. Sığınmacıların ülkelerine geri gönderileceği ılımlı bir dille vurgulanmıştır.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşından kaçan Suriye vatandaşları Irak, İran ve Türkiye gibi ülkelere sığınmacı olarak yerleşmeye başlamıştır. Türkiye 2011'den 2016'ya kadar sığınmacılara yönelik açık kapı politikası uygulamış ve azımsanmayacak sayıda Suriyeli sığınmacı ülkeye giriş yapmıştır. Bunun üzerine Ak Parti hükümetinin uyguladığı sığınmacı politikası eleştirilmeye başlamış, ardından sığınmacı karşıtı fikirler temellenmiştir. Sığınmacı karşıtı fikirleri savunanlar sığınmacı meselesinin temel sorumlusu olarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı görmüş ve eleştirmiştir. Ümit Özdağ paylaştığı tweet aracılığıyla sığınmacılara kucak açan Türk halkının Recep Tayyip Erdoğan'ın zulmüne uğradığını vurgulamıştır. Erdoğan'ın “Biz gelince mültecileri tekrar göndeririz, bunları burada yaşatmayız diyorlar. Ben böyle bir anlayışa taraf değilim. Bu zulüm olur” açıklamasına istinaden yapılan paylaşımında Erdoğan'ın mültecileri göndermek yerine Türk halkına zulmetmeyi tercih ettiğinin altı çizilmiştir. Özdağ, Erdoğan'ın sığınmacıları geri göndermeyip ülkede tutarak anayurdun gerçek sahibi olan Türk halkının çıkarlarını göz ardı ettiğini vurgulamıştır. Ona göre Erdoğan sığınmacı yanlısı bir tutum sergilemekte ve yerli halkın aleyhine olmasına rağmen sığınmacıları ülkede tutmaktadır. Türk halkının sığınmacılar için üstüne düşen görevi zaten yaptığını belirten Özdağ, Türk halkının 2011'den beri ülkeye akın eden 13 milyon mülteci ile ülkesini, şehirlerini, caddelerini, sokaklarını, parklarını, hastanelerini, okullarını, parasını ve sofrasını paylaştığını vurgulamıştır. Erdoğan'ın sözleri üzerinden sığınmacı karşıtı tutumunu devam ettiren Özdağ, Zafer Partisi'nin sığınmacıları ve kaçakları vatanlarına yollayacağını söylemiştir. Ülke yerine vatan ifadesi kullanılarak sığınmacıların ülkelerine dönmesi ve kutsallık atfedilen yerin korunması gerektiği ima edilmiştir. Bu imayla sığınmacıların iç savaşın devam ettiği Suriye'ye geri gönderilmesinin insani sorumluluğu azaltılmıştır. Aynı zamanda bu imayla birlikte

Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönüp Esad rejimine karşı silahlı mücadeleye katılmaları gerektiği düşüncesi desteklenmiştir. Kamuoyunda Suriyeli sığınmacıların yeterince vatansever olmadığı, ülkelerini korumak için mücadele etmek yerine Türkiye gibi komşu ülkelere “kaçtıkları” söylemi sığınmacı karşıtı fikirlerin dayanak noktalarından birisidir. Ümit Özdağ da bu fikri yaptığı paylaşım aracılığıyla yeniden gündeme getirerek pekiştirmiştir.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Paylaşım toplamda iki temel cümleden oluşmaktadır. İki cümle de düz fiil cümlesidir. Her iki cümle de aktif yapıda (... *sofrasını paylaşan Türk halkı Erdoğan'ın zulmüne maruz kalmaktadır/... sığınmacıları ve kaçakları vatanlarına yollayacak*) olup pasif cümle yapısı tercih edilmemiştir. İlk cümle oldukça uzun birleşik cümleyken, ikinci cümle orta uzunluktaki birleşik cümledir. Paylaşımında basit cümle kullanılmamıştır.

2) Bölgesel Uyum

Paylaşım nedensel ilişki bağlamında ele alındığında cümle içinde olmasında iki cümle arasında nedensel ilişkinin kurulduğu görülmektedir. Türk halkının sığınmacılara yeterince fedakârlık yaptığı ve tolerans gösterdiği vurgulanmış, buna rağmen hükümetin sığınmacılara yönelik sürdürülemez bir politika anlayışına sahip olduğu söylenmiştir. Hükümetin bu tavrının, Zafer Partisi'nin sığınmacıları göndermek istemesinin nedeni olduğu vurgulanmıştır. Ancak paylaşımında işlevsel ve referans ilişkisi kurulmamıştır.

3) Kelime Seçimleri

Türk halkının yaptığı fedakarlıktan sonra Erdoğan'ın sığınmacılara yönelik politikaları eleştirilmiş ve Erdoğan'ın “zulüm” yapan bir zalim olarak nitelendirilmiştir. Sığınmacıların yanında “kaçak” ifadesi de kullanılarak sorunun yasa dışı boyutu da vurgulanmıştır. Sığınmacıların “vatanlarına” geri yollanacağı ifade edilerek, sığınmacıların ait oldukları bir yerin, vatanın olduğu belirtilmiştir. Böylece sığınmacıların Türkiye’de himaye edilmesinin gerekli olmadığı ima edilmiş, onların dönebilecekleri bir yerin olduğu örtük olarak ifade edilmiştir.

4) Retorik

Anlatımı güçlendirmek için sığınmacı sorunundan sorumlu tutulan Recep Tayyip Erdoğan'ın fotoğrafı retorik unsur olarak paylaşıma eklenmiştir. Fotoğraf dışında herhangi bir görsel, işitsel öge kullanılmamıştır. Mesajın inandırıcılığını arttırmak için bilimsel verilerden ya da uzman görüşünden yararlanılmamıştır.

Tablo 5. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-4

Tweet İçeriği	6 ay önce Türk vatandaşlığı alan Suriyeli bir koca, eşini, kaynanası ve kayın biraderini boğazlarını keserek öldürdü. Boğazları kesilen ve henüz canlı olan insanların görüntüleri sosyal medyada dolaşüyor. Siz kimlere Türk vatandaşlık veriyorsunuz?
Bağlantı Adresi	https://twitter.com/umitozdog/status/1653999367575961600
Paylaşım Tarihi	4 Mayıs 2023
Görüntüleme Sayısı	681.700
Beğeni Sayısı	7 bin
Retweet Sayısı	1.000
Yorum Sayısı	135
Hashtag	Yok

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Suriyeli bir ailenin karıştığı suç ve vahşet içeren olay, olaya karışanların sığınmacı oldukları öne çıkarılarak verilerek “olumsuz ötekini sunma” temasına başvurulmuştur. Bunun yanında sığınmacıların içinde bulunduğu olumsuz olaylar öne çıkarıldığı için “yadsıma” temasının da kullanıldığı görülmektedir.

2) Şematik Analiz

a) Paylaşımın Anlatım Dili

Paylaşımın anlatım diline bakıldığında Suriyeli ifadesi kullanılarak sığınmacılara yönelik gelenekselleşmiş ötekileştirici bir anlatıma başvurulmuştur. Bunun dışında sığınmacıları doğrudan hedef alan aşağılayıcı, hakaret içeren bir ifadeye yer verilmemiştir. Son cümlede sözde bir soru sorularak sığınmacılara vatandaşlık verilmesine yönelik tepki vurgulanmıştır.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

2016 yılında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İçişleri Bakanlığı'nın Suriyeli mültecilere vatandaşlık verilmesi için çalışma başlattığını açıklamıştır. Bu açıklamanın ardından Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesine yönelik tepkiler özellikle sosyal medya aracılığıyla yayılmaya başlamış, örneğin “#ÜlkemdeSuriyeliİstemiyorum” etiketiyle Twitter'da konu gündeme gelmiş ve Suriyeli mültecilere yönelik sosyal medya linç başlatılmıştır.

Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesi, sığınmacı karşıtı politik aktörlerin hükümete yönelik eleştirilerini en fazla yoğunlaştırdıkları alanların başında gelmektedir. Bu paylaşımında Ümit Özdağ

Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesini, vatandaşlık verilen bir Suriyeli ailenin yaşadığı suç olayı üzerinden örneklendirerek eleştirmiştir. Kutsal olduğu ima edilen Türk vatandaşlığının çok kolay dağıtıldığı eleştirisinden hareketle, vatandaşlığı alan Suriyeli sığınmacının eşini, kaynanasını ve kayınbiraderini öldürdüğünden bahsedilmiştir. Ancak şiddet eyleminin vahşice gerçekleştiğini vurgulamak adına kurbanların boğazlarının kesilerek öldürüldüğü bilgisine yer verilmiştir. Dahası kurbanların boğazlarının kesildikten sonra hala hayatta olduğu ve bu görüntülerin sosyal medya aracılığıyla yayıldığı belirtilmiştir. Bu olay üzerinden hükümete “siz kimlere Türk vatandaşlığı veriyorsunuz” şeklinde sitemde bulunan Özdağ, Türk vatandaşlığının çok fazla kişiye herhangi bir seçme-eleme mekanizması olmadan verildiği iddiası üzerinden hükümeti eleştirmiştir. Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık verilmesine karşı çıkan Özdağ, vatandaşlık verilen bir Suriyeli sığınmacının işlediği cinayeti öne çıkararak “olumsuz ötekini sunma” makro temasını kullanmış, korumacı ve ulusalcı bir tavırla Türk vatandaşlığının dağıtılmasına karşı çıkmıştır. Cinayet olayını öne çıkartılması ise bu konuda kamuoyunu kendi fikirleri doğrultusunda ikna etmeyi kolaylaştırmak amacıyla yapılmıştır. Örnek olay üzerinden Suriyeli sığınmacıların suça meyilli oldukları ve potansiyel olarak cinayet işleyebilecekleri fikri işlenmiş, zanlının Suriyeli olduğu belirtilerek insan öldürme suçu etnik bir kimliğe indirgenmiş ve genelleme yapılmıştır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Analiz

Paylaşım toplamda üç adet aktif, düz fiil cümlesinden (...Suriyeli bir koca, eşini, kaynanası ve kayın biraderini boğazlarını keserek öldürdü/...görüntüleri sosyal medyada dolaşıyor/...kimlere Türk vatandaşlık veriyorsunuz?) oluşmaktadır. Paylaşımındaki son cümle soru cümlesidir. İlk iki cümle orta uzunluktaki birleşik cümleyken, son cümle basit yapılı, kısa bir soru cümlesidir.

2) Bölgesel Uyum

Nedensellik ilişkisi bağlamında paylaşım analiz edildiğinde, paylaşımında anlatılan olay sığınmacılara vatandaşlık verilmesine karşı çıkılmasının nedeni olarak sunulmuştur. Sığınmacıların ana aktör olduğu suç olayı, onların Türk vatandaşlığı almayı neden hakketmediklerini vurgulamak için paylaşımına konu edilmiştir. Birinci cümlede anlatılan olay, ikinci cümlede detaylandırılarak (görüntülerin sosyal medyada paylaşılması) işlevsel ilişki kurulmuştur. Paylaşımında kavramlar arasında referans ilişkisi kurulmamıştır.

3) Kelime Seçimi

Paylaşımında yeni anlamlar ve bağlamlar yaratacak ya da bu yönde ima bildirecek özel bir kelime kullanılmamıştır. Paylaşımın konusu suç ve vahşet olduğu için olumsuz anlama sahip kelimeler kullanılmıştır.

4) Retorik

Anlatımı güçlendirmek ve etkiyi arttırmak adına herhangi bir görsel-işitsel unsur kullanılmamıştır. Bunun yanında konuyla ilgili resmi kişi veya kurumlarca yapılmış bir açıklamaya da yer verilmemiştir.

Tablo 6. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-5

Tweet İçeriği	Günaydın Türkiye, Türk halkı ekonomik krizin baskısı altında ezilirken, ülkemiz satılıyor. Millet kiralık ev bulamazken Arapça yatırım ilanları, Arap müşteri temsilcisi, Arap kuyumcu, Arap market, Arap restoran, Arap nargile salonları. Zafer Partisi'ne oy ver, ülkeni sattırma.
Bağlantı Adresi	https://twitter.com/umitozdag/status/1652556641429073922
Paylaşım Tarihi	30 Nisan 2023
Görüntüleme Sayısı	446 bin
Beğeni Sayısı	8 bin
Retweet Sayısı	1.000
Yorum Sayısı	216
Hashtag	Yok

Şekil 3. Tweet ile ilgili görsel 3

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Türk halkının ekonomik kriz karşısında ezilmek ve kiralık ev bulamamak suretiyle mağdur edildiği ima edilerek “dramatikleştirme” ve “kurbanlaştırma” teması kullanılmıştır. Türk halkının ve Arapların ne durumda olduğu ardışık biçimde dile getirilerek “karşılaştırma” teması kullanılmıştır. Yerli halk (Türkler) ve yabancıların (Araplar) yaşam koşulları kıyaslanmıştır.

2) Şematik Analiz

a) Paylaşımın Anlatım Dili

Paylaşım temelde ülkenin Araplara satıldığı ve bunun karşılığında yerli halkın mağdur olduğu üzerine kurulmuştur. Bu yüzden paylaşımında mesajlar alıcıyı uyaracak ve harekete geçirecek şekilde aktarılmıştır. Örneğin son cümlede emir kipi kullanılarak halkın ne yapması gerektiği salık verilmiştir. Ancak ülkeyi satın alan Araplara yönelik herhangi bir küçük düşürücü, aşağılayıcı veya incitici ifade kullanılmamış, düzeyli ve resmi bir anlatım tercih edilmiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Türkiye coğrafi konumu itibarıyla hem Avrupa’dan hem de Ortadoğu’dan birçok turistin uğrak noktasıdır. Ancak son zamanlarda Türkiye Arap turistlerin en çok ziyaret ettiği ülkelerden birisi haline gelmiştir. Dahası birçok Arap turist Türkiye’den vatandaşlık alarak burada yaşamaya başlamıştır. Bu durum Türkiye’de Arap kültürünün ve geleneklerinin daha görünür hale gelmesiyle sonuçlanmıştır. Türk vatandaşlığı alan Araplar, ülkede gayrimenkul yatırımları yapmaya, iş yeri ve dükkân açıp ticaret yapmaya başlamışlardır. Bunun yanında özellikle Suriye’den sığınmacı olarak gelip daha sonra vatandaşlık verilen mülteciler de ülkenin farklı yerlerinde iş yeri ve dükkân açmaya, ticaret yapmaya başlamıştır. Tüm bunlarla birlikte Arap kültürünün izleri günlük yaşama ve mekanlara sirayet etmeye başlamış, şehirler Arapça levha ve tabelalarla çevrelenmiştir. Bu durum ulusalcı çizgideki politikacılar tarafından tepkiyle karşılanmış ve ülkenin milli kültürünün ve değerlerinin tehlike altında olduğu vurgulanmıştır. Ümit Özdağ da bu politikacılardan birisi olarak yerlici bir tavırla Arap görünürlüğüne karşı çıkmış ve bunu bir politika aracı olarak kullanmaya başlamıştır.

Türkiye’ye gelen ve ağırlığını Suriyelilerin oluşturduğu sığınmacılar özellikle İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi büyük şehirlerde konut talebini arttırmış, bu da kira fiyatlarının yükselmesiyle sonuçlanmıştır. Özdağ bunu gündeme getirerek sığınmacıların ekonomik kriz nedeniyle zaten zor şartlar altında yaşayan Türk halkının yaşam şartlarını daha da zorlaştırdığını savunmuştur. Sığınmacıların ve vatandaşlık alan diğer yabancıların Türkiye’de kalıcı hale gelmesi ülkenin “satılması” olarak kavramsallaştırılmış ve ülke satılırken, Türk halkının ekonomik kriz karşısında ezildiğine dikkat

çekilmiştir. Ona göre yabancıların Türkiye'ye gelip vatandaşlık alması, yerli halkın ekonomik olarak zarar görmesine ve yaşam şartlarının ağırlaşmasıyla sonuçlanmıştır. Türkiye'deki ekonomik krizden sığınmacıları ve yabancıları kısmen de olsa sorumlu tutan Özdağ, günah keçisi olarak Arapları seçmiştir. Anayurdun gerçek sahibi olan Türk vatandaşların yaşam şartlarının iyileşmesi için ülkenin yabancı unsurlardan yani Araplardan kurtarılması gerektiğini vurgulayan Özdağ, sığınmacı ve yabancı sorunun çözümü olarak Zafer Partisi'ni göstermiştir. Böylece Özdağ, siyasal stratejisini yer yer yabancı düşmanlığı ve sığınmacı karşıtlığı üzerine kurduğunun sinyallerini bu paylaşımında da vermiştir.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Paylaşım üç temel cümleden oluşmaktadır. Ancak ikinci cümle yarıda bırakılmış ve yükleme yer verilmemiştir. Diğer iki cümleye bakıldığında iki cümlede de düz fiil cümlesi olduğu görülmektedir. Üçüncü cümle emir kipiyle çekimlenmiştir. Yükleme olmayan ikinci cümle haricinde birinci cümle pasif (...Türk halkı ekonomik krizin baskısı altında ezilirken, ülkemiz satılıyor), üçüncü cümle aktif yapıda (Zafer Partisi'ne oy ver, ülkeni sattırma) çekimlenmiştir. İki cümle de birleşik yapıda olup basit cümle yapısı tercih edilmemiştir.

2) Bölgesel Uyum

Paylaşım nedensel ilişki bağlamında ele alındığında Türk halkının ekonomik kriz altında ezilmesi ve kiralık ev bulamamasının sebebi olarak Araplar gösterilmiş ve nedensellik bağı kurulmuştur. Ülkenin satılması, sonraki cümledeki örnekler verilerek işlevsel ilişki kurulmuştur. Ülke satılmıştır ve bunun sonucunda Arapça yatırım ilanları, Arap müşteri temsilcileri, Arap kuyumcular, Arap marketler yaygınlaşmıştır. Son cümlede ise "Zafer Partisi'ne oy ver, ülkeni sattırma" denilerek ülkenin satılması ve Zafer Partisi'ne oy vermek arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. Ancak kavramlar ve cümleler arasında herhangi bir referans ilişkisi kurulmamıştır.

3) Kelime Seçimleri

"Satılıyor" kelimesi durumun anlam ve önemini vurgulamak ve anlatımı dramatikleştirmek için kullanılmıştır.

4) Retorik

Tweette bahsedilen Arapça yazılar, bir emlak şirketi tarafından hazırlanan Arapça afiş aracılığıyla örneklendirilmiş ve anlatım güçlendirilmeye çalışılmıştır. Afiş dışında görsel-işitsel herhangi bir öğeye yer verilmemiştir.

Tablo 7. Ümit Özdağ'ın X Paylaşımı-6

Tweet İçeriği	Suriyeli kadın sığınmacı; “Ben Türk veya Türkiyeli değilim, fakat oyumu Erdoğan’a vereceğim, ve Suriye’ye katiyen dönmeyeceğim” demiş. Senin kalıp kalmayacağına sen değil Türk halkı karar verecek. Eğer Türk halkı Zafer Partisi derse gidersin. Diğer partileri seçerse kalırsın.
Bağlantı Adresi	https://twitter.com/umitozdog/status/1652226460336136192
Paylaşım Tarihi	29 Nisan 2023
Görüntüleme Sayısı	1.3 milyon
Beğeni Sayısı	13 bin
Retweet Sayısı	1.000
Yorum Sayısı	375
Hashtag	Yok

Şekil 4. Tweet ile ilgili görsel 4

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Suriyeli kadın sığınmacının açıklamaları doğrudan verilmiş, bu açıklamaların küstahça ve yersiz olduğu vurgulanarak Suriyeli sığınmacılara yönelik “olumsuz ötekini sunma” teması işlenmiştir. Sonraki bölümde sığınmacıların kalıp kalmayacaklarına yönelik kararın Türk halkı tarafından verileceği belirtilerek “açıklama” temasına başvurulmuş ve durum tanımlaması yapılmıştır. Zafer Partisi ve diğer partiler arasında kimin seçileceği ve bunun sığınmacıların durumunu nasıl etkileyeceği üzerinden kıyaslama yapılmış ve “karşılaştırma” teması kullanılmıştır. Dahası sığınmacıların durumunun hangi partinin seçileceğine göre değişeceği vurgulanarak “belirsizlik” teması işlenmiştir.

2) Şematik Analiz

a) Paylaşımın Anlatım Dili

Paylaşımın anlatım diline bakıldığında Suriyeli sığınmacının yaptığı açıklamaya tepki gösterildiği ve bu açıklamanın hoş karşılanmadığı vurgulanmıştır. Kararın sığınmacın iradesinde olmadığı, bu konuda Türk halkının esas karar verici olduğu belirtilmiştir. Suriyeli ifadesi kullanılarak sığınmacıların öteki olduğu ima edilmiştir. Ancak Suriyeli sığınmacılara yönelik incitici, aşağılayıcı, küçük düşürücü herhangi bir ifade kullanılmamıştır.

b) Ardanlam ve Bağlam Bilgisi

Zafer Partisi, Türk siyasetinde sığınmacı meselesini siyasallaştıran ve politik stratejisini açıkça sığınmacı ve göçmen karşıtlığı üzerine kuran ilk partidir. Ümit Özdağ'ın iddiasına göre Zafer Partisi sığınmacı karşıtlığı üzerinden nasıl muhalefet yapılır dersini diğer muhalefet partilerine vermektedir. Ümit Özdağ bunu her fırsatta dile getirerek Zafer Partisi'ni diğer partilerden ayıştırmakta ve farklı bir konuma koymaktadır. Bu paylaşımında da Zafer Partisi ve diğer partiler arasında temel bir ayrımın olduğunu vurgulayan Özdağ, Türkiye'de sığınmacıları ülkelerine gönderebilecek tek partinin Zafer Partisi olduğunu söylemiştir. Paylaşım yapan kadın mülteciye "Türk milleti Zafer Partisi derse gidersin. Diğer partileri seçerse kalırsın" sözleriyle seslenerek Zafer Partisi'nin ülke siyaseti içindeki ayrık konumunun bir kez daha altını çizmiştir. Paylaşımın ilk kısmında Suriyeli kadın sığınmacının Erdoğan'a oy vereceği ve sonrasında ülkesine dönmeyeceğini açıklamasından bahsedilerek Erdoğan'ın sığınmacı yanlısı olduğu ve Erdoğan Cumhurbaşkanı seçilirse sığınmacıların ülkede kalmaya devam edeceği ima edilmiştir ⁴⁴. Bu imayla birlikte ülkedeki sığınmacı sorunundan Recep Tayyip Erdoğan'ın sorumlu olduğu mesajı örtük biçimde verilmeye çalışılmıştır. sığınmacılarla ilgili son kararı vermeye Türk halkının muktedir olduğu vurgulanarak, seçimde oy kullanacak vatandaşlara sığınmacı meselesinin çözümünden doğrudan sorumlu oldukları hatırlatılmak ve vatandaşlar bu konuda aksiyon almaya teşvik edilmek istenmiştir.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Çözümleme

Paylaşım toplamda dört temel cümleden oluşmaktadır. Dört cümlenin tamamı düz ve aktif fiil cümlesidir (*...fakat oyumu Erdoğan'a vereceğim, ve Suriye'ye katiyen dönmeyeceğim" demiş/...kalıp kalmayacağına sen değil Türk halkı karar verecek/... Türk halkı Zafer Partisi derse gidersin/ Diğer partileri seçerse kalırsın*). Pasif yapıda kurulmuş herhangi bir cümle kullanılmamıştır.

---

⁴⁴ Bu ima paylaşımında kullanılan görsel aracılığıyla güçlendirilmiştir.

2) Bölgesel Uyum

Nedensel ilişki bağlamında paylaşıma bakıldığında neden-sonuç ilişkisi bildiren ya da ima eden herhangi bir ifade kullanılmamıştır. Suriyeli kadın sığınmacının söylediği şey üzerine son kararın Türk halkı tarafından verileceği söylenerek cümleler arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. Son iki cümlede Zafer Partisi ve diğer partiler arasında ayrıma gidilerek de cümleler arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. Paylaşımında referans ilişkisi kuracak herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir.

3) Kelime Seçimleri

“Türk halkı” ifadesi aracılığıyla sığınmacılar konusunda belirleyici unsurun Türk vatandaşlar olduğu vurgulanmıştır. Bunun dışında yeni anlamlar ya da bağlam oluşturacak şekilde özel bir kelime kullanılmamıştır.

4) Retorik

Paylaşımında bahsedilen konuyu desteklemek için Recep Tayyip Erdoğan’ın fotoğrafının ve Arapça yazıların birlikte yer aldığı görsel paylaşıma eklenmiştir. Bunun dışında başka bir görsel-işitsel unsura yer verilmemiş, gönderi sayısal verilerle desteklenmemiştir.

Tablo 8. Ümit Özdağ’ın X Paylaşımı-7

Tweet İçeriği	Yıllardan buyana anlatıyorum. Sert kararlar alarak göçü geri çevirmez ve durdurmazsak Lübnan iç savaşı Türkiye’de olacaklar yanında çocuk bahçesi kavgası kalacak. Türk Milleti uyan: Uyan ve ülkeni savun.
Bağlantı Adresi	https://twitter.com/umitozdog/status/1649421208646045696
Paylaşım Tarihi	21 Nisan 2023
Görüntüleme Sayısı	425 bin
Beğeni Sayısı	5 bin
Retweet Sayısı	1.000
Yorum Sayısı	104
Hashtag	Yok

Şekil 5. Tweet ile ilgili görsel 5

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Paylaşımında kullanılan en baskın tema “karşı gerçeklik” temasıdır. Eğer göç durdurulmazsa yakın gelecekte çok önemli sorunlara yol açacağı vurgulanmıştır. Göçmenlerin iç savaşa yol açacağı ima edilerek “olumsuz ötekini sunma” temasına da yer verilmiştir. Ortaya çıkacak sorunları gündeme getiren “karşı gerçeklik teması”, Lübnan iç savaşının hatırlatılmasıyla desteklenmiş ve “ders olarak tarih” temasına yer verilmiştir.

2) Şematik Analiz

a) Paylaşımın Anlatım Dili

Paylaşımında göç karşıtlığı açıkça ortaya konmuş ancak buna rağmen göçmenlerle veya sığınmacılarla ilgili reaktif, kırıncı veya aşağılayıcı bir ifadeye yer verilmemiştir. Göçü önlemek için Türk halkına çağrıda bulunulmuş ve uyanması telkin edilmiştir. Bu yüzden coşkulu bir anlatım dili tercih edilmiştir.

b) Ardaalan ve Bağlam Bilgisi

Ortadoğu ülkeleri, Arap Baharından ortaya çıkan sokak hareketleri ve muhalif dalgayla birlikte siyasi ve toplumsal olarak derinden etkilenmiştir. Suriye ve Libya gibi ülkelerdeki yerleşik rejimler, Arap Baharı etkisiyle sarsılmaya başlamıştır. Libya’da rejim değişikliği meydana gelmiş, Suriye’de ise 2011 yılından itibaren devam eden iç savaş patlak vermiştir. Suriye’de patlak veren iç savaş; Irak, İran ve Türkiye gibi komşu ülkeleri de etkilemiştir. Türkiye, Suriye’deki iç savaştan etkilenen Suriye vatandaşlarının sığınmacı olarak geçiş yaptığı ülkelerin başında gelmiştir. İç savaşın başladığı 2011 yılından günümüze sığınmacı akımı hiç durmamış, bu durum sığınmacı karşıtı fikirlerin ortaya

çıkmasına yol açmıştır. Sığınmacı karşıtı fikirlerin temel dayanak noktalarından birisi sığınmacıların ülkenin demografik yapısını değiştireceği ve bu durumun yakın gelecekte bir iç savaşa neden olacağı olmuştur. Zafer Partisi ve Ümit Özdağ iç savaş tehlikesini en fazla vurgulayan siyasi figürler olarak sığınmacı karşıtı bir siyasal stratejiyi devam ettirmektedir. Özdağ yaptığı bu paylaşımda iç savaş riskini bir kez daha gündeme getirerek sığınmacı ve göçmen karşıtı tutumunu sürdürmüştür. İç savaş tehlikesinin vahametini vurgulamak adına 1975'ten ve 1990'a kadar devam eden Lübnan İç Savaşı⁴⁵ emsal gösterilmiş ve Türkiye'de yaşanması muhtemel bir iç savaşın çok daha şiddetli olacağı vurgulanmıştır. Türkiye'de meydana gelecek ve çok ciddi sonuçlar doğuracak iç savaşı engellemek için uzun yıllardır uğraştığını vurgulayan Özdağ, Türk halkının da iç savaş tehlikesinin farkına varması gerektiğini savunmaktadır. “Türk milleti uyan” ve “Uyan ve ülkeni” savun sözleriyle halkı iç savaşa karşı mücadeleye çağırmaktadır. Özdağ'a göre iç savaşın önüne geçmenin yolu demografik yapıyı değiştireceği öngörülen sığınmacıları ülkelerine göndermekten geçmektedir. Sığınmacıları ülkelerine geri gönderip, iç savaşı önleyecek tek parti ise Ümit Özdağ önderliğindeki Zafer Partisi'dir.

1) Sentaktik Çözümleme

Paylaşım temelde üç cümleden oluşmaktadır. Üç cümle de aktif, düz fiil cümlesidir (*Yıllardan buyana anlatıyorum. Sert kararlar alarak göçü geri çevirmez ve durdurmazsak Lübnan iç savaşı Türkiye'de olacaklar yanında çocuk bahçesi kavgası kalacak. Türk Milleti uyan: Uyan ve ülkeni savun*). Birinci cümle oldukça uzun ve birleşik yapıdadır. İkinci ve üçüncü cümle ise kısa ve basit yapıdadır. İkinci ve üçüncü cümle emir kipiyle çekimlenmiş, halka yönelik uyarıcı ve harekete geçirici bir etki yapması hedeflenmiştir.

2) Bölgesel Uyum

Paylaşımda neden-sonuç ilişkisi bildiren bir ifade açıkça belirtilmese de Türkiye'de gelecekte yaşanması muhtemel çok ciddi olaylar, Türk milletinin uyanıp ülkesini savunmasının gerekçesi olarak sunulmuş ve iki cümle arasında nedensel ilişki kurulmuştur. İkinci cümlede “Türk milleti uyan” ifadesi kullanılmış, sonraki cümlede de “uyan” ifadesi tekrar edilmiş, ülkenin savunulması emir kipiyle

---

⁴⁵ Lübnan, Doğu Akdeniz'deki konumu ve İsrail-Suriye arasındaki tampon bölge özelliği ile hem bölgesel hem de bölge dışındaki aktörlerin ilgisini çekmiştir. 1975'de başlayan iç savaş Lübnan'ın stratejik önemi ve iç-dış dinamiklerin etkili olmasıyla ortaya çıkmıştır. Gelişen siyasi dinamiklere cevap veremeyen siyasi sistem, Ürdün'den silah zoruyla 1970'de çıkarılan Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ) de Lübnan sahnesinde önemli bir aktör olarak ortaya çıkmasıyla tamamen çökmüştür. Temelde müesses nizamı devam ettirmek ile siyasal ve toplumsal düzeni radikal reformlar aracılığıyla değiştirmek isteyen güçler arasında gerçekleşen ve 1975-1990 yılları arasında süren iç savaşa, bölge güçleri ve bölge dışı aktörler de müdahil olmuşlardır. Bu ülkeler savaşta farklı grupları destekleyerek, zaman zaman bu müttefiklerini de değiştirerek, aslında Lübnan üzerinden birbirleriyle stratejik hesaplaşmalara girmişlerdir. 1989'da imzalanan Taif Anlaşması iç savaş sonlandırmıştır (Benli Altınışık, 2007: 5).

bildirilerek iki cümle arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. Ancak cümleler arasında herhangi bir referans ilişkisi kurulmamıştır.

3) Kelime Seçimleri

“Çocuk bahçesi kavgası” ifadesi kullanılarak Türkiye’de yaşanacak olayların Lübnan’daki olaylardan çok daha şiddetli olacağı vurgulanmıştır. “Uyan” ifadesi ise bu konuda halkın bir an önce farkındalık sahibi olması gerektiğini vurgulamak için mecazi olarak kullanılmıştır. “Göç” kelimesi açıkça kullanılarak Zafer Partisi’nin göç karşıtı siyasal stratejisi vurgulanmıştır.

4) Retorik

Tweetin neye istinaden atıldığını göstermek için 21 Nisan 2023 tarihinde Odatv tarafından paylaşılan bir tweet bağlantı olarak paylaşılmıştır. Bunun dışında herhangi bir görsel-işitsel öge ya da sayısal veri kullanılmamıştır. Uzman kurum veya kişilerce yapılan açıklamalara da yer verilmemiştir.

Tablo 9. Ümit Özdağ’ın X Paylaşımı-8

Tweet İçeriği	Böyle kurtulmuştuk. Ve aşağıdaki gibi işgal ediliyoruz. 13 milyon sığınmacı ve kaçak Ortadoğu’yu Türkiye’ye taşıyor. Ve Ortadoğu’nun din anlayışını, şiddet kültürünü, kadın aşağılamasını, çocuk tecavüzünü, erkek çocuklara tecavüzü, uyuşturucuyu. Nüfusları bizden 3 kat hızlı artıyor. 7 milyon Suriyeli 2040’da 19.5 milyon olacak: Diğerlerini saymıyorum. Ve bu işgalin finansmanını Türk halkı yapıyor. Şimdiye değin 151 milyar Dolar ödedik. Ve bu daha başlangıç. Gitsinler diyorsanız ZAFER PARTİSİ, kalsınlar diyorsanız kime verirsiniz verin.
Bağlantı Adresi	https://twitter.com/umitozdog/status/1647861492937633794
Paylaşım Tarihi	17 Nisan 2023
Görüntüleme Sayısı	866 bin
Beğeni Sayısı	9 bin
Retweet Sayısı	2 bin
Yorum Sayısı	162
Hashtag	Yok

Şekil 6. Tweet ile ilgili görsel 6

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Paylaşım içinde sayısal verilerden sıklıkla yararlanılmış ve “sayı oyunu” teması işlenmiştir. “Ve bu daha başlangıç” ifadesi kullanılarak sığınmacıların gelecekte çok daha büyük sorunlara sebebiyet vereceği vurgulanarak “karşı gerçeklik” temasına yer verilmiştir. Sığınmacılar için yapılan harcamalar sayısal olarak belirtilmiş, işgalin finansmanını Türk halkının yaptığı belirtilmiş ve “yük” temasına başvurulmuştur. Sığınmacı ve kaçakların şiddet kültürü, kadının aşağılanması, çocuk tecavüzü gibi olumsuzlukları Türkiye'ye taşıdığı vurgulanmış, “olumsuz ötekini sunma” ve “yasadışılık” temaları işlenmiştir. Ek olarak bu olumsuzluklardan Türk halkının zarar göreceği öne sürülmüş ve “dramatikleştirme” ve “kurbanlaştırma” temasına da yer verilmiştir.

2) Şematik Analiz

a) Gönderinin Anlatım Dili

Gönderinin anlatım diline bakıldığında, ülkenin işgaline yönelik sert ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Sığınmacılar şiddet kültürü, kadın ve çocuk tecavüzü, uyuşturucu gibi olumsuzlukları taşımakla suçlanmış ve önyargılı bir tutum ortaya konmuştur. Önyargılı tutum sığınmacıları küçük düşürecek, aşağılayacak ifadelerle desteklenmiştir. Sığınmacılar “onlar” zamiriyle ve Suriyeli ifadesiyle

gösterilerek ötekileştirilmiştir. Tüm bunlar paylaşımın anlatım dilini sertleştirmiştir. Seçmenlere yönelik son cümledeki “kime verirseniz verin” ifadesi de anlatımı sertleştirmiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Türk Kurtuluş Savaşı'nın askeri mücadele safhası 19 Mayıs 1919 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a ayak basmasıyla birlikte fiili olarak başlamış, 18 Eylül 1922'de Yunan ordularının Anadolu'yu tamamen terk etmesiyle sonlanmıştır. Böylece Birinci Dünya Savaşından itibaren işgal altında bulunan Anadolu coğrafyası düşman işgalinden nihai biçimde kurtulmuştur. Ümit Özdağ, yaptığı paylaşımda Kurtuluş Savaşında çekilen görüntülerden meydana gelen bir video paylaşarak vatan topraklarının nasıl kurtuluşa erdiğini hatırlatmaktadır. Türk halkı için manevi açıdan anlam yüklü olan bu tarihsel olaya istinaden “böyle kurtulmuştuk” denilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu için ortaya konan mücadele, koşullar ve yapılan fedakârlıklar vurgulanarak paylaşımın derinlikli hale getirilmeye çalışılmıştır. İkinci videoda ise birinci videodaki ile duygusal ve anlamsal olarak tezatlık yaratacak şekilde bir içeriğe yer verilmiştir. İkinci videoda, sınır kapısından kaçak olarak geçen sığınmacıların görüntülere verilmiş, paylaşımda video “böyle işgal” ediliyoruz ifadesiyle tanımlanmıştır. Paylaşım temel olarak büyük acılar çekilerek, fedakarlıklar yapılarak kurtarılan anayurdun günümüzde sığınmacılar tarafından işgal edilmesi üzerine kurgulanmıştır. Kurtuluş ve işgal üzerinden kurulan tezatlık paylaşımın ana temasını oluşturmaktadır. Retorik unsurlar (video, açıklama, hashtag) aracılığıyla tezatlık somutlaştırılmış ve paylaşımın insanlar üzerindeki etkisi arttırılmaya çalışılmıştır. Kurtuluş Savaşı'na referans verilerek ulusun etrafında toplandığı tarihsel değerlerden birisi kullanılmıştır.

Türkiye'ye yasal ve yasa dışı yollardan geçiş yapan sığınmacıların beraberinde şiddet kültürü, çocuk tecavüzü, erkek tecavüzü, uyuşturucu gibi yasa dışı faaliyetleri bünyesinden bulunduran Ortadoğu geleneklerini de getirdiğinin altı çizilmiş, suç teşkil eden bu geleneğin Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısı için tehdit olduğu vurgulanmıştır. Ortadoğu'dan gelen sığınmacılar öteki olarak görülmüş, Türkiye Batılı modern bir ulus devlet olarak çerçevelenmiştir. Sığınmacılar ise Türkiye'nin Batılı yapısına ve kimliğine zarar verecek harici unsurlar olarak nitelendirilmiştir. Bu değerlendirme sistemi, Zafer Partisi'nin ve Ümit Özdağ'ın Atatürkçülük ideolojisini benimsediğini, değerler sistemini bu ideolojiye göre belirlediğini göstermektedir. Atatürkçülük ideolojinin gerektirdiği şekilde nesiller yetiştirmek isteyen ve toplumsal yapıyı bu yönde tasarlayan Zafer Partisi için sığınmacılar bu ideali sekteye uğratacak unsurlardır. Çünkü sığınmacılar Atatürkçülük ideolojise bağdaşmayan, suç teşkil eden kültürü Türkiye'ye taşıyarak toplumsal yapıyı bozma tehlikesi yaratmaktadırlar. Toplumsal yapıyı değerler bazında bozma tehlikesinin yanında demografik yapıyı da değiştirme tehlikesi, sığınmacıların yol açacağı muhtemel sorunlardandır. “Nüfusları bizden üç kat fazla artıyor” sözüyle sığınmacıların

“öteki” olduğu ve “biz” in (Türk halkı) baskın olduğu demografik yapıyı Türk halkı aleyhine değiştirerek tehdit edeceği belirtilmiştir. Paylaşımına göre demografik yapının “onlar” (yabancılar) lehine dönüşmesi, değerler bazında bir dönüşümü de beraberinde getirecek ve Türkiye Batı’dan uzaklaşarak Doğu’ya yaklaşacaktır. Ülkenin Doğu-Batı ekseninde ne yönde hareket edeceği, sığınmacı meselesiyle sıkıca ilişkilendirilerek, Atatürkçü ideolojinin korunması ve Batı’ya yakın kalınması için sığınmacı sorununun kalıcı biçimde çözülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu bakımdan Zafer Partisi’nin sığınmacı sorununu Atatürkçülük ideolojisinin korunması bağlamında çerçevelediği söylenebilir.

Öte yandan sığınmacılara yönelik sosyal yardımlar için yapılan sosyal harcamalar, bu paylaşım ile bir kez daha gündeme getirilmiş ve sığınmacı meselesi daha doğrudan bir bağlamda çerçevelenmiştir. Sığınmacılara yapılan sosyal yardımların finansmanını Türk halkının yaptığı ifade edilerek, vatandaşlardan alınan vergilerin sosyal yardımlar finanse etmek için kullanılmasına tepki gösterilmiştir. Bu tepkinin ardından kaynakların öncelikli olarak Türk vatandaşlara yönelik kamusal mal ve hizmetleri finanse etmek için kullanılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu tutum Zafer Parti’nin sağ popülist bir parti olarak refah şovenizmini siyasal stratejisine eklediğini göstermektedir. Refahın ve kaynakların dağılımında yerlici bir tutum ortaya koyan parti, yabancıların kamusal kaynaklardan yararlanmasına karşı çıkmaktadır. Bunun en temel nedeni refah şovenizmiyle birleşen yerlilerin partinin siyasal stratejisinde merkezi bir konumda yer alması ve anayurda sızan harici unsurları kamusal kaynakları kullanma noktasında ikinci plana atmasıdır. Zafer Partisi’nin siyasal stratejisi yerli halk ve yabancılar arasında “biz-onlar” ayrımına dayanmaktadır. Anayurdun harici unsurları olarak sığınmacılar “onlar” olarak görülmekte ve reaktif bir anlayışla geri plana atılmaktadır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Analiz

Paylaşım toplamda on bir cümleden oluşmaktadır. Ancak dördüncü cümlede yüklem kullanılmayarak cümle yarım bırakılmıştır. Geri kalan cümlelerin dokuz tanesi aktif yapıdaki düz fiil cümlesi, bir tanesi ise pasif fiil cümlesidir (*Ve aşağıdaki gibi işgal ediliyoruz*). Yalnızca bir cümle isim cümlesi olarak tasarlanmıştır. Devrik yapıda herhangi bir cümle bulunmamaktadır. Cümleler genel olarak kısa-orta uzunlukta ve basit yapıdadır. Uzun ve birleşik cümle yapılarından kaçınılmıştır.

2) Bölgesel Uyum

Ülkenin işgal altında olduğu ilk cümlede belirtilmiş ve dördüncü cümlede bu işgalin nasıl gerçekleştiği anlatılarak cümleler arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. İşgalin finansmanının Türk halkı tarafından yapıldığı belirtilmiş, sonraki cümlede finansman kavramı ödenen 151 milyar dolarla açıklanarak

referans ilişkisi kurulmuştur. Sığınmacıların yol açtığı sorunlar neden gitmeleri gerektiğini açıklayacak şekilde metin içine yerleştirilerek nedensel ilişki kurulmuştur.

3) Kelime Seçimleri

“İşgal ediliyoruz” ifadesi kullanılarak sığınmacıların Türkiye için düşman oldukları ima edilmiştir. Tecavüz, şiddet, uyuşturucu gibi kelimeler kullanılarak sığınmacıların suça meyilli oldukları ve yasa dışı eylemlerde bulduklarının altı çizilmiştir.

4) Retorik

Türkiye'nin kurtuluşu ve işgal edilişi üzerine kurulu paylaşım, Kurtuluş Savaşı'ndan alınan ve ülkenin kurtuluşunu temsil eden bir video ve kaçakların Türkiye sınırlarına girdiği görülen ve işgali temsil eden diğer video ile desteklenmiş, anlatım güçlendirilmiştir. Bunun yanında sayısal verilerden yararlanılarak anlatım güçlendirilmeye, ifadelerin inandırıcılığı arttırılmaya çalışılmıştır. Bunların dışında herhangi bir retorik unsura yer verilmemiştir.

4.4.4. 7 Mayıs 2023 Ümit Özdağ'ın TRT'deki Ulusa Sesleniş Konuşması

Seçim dönemlerinde parti liderleri veya adaylar tarafından TRT aracılığıyla yapılan ulusa sesleniş konuşmaları, partilerin seçim gündemiyle ilgili açıklamalarda bulunduğu, yurttaşları belli politikalar ve fikirler üzerinde ikna etmeye çalıştığı resmi propaganda araçlarından birisidir. 14 Mayıs 2023 genel seçimleri kapsamında aday ve liderlere iki kez TRT'de ulusa sesleniş konuşması yapma hakkı verilmiştir. Azami sürenin 10 dakika olarak belirlendiği ulusa sesleniş konuşmalarının ilki 7 Mayıs 2023 tarihinde, ikincisi ise 13 Mayıs 2023 tarihinde yapılmıştır. Bu iki tarihte lider ve adaylar seçim gündemiyle ilgili açıklamalarını kura usulüyle belirlenen sıraya göre gerçekleştirmiştir. 7 Mayıs 2023 tarihinde, Zafer Partisinin de dahil olduğu Ata İttifakı cumhurbaşkanı adayı Sinan Oğan ve Zafer Partisi'ni temsilen genel başkan Ümit Özdağ TRT'de ulusa sesleniş konuşması yapmıştır. Zafer Partisi'nin 7 Mayıs'ta yaptığı ulusa sesleniş konuşması içerik olarak üç ayrı bölümden meydana gelmektedir. Asıl olarak analize tabi olan bölüm videonun ilk bölümüdür. Bu bölümde Ümit Özdağ sığınmacı sorununa yönelik açıklamalarda bulunmaktadır. Bu bölüm, sığınmacı ve göçmen karşıtlığı üzerinden ele alınmış ve çözümlenmiştir. Videonun ikinci bölümü ise yakın zamanda meydana geleceği tahmin edilen ve milli güvenlik meselesi olarak çerçevelenen büyük İstanbul depremidir. Ulusa sesleniş konuşmasının üçüncü bölümü, Türkiye'deki uyuşturucu sorunu üzerine kuruludur. Türkiye'nin dünya uyuşturucu ticaretinde hedef ülke konumuna geldiği vurgulanmış ve sorunun çözümü için öneriler sıralanmıştır. Ulusa sesleniş konuşmasının ikinci ve üçüncü bölümünde göçmen ve sığınmacılara yönelik herhangi bir ifade yer almadığı için, bu bölümler analiz dışında tutulmuştur.

Tablo 10. 7 Mayıs 2023 Tarihli Ulusa Sesleniş Konuşması ⁴⁶

Video Başlığı	Ümit Özdağ'ın TRT'de Yaptığı Ulusa Sesleniş Konuşması
Video Bağlantı Adresi	https://www.youtube.com/watch?v=TgB5CRIWgR8
Video Süresi	8 dakika 22 saniye
Yüklenme Tarihi	7 Mayıs 2023
İzlenme Sayısı	165.093
Beğeni Sayısı	9.100
Yorum Sayısı	1.034
Etiketler	#ÜmitÖzdağ #ZaferPartisi #TRT

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Video başlığı: Ümit Özdağ'ın TRT'de Yaptığı Ulusa Sesleniş Konuşması

Videonun başlığın bakıldığında, videonun içeriği ile ilgili oldukça genel bir bilgi içerdiği görülmektedir. Başlık ve video, videonun içeriği düşünüldüğünde uyumlu olmakla beraber, başlık videonun ne içerdiği ile ilgili herhangi bir detay vermemektedir. Bu bakımdan başlık atılırken genelleme yoluna gidildiğini söylemek mümkündür. Video için kullanılan etiketlere bakıldığında ise bilgi verici herhangi bir unsura rastlanmamıştır.

Videonun içeriğine bakıldığında ise anlatımda birden fazla tematik unsurun kullanıldığı dikkat çekmektedir. Videonun başında Ümit Özdağ, 14 Mayıs seçimlerinde yurttaşların hiç olmadığı kadar ülkenin ve çocukların kaderini belirleyeceğini vurgulayarak “dramatikleştirme” ve “abartma” temalarına başvurmuştur. Yine videonun başında ve ileriki bölümlerinde “göçmenistan” kelimesi kullanılarak “ironi” temasından yararlanılmıştır. Sığınmacıların çok daha fazla çocuk sahibi olduğu, nüfuslarının hızla arttığı; buna rağmen yerli vatandaşların ekonomik nedenlerden dolayı daha az çocuk sahibi olduğu ve nüfus artış hızının düştüğü belirtilerek “karşılaştırma” teması kullanılmıştır. Sığınmacıların sağlık hizmetlerinden ücretsiz bir biçimde yararlanmasına rağmen Türk vatandaşlara bu hakkın tanınmadığı vurgulanarak “karşılaştırma”, asıl mağdurun Türk halkı olduğu ima edilerek de “kurbanlaştırma” temasına başvurulmuştur. Sığınmacıların sağlık, ilaç, hastane ve eğitim masraflarının Türk halkının ödediğinden hareketle “yük” teması işlenmiştir. Türk halkının ve devletin sığınmacılar

⁴⁶ Videonun deşifre edilmiş hali ek kısmında sunulacaktır.

için yaptığı masraflar sayısal olarak ifade edilerek “sayı oyunu” teması kullanılmıştır. Sığınmacılara yönelik yapılan harcamaların Türk halkı için yarattığı külfet “...ayaklarınıza 10’ar kilo demir bağlıysa yüzemezsiniz”, sığınmacıların ülkede kalıcı hale gelmesi “...evini su basan komşunuz size sığındı ancak daha sonra sizin ev daha güzelmiş ben burada kalıyorum derse buna müsaade etmezsiniz” diyerek mecazi ifadeler kullanılmış ve “metafor” temasına başvurulmuştur. Metafor temasının kullanıldığı bir diğer yer ise “Türkiye’nin dünyanın lunaparkı değildir...”ifadesiyle başlayan cümledir. Türkiye’de kadınların sığınmacıların taciz edici bakışlarına maruz kaldığı belirtilerek bir kez daha “kurbanlaştırma” ve “olumsuz ötekini sunma” temaları işlenmiştir.

2) Şematik Analiz

a) Videonun Anlatım Dili

Video TRT’de yayınlanan ulusa sesleniş konuşmasından ibaret olduğu için oldukça resmi ve mesafeli bir üslup benimsenmiştir. Ancak seçmene yönelik kullanılan sahiplik ifadeleri (...değerli yurttaşlarım, yurttaşlarım) anlatımın resmiyetini kırmış, kaynak ve alıcıyı birbirine yaklaştırmıştır. Video boyunca izleyiciye örnekler aracılığıyla sığınmacıların yol açtığı sorunlar aktararak, anlatımda sığınmacı karşıtlığına yer verilmiştir. Videonun partilerin önemli seçim propaganda araçlarından olan ulusa sesleniş konuşmalarından oluşması, anlatım dilinde gelecek zaman ifadelerinin sıklıkla yer almasıyla sonuçlanmıştır. Seçim vaatleri ve planlanan politikalar anlatıldığı için gelecek zaman ifadelerine başvurulması oldukça doğaldır. Ümit Özdağ, sığınmacı sorunu çözülmediğinde olacakları koşul cümleleri ve gelecek zaman ifadeleri aracılığıyla aktarmıştır. Ayrıca mecaz içeren ifadeler kullanılarak, yaratıcı bir anlatım sağlanmaya çalışılmıştır. Sığınmacılara yönelik doğrudan rahatsız edici, onur kırıcı ve hakaret içeren ifadeler kullanılmamış, ancak “olumsuz ötekini sunma” teması işlenerek sığınmacılara yönelik negatif bir tutum benimsenmiştir.

b) Ardalın ve Bağlam Bilgisi

14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 28.dönem üyelerini ve cumhurbaşkanını seçmek için yapılan seçimlerdir. Seçimin ilk oturumu 14 Mayıs 2023, ikinci oturumu ise 28 Mayıs 2023 tarihinde yapılmıştır. İlk turda üç aday, üç ittifak adına yarışmış ancak hiçbir aday salt çoğunluğu sağlayamamış ve seçim 28 Mayıs 2023 tarihinde yapılan ikinci oturuma kalmıştır. İlk turda Cumhuriyet İttifakı’nın adayı Recep Tayyip Erdoğan, Millet İttifakı’nın adayı Kemal Kılıçdaroğlu ve Adalet İttifakı’nın adayı Sinan Oğan sırasıyla yüzde 49,50, 44,90 ve 5,20 oranında oy almıştır. Bu sonuçla Recep Tayyip Erdoğan ve Kemal Kılıçdaroğlu cumhurbaşkanlığı seçiminde ikinci oturuma kalmıştır. Ümit Özdağ liderliğindeki Zafer Partisi Adalet Partisi, Ülkem Partisi ve Türkiye İttifak Partisi ile Adalet İttifakını oluşturmuş ve Sinan Oğan’ı cumhurbaşkanı adayı olarak göstermiştir. Seçimin ikinci tura kalmasıyla ittifak dağılmış, Sinan Oğan yapılan görüşmeler sonucunda şahsi olarak Cumhuriyet İttifakı

adayı Recep Tayyip Erdoğan'ı desteklediğini açıklarken Zafer Partisi ve Ümit Özdağ yapılan görüşmeler neticesinde Millet İttifakı adayı Kemal Kılıçdaroğlu'nu desteklediklerini duyurmuştur. Seçimin ikinci oturumunun ardından Cumhur İttifakı adayı Recep Tayyip Erdoğan toplam oyların yüzde 52,18'ini alarak yeniden cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Zafer Partisi ve Ümit Özdağ 14-28 Mayıs 2023 seçimleri için, göçmen ve sığınmacı karşıtı bir seçim kampanyası oluşturmuştur. Zafer Partisi'nin yerliciğe, ulusalcılığa ve göçmen karşıtlığına dayanan seçim kampanyası popülist bir üslupla birleşmiş ve parti genel başkanı Ümit Özdağ sığınmacıların ülkelerine geri gönderilmesi zorunluluğunu vurgulamaya başlamıştır. 7 Mayıs 2023 tarihinde TRT'de yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında da göçmen ve sığınmacı karşıtı görüşlerini dile getirmiş ve popülist bir söylem üretmiştir. Yaklaşık dokuz dakikalık ulusa sesleniş konuşmasının dört dakikasını göçmen ve sığınmacılara ayırmış, geri kalan 5 dakikayı ise olası İstanbul depremine ve uyuşturucu sorunu için kullanmıştır. Göçmen ve sığınmacılara ayırdığı 4 dakikada genel olarak sığınmacılara yapılan yardımların oluşturduğu iktisadi yükten, sığınmacıların neden olduğu sorunlardan ve sığınmacı problemi çözülmediği takdirde olacaklardan bahsetmiştir.

Ümit Özdağ sığınmacı krizini çözme konusunda mevcut siyasi partilerin yetersiz olduğunu vurgulayarak, Zafer Partisi'ni "doğru adres" olarak sunmuştur. Sığınmacı krizinden söz ederken meselenin ivedilikle çözülmek zorunda olduğunu belirtmiş, ülkenin iktisadi bir kriz içinde olduğunu söylemiştir. Her ne kadar iktisadi krizden salt sığınmacıları sorumlu tutmasa da krizi tetikleyen faktörlerden birinin de sığınmacılara yönelik yapılan harcamalar olduğunu ifade etmiş ve mevcut ekonomik şartlar altında sığınmacıları ülkede tutmanın ekonomik olarak sürdürülebilir olmadığını dile getirmiştir. Geleneksel olarak sığınmacıları ve göçmenleri harcanan paralar üzerinden yük olarak değerlendirme tutumu, Ümit Özdağ tarafından da tercih edilmiş ve söylemine yansımıştır. Göçmen ve sığınmacılara yapılan yardımlar üzerinden hükümeti eleştiren Özdağ, yapılan sosyal yardımların finansmanının Türk halkından alınan vergilerle sağlandığını ve bu süreçte vatandaşların asıl mağdur konumunda olduğunu vurgulamıştır. Devletin sosyal yardımlar konusunda iktisadi olarak kriz içinde olan Türk halkını öncelemesi gerektiğinin Özdağ tarafından savunulması, partinin refah şovenizmine ve yerliciliğe dayanan bir politik tutuma sahip olduğunu işaret etmektedir. Kamusal kaynaklardan (kamu mal ve hizmetleri) öncelikli olarak yararlanması gerektiği vurgusu, "onlar" (yabancılar, sığınmacılar, mülteciler) karşısında "biz" in (Türk halkı) savunulması anlamına gelmektedir. Bu tutum, partinin ve Özdağ'ın biz-onlar karşıtlığı kurarak popülizmin temel bileşenlerinden birisine başvurduğunu ve onlar karşısında bizi destekleyerek "halkçı" ve "yerlici" bir tavır sergilediğini göstermektedir. Sığınmacı ve göçmenlerin oluşturduğu "onlar" statüsündeki yabancılar, Türkiye'nin örtük bir istila ile karşı karşıya kalmasına yol açarak anayurdu tehdit etmektedir. Zafer Partisi anayurt siyasetine başvurarak popülist siyaset tarzının bir diğer stratejisini kullanmaktadır. Milli kültürü, etnik dokuyu ve anayurt fikrini tehdit

eden sığınmacıların derhal ülkeden gönderilmesi gerektiği, partinin söyleminde kendine yer bulmuş ve bunun sığınmacı karşıtlığının temelinde yer aldığı ima edilmiştir. Sığınmacı karşıtlığının temelinde bulunan bir diğer unsur ise güvenlik meselesidir. Göçün güvenlikleştirilmesi olarak kavramsallaştırılan bu durum, sığınmacıların neden olduğu güvenlik sorunlarının ve sığınmacıların iç güvenliği tehdit eden unsurlar olduğu fikrinin altını çizmektedir. Zafer Partisi ve Ümit Özdağ'da sığınmacıları ve göçü iç güvenliği tehdit eden bir unsur olarak ele alarak neden sığınmacı karşıtı olduğunu açıklamaktadır. Türk halkının sığınmacıların ülkeye akın etmesi sonucunda kendi vatanında can ve mal güvenliğine sahip olmadığını vurgulayarak, sığınmacıların olası bir iç savaşa dahi neden olabileceğini belirtmiştir. Türk halkını sığınmacı akını karşısında savunmasız bıraktığını iddia ettiği hükümeti suçlayan Özdağ, kadınların sığınmacıların "taciz edici bakışlarına" maruz kaldığını vurgulayarak sığınmacı sorununu dramatik bir üslupla ele almış ve çözümün Zafer Partisi'nden geçtiğini savunmuştur. Ona göre Zafer Partisi sığınmacıların ülkelere geri gönderilmesi fikrini gündeme getirerek ülke siyasetinin sığınmacı meselesine yönelik tutumuna yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Zafer Partisi sığınmacı sorununu siyasallaştırmadan önce, Türkiye'nin geleneksel siyasi partileri sorunun çözümüne yönelik sığınmacıların toplumsal entegrasyonun nasıl sağlanacağına odaklanırken Zafer Partisi ile alternatif bir çözümün, sığınmacıları toptan geri göndermek, gündeme geldiği Ümit Özdağ tarafından vurgulanmıştır.

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Analiz

Videoda yer alan cümlelerin büyük çoğunlukla düz fiil cümlesi olduğu görülmektedir. Devrik cümle yapısı hemen hemen hiç kullanılmamıştır. Cümlelerin çoğu fiil cümlesi olup isim cümlesi çok fazla tercih edilmemiştir. Ulusa sesleniş konuşması olduğu için, basit cümle yapısı tercih edilmiş, anlatımı karmaşık hale getirecek birleşik cümlelere nadiren yer verilmiştir.

2) Bölgesel Uyum

Videoda yer alan ifadeler nedensellik bağı çerçevesinde incelendiğinde cümleler arasında neden-sonuç ilişkisinin genel olarak kurulduğu, önceki cümlelerde belirtilen yargıların sonraki cümlelerde ise gerekçelendirildiği gözlemlenmiştir. Video genel olarak ele alındığında partinin neden sığınmacıları göndermek istediği ekonomik, toplumsal ve kültürel nedenler etrafında açıklanmıştır. Videodaki nedensel ilişkiyi kuran başlıca unsur budur. Sığınmacıların Türkiye için iktisadi yük olduğu, demografik yapıyı bozup milli kültüre zarar verecekleri, güvenlik sorunlarına yol açacakları partinin neden sığınmacıları geri göndermek istediğinin temel sebebi olarak sunulmuştur. Videodaki işlevsel ilişkiye bakıldığında ise genel ifade içeren yargıların sonraki kısımlarda örneklerle verilmek suretiyle açıklandığı, yer yer detayların verildiği görülmüştür. Böylece videoda işlevsel ilişkinin kurulması sağlanmıştır. Örneğin sığınmacıların ülke vatandaşları ve devlet için iktisadi külfet yarattığı ve yük

olduğu teması işlenmiş, bunun ardından sayısal verilerden ve örneklerden yararlanılarak metin içinde işlevsel ilişki kurulmuştur. Sığınmacıların doğan çocuklar için yardım alması, sağlık hizmetlerine ücret ödemedi erişmesi, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyi için 50 milyar dolardan fazla para harcaması, toplamda sığınmacılar için 200 milyar dolar paranın harcanması gibi ifadeler; sığınmacıların iktisadi yük olduğu görüşünü örneklendirmek için kullanılmıştır. Sığınmacıların Türkiye'ye "göçmenistan" haline getireceği ve bunun güvenlik sorununa yol açacağı belirtilmiş, ardından mecazi bir ifadeyle komşu-ev sahibi metaforu kullanılarak bu görüş örneklendirilmiştir. Video referans ilişkisi bağlamında ele alındığında önceki cümlelerde yer alan kavramların sonraki kısımlarda nadiren açıklandığı veya detaylandırıldığı görülmüştür. Örneğin "göçmenistan" mecazi bir kavram olarak videoda iki kez dile getirilmiş ancak neye karşılık geldiği net olarak belirtilmemiştir. Anadolu Kalesi projesinden bahsedilmiş ancak proje ile ilgili herhangi bir açıklama ya da detaylandırma yapılmamıştır.

3) Kelime Seçimleri

"Değerli yurttaşlar" ifadesi gelenekselleşmiş biçimiyle kullanılarak seçmenlere yönelik yüceltici bir tavır ortaya konmuştur. "Göçmenistan" ifadesi, videoda iki kez kullanılarak, Türkiye'ye yönelik yoğun göç dalgası mecazi olarak ifade edilmiştir. Genel olarak kelime seçimlerine bakıldığında sığınmacıların yol açtığı sorunların ve sığınmacı meselesine ivedi ve kalıcı bir çözüm bulunamaması halinde yaşanacakların belirgin hale getirecek ifadelerle yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu durum sığınmacılara yönelik olumsuz şeyleri çağrıştıracak kelime seçimlerinin yapılmasıyla sonuçlanmıştır. Örneğin sığınmacıların kadın vatandaşlar üzerinde rahatsızlık uyandırdığı iddia edilmiş ve "taciz eden bakışlar" ifadesine yer verilmiştir.

4) Retorik

Video, ham görüntü ve ses dışında herhangi efekt vb. bir post-produksiyon unsuru kullanılarak kurgulanmamıştır. Videoda anlatımı güçlendirmek ve mesajların izleyici üzerindeki inandırıcılığını arttırmak adına sayısal verilerden yararlanılmıştır. Herhangi bir uzman görüşüne ya da otorite sayılabilecek kişi ya da kurumların destekleyici ifadesine yer verilememiştir.

4.4.5. 13 Mayıs 2023 Ümit Özdağ'ın TRT'deki Ulusa Sesleniş Konuşması

7 Mayıs 2023 tarihinde yapılan ulusa sesleniş konuşmasının ikincisi seçimden bir gün önce, 13 Mayıs 2023'te yapılmıştır. Konuşmada FETÖ, PKK, Hizbullah gibi terör örgütleri, sığınmacı sorunu, ekonomik kriz, seçim güvenliği konuları işlenmiştir.

Tablo 11. 13 Mayıs 2023 Tarihli Ulusa Sesleniş Konuşması ⁴⁷

Video Başlığı	Seçimden Önce Büyük Türk Milletine Son Çağrı
Video Bağlantı Adresi	https://www.youtube.com/watch?v=C-es0t8rpEc&t=2s
Video Süresi	8 dakika 6 saniye
Yüklenme Tarihi	13 Mayıs 2023
İzlenme Sayısı	62925
Beğeni Sayısı	3900
Yorum Sayısı	501
Etiketler	#ÜmitÖzdağ #ZaferPartisi #TRT

A) Makro Yapı

1) Tematik Analiz

Başlık: Seçimden Önce Büyük Türk Milletine Son Çağrı

Başlık, ulusa sesleniş konuşmasının genel seçimden bir gün önce yapıldığı hesaba katıldığında videonun bağlamıyla son derece uyumludur. Ancak ulusa sesleniş konuşmasının içeriği hakkında herhangi bir ön bilgi ya da ipucu vermemektedir. Bu bakımdan başlık konuşmanın içeriğine değil zamanına referans verecek şekilde tasarlanmıştır.

Ulusa sesleniş konuşmasının ilk bölümünde Ümit Özdağ anayasanın ilk dört maddesi ve 66.maddesi hakkında bazı açıklamalarda bulunmaktadır. Burada Cumhuriyet ve Millet İttifakı'nın bahsi geçen maddeleri değiştirmek istediğini, Zafer Partisi'nin ise bu maddelerin değiştirilmesine “şiddetle karşı çıktığını” belirterek “karşılaştırma” temasını kullanmıştır. Ümit Özdağ FETÖ ile ilgili açıklamalar yaptığı kısımda FETÖ faaliyetlerini haçlı seferlerine, Fetullah Gülen'i ise son haçlı seferi liderine benzeterek “metafor” temasını kullanmıştır. Yine aynı bölümde FETÖ terör örgütünün geçmişte Deniz Baykal ve MHP başkan yardımcılarını kaset operasyonu yaptığı açıklanarak “ders olarak tarih”, şimdi de aynı kumpasın Muharrem İnce'ye psikolojik operasyon şeklinde yapıldığından bahsedilerek “olumsuz ötekini sunma” temasına başvurulmuştur. Özdağ, Fetullah Gülen'in Ermeni olduğunu ortaya atmış, sonrasında Fetullah Gülen ve Garo Paylan gibi Ermenilerin olduğu gibi Zafer Partisi, Atatürkçü, vatan sevdalısı Ermenilerin de olduğunu da belirterek tekrardan “karşılaştırma” temasını kullanmıştır.

⁴⁷ Videonun deşifre edilmiş hali ek kısmında sunulacaktır.

Sığınmacılarla ilgili açıklamaların yapıldığı bölümün başında yerli halk ve Suriyeliler arasında “eczaneden ilaç alma” eylemi üzerinden kıyaslama yapılmış ve “karşılaştırma” temasına bir kez daha başvurulmuştur. Buna göre Suriyeli sığınmacılar eczaneden bedava ilaç alabilirken, yerli halkın 5 lira ekşiği olduğunda ilaç alamadığı vurgulanmıştır. Bu cümlenin devamında sığınmacıların bedava aldığı ilacın parasının ve sığınmacılara için yılda harcanan 11 milyar doların Türk halkının cebinden çıktığı belirtilerek “yük” teması kullanılmıştır. 11 milyar doların “çocuğumuzun boğazından kesip sığınmacılara yedirildiği” ifadesi kullanılarak “dramatikleştirme” teması işlenmiştir. Yine aynı bölümde göçmen akınlarının Türkiye’yi getirdiği duruma yönelik kullanılan “göçmenistan” ifadesi, “ironi” temasının kullanıldığına işaret etmektedir. Hükümetin insani yardım altında başka ülkelere 7 milyar dolarlık yardım yaptığı ancak Türk esnafını ekonomik krize terk ettiği vurgulanarak “karşılaştırma” teması işlenmiştir.

Hükümete yönelik eleştirilerin yapıldığı kısımda “Erdoğan gerisinde bir enkaz değil adeta bir moloz yığını bırakarak gidiyor” ifadesi kullanılmış, Ak Parti hükümetinin başarısız olduğu mesajı “abartma” ve “metafor” temalarıyla birlikte verilmiştir. Aynı bölümde Özdağ, “...evet biliyorum benim dilimi biraz sert buluyorsunuz, benim kızgın ve sinirli olduğumu düşünüyorsunuz. Evet kızgınlığım ve sinirliyim. Neden biliyor musun? Çünkü korkuyorum, ben ülkem için korkuyorum. Ben bu işleri bilirim...” diyerek “sözde yadsıma ifadeleri” ve “empati” temalarına başvurmuştur. Bu sözleriyle ülkesi için korktuğunu, sığınmacı sorunu karşısında bilinçli olduğunu vurgulayan Özdağ, halkın kendisine güvenmesini istemiş ve derdinin mal mülk olmadığını, çocukların mutlu ve güvenli yaşayacağı bir Türkiye hedefinde olduğunu belirterek “olumlu kendini sunma” temasını kullanmıştır.

2) Şematik Analiz

a) Videonun Anlatım Dili

Video Ümit Özdağ’ın 14 Mayıs 2023 genel seçimleri için TRT’de yaptığı ulusa sesleniş konuşmasından oluştuğu için dili oldukça resmi, üslubu ise nispeten mesafelidir. Bu noktada mesajın iletildiği araç (TRT) içerik ve içeriğin sunumu üzerinde belirleyici olmuştur. Ancak “değerli yurttaşlarım”, “jandarma kardeşlerim”, “değerli istihbaratçı arkadaşlarım” gibi hitap ifadeleri, ulusa sesleniş konuşmasının resmi dilini ve mesafeli üslubunu oldukça yumuşatmıştır. Bu ifadelerle birlikte daha samimi ve gayri resmi bir sunum ortaya çıkmıştır.

Videoda “Suriyeliler” ifadesi dışında, doğrudan kullanılan bir ötekileştirme ifadesi yer almamaktadır. Her ne kadar ima ve mecaz yoluyla sığınmacılara yönelik olumsuz bir sunum tercih edilse de hakaret içeren, küçük düşürücü, aşağılayıcı ifadelerden kaçınılmıştır. Ancak FETÖ ile açıklamaların yapıldığı bölümde, bölüme konu olan nesnenin bir terör örgütü olması sebebiyle daha sert ifadelere yer verilmiştir. FETÖ işgalci, iç düşman, kumpasçı, komplocu gibi sıfatlar kullanılarak nitelendirilmiştir. Her ne kadar

sonraki cümlelerde Zafer Partisi içinde de Ermeni vatandaşların bulunduğu ifade edilse de Fetullah Gülen'in ve Garo Paylan'ın Ermeni olduğu vurgusu yapılarak, Türkiye'deki Ermeni azınlıklara yönelik ayrıştırıcı ifadeler kullanılmıştır. Fetullah Gülen'e yönelik, onun Ermeni olduğunun spesifik olarak vurgulanması, Ermeni azınlığa yönelik önyargı ve basmakalıp fikir ve söylemlerin yeniden üretilmesi manasına gelmektedir.

Konuşmada Zafer Partisi'ne oy vermekle birtakım tutumlar arasında paralellik kurulmuştur. Örneğin “sığınmacıların vatanlarına dönmesini istiyorsanız ve Suriyelilerin aldığı ilacın parasını siz ödemek istemiyorsanız Zafer Partisi'ne oy verin”, “Türkiye'nin göçmenistan olmasını istemiyorsanız Zafer Partisi'ne oy verin”, “Suriyelileri bedava ev yapan ama depremzedelere ev yapmak için para isteyen hükümete isyan ediyorsanız Zafer Partisi'ne oy verin” gibi ifadeler kullanılmış, Zafer Partisi'nin halkın rahatsızlık duyması muhtemel olan sorunları çözebileceği açıkça vurgulanmış ve halktan oy istenmiştir.

b) Ardalan ve Bağlam Bilgisi

14-28 Mayıs 2023 genel seçimleri için partiler ve cumhurbaşkanı adayları birinci oturumun yapılacağı 14 Mayıs 2023 tarihinden bir gün önce TRT'de ikinci ve son kez ulusa sesleniş konuşması yapmıştır. 13 Mayıs 2023 tarihinde Ümit Özdağ da Zafer Partisi'ni temsilen TRT'de ikinci kez ulusa sesleniş konuşması gerçekleştirmiştir. Konuşmasına anayasanın ilk dört maddeleri ve 66.maddenin değiştirilmesi üzerinden yapılan tartışmalara dair yaptığı açıklamalarla başlamış daha sonra FETÖ, PKK ve Hizbullah gibi terör örgütleriyle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Konuşmasını sığınmacı sorunu üzerinden devam ettiren Özdağ, bu bölümde Suriyelileri ve Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımları gündeme getirmiştir. Sığınmacılara yönelik karşıt tutumunu devam ettirerek, sığınmacılara yapılan sosyal yardımlar ve harcamalar üzerinden hükümeti eleştirmiştir. Konuşmasına seçim güvenliği ve seçimlerin demokratik bir ortamda yapılmasına yönelik açıklamalarla devam etmiş ve vatandaşları seçim sandıklarına sahip çıkmaya devam etmiştir. Bu davet her seçim döneminde gündeme gelen seçime hile karıştırılması ve seçim güvenliğinin sağlanmadığına yönelik iddialara yönelik Özdağ tarafından savunulan bir tedbir niteliğindedir. Ak Parti hükümetinin başarısız bir dönem geçirdiğini ve ortaya çıkan tüm sosyal sorunların sadece Zafer Partisi tarafından çözülebileceği vurgusunda bulunan Özdağ, tek derdinin güçlü ve güvenli bir Türkiye inşa etmek olduğunu belirtmiş ve konuşmasını Mustafa Kemal Atatürk'ün “Türk milleti zekidir” ve “Ne mutlu Türküm diyene” sözleriyle bitirmiştir. Bu sözlerle ideolojik olarak Atatürkçü ve milliyetçi bir çizgide yer aldığını ve siyasal stratejisini bu değerler bağlamında oluşturduğunu ima etmiştir. Tek derdinin güvenli bir Türkiye inşa etmek olduğunu vurgulaması ise sığınmacı sorununu bir güvenlik meselesi olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Seçmenlere sığınmacı sorununu çözüme kavuşturmanın tek hedefi olduğu mesajını vermiş ve bu konuda diğer partilerin herhangi bir politik gündeme sahip olmadığını söylemiştir.

Konuşmanın giriş kısmında 1924 Anayasası'ndan itibaren oluşturulan anayasaların başlangıç kısmında yer alan, Türkiye Cumhuriyeti'nin laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti olduğunu belirtilen ve bunların değiştirilemez olduğunu ifade eden ilk dört madde ve 1982 Anayasasında Türklüğün tanımını yapan 66.maddenin değiştirilmesi çerçevesinde Zafer Partisi ile Millet ve Cumhur İttifakları arasında ayrıma gidilmiştir. Özdağ, iki ittifakın da anayasanın ilgili maddelerini değiştirebileceğini söyleyerek Zafer Partisi'ni Türk siyasetinde üçüncü bir yol olarak tanımlamıştır. Örneğin “Ülkemizin bir yanda Hizbullah bir yanda PKK arasında sıkışmasını istemiyorsanız Zafer Partisine oy verin” diyerek partisinin üçüncü yol olduğunu vurgulamıştır. Hizbullah ile HÜDAPAR'ın da içinde olduğu Cumhur İttifakı, PKK ile Yeşil Sol Parti ile gayri resmi iş birliğine giden Millet İttifakı kastedilmiştir. Ümit Özdağ halkın bu ittifak arasından seçim yapmak zorunda olmadığı, Zafer Partisi'nin seçmenler için yeni bir alternatif olduğu mesajını vermiştir. Özdağ, Zafer Partisi'nin kendini çoğunluk olmasına rağmen mevcut ittifaklar içinde göremeyen Türk milliyetçilerinin partisi olduğunu öne sürerek popülist partilerin ortaya koyduğu “sessiz çoğunluk” kavramına göndermede bulunmuştur. Bunun yanında ulusalcı bir tavır sergileyerek halkçı popülizmi ulusçu popülizme yaklaştırmıştır. Ulusalcı tavrını başta FETÖ ve PKK olmak üzere tüm terör örgütlerine yönelik radikal bir karşıtlıkla destekleyen Ümit Özdağ, bu örgütleri “iç düşman” olarak sunarak “biz-onlar” antagonizması yaratmıştır. Hükümeti de iç düşmanlarla ittifak kurabilecek bir aktör olarak değerlendiren Özdağ, “... Ak Parti'ye bu konuda güvenmeyin. Yarın ilk fırsatta anlaşıp sizi FETÖ'ye ya da bir başkasına teslim eder...” diyerek tek alternatifin Zafer Partisi olduğunun altını çizmiştir. Bu durum, Zafer Partisi'nin diğer siyasi aktörlerin hepsini yozlaşmış ve gayrimeşru alternatifler olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Ümit Özdağ, tıpkı diğer popülist aktörler gibi halkın ve ulusun tek meşru temsilcisi olarak kendisini görmektedir. Bunu şu sözlerle daha net ifade etmiştir; “...çünkü siz de biliyorsunuz ki diğer partilere hiç güvenemezsiniz, içlerinde anayasanın ilk 4 maddesini değiştirmek isteyen çok güçlü gruplar var”. Bu sözlerle birlikte Ümit Özdağ, esas aldığı değerlerin başında Atatürkçülük ideolojisine bağlı oluşturulan ve 1924 Anayasasından itibaren 1961 ve 1982 Anayasalarında da korunan başlangıç hükümlerinin olduğunu göstermiştir. Özdağ, Atatürkçülük ideolojisinin temel unsurlarını benimsemiş, ulusa sesleniş konuşmasının sonunu Mustafa Kemal Atatürk'ten “Türk milleti zekidir” ve “Ne mutlu Türküm diyene” sözleriyle getirmiştir.

Ümit Özdağ sığınmacılarla ilgili açıklamalarda bulunduğu bölümde, popülist siyaset anlayışına uygun olarak yerlici unsurları kullanmıştır. Yerlici unsurlarla birlikte refah şovenizmine de yer yer başvuran Özdağ, hükümetin Suriyeli sığınmacılara yönelik yaptığı sosyal yardımları ve yardımların finansmanı için yapılan harcamaları eleştirmiştir. Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılan sosyal yardımlara harcanan paraların Türk halkının cebinden çıktığı belirtilerek kamusal kaynakların öncelikli olarak Türk vatandaşların refah seviyesini yükseltmek için kullanılması gerektiği söylenmiştir. Özdağ, Ak Parti

hükümetinin Suriye’de Suriyeliler için bedava ev yaptığı iddiasında bulunmuş, bunun için harcanacak paranın 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremde evleri yıkılan vatandaşların evlerini inşa etmek için kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Ümit Özdağ yerlici söylemlerini sürdürmüş, Türk vatandaşların kendi ülkesinde azınlık olma tehdidi altında olduğunu belirtmiş ve bu tehdidin bertarafı için partisine oy istemiştir. Genel olarak Türkiye’de 13 milyon sığınmacı olduğu vurgulanmış, sığınmacılar tıpkı FETÖ, PKK ve Hizbullah gibi tehdit unsuru olarak sunulmuştur..

B) Mikro Yapı

1) Sentaktik Analiz

Ulusa sesleniş konuşmasında genel olarak düz fiil cümleleri kullanılmış, devrik cümle yapılarından kaçınılmıştır. Konuşmada oldukça az sayıda isim cümlesi kullanılmıştır. Benzer şekilde pasif yapıda olan cümle sayısı da oldukça azdır. Cümlelerin çoğunluğu aktif yapıdadır. Cümleler genellikle birleşik cümle olup basit yapıdaki cümle sayısı oldukça azdır. Bu durum konuşmayı daha karmaşık hale getirmiş, anlaşılmasını nispeten zorlaştırmıştır.

2) Bölgesel Uyum

Ulusa sesleniş konuşması nedensel ilişki bağlamında ele alındığında genel olarak cümle içinde ve cümleler arasında neden-sonuç bildiren ifadelerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Özellikle yurttaşların neden Zafer Partisi’ne oy vermesi gerektiğine yönelik yapılan açıklamalarda sunulan gerekçeler metin içinde nedensel ilişki kurmuştur. Metin işlevsel ilişki bakımından ele alındığında, ulusa sesleniş konuşmasının ana başlıkları sonraki kısımlarda detaylandırılmış ve örneklerle açıklanmıştır. FETÖ ile ilgili ortaya konan olumsuz yargılar örnekler aracılığıyla desteklenmiştir. Yine sığınmacıların yol açtığı sorunlar üzerinden yapılan ve genellemeye dayalı ifadeler sonraki kısımlarda örnekler yardımıyla detaylandırılmış ve açıklanmıştır. Metin önceki kısımlarında kullanılan kavramlara daha sonraki bölümlerde atıfta bulunulmadığı için, metin içinde referans ilişkisi kurulamamıştır.

3) Kelime Seçimleri

Yeşil Sol Parti’nin kendisini “anahtar” parti olarak sunduğu vurgulanmış, Partinin anahtar ifadesiyle birlikte 14-28 Mayıs 2023 seçimlerini Cumhuriyet mu yoksa Millet İttifakı’nın mı kazanacağı noktasında kendisini belirleyici unsur olarak gördüğü belirtilmiştir. FETÖ’ye yönelik “iç düşman” ifadesi kullanılarak örgütün Türkiye halkına ve devlete ihanet eden, dahili iş birlikçileri olduğu vurgulanmıştır. Devletin FETÖ tarafından “işgal edildiği” ifadesi kullanılarak, örgütün millet ve devlete düşman olduğunun altı çizilmiştir. “Göçmenistan” kelimesi kullanılarak Türkiye’nin haddinden fazla göçmeni ülkeye kabul etmesi ironik bir dille eleştirilmiştir.

4) Retorik

Ulusa sesleniş konuşmasında anlatımı güçlendirmek adına herhangi bir post-produksiyon unsuruna yer verilmemiştir. Ümit Özdağ sığınmacılara yönelik açıklamalar yaptığı bölümde bazı sayısal verileri kullanarak iddialarının inandırıcılığını ve ikna ediciliğini artırmayı hedeflemiştir. Ancak kullanılan sayısal verilerin kaynağıyla ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır. FETÖ ile ilgili açıklamaların yapıldığı kısımda ise Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu'nun yaşadığı bir olaydan bahsedilerek anlatım güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bunun dışında başka herhangi bir kişi ya da kurumun görüşü, açıklaması vb. retorik unsur olarak tercih edilmemiştir

BULGULAR VE SONUÇ

Resmi parti programı, seçim bildirisi, Ümit Özdağ'ın X paylaşımları ve ulusa sesleniş konuşmaları üzerinden gerçekleştirilen eleştirel söylem analizi kapsamında, söylemlerde en çok yer verilen temaların olumsuz ötekini sunma, karşılaştırma, yük, sayı oyunu, karşı gerçeklik ve dramatikleştirme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre tüm metinler tarandığında olumsuz ötekini sunma teması 17 kez, karşılaştırma teması 16 kez, yük ve sayı oyunu temaları 11 kez, karşı gerçeklik ve dramatikleştirme temaları 9 kez kullanılarak öne çıkmıştır. “Biz” dışında kalan diğerlerinin olumsuz taraflarını vurgulayan bir makro strateji olan olumsuz ötekini sunma büyük oranda Suriyeli sığınmacıları ve diğer partileri olumsuzlamak amacıyla kullanılmıştır. Yerli unsurlar ve sığınmacılar arasındaki farkların altını çizmek ve böylece göçmen karşıtlığıyla yerlililiği bir araya getirmek amacıyla karşılaştırma teması sıklıkla işlenmiştir. Zafer Partisi'nin refah şovenizmini aktif biçimde kullanıldığını gösteren yük teması ise sığınmacıların neden olduğu iktisadi kayıpları vurgulamak için kullanılmıştır. Sayı oyunu teması Zafer Partisi'nin benimsediği görüşleri ve öne sürdüğü iddiaları güçlendirmek için sayısal verilere sık sık başvurduğunu göstermektedir. Kriz ve tehdit siyasetinin bir sonucu olarak sığınmacıların gelecekte yol açacağı sorunlara dikkat çekilmesi ise karşı gerçeklik temasının bu denli sık kullanılmasıyla sonuçlanmıştır. Sığınmacıların yol açtığı sosyo-ekonomik sorunlar neticesinde Türk milletinin asıl mağdur olan kesim olduğuna dikkat çekmek için dramatikleştirme ve kurbanlaştırma temalarına başvurulmuştur. Analiz sonucunda söylemlerde kullanıldığı tespit edilen temaların, Zafer Partisi'nin yeni popülist bir parti olarak refah şovenizmi ve göçün güvenleştirilmesi gibi göçmen karşı siyasal stratejileri sıklıkla kullandığı ortaya çıkmıştır.

Zafer Partisi, Türk siyasetinde aşırı sağ siyasal aktör olarak 14-28 Mayıs 2023 genel seçimlerinin siyasal kampanya sürecinde göçmen ve sığınmacı karşıtı popülist bir siyasal strateji ile hareket etmiştir. Zafer Partisi'nin popülist siyasal stratejisinin temel vurgusu halktan ziyade ulus kavramı üzerinedir. Ortaya atılan söylemler göz önünde bulundurulduğunda popülizmin temel özelliklerinden birisi olan halk tarafgirliğinin yerini “ulus” tarafgirliği almıştır. Zafer Partisi ulusalcı bir retorikle Türk milletinin temsilcisi olduğunu vurgulamış ve popülist siyaset anlayışını ulus üzerinden inşa etmiştir. Halk boş gösterini ikinci plana atılarak yerine ulus mefhumu ikame edilmiştir. Bu durum Zafer Partisi'nin halkçı bir partiden ziyade ulusalcı bir siyasi oluşum niteliğinde olduğunu göstermektedir. Zafer Partisi'nin ulusalcı karakterini gösteren bir diğer bulgu, popülizmin nüvesini oluşturan halk ve seçkinler antagonizmasının Zafer Partisi vakasında Türk ulusu, geleneksel siyasi aktörler ve sığınmacılar arasında ortaya çıkmıştır. Parti, halk tarafgirliğini Türk ulusu üzerinden ele alırken iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi ve muhalefet partileri dahil olmak üzere siyaset kurumunun müesses nizamını oluşturulan veya oluşturulamayan politikaları üzerinden hedef alınmıştır. Zafer Partisi'nin hedef aldığı ve karşı kamp olarak gördüğü diğer grup ise sığınmacılar olmuştur. Siyasal seçkinleri sığınmacı

politikası üzerinden eleştiren Zafer Partisi, bu iki grubun birbirlerinin çıkarlarını gözettiğini ve dolayısıyla işbirliği içinde olduğunu savunmaktadır. Böylece Zafer Partisi'nin oluşturduğu üçlü kamp; Türk ulusu, müesses nizam ve sığınmacılardan oluşmaktadır. Sağ popülist bir vaka olarak Türk siyasetinin geleneksel aktörlerini (merkez partiler ve parti liderleri) hedef alarak popülizmin temel bileşeni olarak gösterilen seçkin karşıtlığını tatbik etmiştir. Hedef aldığı grupları net bir şekilde seçkin kavramı üzerinden tanımlamasa da Türk siyaseti içinde uzun yıllardır faaliyet yürüten siyasetçilere ve partilere yönelik hasmane bir tutum benimsemiştir. Ancak hasmane tutumlar, Zafer Partisi'nin fırsatçı bir tutumla geleneksel siyasi partilerle seçim ittifakları kurmasını engellemiştir. 14-28 Mayıs 2023 seçimleri ikinci tura kaldığında Millet İttifakıyla dönemselsel bir ittifak kurulmuştur. Parti lideri Ümit Özdağ, cumhurbaşkanı adayı Kemal Kılıçdaroğlu ile yaptığı görüşme sonucunda seçimin ikinci turunda Millet İttifakını desteklediklerini açıklamıştır. Millet İttifakı ise Zafer Partisi ile yapılan görüşmelerden sonra sığınmacı meselesi konusunda daha radikal mesajlar vererek sığınmacı karşıtı bir tavır benimsemiştir.

Zafer Partisi'nin popülist siyasal stratejisini oluşturan bir diğer unsur anayurt siyasetidir. Partinin yerlici ve ulusalcı söylemlerini temellendirecek ve destekleyecek şekilde tasarlanan anayurt siyasetinin başat vurgusu da Türk milleti üzerinedir. Anayurdun dahili ve harici unsurlarının karşıtlık içinde ele alındığı anayurt siyasetinde, Türk milleti anayurdun asıl sahibi olarak dahili unsura ihtiva ederken, Suriyeli sığınmacılar harici unsur olarak anayurttan dışlanmıştır. Parti, sosyo-ekonomik sebeplerden ötürü sığınmacıların kendi anayurtlarına gönderilmesi gerektiğini salık verirken adı Türkiye olan anayurdun yabancıların (sığınmacılar ve göçmenler) dahil olmaksızın Türk vatandaşlara ait olması gerektiğini vurgulamıştır. Zafer Partisi'nin anayurt siyasetini destekleyen diğer unsur yabancı düşmanlığıdır. Partinin yabancı olarak gündemine aldığı ve hasmane tutum ile yaklaştığı kişilerin sığınmacıların dışında çoğunlukla Orta Doğu ve Arap Yarımadası ülkelerinden Türkiye'ye gelen ve vatandaşlık alan Araplar olduğu saptanmıştır.

Zafer Partisinin popülist bir siyasal strateji benimsediğini gösteren en somut işaretlerden birisi siyasal stratejisini ve seçim kampanyasını kriz ve tehdit vurgusu üzerinden oluşturmasıdır. Türkiye'nin mevcut durumda kriz içinde olduğu partinin resmi programında belirtilmiş ve parti lideri Ümit Özdağ sık sık ülkenin çoklu bir kriz yumağının içinde olduğuna değinmiştir. Ancak Zafer Partisi içinde bulunan kriz yumağını popülizmin düşünsel arka planında yer alan ve araştırmacılar tarafından sık sık vurgulanan demokrasi ve temsil siyasetinin post-politik çağda yaşadığı hegomonik krizle ilişkilendirmemiştir. Bunun yerine yaşanan kriz yumağı çoğunlukla sığınmacılar üzerinden yüzeysel biçimde ele alınmıştır. Sığınmacılar üzerinden "kriz siyaseti" olarak tanımlanabilecek bir siyasal strateji benimseyen parti, sığınmacıları hem ülkenin içinde bulunduğu çoklu kriz ortamının temel sorumlusu hem de birer tehdit unsuru olarak tanımlanmıştır. Zafer Partisi parti programında ve seçim kampanyası doğrultusunda

oluşturduğu söylemlerde büyük çoğunluğunu Suriye vatandaşlarının oluşturduğu sığınmacıları demografik yapıyı değiştirecek, Türk milletinin saflığını bozacak ve yakın gelecekte iç savaşa neden olacak tehdit unsuru olarak tanımlamıştır.

Kriz siyasetini temellendiren bir diğer unsur ise ülkenin eğitim, ekonomi, sağlık vb. makro politika alanlarında yaşadığı sorunlara yapılan vurgudur. Yine bu sorunların yol açtığı krizden de sığınmacıları sorumlu tutan Zafer Partisi, sığınmacıların Türk vatandaşların refah seviyesini düşürerek ve hükümetin mali gelir gider dengesini alt üst ederek iktisadi bir krize sebebiyet verdiğini iddia etmiştir. Söylemlerinde sığınmacıları iktisadi krizle ilişkilendirmek için sık sık “yük” temasına başvuru yapmıştır. Hükümeti sığınmacılar için yaptığı sosyal yardımlar ve sosyal yardımların finansmanında kullanılan kamusal kaynaklar üzerinden eleştirmiş, sığınmacı karşıtlığına iktisadi bir dayanak noktası oluşturmuştur. Zafer Partisi tıpkı Avrupa’daki aşırı sağ partiler gibi refah şovenizmini yerlilerle birleştirerek söylemlerinde yer vermiş, kamusal kaynakların yerli vatandaşların iktisadi faydasını artırmak için kullanılmasını savunmuştur. Parti, sığınmacıların yerli vatandaşlara ve devlete oluşturdukları iktisadi yükün yanında eğitim sistemini de olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir. Sığınmacıların okul çağındaki çocuklarının sayısının oldukça fazla olduğunda yola çıkarak bu durumun Türk eğitim sisteminin etkin ve verimli bir şekilde çalışmasını engellediği vurgulanmıştır. Buna göre okul çağındaki sığınmacı çocuklar devlet okullarında sınıfların kapasitesinin çok üzerinde öğrenciyle dolmasına yol açarak, yerli öğrencilerin aldığı eğitimin kalitesini düşürmektedir. Zafer Partisi’nin Türk eğitim sistemi ile ilgili vurguladığı bir diğer nokta ise sığınmacıların eğitimin “milli” olma niteliğini sekteye uğratmasıdır. Türk eğitim sisteminin yeniden “millileştirilmesi” gerektiğini belirten Ümit Özdağ, bunun yolunun sayısını 13 milyon olarak açıkladığı sığınmacıların ülkelerine geri gönderilmesinden geçtiğini açıklamıştır.

Ümit Özdağ yaptığı yaptığı konuşmaların büyük bölümünde geleneksel medya kuruluşlarının Zafer Partisi’ne, partinin sığınmacı karşıtı olması ve ortaya koyduğu reaktif politika önerileri sebebiyle haber bültenlerinde ve/veya programlarda yeterince yer vermediğinden bahsetmiştir. Geleneksel medyanın Zafer Partisi’nin görünürlüğünü azaltmak istediğini vurgulayan Ümit Özdağ, sosyal medyanın vatandaşlara ve seçmenlere ulaşmak için stratejik bir alternatif haline geldiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda 14-18 Mayıs 2023 genel seçimleri için parti tarafından hazırlanan seçim beyannamesi Youtube ve X platformları üzerinden yapılan canlı yayın aracılığıyla seçmenlere duyurulmuştur. Zafer Partisi’nin seçim beyannamesini duyurmak için sosyal medyayı kullanması popülist partilerin tabanlarına seslenebilmek ve onları mobilize etmek için yeni medya araçlarını geleneksel medya yerine ikame etmesinin somut örneklerinden birisini teşkil etmektedir.

Zafer Partisi'nin ortaya koyduğu popülist siyasal strateji göz önünde bulundurulduğunda, popülizmin temel kavramlarından olan seçkin karşıtlığına, kurumsal söylemlerinde ve liderin bireysel performanslarında çok net biçimde yer verilmediği ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar Zafer Partisi Türk siyasetinin konjonktürel olarak seçkinleri sayılabilecek siyasi aktörlere (partiler ve liderler) yönelik karşıtlık içinde olsa da bu aktörleri seçkin olarak itham etmemektedir. Ancak bu siyasi oluşumların Türk milletinin genel iradesini görmezden geldiği ve milli egemenlik ilkesini yok saydığı iddiasıyla birlikte geleneksel siyasetin mensubu olan kişi ve kurumlar dolaylı da olsa “seçkinler” olarak konumlandırılmaktadır. Bir diğer deyişle Türk siyasetinin geleneksel aktörlerine popülizmde seçkinlere atfedilen özelliklerin atfedilmektedir. Ancak bu aktörlere yönelik eleştiriler dile getirilirken söylem düzeyinde herhangi bir “seçkin” ithamı kullanılmamaktadır.

Zafer Partisi'nin söylemlerinde göç ve sığınmacıları güvenlik meselesi bağlamında ele alarak “göçün güvenlikleştirilmesi” stratejisini de uyguladığı ortaya çıkmıştır. Sık sık emperyalist güçlerin Ortadoğu'daki çıkarlarını korumak adına terör örgütü PKK ile işbirliği içinde kurulacak Kürdistan devleti projesine referans verilerek sığınmacıların “göç mühendisliği” adı altında Türkiye'ye geldiği vurgulanmıştır. Buna göre tıpkı komşu ülkelerde olduğu gibi emperyal devletlere Türkiye'de iç savaş çıkmasını destekleyerek ülkeyi bölmeyi amaçlamaktadır. Suriye (2011-devam) ve Lübnan (1975-1990) iç savaşlarına referans verilerek ortaya konulan söylemlerde sığınmacıların önce ülkenin demografik yapısını bozacağı, daha sonra ise bozulan demografik yapıyla birlikte ülkede yıkıcı bir iç savaşın çıkacağı belirtilmiştir. İç savaşın ardından ise Türkiye'nin bölgedeki diğer ülkelere nazaran çok daha vahim bir durumda olacağı, ülkenin ulusal egemenliğini kaybedip parçalanacağı ve böylece bölgede yeni bir Kürdistan devletinin kurulması için uygun şartların oluşacağı vurgulanmıştır. Zafer Partisi bu vurguyu yaparken Irak ve Suriye'de yaşananlar üzerinden sıranın Türkiye'de olduğunu iddia ederek sığınmacı meselesinin ülkenin iç ve dış güvenliği için ne kadar hayati olduğunu ve sorunun ivedilikle çözülmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Zafer Partisi göç ve sığınmacıların ülkedeki vatandaşların gündelik yaşamdaki güvenliğini de tehdit ettiğini sıklıkla tehdit ettiğini belirtmiştir. Seçim kampanyası boyunca oluşturulan söylemlerde, sığınmacılara yönelik “karşı gerçeklik” ve “olumsuz ötekini sunma” temalarını başvurularak sığınmacıların büyük çoğunlukla suça meyilli insanlar olduğu, bu yüzden ülkedeki suç oranının kaçınılmaz bir şekilde artacağı vurgulanmıştır.

Zafer Partisi'nin kriz ve tehdit siyaseti, başta sığınmacılar olmak üzere emperyalist ülkelerin varlığına ve Ortadoğu'daki çıkarlarına dayandırılmaktadır. Bu durum Zafer Partisi'nin emperyalizm ve küreselleşme karşıtı bir siyasi oluşum olduğuna dair bir işaret olarak değerlendirilebilmektedir. Sağ ve sol popülist oluşumların her ikisinde de yer alabilen bir unsur olan küreselleşme karşıtlığı, Zafer Partisi'nin söylemlerinde açıkça “küreselleşme karşıtlığı” olarak yer almamıştır. Ancak partinin ulusalcı ve yerlici tavrı göz önüne alındığında kurucu bir unsur olarak küreselleşme karşıtlığı ifade edilmeye

gerek duyulmayan ve resen ortaya çıkan bir özellik olarak değerlendirilebilecektir. Parti programında küreselleşmenin bir proje olduğu ve 2008 finansal krizi ile birlikte çöktüğü ifade edilerek Zafer Partisi'nin küreselleşme yanlısı bir parti olmadığı vurgulanmıştır.

Başta Adalet ve Kalkınma Partisi olmak üzere geleneksel siyasi aktörlerin sığınmacı sorununu çözmeye yönelik kamu politikalarını oluşturma ve uygulama konusunda başarısız olmasıyla birlikte ortaya çıkan sığınmacı krizi, muhalefet partilerinin sığınmacı krizine oluşturdukları söylemlerde ve siyasi stratejilerde yeterince yer vermemesi; Zafer Partisi'nin yerlici ve sığınmacı karşıtı bir siyasi hareket olarak Türk siyasetinde kendine yer bulmasıyla sonuçlanmıştır. Zafer Partisi'nin kurumsal söylemleri ve parti lideri Ümit Özdağ'ın bireysel performansları popülizmin yazınsal alandaki özellikleri bağlamında değerlendirildiğinde, Zafer Partisi vakasının olgunlaşmış ve nihai aşamaya ulaşmış bir popülizm vakası olduğunu söylemek mümkün değildir. Seçkin kavramına yapılan vurgunun Türkiye'deki geleneksel siyasi aktörler üzerinden dolayı olarak yapılması, partinin siyasi stratejisi oluşturulurken halk yerine ulusun merkeze konulması Zafer Partisi'nin tam teşekküllü bir popülist parti olmasının önüne geçmektedir. Her ne kadar popülizmin kurucu unsurlarından olan halk ve seçkinler kavramı popülizmin kuramsal kısmında belirtildiği şekilde ele alınmasa da popülizme özgü biz ve onlar antagonizmasının Türk milletinin “tek meşru temsilcisi” olarak Zafer Partisi ve diğer geleneksel partiler arasında kurulması, yabancılar (sığınmacılar) ve geleneksel partiler arasındaki işbirliğine yapılan vurgu, Ümit Özdağ'ın kişiliğinde inşa edilmeye çalışılan liderlik kültürü, Ümit Özdağ'ın sert ve keskin üslubu, dolayı da olsa küreselleşme karşıtlığı, sığınmacılar üzerinden oluşturulan kriz ve tehdit algısı gibi unsurlar Zafer Partisi'nin en azından proto-popülist bir siyasi oluşum olduğunu gösterir niteliktedir.

KAYNAKÇA

Abadan Unat, N. (2002), *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Abts K. ve Rummens S. (2007), *Populism versus Democracy*. *Political Studies*, Vol. 55, 405-424.

Ağır, O. ve Sezik, M. (2015), “Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları”, *Birey ve Toplum Dergisi*, C.5 S.1, (s.95- 123)

Akçapar Köşer, Ş. (2012), “Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu”, *Ihlamur S.G.ve Öner N.A.Ş. (der) Küreselleşme Çağında Göç içinde*, İstanbul: İletişim Yayınları: 563-577.

Akdoğan, E. ve Atalay, M. (2017), *Avrupa Birliği’ni Değişime Zorlayan Güç: Göç*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22, 2437-2454.

Akdoğan, M. (2018), *Avrupa Birliği’nin Sınırlarına Dayanan Mülteci Krizi ve Yönetimi*. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 1(1), 48-75.

Akkerman, T. (2012), “Populism”, H. K. Anheier ve M. Juergensmeyer (der.) *Encyclopedia of Global Studies içinde*, 137-1359.

Albertazzi, D. ve McDonnell, D. (2008), “Introduction: The Spectre and the Spectre”. der. D. Albertazzi ve D. McDonnell *Twenty-First Century Populism: The Spectre of Western European Democracy*. New York: Palgrave MacMillan, 1-11.

Alkan, U. (2015), “Avrupa’da Refah Devleti ve Göç İlişkisi : Refah Şovenizmi Örneği”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 751- 768.

Arditi B. (2010), *Liberalizmin Kıyılarında Siyaset: Farklılık, Popülizm, Devrim, Ajitasyon*. Çev. Emine Ayhan, İstanbul: Metis Yayınları.

Aslan, A. (2022), “Popülizm” *Çağdaş Siyaset Teorisi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 447-478.

Aslanidis P. (2015), “Is Populism an Ideology? A Refutation and A New Perspective”, *Political Studies*. Cilt: 64/1, 88-104.

Ateş, K. (2022), Peru’nun popülizmi, popülizmin Peru’su ve Fujimori’den sonra Fujimorismo. *Toplum Ve Bilim*. s: 160, 102-124.

Aziz, A. (2003), *Araştırma Yöntemleri Teknikleri ve İletişim*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Balci, M. ve Göcen, C. E., (2018). *Avrupa Birliği’de Artan Zorluklar: Göçmen Krizi ve Irkçılık*. SOS-CON 2018 Uluslararası Sosyal Bilimler İnovasyon Kongresi, 20-27.

Balta, E., Elçi, E., Sert, D. (2022), *Göçmen Karşıtı Tutumların Siyasi Parti Temsili: Türkiye Örneği*. Göç Araştırmaları Derneği ve Heinrich Böll Vakfı Türkiye, 1-30.

- Balta, E., Elçi, E., Sert, D. (2023), 2023 Seçimleri ve Türkiye'deki Göç Tartışmaları. Göç Araştırmaları Derneği ve Heinrich Böll Vakfı Türkiye, 1-16.
- Balta, E. ve Özel, S. (2018), "Popülizm Siyaseti: Küresel Çağda İktidar ve Protesto", der. Milena Dragicevic Sesic ve Jonathan Vickery *Kültür Politikası ve Popülizm*. 100-109.
- Benli Altınışik, Meliha. (2007), Lübnan Krizi: Nedenleri ve Sonuçları: TESEV Yayınları.
- Berlin, I. (1978), *Russian Thinkers*. Londra: Viking Press.
- Betz, H.G.M. (2009), "Revisiting Lepanto: The Political Mobilization Against Islam in Contemporary Western Europe", *Patters and Prejudice*, 43 (3-4): 313-334.
- Bonikowski B., Gidron N. (2016), "Multiple Traditions in Populism Research: Toward a Theoretical Synthesis," *APSA Comparative Politics Newsletter* 26 (12): 7-14.
- Boyras,Z. (2015), Türkiye'de Göçmen Sorununa Örnek Suriyeli ülteçiler. *Journal of World of Turks*, 7(2).
- Canovan, M. (1981), *Populism*. Londra: Junction Books.
- Canovan M. (1999), "Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy", *Political Studies*, Cilt: 47/1, 2-16.
- Campani, G. (2019), *The Migration Crisis Between Populism and Post-Democracy*. Gregor Fitzi, Jürgen Mackert and Bryan S. Turner (eds.), *Populism and the Crisis of Democracy Volume 3: Migration, Gender and Religion* (ss.29-47) içinde. London: Routledge.
- Castels, S. ve Miller, J. M. (2008), *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, Çev. B. Uğur Bal, İ. Akbulut, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cavlak, H. ve Balıkoğlu, S. (2021), Avrupa'da Göçmen Karşıtı Retorik, Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme: Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) ve Hollanda Özgürlük Partisi (PVV). *Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 521-541.
- Çakır M. (2011), "Neoliberalizmin Egemenlik Aracı Sağ Popülizm: Avrupa'daki Sağ Popülist Parti ve Hareketler"
- Çenberci, E. ve Gövdere, B. (2017). Göç Krizinin, Brexit Kararına ve Avrupa Birliği'nin Geleceğine Muhtemel Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Göç Özel Sayısı), 1427-1442.
- Çomu, T. (2012), *Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: YouTube Örneği*. Yüksek Lisans Tezi (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Çomu, T., ve Halaiqa, İ. (2014), Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi. İçinde M. Binark (Ed.), *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (1. Baskı, pp. 26-87). Ayrıntı Yayınları.
- Dahl, R. A. (2001), *Demokrasi Üstüne*, Çev. Betül Kadioğlu, Ankara: Yetkin Yayınları.

- Deniz, T. ve Aksu Kargın, İ. (2023), Twitter’da Göçmen-Karşıtı Söylemlerin Yükselişi: Zafer Partisi Örneği. *Göç Dergisi*, 10(2), 215–231.
- Derrida, J. (2007), Marx’ın Hayaletleri: Borç Durumu, Yas Çalışması ve Yeni Enternasyonal. Çev. Alp Tümertekin, İstanbul: Ayrını Yayınları.
- Dinç, P. (2016), “Mapping Populism: Definitions, Cases, and Challenges to Democracy”. İstanbul Politikalar Merkezi, Sabancı Üniversitesi, 1-16.
- Di Tella, T. (1965), Populism and Reform in Latin America. In C. Veliz (Ed.), *Obstacles to Change in Latin America* (ss. 47-74). Oxford: Oxford University Press.
- Durna, T. ve Kubilay, Ç. (2010), “Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri.” *Medyadan Söylemler*. Tezcan Durna (Der.). İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, 47-84.
- Ekici, S. ve Tuncel, G. (2016), Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22.
- Erayman, İ. O. (2022), Radical Right Populism and Anti-immigration. *İçtimaiyat* (Online), No.Göç ve Mültecilik Özel Sayısı, 339-357.
- Erdenir, B. (2005), The Future of Europe: Islamophobia?, *Turkish Policy Quarterly*, 4 (3), 27-44.
- Erdoğan, M. (2019), “Suriyeliler Barometresi 2019”, Ankara: Orion Kitabevi.
- Erturun, İ. (2023), Uluslararası Göçün Ortaya Çıkardığı Sorunların Sosyal Politika Bağlamında Analizi. Yüksek Lisans Tezi (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Evre, B. (2009), “Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişimi”, *Medyada Gerçekliğin İnşası*, (Der.) İsmet Parlak, Konya: Çizgi Kitabevi, 107-152.
- Fassin, E. (2021), *Popülizm: Büyük Hınç*. Ankara: Heretik Basın Yayın.
- Fedayi, C., ve Yıldırım, O. (2019), *Popülizm: İdeolojisizliğin İdeolojisi ya da İktidar İdeolojisi. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 1857-1874.
- Finchelstein, F. (2019), *Faşizmden Popülizme*. Çev. A. Karatay, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Freeden, M. (2011), *İdeoloji*, Ankara: Dost Yayınları.
- Gergün, M. ve Arslan, G. (2023). Post-Truth Çağda Popülist Liderler: ABD, Çekya, Macaristan ve Venezuela Liderleri Üzerinden Bir İnceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(3), 1035-1049. [htt](#)
- Germani, G. (1978), *“Authoritarianism, Fascism and National Populism”*, New Brunswick: Transaction.
- Goodwyn, L. (1976), *“Democratic Promise: The Populist Moment in America”*, New York: Oxford University Press.

Gündüz, Yeşilyurt, Z. (2010), “The European Union at 50-Xenophobia, Islamophobia and the Rise of the Radical Right”, *Journal of Muslim Minority Affairs*, 30 (1): 35-47.

Güvenç, B. (1996), “Göç Olgusu ve Türk Toplumunu”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç, Mersin: Sosyoloji Derneği Yayınları.

Hansen, A. ve Machin, D. (2019), *Media and communication research methods Anders Hansen & David Machin*. Macmillan Education.

Hanspeter, K., Pappas, T. S. (2015), *European Populism in the Shadow of the Great Recession*, ECPR Press, United Kingdom.

Hawkins, K. A. ve Kaltwasser, C. R. (2017), *The Ideational Approach to Populism*. *Latin American Research Review*, 52(4): 513-28.

Held, D. (1997), *Models of Democracy* (2nd ed.). Polity Press.

Heywood, A (2007), *Siyasi İdeolojiler*. Çev. A.K. Bayram, Ö. Tüfekçi, H. İnaç, Ş. Akın, B. Kalkan, Adres Yayınları, Ankara.

Heywood, A. (2011), *Siyaset Teorisine Giriş*. Çeviren: Köse, H; Murat. İstanbul: Küre Yayınları.

Hıdır, Ö. (2018), Avrupa’da “Aşırı Sağ”ın Dini-İdeolojik ve Tarihi Temelleri-Kökenleri. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*. 1(53), 15-46.

Hofstadter, R. (1955), *The Age of Reform*. Vintage Books.

Huntington, S.P. (1996), *Üçüncü Dalga: Yirminci Yüzyıl Sonlarında Demokratlaşma*. Çev. Ergun Özbudun, Ankara: Yetkin Yayınları.

IOM (2009), *Göç Terimleri Sözlüğü*, Cenevre: IOM, Yayın No: 18.

Ionescu, G. ve Gellner, E. (1969), *Giriş, Populism: Its Meaning and National Character*, G. Ionescu, E. Gellner (Eds.), Londra: Weidenfeld Nicolson, 1-5.

Işık, M.F. (2014), *Platon ve Demokrasi Algısı*. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 329-334.

İçduygu, A. ve Aksel, D. B. (2022), *Vulnerable Permanency in Mass Influx. Refugees on the Move: Crisis and Response in Turkey and Europe*. New York & Oxford: Berghahn Books.

İnceoğlu, Y. G. ve Çomak, N. A. (2009), “Teun A Van Dijk”, *Metin Çözümlemeleri*, (Der.) Yasemin G. İnceoğlu ve Nebahat A. Çomak, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 19-82.

Jansen, R. S. (2011), *Populist Mobilization: A New Theoretical Approach to Populism*. *Sociological Theory*, 29(2), 75-96.

Kaldık, B. (2021), *Uluslararası Göç Bağlamında Sığınmacılar Yönelik Yabancı Düşmanlığının İncelenmesi: Türkiye’de Zenofobi Üzerine Bir Uygulama*, Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari

Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Kongresi: Krizler, Belirsizlikler ve Arayışlar Özel Sayısı,69-96.

Kaltwasser, C. R., Mudde, C. (2012), “Exclusionary vs. Inclusionary Populism: Comparing Contemporary Europe and Latin America”, *Government and Opposition*, Cilt: 48/2, 147-174.

Karakaya, S. (2022), Avrupa ve Türkiye’de Suriyeli Göçmenler Üzerinden Zenofobiyi Okumak. *İçtimaiyat*, 6 (Göç ve Mültecilik Özel Sayısı), 371-389.

Karpat, K. (2013), *Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Kazin, M. (1995), *The Populist Persuasion: An American History*. New York: Basic Books.

Knight, A. (1998), Populism and Neo-Populism in Latin America, Especially Mexico. *Journal of Latin American Studies*, 30(2): 223-48.

Köroğlu, E. (2020), Farklı Popülizm Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (39), 73-87.

Laclau, E. (1977), *Politics and ideology in Marxist Theory : Capitalism, Fascism, Populism*.

Laclau, E. (1996), ‘Why do empty signifiers matter to politics?’, *Emancipation(s)* (pp. 36–46). London: Verso.

Laclau, E. (2005), *Popülist Akıl Üzerine*. Ankara: Epos Yayınları.

Lijphart, A. (1999), *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries* (1st ed.). Yale University Press.

Lutz, P. (2019), Variation in Policy Success: Radical Right Populism and Migration Policy. *West European Politics*, 42(3). 517-544.

Malloy, James M. (1977), ‘Authoritarianism and Corporatism: the Case of Bolivia’, in J. M. Malloy (ed.) *Authoritarianism and Corporatism in Latin America*, Pittsburgh: University Press: 459-485

Marshall, G. (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Metelev, S. (2016), Migration as a Threat to National Security. *Indian Journal of Science and Technology*, 9 (14), 1-6.

Moffitt, B., Tormey, S. (2014), “Rethinking Populism: Politics, Mediatisation and Political Style”, *Political Studies*, Cilt: 62, 381-397

Moffitt, B. (2020), *Popülizmin Küresel Yükselişi: Performans, Siyasi Üslup ve Temsil*. Çev. O. Özgür, İstanbul: İletişim Yayınları.

Moffitt, B. (2022), *Popülizm*. Çev. Yasin Öner. İstanbul: Liberus Kitap.

Mouffe, C. (2019), *Sol Popülizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Mounk, Y. (2018), *The People vs. Democracy. Why our Freedom Is in Danger & How to Save It*, Harvard University Press.
- Mudde, C. (2004), "The Populist Zeitgeist", *Government and Opposition*, Cilt: 39/4, 541-563.
- Mudde, C. ve Kaltwasser, C. R. (2019), *Popülizm: Kısa Bir Giriş*. Çev. S. E. Türközü, Ankara: Nika Yayınevi.
- Müller, J-W. (2017), *Popülizm Nedir?* Çev. O. Yıldız, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Mülteciler Derneği (2020), "Suriyelilerle İlgili Doğru Bilinen Yanlıklar"
- Oakeshott, M. (1996), *The Politics of Faith and the Politics of Scepticism*. New Haven: Yale University Press.
- Ostiguy, P. (2009), *The High and the Low in Politics: A Two-Dimensional Political Space for Comparative Analysis and Electoral Studies*. Kellogg Institute Working Paper No. 360. Kellogg Institute for International Studies
- Ostiguy, P. (2017), "Populism A Socio-Cultural Approach", (Eds: Kaltwasser C., Espejo P., Ostiguy P.), *The Oxford Handbook of Populism*, Oxford University Press, Oxford.
- Öncül, D. (2021), *Maduniyet ve Sağlık İletişimi Bağlamında Suriyeli Mülteci Kadın Olmak: Bursa Örneği*. Yüksek Lisans Tezi (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Öner, S. (2018), "Avrupa'da yükselen popülizm ve radikal sağ: Avusturya örneği ilişkileri." Ebru Canan Sokullu (Ed.), *Popülizmle Dönüşen Avrupa ve Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceği içinde* (s. 39-53). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Özbey, E. E. ve Şenyuva, Ö. (2021), "Onlar Kalsın Biz Gidiyoruz! Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'nin Söylemlerinde Popülizm ve Avrupa Şüpheliği". *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 119-53.
- Özcan, N. Ş. (2015), *Düzensiz Göç Üzerine Bir İnceleme: Küresel Dinamikler, Ulus Devletler, Göçmenler*. *İdealkent* 6(15): 22-39.
- Özdemir, E. (2017), *Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri*. *Uluslararası Kriz Ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114-140.
- Özdemir, M. (2023), *Bağımsız Türkiye Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi, Gelecek Partisi, Memleket Partisi ve Zafer Partisi'nin Medya Analizi*. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25(44), 491-520.
- Özer, Ö. (2009), *Eleştirel Haber Çözümlenmeleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Panizza F. (2005), *Populism and the Mirror of Democracy*. Verso, London.
- Pappas, T. S. (2012), *Populism Emergent: A Framework for Analyzing Its Contexts, Mechanics, and Outcomes*. RSCAS, EUI Working Papers.

Parlak, İ., Yıldırım, Y. (2018), “Herkesin Demokrasinden Bizim Demokrasiye:16 Nisan Referandumunun Birinci Yılında Bir Değerlendirme”, Birikim, s. 53-68.

Purvis, T. ve Hunt, A. (2014), “Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji”, MomentDergi. Çev. Simten Coşar. 1(1), 9-36.

Resnick, D. (2015), Varieties of African Populism in Comparative Perspective. C. De La Torre, ed. The Promise and Perils of Populism: Global Perspectives. University Press of Kentucky.

Roberts, K. M. (2006), Populism, Political Conflict, and Grass-Roots Organization in Latin America. Comparative Politics, 38(2): 127-48.

Rosanvallon, P. (2008), Counter Democracy: Politics in an Age of Distrust. Çev. Arthur Goldhammer, Cambridge: Cambridge University Press.

Rumelili, B. ve Karadağ, S. (2017), Göç ve Güvenlik: Eleştirel Yaklaşımlar. Toplum ve Bilim, 140, 69-92.

Ruzza, C. (2019), Populism, Migration, And Xenophobia in Europe. Carlos de la Torre (ed.), Routledge Handbook of Global Populism (ss.201-215) içinde. London: Routledge.

Sandel, M. J. (2018), Populism, Liberalism and Democracy. Philosophy and Social Criticism, 44(4), 353-359.

Saraçlı, M. (2023), Avrupa’daki Popülist Aşırı Sağ Partilerin Göç Meselesine Yaklaşımları: Fransa Ulusal Birlik Partisi Örneği. Liberal Düşünce Dergisi (110), 123-146.

Sartori, G. (1996), Demokrasi Teorisine Geri Dönüş. Çev. Tuncer Karamustafaoğlu- Mehmet Turhan, Ankara: Yetkin Yayınları.

Schmidt, M. G. (2002), Demokrasi Kuramlarına Giriş, Çev. M. Emin Köktaş, Ankara: Vadi Yayınları.

Selçuk, A. ve Şeker, M. (2012), Danıştay Saldırısı Haberlerinde Söylem ve İdeoloji. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sırma, E. (2019), 24 Haziran Seçimleri Özelinde Popülizm ve Demokrasi İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. (Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü)

Sosyal Demokrasi Vakfı (2021), “Suriye göçünün 10. yılında Türkiye’de Suriyeli Göçmenler”, SODEV: Ankara

Stanley, B. (2008), “The Thin Ideology of Populism”, Journal of Political Ideologies. 13(1), 95–110.

Stavrakakis, Y. (2004), “Antinomies of Formalism: Laclau’s Theory of Populism and the Lessons from Religious Populism in Greece”, Journal of Political Ideologies. Vol. 9, Issue: 3: 253-267.

Stockemer, D. (2019), Populism Around The World: Comparative Perspective, Springer, İsviçre.

Şah, U. (2020), Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar. *Kültür Araştırmaları Dergisi*(7), 210-231.

Şanlıöz, S. A. (2016), Dış Göç Olgusunun Düzensiz Göç Gerçeği: Karşılaşılan Etkilere Ekonomik ve Sosyolojik Çözüm Önerileri. *Sosyoekonomi* 24(30): 139-145.

Taggart, P. (2003), “A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems”, *European Journal of Political Research*.

Taggart, P. (2004), *Popülizm*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Taggart, P. ve Szczerbiak, A. (2008), *Opposing Europe? The Comparative Party Politics of Euroscepticism 2: Comparative and Theoretical Perspectives*, Oxford University Press.

Taguieff, P. A. (1995), *Political Science Confronts Populism: From a Conceptual Mirage to a Real Problem*. *Telos*. Vol: 1995 No: 103, 9-43.

Tahincioğlu, N. D. (2020), Avrupa'daki Sağ Popülist Partilerin Göçmen Karşıtı Söylemleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 282-291.

Tamer, M. (2020), Göç, Göçün Nedenleri ve Uluslararası Göç Üzerine Kavramsal Bir Analiz. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 7(60), 2808–2818.

Taras, R. (2013), “Islamophobia Never Stands Still: Race, Religion and Culture”, *Ethnic and Racial Studies*, 36 (3).

Tepe, Y. K. ve Ark. (2019), Suriyeli Mültecilere Yönelik Olumsuz Tutumun Belirleyicileri, Dindarlık, Yurtseverlik, Ayrımcılık ve Hoşgörü Olabilir Mi? *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt XLIII, Sayı 2, 115-138.

Topçuoğlu, R. A. (2016), Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı* 34: 1-20.

Toprak, Z. (2013), *Türkiye'de Popülizm 1908-1923*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Tuncel, G. ve Ekici, S. (2019), “Göçün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi”. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 48-72.

Tümeğ, D. (2018), *Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı / Mülteci Algısı*, Ankara: Türksam Yayınları.

Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı (2021), “İstanbul'da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algı ve Tutumlar: Partizanlık, Yabancı Karşıtlığı, Tehdit Algıları ve Sosyal Temas”, TÜSES: İstanbul

Urbinati, N. (1998), “Democracy and Populism”, *Constellations*, Cilt: 5/1, 110–124.

Urbinati, N. (2017), “*Populism and the Principle of Majority*”, in Cristóbal Rovira Kaltwasser, and others (eds), *The Oxford Handbook of Populism*, Oxford Handbooks, 571-589

Uzunçayır, C. (2014), Göçmen Karşıtlığından İslamafobiye Avrupa Aşırı Sağı. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, (2)2, 131-147.

Uzunçayır, C. (2021), Neo Faşizmden Popülizme Avrupa’da Aşırı Sağ: Almanya ve İtalya Örnekleri, İstanbul: Liberus Kitap.

Ünal, S. (2014), Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: Öteki Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi, Journal of World of Turks, 6(3), 65-89.

Yıldırım, Y. (2012), “İşgal Et” Hareketi Üzerine. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 67(01), 237-244.

Yıldırım, Y. (2017), “Liberal Demokrasinin Krizi Bağlamında Avrupa’da Sağ-Popülizm ve Yükselen Aşırı-Sağ”, Türkiye Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 50/2, 51-72.

Yıldırım, Y. (2022), Avrupa’da Sol Popülizmin İktidar Deneyimi: Syriza ve Podemos. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 77(3), 537-557.

Yılmaz, Z. (2017), “Popülizm, Halk ve Demokrasi: Temsili Demokrasinin Açmazları ve Radikal Demokratik Bir Popülizmin İmkânları”, Mülkiye Dergisi, Cilt: 41/1, 33- 65.

Van Dijk, T. A. (2020), Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan (Çev.). Söylem ve İdeoloji içinde. (s. 15-100). İstanbul: Su Yayınları.

Zafer Partisi (2021), Zafer Partisi Parti Programı, Zafer Partisi: Ankara.

Weyland, K. (2001), Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin America Politics. *Comparative Politics*, 34(1), 1-22.

Weyland, K. (2017), Populism: A Political-Strategic Approach. C. R. Kaltwasser, P. Taggart, O. Espejo ve P. Ostiguy, eds. The Oxford Handbook of Populism. Oxford University Press.

Wiggen, M. (2012), “Rethinking Anti-Immigration Rhetoric After the Oslo and Utoya Terror Attacks”, *New Political Science*, 34 (4): 585-604.

Wiles P. (1969), A syndrome, not a doctrine: some elementary thesis on populism. In Ionescu G., Gellner E., eds., *Populism: Its Meanings and National Characteristics*, London, Weidenfeld & Nicolson.

Wodak, R. (2001), The discourse-historical approach. In R. Wodak, & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (pp. 63-95). Sage.

Worsley, P. (1969), “The Concept of Populism”, *Populism: Its Meanings and National Characteristics*. G. Lonescu & E. Gellner (ed). Weidenfeld & Nicolson, ss. 212-221.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://sozluk.gov.tr>

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150121_syriza_portre

<https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar>

<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>

<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-haziran-2021>

<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

<https://www.trthaber.com/haber/gundem/sam-buyukelciligi-kapatildi-34092.html>

<https://deprem.afad.gov.tr/content/137>

<https://twitter.com/i/status/1661695540881510400>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/lubnan-ic-savasinin-42-yili/7961>

<https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/zafer-partisi-genel-baskani-umit-ozdag-siginmacilari-gerekirse-zorla-yollayacagiz-2006698>

<https://twitter.com/umitozdag/status/1647861492937633794>

<https://twitter.com/umitozdag/status/1649421208646045696>

<https://twitter.com/umitozdag/status/1652226460336136192>

<https://twitter.com/umitozdag/status/1652556641429073922>

<https://twitter.com/umitozdag/status/1653999367575961600>

<https://twitter.com/umitozdag/status/1656941504550653953>

<https://twitter.com/umitozdag/status/1661695540881510400?t=ig0KEBK9gV3fykooFiAHVA&s=08>

<https://twitter.com/umitozdag/status/1661617199134523393>

https://www.youtube.com/watch?v=y333MGh_z5k&t=476s

<https://www.youtube.com/watch?v=TgB5CRIWgR8>

<https://www.youtube.com/watch?v=C-es0t8rpEc&t=2s>

<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>

<https://www.lesechos.fr/elections/presidentielle/presidentielle-2022-marine-le-pen-chiffre-son-projet-sur-limmigration-1369142>

<https://digital.lib.niu.edu/illinois/gildedage/populism>

<https://tr.euronews.com/2023/08/14/arjantinde-on-secimlerde-en-yuksek-oyu-asiri-sagci-populist-aday-aldi>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arjantinde-devlet-baskanligi-secimini-asiri-sagci-milei-kazandi/3058966>

<https://birikimdergisi.com/guncel/11232/bolsonarodan-sonra-bolsonarismo-brezilyada-otoriter-populizmin-araclari>

<https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles>

<https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda>

EKLER

EK 1. 7 Mayıs 2023 Ümit ÖZDAĞ Ulusa Sesleniş Konuşması

Değerli yurttaşlarım Zafer Paşa adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. 14 Mayıs seçimlerinde kullanacağınız oy ile hiç olmadığı kadar ülkemizin ve çocuklarımızın kaderini belirleyeceksiniz. Türkiye'nin Türkiye olarak mı kalacağına yoksa göçmenistan mı olacağına karar vereceksiniz. 2011'den Bu Yana ülkemizde milyonlarca sığınmacı ve kaçak geldi, hala gelmeye devam ediyorlar. Türkiye'de 2011'den bu yana yaşayanların da doğum yoluyla nüfusları hızla artıyor. Siz en fazla 2-3 çocuk doğuruyor, onların 6-7-8 çocuğu oluyor.

Tabii ekonomik krizin bu kadar ağır olduğu bir dönemde siz çocuk sahibi olmak istemiyorsunuz, olamıyorsunuz zorlanıyorsunuz. Bir çocuğunuz olduğunda dahi basit bir işlem için para ödüyorsunuz doğumhanede, hastanede. Oysa sığınmacıya sağlık hizmetleri bedava üstelik ikinci çocuktan sonra doğan her çocuk için para yardımı alıyorlar. Sığınmacıların sağlık, ilaç, hastane, eğitim masraflarını Türk halkı ödüyor. Yani harcadığımız para 151 milyar dolar. Evet yanlış duymadınız Suriye'nin kuzeyinde Suriyeli devlet memurlarının maaşlarını biz ödüyoruz, ekmeçlik onu biz yolluyoruz, sağlık giderlerini biz karşılıyoruz, bina ve yolları biz inşa ediyoruz. Suriye'nin kuzeyinde harcadığımız para 50 milyar doları geçti. Özetle sığınmacılar için devlet 200 milyar dolar harcadı yani her Türk 200 dolardan, 40 bin liradan daha fazla para harcadı. Çok iyi bir ücret alsanız bile ayaklarımızı 10'ar kilo Demir bağlı ise yürümezsiniz. Türkiye de sayıları 13 milyonu bulan sığınmacı ve kaçak ile ekonomik kalkınmasını gerçekleştiremez.

Türklerin azınlık olduğu bir göçmenistan'da güvenliğinizi de sağlayamazsınız. Evinizi su bastı diyelim ve komşunuz size sığındı. Geçici bir süre evinize alırsınız ancak komşu sizin ev daha güzelmiş ben burada kalıyorum derse buna müsaade etmezsiniz. Türkiye dünyanın lunaparkı değildir her ipini koparan gelip bu ülkede dilediği gibi kalamaz. Zafer Partisi babalarımızın ve bizim çocukluğumuzda güvenli yürüdüğümüz yollarda sokaklarda caddelerde yürümeli çocuklarımız ve torunlarımız da. Biz işte onların güvenli yürümesi için çalışıyoruz değerli yurttaşlarım. Zafer Partisi kurulana kadar bütün siyasi partiler sığınmacıların Türkiye'ye nasıl entegre edileceğini düşünüyorlardı, bütün amaçları Türk halkını Suriyelilerin kalışına ikna etmektir. Zafer Partisi kurulup bütün sığınmacı ve kaçakları Anadolu Kalesi Projesi ile bir sene içinde gerekirse zorla yollayacağını açıklayınca hepsi utangaç bir şekilde politika değiştirmek zorunda kaldılar ya da öyle göründüler. Şimdi biz de yollayacağız ancak gönüllü gidecekler diyorlar. Kimse gönüllü gitmez değerli yurttaşlarım. 2011 öncesinde Orta Doğu; Gaziantep, Kilis, Hatay hattında sona ererdi. Ancak son 10 sene bu göçlerle Ortadoğu hatta Pakistan, Afganistan Türkiye içine doğru yayıldı. Eğer buna dur demezseniz 10 sene sonra Ortadoğu Edirne'de bitecek. Türkiye vazgeçilmez bir şekilde Orta Doğu'nun parçası olacak. Güneydoğumuz Afganistan'da son

bulacak. Bu durum hepimizi ancak öncelikle kadınlarımızı, onların yaşam tarzını ve özgürlüğünü etkileyecek. Hiç kimse Türkiye'de kadınların yaşam tarzına karışamaz ancak görüyoruz ki kadınlarımız sığınmacı ve kaçakların taciz eden bakışlarının saldırısına uğruyorlar, başka olumsuzluklar da yaşanıyor. Bu duruma artık bir son verme zamanı gelmiştir değerli yurttaşlarım. Zafer partisine vereceğiniz her oy 13 milyon sığınmacı ve kaçak gitsin anlamına gelecek. Vermeyeceğiniz oyları da halk sığınmacıların kalmasını istiyor diye manipüle edecekler. Sizden 13 milyon sığınmacıyı bir yıl içinde tarihin en büyük geri dönüş operasyonu ile vatanlarına yollamak için destek ve oy istiyorum. Ülkemizin göçmenistan olmasını engelleyin, kendi ülkemizde azınlık konumuna düşmeyelim.

Değerli yurttaşlarım ülkemizin karşı karşıya olduğu ikinci yaşamsal mesele hiç şüphesiz yaklaşan İstanbul depremi. Bu depremi durduramayız ancak gereken önlemler alırsak can kaybını çok büyük ölçüde engelleyeceğiz. Ekonomimizin de çökmesine izin veremeyiz. Çünkü hazırlıksız yakalandığımız bir İstanbul depremi Türk ekonomisini de çöktecektir. 6 Şubat Kahramanmaraş depremi bilindiği halde, evet biliniyordu, hiçbir önlem alınmadı, şehirler yok oldu. On binlerce belki daha fazla insanımızı 4 dakikada yitirdik.

İstanbul depreminde yıkılması beklenen bina sayısı 90.000 ile 110 bin arasında. 90.000 diyelim. 45 bin bina çökse her binada 10 kişi ölse 450 bin kişi ölecek. Siz de biliyorsunuz ki Allah korusun ama sayı çok daha yüksek olacaktır. Sadece arama kurtarma için gereken uzman sayısı İstanbul depreminden sonra 720 bin kişi olacak. Bütün bu korkunç tabloya rağmen hemen hemen hiçbir şey yapılmadan bekleniyor. İstanbul adeta ölümü bekliyor. Zafer Partisi olarak söz veriyoruz İstanbul'un tarihinin en büyük ölüm tarlası olmasına izin vermeyeceğiz. İstanbul adeta bir atom bombası saldırısına uğramış Japon kentleri Hiroşima ve Nagazaki'ye benzeyen sevgili Antakya'nın kaderini paylaşmamalı. Yapacağımız ilk iş derhal İstanbul acil eylem komitesini İstanbul için kullanacağız. İstanbul'da ilçelere Vali ve İl Emniyet Müdürlüğü yapmış deneyimli kadroları atacağız. Devlet büyük bir hızla yıkılması beklenen çürük binaları tahliye edecek ve yıkacak. Evleri boşaltmak zorunda kalanların kirasını 2 sene devlet ödeyecek, taşınma konusunda devlet ve belediye imkanlarını kullanacağız. Anadolu'ya dönmek isteyenlere dönüş için iş imkânı yaratacağız. Bu arada İstanbul'da yaşayan 4 milyon sığınmacı ve kaçağı hızla ülkelerine yollamaya başlayacağız. İstanbul'un değişik yerlerinde de deprem sonrası için geçişi barınma alanlarını su ve kanalizasyon altyapılarıyla hazırlayacağız. İsteyen bütün 18 yaş üstü gençlerimize arama kurtarma ve ilk yardım eğitimi programları açarak deprem öncesinden büyük bir acil müdahale gücü oluşturacağız. Deprem olacak ancak İstanbul yıkılmayacak.

Değerli yurttaşlarım ülkemizin karşı karşıya kaldığı üçüncü büyük tehdit ise uyuşturucunun çok büyük bir hızla yayılması. Türkiye dünya uyuşturucu ticaretinde hedef ülke konumuna geldi uyuşturucu sokaklarımıza, okullarımıza ve damarlarımıza sızıyor. Çocuklarımız, gençlerimiz ellerimizin arasından

adeta kayıp gidiyorlar. İstanbul'da kullanılan uyuşturucu Amsterdam ve Berlin'den daha fazla. Artık belirli bir sınırı çoktan aştık. Bu bir milli tehdiye dönüştü. Zafer Partisi olarak uyuşturucuyla mücadelede kurumsal ve yeni hukuki düzenlemeler yapacağız. Yurt dışında operasyon yapma yetkisi olan uyuşturucu ile mücadele müsteşarlığını kuracağız. Uyuşturucu baronlarına terör örgütü lideri muamelesi yapacağız. Uyuşturucu satıcıları için özel ve topluma karşı suçlarını ödeyecekleri yeni bir ceza sistemi geliştireceğiz. Siyaset-uyuşturucu bağıni koparacağız. Uyuşturucunun pençesine düşen çocuklarımızı uyuşturucunun pençesinden geri almak için geniş bir rehabilitasyon programı hazırladık. Çocukları uyuşturucunun pençesine düşen sevgili anne ve babalar sizleri anlıyorum. Sizlere sadece sağlık çocuklarımızı değil söz sağlıklı torunlarımızı da vereceğiz. Değerli yurttaşlarım evet zor günlerden geçiyoruz. Ülke olarak ancak biz tarih sahnesinde 4000 seneden beri var olan büyük bir milletin çocuklarıyız. Bu zor günleri de aşacağız. Zafer sonunda büyük Türk milletinin olacak.

EK 2. 13 Mayıs 2023 Ümit ÖZDAĞ Ulusa Sesleniş Konuşması

Değerli yurttaşlarım 14 Mayıs seçimlerinde 1921 anayasasını çıkış noktası yapalım diyen iki ittifak ve bir parti var. Bu ittifaklar Cumhur ve Millet İttifakı, parti ise Yeşil Sol Parti. 1921 Anayasasını çıkış noktası yapmak 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında değiştirilemeyecek olan ilk 4 maddenin değiştirilmesini sağlamayı hedefliyor. Anladığım bu iki ittifak ve Yeşil Sol Parti ayrıca anayasanın Türk milletini tanımlayan 66. maddesini değiştirmek konusunda mutabık görülüyor. Değerli yurttaşlarım Zafer Partisi ise anayasamızın ilk dört maddesinin değiştirilmesine şiddetle karşı çıkıyor. Eğer Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde anayasanın ilk 4 maddesi ve 66. maddeden taviz verilmesini engelleyecek bir parti olmasını istiyorsanız Zafer Partisi'ne oy verin. Çünkü siz de biliyorsunuz ki diğer partilere bu konuda asla güvenemezsiniz. İçlerinde anayasanın ilk 4 maddesinin değiştirilmesini isteyen çok güçlü gruplar var. Değerli ülkemizin bir yanda Hizbullah bir yanda PKK arasına sıkışmasını istemiyorsanız da Zafer Partisine oy verin. Bu iki yapının TBMM'de Millet ve Cumhur İttifaklarına karşı yapacakları dayatmaları ancak Zafer Partisi engeller. Değerli yurttaşlarım Yeşil Sol Parti sürekli biz anahtar parti oluyoruz, her iki taraf da yasa çıkarmak için bize mahkûm olacak açıklamasını yapıyor. Eğer Yeşil Sol Parti Dolayısıyla PKK'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde belirleyici olmasını istemiyorsanız oyununuzu Zafer Partisine verin. Memleket Partisi'nin değerli başkanı Muharrem İnce'ye yapılan psikolojik operasyon terör örgütü FETÖ'nün hala ne kadar etkili olduğunu gösterdi. FETÖ daha önce Baykal ve MHP genel başkan yardımcılarını da kaset operasyonu yaptı. Bu sefer de İnce'ye saldırdı. FETÖ ile eskiden güçlü bağları olan siyasetçiler şimdi değişik partilerden TBMM'ye giriyorlar. FETÖ son 1000 yıllık Türk tarihinin boyunca karşı karşıya kaldığımız en büyük iş düşmandır. Fethullah Gülen son Haçlı seferinin lideridir. Tarih Kurumu başkanı Profesör Doktor Yusuf Halaçoğlu Hoca, Gülen'in Ermeni olduğunu belgelere dayanarak açıkladı. Bu açıklamasını geri almasını isteyen FETÖ'cü heyet kendisine ziyaret ettiğinde onları öyle bir cevap verdi ki bir daha hiç yanına uğrayamadılar. Hemen şunu

da söyleyeyim Garo Paylan ve Fethullah Gülen gibi Ermeniler olduğu gibi Zafer Partili, Atatürkçü Ermeni kardeşlerim de var ve ben onların varlığıyla gurur duyuyorum. TBMM'de güçlü bir grup kuracak kadar etkin hale gelen FETÖ ile mücadele etmesini istiyorsan Zafer Partisi'ne sizden oy istiyorum. Yoksa bir sabah uyandıığımızda devletimizin yine FETÖ tarafından işgal edildiğini görürüz. Değerli generaller, subaylar, astsubaylar, uzman çavuş kardeşlerim, polis ve jandarma kardeşlerim, değerli istihbaratçı arkadaşlarım, değerli yargı mensupları sizlerin ve aileleriniz, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde PKK, FETÖ Hizbullah'a karşı sesi olmak, mücadele etmek için ailelerinizle beraber sizlerin oyunu istiyorum. Siz en ön safta mücadele ediyorsunuz birlikte mücadele edelim. Sakın AK Parti'ye bu konuda güvenmeyin yarın ilk fırsatta anlaşıp sizi FETÖ'ye bir veya bir başkasına teslim eder. Değerli yurttaşlarım Türkiye'nin göçmenistan olmasını istemiyorsanız, 13 milyon sığınmacının vatanlarına dönmesini istiyorsanız, siz eczaneye gidip 5 lira eksiğiniz olduğu zaman ilaç alamazken Suriyelinin bedava ilaç almasını ve onun aldığı ilacın parasını siz ödemek istemiyorsanız Zafer Partisi'ne oyunuzu verin. Yılda 11 milyar doları çocuğumuzun boğazından kesip sığınmacılara yedirmek istemiyorsanız Zafer Partisi'ne oy verin. Değerli yurttaşlarım eğer yılda 7 milyar dolar insani yardım adı altında başka ülkelere yardım yaparken Türk esnafının adeta depremzede gibi ekonomik krize terk edilmesine hayır diyorsanız Zafer Partisine oy verin. Sevgili esnaf kardeşlerim söz zincir mağaza ve AVM'lere karşı mükemmel bir lojistik sistemiyle sizin yanınızda olacağız. Suriye'ye gidecek Suriyelilere bedava ev yapan AK Parti'nin depremzedelere ev yapmak için para istemesine isyan ediyorsanız yine Zafer Partisi'ne verin oyunuzu. Biz size AKP'nin hatası üzerinden yıkılan evleri devletin görevini yerine getirip bedava inşa edeceğiz. Değerli yurttaşlarım Türk devletinin tarikat ve cemaatler arasında paylaştırılmasına isyan ediyorsanız, devletinizi geri istiyorsanız Zafer partisine oy verin. Yeter artık askeri vesayet diye şeyhlerin devlet üzerinde vesayetini kurdular. Değerli yurttaşlarım kendi ülkemizde azınlık olmamak için Zafer partisine oy verin. Kendi şehrimizde, kendi ülkemizde ikinci sınıf vatandaş olmamak için Zafer Partisi'ne oy verin. Değerli yurttaşlarım seçimler yaklaştıkça Cumhur ittifakının tehditleri de artıyor. Erdoğan, Bahçeli, Soylu Türk milletini açıktan tehdit ediyorlar. Bu tehditler bile demokratik seçimlere gölge düşürüyor ancak sakın korkmayın Türk devlet aklıyla hareket eder. Türk askeri polisi ve Jandarması seçim gecesi kendisine verilen hukuksuz emirleri yerine getirmeyecektir. Aslında seçim gecesi Hulusi Akar ve Süleyman Soylu vekil seçileceği için Milli Savunma ve İçişleri Bakanlığı boşalacaktır, emir verme yetkileri de yok. Yurttaşlarımıza düşen görev sandıkların başında olmak, oy kullanmak ve sayım sırasında müşahit olarak sandıklara sahip çıkmaktır. Oy kullanmaya gittiğiniz zaman Zafer Partilerden müşahit kartı isteyin, sandığı savunun. Değerli yurttaşlarım Erdoğan gerisinde bir enkaz değil adeta bir moloz bırakarak gidiyor. Bu molozu PKK, Yeşil Sol onaylı ve onların desteğiyle hareket edecek bir Millet İttifakı kaldıramaz. İçlerinde çok iyi niyetli insanlar olduğunu

biliyorum ama yapamazlar. Sevgili yurttaşların evet biliyorum benim dilimi biraz sert buluyorsunuz, benim kızgın ve sinirli olduğumu düşünüyorsun. Samimi söylüyorum evet kızgının ve sinirliyim. Neden biliyor musun? Çünkü korkuyorum, ben ülkem için korkuyorum, ben bu işleri bilirim, ülkelerin nasıl çatışmalara sürüklendiğini bilirim. Onun için kişisel bir korku değil bu milli bir korku benimki. Çocuklarımız için korkuyorum. Hem de çok korkuyorum. Benim bütün hayatım Türk milleti ve Türk devletinin güvenliği için mücadele ile geçti. Bu ülkeye yönelik tehditleri 10 yıl öncesinden görüyor ve söylüyorum. Atatürk, Türkeş ve babam Muzaffer Özdağ bu konuda benim öğretmenlerim oldular. Başımıza örülmek istenen çorapları hala engelleyebiliriz. Bana güvenin. Hayatım boyunca hiç mal mülk derdim olmadı. Tek hedefim çocuklarımızın mutlu ve güvenli yaşayacağı bir Türkiye ve güçlü bir Türk devleti, zengin bir Türk milleti oldu. bu büyük yıkımı bize pazarlanmak istenen Atatürk çizgisinde Türk milliyetçisi Zafer Partisi kadroları ve Doktor Sinan Ogan kaldırır seçimden bir gün önce son kez rica ediyorum Erdoğan'a kızgınlık veya Sevgiden dolayı ülkemizi çocuklarımızın felakete sürüklemeyin Gelin Türk milletinin zaferinde buluşalım olur mu? Siz yaparsanız olur. Çünkü Aziz Atatürk'ün dediği gibi Türk milleti zekidir. Ne mutlu Türküm diyene.

